העולם הזה
שנה 50
המחיר 3.00 שקל חדש (כולל מע"מ)
מיספר 2556
כ"ב אב תשמ"ו, 27.8.1986

המיסתורין

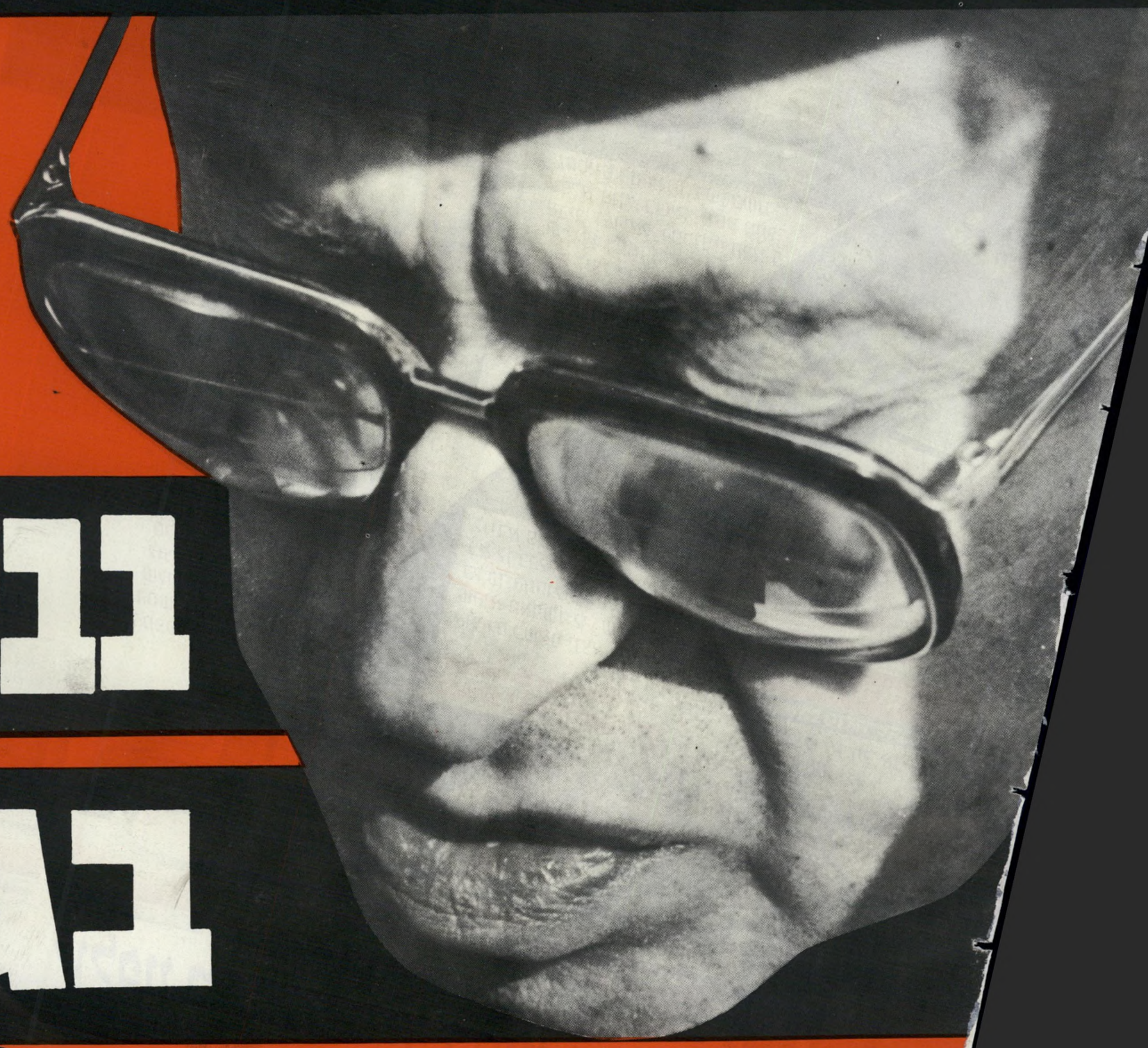

בגין בגין

ב־6.5 שקלים ליום כל המשרד נוסע אחרי!

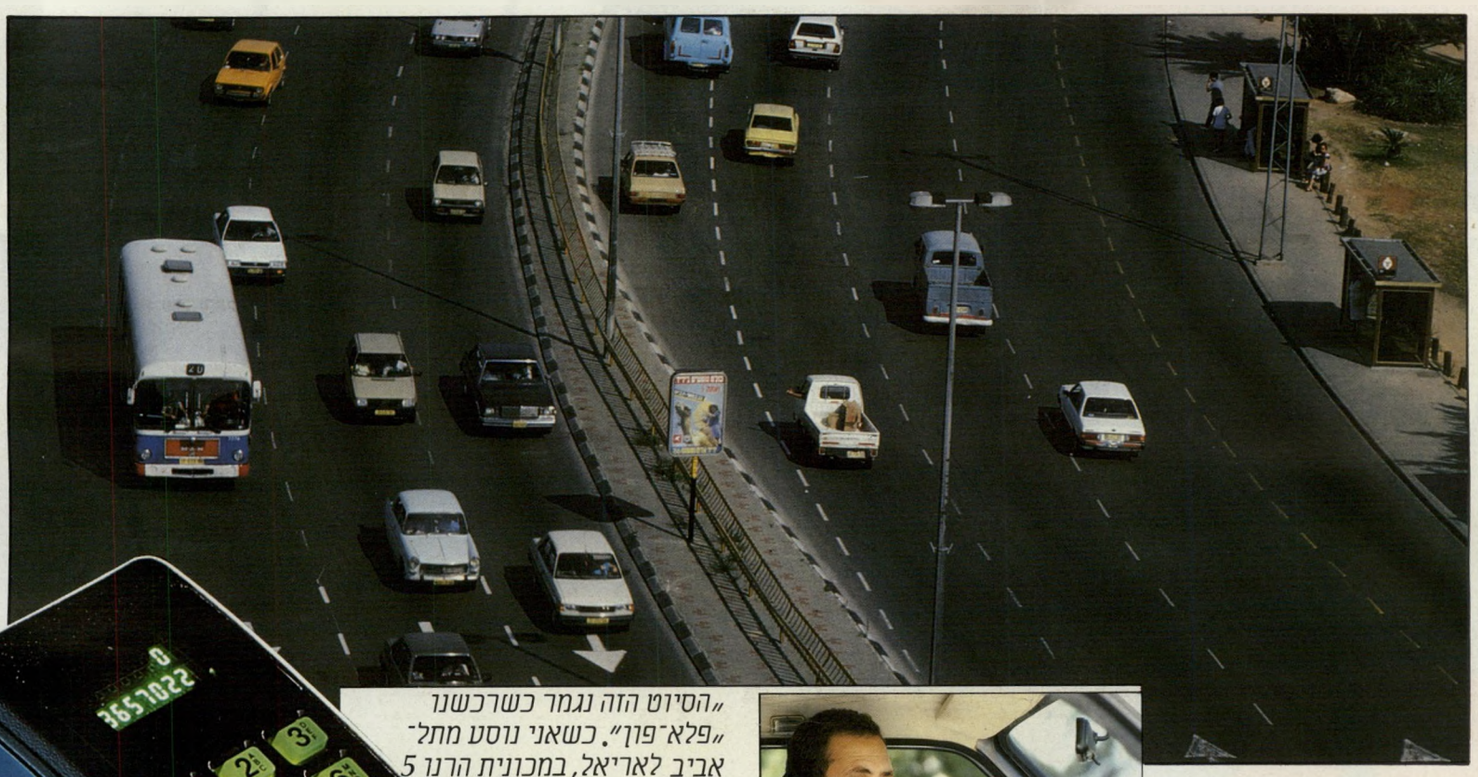

„הסיוט הזה נגמר כשרכשנו „פלא־פון". כשאני נוסע מתל־אביב לאריאל, במכונית הרנו 5 שלי (45 דקות נהיגה) אני יכול לנצל כל דקה של נהיגה לעסקים. אני יכול לשמור על קשר רצוף עם המשרד,

כאשר יש לך מפעל ליצור חלקי חילוף באריאל ומשרד בתל־אביב – התקשורת הופכת לבעיה קשה. אריה אללוף, מבעלי חברת „דיסקל", מצא את עצמו לעתים קרובות מחפש טלפונים בבתי־קפה, אצל לקוחות ואפילו טלפונים ציבוריים כדי להיות בקשר עם השותף שלו, עם לקוחותיו, עם המשרד בתל־אביב ועם המפעל באריאל.

לוודא פגישות, לסגור עיסקות – כאילו בכלל לא עזבתי את המשרד. כל כך התרגלתי לפלא־פון ולקשר שהוא מאפשר לי, שאני לוקח אותו אתי גם כשאני יוצא בערב לבלות!".

והמחיר? כל הענין עולה לי בממוצע 6.5 ש"ח ליום. ברוטו.

בוא לנסות את ה„פלא פון" ונירא אם תוכל להפרד ממנו

מוטורולה תדיראן
תקשורת סלולרית בע"מ

קרמניצקי 16 תל־אביב
טל. 03-388307
משרד חיפה טל. 04-725092/3
משרד ירושלים טל. 02-716346

פלא=פון

טלפון מהפכני נייד בחיוג ישיר

מכתבים

איש־השנה תשמ"ו

עוד מועמדים לאיש־השנה, שייבחר על־ידי העולם הזה בעוד חמישה שבועות.

חסן השני, מלך מארוקו, שהצליח להציג את הציונות בכל מערומיה. במהלך מתוכם אחד הוא עורר את מישאלות־הלב הרדומות של יוצאי מארוקו („אהבנו את הקוסקוס אשר אכלנו במארוקו!") ואם כל יוצאי מארוקו ישובו אל מולדתם הנפלאה וגם הגברת שולמית שמיר, שנזכרה עתה בימי נעוריה והעומדת לערוך ביקור נוסטלגיה בסופיה, תישאר בבולגריה, לא יישארו עוד בארץ אלא כמה יהודים צברים פלס־טיניים, והבעיה הישראלית־פלסטינית נפתרה.

הדס גבריאלי, ראשון־לציון

שימעון פרס, לטוב ולרע. מתברר כי גימיק מסע־הבחירות של הליכוד בבחירות האחרונות (כן ולא, כן ולא) לא היה גימיק כלל, אלא דיברי־אלוהים־חיים.

עם כל ההישגים של פרס (התקיפות בביצוע התוכנית הכלכלית, ההתנהגות השפויה יותר של העומדים בראש המדינה, לפחות בהשוואה לשבע שנות שילטון הליכוד) הרי הפשרנות שלו, הפזילה לצדדים, ל„מה יאמרו", חוסר יכולת־ההכרעה — לא רק שמחזירים את הליכוד לשילטון, אלא גם ביזבזו, בסך הכל, שנתיים בהן ניתן היה לעשות כל־כך הרבה.

משה מוסקוביץ, תל־אביב

אין ברירה, גם במחיר פגיעה במוסכמות ובמושגים מקודשים. איש־השנה הוא נשיא המדינה חיים הרצוג.

התערבותו החוננת בפרשת השב"כ קבעה נורמה נוראה בחיינו: הביטחון הוא מעל לחוק.

קביעה שאת מחירה נשלם אנחנו, בסופו של חשבון.

אפרים חפץ, ירושלים

מוטי איוניר. ההוכחה הסופית למר גורלו של הצעיר הישראלי המצוי. אם אחד כמו מוטי צריך ללכת לרעות בשדות־זרים, מה יעשה צעיר מצוי, המשתחרר מן הצבא, והרוצה, נגיד, לשאת את חברתו לאשה?

כמה שנים יצטרכו הוא והיא להצטמצם במועט שבמועט, לחסוך כל גרוש, כדי להגיע לאיזו שהיא רמת־חיים. ואז חוץ־לארץ קורצת — ומה שמוטי מצא בהולנד, ימצאו החבר'ה בארצות אחרות.

ניסן חייק, פתח־תיקווה

● ● ●

סעיף 13

על כמה מן הסיבות לתאונות־הדרכים הרבות והצעות של קורא. החי בדנמרק, למניעתן.

● קיים בארץ ריבוי מדהים של שילטי עצור!, גם במקומות שאין בהם כלל צורך. הדבר גורם לזילזול בתמרורים חשובים אלה במקומות בהם יש בהם צורך.

● הסימון על הכבישים נעשה בארץ בצבע שנמחק. בחו"ל נעשה הסימון (לא הצביעה) בעזרת חומר פלסטי יוהר, המתקשה מייד לאחר שהוא נשפך על הכביש, אינו נמחק ונמס רק בחום של 180 מעלות.

● ולבסוף, הכל יודעים למה שווה הטסט השנתי בארץ. העיקר שהמכונית תעבור את הבוחנים, ולמי איכפת אם המכונית אינה תקינה יום אחרי הטסט.

בדנמרק, למשל, אין כלל טסט למכוניות, אבל בחוק הדני קיים סעיף 13, לפיו חייבת מכונית להיות תקינה בכל עת. מדי פעם נערכות בדיקות־פתע בכבישים, ומכונית שאינה תקינה מורדת מהכביש וגם אבוי לבעליה.

עלי כהן, קופנהגן

● ● ●

הפקרות כללית

על מה שאריאל שרון אמר בעניין תאונות־הדרכים והנהגים הערביים („תאונות", העולם הזה 13.8.86).

אני מבקשת להביא את הדברים המלאים שנאמרו על־ידי שר־התעשיה־והמיסחר, אריאל שרון, בישיבת הממשלה, בה התייחס לתאונות־הדרכים. הכתבה שפורסמה בהעולם הזה מבוססת על ציטוטים לא מלאים ולא מדוייקים.

השר אמר כי „אפשר לעבור דרך מאה קילו־מטרים מבלי להיתקל בשוטר־תנועה אחד. יש דרכים שבהן סכנת־נפשות לנסוע, כמו למשל בכביש עזה תל־אביב, בעיקר בגלל התנהגות הרכב מרצועת עזה, הנוהג בצורה מופקרת ממש בכבישים, כולל הורדת רכב אחר מהכבישים; או בציר המוביל מצומת־ראם ללטרון, ציר־התנועה העיקרי של המשאיות הנוסעות ליהודה ושומרון.

(המשך בעמוד 4)

רפי סויסה:

מה אין בדוח?

עוד לפני שהספיק נציב בתי־הסוהר לעיין בדו"ח נגדו, אפשר כבר לגלות: אין בו טיפול בחשדות פליליים. ורפי סויסה הנרגש זועק: „שייחנקו כל אלה שטענו שאני מתבוון, או חר־שב להתפטר!"

10 11

ד"ר יולי נודלמן:

ברווז כבד

ההיסטריה הלאומית סביב הדרישה להשתלות כבד בארץ אינה אלא ברווז, שאינו משרת את טובת החולים. הנהנים הם כמה רופאים בכירים. המימסד הרפואי והפוליטיקאים — כך טוען, במדור דיעה אחרת, הד"ר יולי נודלמן, כירורג המתמחה בחשי־פת שקרים רפואיים מוסכמים.

41

הזקנה האיומה

העיתונאית הוותיקה התנפלה בכתבה גסה וארסית על הילדה בת ה־10 ודרשה „לסלק את הילדה האיומה". הילדה בכתה כל הלילה, והקוראים הנרי־מים דרשו מהמערכת: „לסלק את הזקנה האיומה!"

37

מצור על בלס

במישטרה סבורים כי כשהמדובר בחקירתו של דויד בלס — הכל מותר. אפילו להטריד את אחיו של החשוד, לרחרח אחרי עיתונאי ולנסח שערוריה סביב אומצה בפיתה.

42

מוכות השמש

„בתוך יומיים נאלצתי לדחות 12 נשים," אומרת מנהלת המעון לנשים מוכות. „דבר כזה עוד לא קרה!" האם זהו החום הכבד הגורם לבעלים הישראליים להשתולל ולהכות באכזריות כה רבה את נשותיהם?

32

יעל המהפנטת

יעל גיל, בת ה־21 (בתצלום) שיגעה ברי־קודיה את כל הירד־שלמים — ובעיקר את אביה, איש הטלוויזיה חיים. שהצטרף אליה בדיסקו סוער. המארח, דוידו („ראש העיר") קוסרמן, והאורחת סנינה רזניבלום היו מהופנטים.

28

כתבת השער הקידמי:

מסעות העוגה לבית בגין

כתבת „העולם הזה" ניסתה פעמיים לחדור לביתו של מנחם בגין, להעניק לו עוגת יום הולדת. מה שהתגלה מעורר שאלות נוגות על גורלו של האיש הכלוא זמן רב ברחוב צמח.

14

כתבת השער האחורי:

אהבה ראשונה

הנער העולה בן ה־16, שנולד בעיראק, התאהב בקיבוץ בנערה בת ה־13 וחצי, שנולדה ברומניה. בינתיים נפרדו דרכיהם. הם נישאו לאחרים ושכחו זה את זה. השבוע, אחרי 36 שנה, נזכרו באהבתם הנושנה, גילו שהם פנויים — והתחתנו. הוא: אורי עמית (בתצלום), ראש עיריית רמת־גן. היא: חביבה שיחור, פסיכולוגית חיפאית.

43

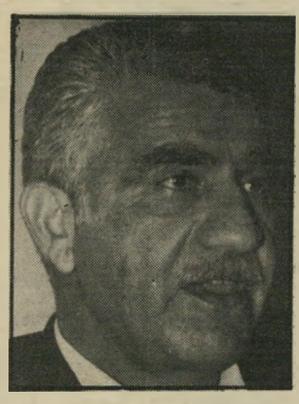

סבירות נמוכה

האם עומדת לסרוין מילחמה עם סוריה? אורי אבנרי מנתח את האינטרס הסובייטי, את המטרות האמריקאיות והטראומות הישר־אליות. הלם יום הכיפורים ומחדל „הסבירות הנמוכה" מרחף בענן מעל ראשי כולם.

6

מפד"ל

היה היתה מיפלגה מתנה ואיננה עוד. היא לא נרצחה, אלא התאבדה: מנהיגיה — השפויים, החביבים והמושחתים — גידלו בחיקם צפע לאומני, שבלע אר־תם. לבורג אין מה להשאיר ליורשו.

8 9

זריקת המוות

דנה קפולסקי, בת 10 שבועות, מתה בגלל הזריקה המשולשת. לאחותה ענת, בת ה־4, עוד לא סיפרו על כך. אבל היא מרגישה בעצמה שמשהו נורא קרה במישפחה שלה.

40

מורדים ואוהבים

מאות ואלפי זוגות בארץ חיים ואוהבים ללא אישור המימסד הרבני. עמותה חדשה, בשם השרות החילוני, מלמדת את המורדים ברבנות כיצד להשיג את כל זכויותיהם. ארז ואפרת (בתצלום) כבר עשו זאת.

16

אלוהים כפצצה

מדוע אין לימין אנשי־רוח? גאולה כהן רוצה לחבק מטוס כפי שאביה חיבק ספר תורה, ונורית גרץ אומרת על כך: במקום שבו הפצצה החליפה את אלוהים, „נשאר רק חושך על פני תהום!"

30

אלוף הבג"צים

„הרוב אינם מבינים כלל כמה חשובים התנאים בבית־הכלא. הרי כל אדם הוא פושע מועד – היום אתה חופשי, מחר בפנים," מסביר האסיר אלוף מגישי הבג"צים (יותר מ־50 בשנה) את המאבק שלו במימסד.

34

רחל המרחלת מדווחת:

כך קופצים לחו"ל: המ־הנדס **אורי עליזי** נפרד לפני הנסיעה מגברת אחת, מעוד גברת ועוד גברת, והגיע לנמל־הת־עופה עייף וסחוט ● פרופסור מפוזר: נזכר פיתאום שאינו רוצה להיות נשוי עוד ● קן לאהבה: **שושנה ויגר** מרהטת ומשפצת את דירתו החדשה של **ארנסט יפת**. לפעמים היא קופצת גם ל**חיים שיף** ● משנה מקום משנה מזל: **מונה זילברשטיין** החליטה לנסות את לונדון ● הגבר שהתאהב במבט ראשון ב**איה עשת** החליט להתחתן ● הפתעה: החברים חיכו וחיכו להפתיע את **ארלה בן־אדרון** ביום־הולדתו, אך הוא היה בבית־החולים, בגלל תאונה ● מס לאהבה: **אלון הריץ** התאהב ב**ניצה אור** (בתצלום), הקשישה ממנו בתשע שנים. לא עזרו כל לחצי ההורים. שאיימו להדיחו מ־הירושה המישפחתית הגדולה.

38

המדורים הקבועים:

מיבתבים – כל הגדולים היו בשבי 3
איגרת־העורך – רמז אפריקאי 4
תשקיף – הרבי תלוי שוב 5
במדינה – התיקווה בארץ החסילונים 8
הנידון – הקומדיה מסתירה את הטרגדיה 9
אנשים – מחזיק־מפתחות בדמות ריטה 12
מה הם אומרים – אפשר להתחיל להירגע בעניין המוניות 18
יומן אישי – שפה מזוהמת ומגעילן מושלם 21
גם זה וגם זה – טיול נוסטלגי 22
הורוסקופ – הבתולות הביקורתיות 27
לילות ישראל – הירושלמים למדו משהו 28
דף חדש – יומנו של מובטל 30
שידור – רצים לשדות זרים 37
רחל המרחלת – שיפוצים בדירת פנטהאוז תל־אביבית 38
הווי – צריך מלון בחיים 40
דיעה אחרת – של ד"ר יולי נודלמן: הרופא הלוחם במימסד הרפואי 41
תמרורים 42
תשבץ – כוהנות בתולות (6 אותיות) 46

העולם הזה
בלי משוא פנים

"העולם הזה", שבועון החדשות הישראלי ♦ המערכת והמינהלה: תל־אביב, רחוב גורדון 3, טל. 232262/3/4־03. תא־דואר 136 ♦ העורך הראשי: אורי אבנרי ♦ עורך־מישנה: דוב איתן ♦ עורך תבניות: יוסי שגיו ♦ רכזת מערכת: ענת סרגוסטי ♦ עורך כיתוב: גיורא נוימן ♦ צלמי מערכת: ציון צפריר, צבי טל ♦ עורך דפוס: יפתח שביט ♦ ראש המינהלה: אברהם פיטוז ♦ מחלקת המודעות: רפי זברובי ♦ המו"ל: "העולם הזה" בע"מ ♦ הדפסה: "הדפוס החדש" בע"מ, תל־אביב, רחוב חומה ומגדל 2 ♦ הפצה: "גד" בע"מ, תל־אביב, רחוב יד חרוצים 7, טל. 377056.

קיץ '86

אחד האנשים האלמתיים בכל עיתון הוא האיש האחראי על ההפצה. עותקי העיתון, היוצאים ממכונת־הדפוס, צריכים להגיע לכל פינות הארץ, למאות מקומות־מכירה. על כך אחראי מנגנון העושה את עבודתו השיגרתית ביעילות.

לפני 20 שנה מסר העולם הזה את התפקיד הזה לידי בן־ציון רבינוביץ, בעל חברת גד. מעולם לא הצגתי את האיש במדור זה, אף שתרומתו לתיפקוד העיתון היתה חשובה ביותר.

ידענו ביחד הרבה רגעים של התרגשות. סקופ פיתאומי היה גורם לאיחור הופעת הגליון,

מפיץ רבינוביץ
20 שנה

ומנגנון־ההפצה היה צריך להתאים את עצמו. היו לו עצות נבונות להנהגת מדורים חדשים, לעיצוב שערי העיתון, ועוד.

את השיחות היינו מנהלים, בדרך כלל, במיסעדות. כי בן־ציון אהב, מעל לכל, לאכול. במיסעדה אולימפיה. שם נהג לסגוד לתחביב זה, היה חלק קבוע מן הנוף. לצד משה דיין המנות, עזר וייצמן ואחרים.

בזמן האחרון לא סערנו ביחד. בן־ציון חלה, ונאלץ לשמור על דיאטה קפדנית. מידות־גופו פחתו בצורה ניכרת, ואף מבהילה. כשראיתיו לאחרונה, לפני כמה שבועות, היה רזה יותר מכפי שהיה כאשר הכרתיו, לפני קרוב ל־40 שנה.

השבוע נפטר. העולם הזה. החייב לו כה הרבה, אבל עליו.

איש השנה

עברנו את ט"ו באב, חג האהבה. הירח המלא של חודש אב האיר את לילו. זהו סימן להתחלת המיבצע השנתי של העולם הזה: בחירת איש־השנה.

בחירה זו, שנערכה בפעם הראשונה ב־1951, לפני שרבים — ואולי רוב — קוראי הגליון הזה ראו את אור העולם — גורמת לנו למתח רב. אנחנו מתייחסים לבחירה ברצינות רבה מאוד. בעת הבחירה אנו מתעלמים מדיעותינו האישיות, וקובעים בקפדנות, לפי מיטב מצפוננו והבנתנו, מי האיש/האשה שהשפיע על התופעה החשובה ביותר של השנה, או המסמל אותה יותר מכל.

היינו רוצים לקבל היזון חוזר — וגם היזון ראשוני — ממך. הבחירה אינה תוצאה של מישאל־עם או סקר דעת־הקהל. אולם ככל שירבו הקוראים, אשר ישתפו את עצמם בבחירה על־ידי הגשת הצעות ונימוקים, כן ייטב וכן ייקל לנו.

אם אתה יודע מי צריך להיות איש־השנה או אשת־השנה — שלח לנו את הצעתך בהקדם האפשרי, רצוי על גבי גלויה או במיכתב קצר, בתוספת מישפט או שניים לצורך הנמקה.

בהזדמנות זו אתה יכול גם להציע לנו את מועמדיך לאנשי־השנה בשטחים חשובים — החל באיש־העולם ואיש־המרחב וכלה באיש־המישפט ואיש־הביטחון של תשמ"ו.

רמז אפריקאי

לפני חמישה שבועות הופיעה במדור דף תשקיף ידיעה קצרה ולאקונית: "במישרד־החוץ

עוד שגריר
במישרד־החוץ תתוסף בקרוב עוד מישרת שגריר.

תשקיף "העולם הזה", 16.7.86
5 שבועות

תתוסף עוד מישרה של שגריר." השבוע כבר מותר לגלות מה הסתתר מאחוריה.

מדוח עורך המדור, גיורא נוימן:

מסעו של שימעון פרס לקאמרון, השבוע, הוכן במשך חודשים תחת מעטה כבד של סודיות. הפרטים על־כך הגיעו למערכת. אך לא יכולנו לפרסם אותם. ידענו על ביקורו החשאי של רויד קימחי, מנכ"ל מישרד־החוץ, ביאונדה, בירת קאמרון, ועל ההסכם שהושג שם: חידוש היחסים הדיפלומטיים. ומינויו של גד אלון כשגריר.

מכל העובדות האלה יכולנו לפרסם רק רמז.

הידיעה הקצרה שפירסמנו היא דוגמה מובהקת של שיטות־העבודה שלנו. אנחנו משתדלים לפרסם מידע אמין, עדכני, ומה שחשוב מכל — המקדים את כל אמצעי־התיקשורת האחרים.

מהמאמץ הזה, הנעשה מדי שבוע, נהנים קוראי העולם הזה. הם הראשונים שידעו כי משהו עומד להתרחש ביחסי־החוץ של המדינה. גם מבלי שידעו את כל הפרטים — כפי שהם תמיד הראשונים היודעים את כל הדברים החשונים באמת: בפוליטיקה, בכלכלה, ובעניינים חברתיים.

עם שלום

(המשך מעמוד 3)

"ישנן גם נסיעות מאוד פרועות של הנהגים שלנו. מהירות ופראות שקשה להעלות על הדעת. לא כל דבר הוא תוצאה של מזגן ושל צמיגים. יש הרבה מאוד מיקרים שהם פשוט תוצאה של ההפקרות הכללית שישנה בהרבה תחומים, בהם לא מקפידים על שמירת חוק וחוסר שליטה עצמית. זה גם כן מיסמני־התקופה, ולצערנו זה גבר בזמן האחרון."

חיה פרי, מישרד התעשיה והמיסחר, ירושלים

● ● ●

נחמדים, נחמדים, אבל...

על טיבם של חברי־הכנסת, כפי שהוא משתקף מכתבת־הסיכום של דפנה ברק ("זו הכנסת שיש", העולם הזה 20.8.86).

אני מודה ומתוודה. נהניתי לקרוא את כתבת־הסיכום על המושב השני של הכנסת ה־11. קצת אבק רכילות, קצת עובדות חדשות.

אבל מה? יוצא כי כל האנשים האלה, החוצרים את גורלנו, גם אם פגיעתם רעה (כמו יצחק

שר שרון
לא רק מזגן וצמיגים

מודעי, למשל, או רוני מילוא) הם בסך הכל אנושיים: ביישנים, אנשי שיחה נעימים, עושים טובות לזולת, אפילו שולחים זר־פרחים.

וכך אפשר לשכוח, בקלות, את הצבעותיהם השליליות מבחינת עתיד חינוך, את התבטאויר־תיהם הקשות נגד יריביהם וכל השאר.

לכן כדאי לזכור: נחמדים, נחמדים, אבל...

ניסן בהן, תל־אביב

● ● ●

מועדון השבויים הנכבדים

על עובדת נופלו בשבי הגרמני של הפרופסור יהושע אריאלי ("תמרורים", העולם הזה 20.8.86).

עד שלא קראתי בהעולם הזה, בידיעה על יום־הולדתו ה־70 של הפרופסור אריאלי, לא ידעתי כי גם הוא היה בין מאות הארצישראלים, אנשי יחידות החפרים (משהו כמו חיל־ההנדסה) המתנדבים, אשר שירתו בצבא הבריטי בימי מילחמת־העולם השניה ודי הופקרו על־ידו ביוון, כשהגרמנים שטפו אותה, והם נתקעו, למשך ארבע שנים, במחנות־שבויים גרמניים.

ומה שבאמת מעניין הוא שכמה מבכירי המימסד לעתיד של מדינת ישראל היו בין שבויים אלה: לא רק פרופסור אריאלי, שמן הראוי היה לציין שהוא נחשב לאחד ההיסטוריונים המובילים בתחום מחקר ההיסטוריה האמריקאית, אלא גם יצחק בן־אהרון, לימים שר־התחבורה ומזכיר ההסתדרות, ויוסף אלמוגי, לימים שר־העבודה, ראש עיריית חיפה ויו"ר הנהלת הסוכנות היהודית, ואפילו אביו של שימעון פרס היה בין שבויים אלה.

נתן סולל, תל־אביב

● ● ●

הגרביים של אילון

על אובדן גרביו האדומים של עיתונאי ישראלי במונית ניו־יורקית ("אנשים", העולם הזה 20.8.86).

מתוך תיקווה שזיכרוני אינו מטעה אותי (בכל זאת עברו 38 שנים מאותם ימים) אני רואה מחובתי לדווח לקוראים שהעיתונאי עמוס אילון גילה כבר לפני שנים רבות עניין בגרביים בעלי צבע יוצא־דופן.

במאי 1948 שכבתי, פצוע־מילחמה, בבית־חולים בירושלים, שבו הירבה לבקר אילון, שהיה אז, דומני, כתב היומון על המישמר. כדי לדווח לקוראיו על מצב הפצועים ועל עלילות־הלחימה שלהם.

באחד הבקרים נפוצה הידיעה כי הבריטים מפנים את בווינגראד (מיבצרם במרכז העיר, אזור בניין ג'נרלי ומיגרש־הרוסים), וכמה חבר"ה, שכבר היו בשלבי־החלמה, החליטו לצאת ולראות מה קורה.

לא קרה שם הרבה, חוץ מזה שהשוטרים הבריטיים השאירו מאחוריהם מלאי קופסות שינקן וחבילות אינספור של גרבי־צמר לבנים (שהיו חלק מתילבושת־השרד שלהם).

ממלאי השינקן נהנינו ימים רבים וגם מן הגרביים. וכאן נכנס אילון לתמונה. יש לי, במעורפל, תמונה בראש שאילון עומד באמצע המחלקה שלנו (של בית־החולים) ואומר משהו, כמו "שינקן — לא, אבל גרביים — כן!"

אז מה הפלא אם אחרי כמה שנים של גרביים לבנים הגיע לבסוף גם לגרביים אדומים?

יצחק שטרן, תל־אביב

● ● ●

הבן בעיקבות האב

עוד על סגני־הנשיא האמריקאיים, שייחודם באלמוניותם ובחוסר־חשיבותם (העולם הזה 23.7.86 ואילך).

זה נכון שמעטים יודעים מי היה סגן־הנשיא הראשון (או כל אחד אחר) של ארצות־הברית. אבל הקוראה בייקר, שלימדה את כולנו בשבוע שעבר מי זה היה (ג'והן אדאמס), שכחה לספר על ייחוד אמיתי של אדאמס.

אדאמס, שנפטר ב־1826, הוא הנשיא היחיד בתולדות ארצות־הברית, שזכה לראות את בנו עולה לכס־הנשיאות גם כן. זה היה ג'והן קווינסי אדאמס, דיפלומט מנוסה כמו אביו (הוא היה שגריר ארצו בהולנד, בפרוסיה וברוסיה), ששימש כנשיאה השישי של ארצות־הברית, בשנים 1825 עד 1829.

זה היה גם המיקרה היחיד בהיסטוריה האמריקאית בו זכו אב ובן בנשיאות.

רמי מורגנשטרן, תל־אביב

● ● ●

קריאה מן הכלא

אסיר מבקש לעזור לבנו בן ה־10.

אני אסיר בכלא שטה. אני זקוק מאוד־מאוד לעזרה, כדי להציל את בני, היקר לי בעולם, אשר פשוט אין לי מי שיטפל בו.

אני פונה בבקשה לכל הקיבוצים, לעזור לי למצוא מישפחה בקיבוץ אשר תסכים לאמץ את בני.

נא לפנות למזל, טלפון מס' 03־774827.

עמוס נחום, כלא שטה

מכתבים

4 הנשים של השולטן

היום זה דף חדש. בעבר זה היה נמר של נייר. אבל מיומו הראשון הקפיד העולם הזה לדווח על סיפורות, סופרים וספרים. עוד כשזה היה במיסגרת המדור ספרים. כפי שזה היה לפני 25 שנים, עת דיווח העולם הזה על ספר חדש, ששמו דיבר בעד עצמו ואשר יצא לאור, השבוע לפני 25 שנה: לא ייאמן. ליקט וערך חיים אבי־ארי, הוצאת אחיאסף. וכך דווח אז:

בים המוזרויות העולמי המובא בספר זה אפשר לגלות כי התנין ישן בעיניים פתוחות, וכי הצלב משמש בסין כאות־היכר לבית־עבוט.

מזר (אבל אולי לא כל־כך משונה) כי למילה הספרדית אספוזה שני מובנים — אשה וכבלים.

ואם כבר מדברים על נשים, מן הראוי גם להביא את צוואתו של שולטן אחד, בה הביע את דעתו שכל גבר צריך, בעצם, ארבע נשים: הודית — ללדת לו בנים; פרסית — לשיחה; אפגאנית — לנהל את משק־ביתו; תורכית — אותה יוכל להכות כאוהבה לשלוש האחרות.

הסובייטים ביקשו: בלי פסטיבל

הסובייטים ביקשו שצאתם של בני מישפחת שצ'רנסקי מברית־המועצות לא ילווה בפסטיבל רועש, כמו זה שאורגן בזמן צאתו של אנטולי שצ'רנסקי.

מחפשים עבודה לרמטכ"ל

בכירים במיפלגת־העבודה דנו השבוע עם נוספת בעתידו האזרחי של הרמטכ"ל, משה לוי, אחרי שיפרוש מצה"ל, בעוד חצי שנה.
הרעיון, הנשקל ברצינות גמורה מזה כמה חודשים, הוא להכינו כיורש לטדי קולק בעיריית ירושלים.
עסקני העבודה סבורים כי דרגתו הצבאית, והעובדה שהוא איש עדות־מיזרח, יבטיחו את ניצחונו בבחירות הבאות, בעוד שנתיים.

כהנא שתל שקר ברדיו

אנשיו של מאיר כהנא שוב הצליחו לשתול ידיעה בדויה בקול־ישראל: ביום השלישי בשבוע שעבר דווח בשתי מהדורות־חדשות כי שישה מאנשי־כך נעצרו בחוף גורדון בתל־אביב, בעת שחילקו למתרחצות כרוזים שקראו להן לשמור על טוהר־הגזע. כתבי־הסלילים בעיתונות הכתובה מיהרו להתקשר עם דוברת המישטרה, וממנה שמעו כי הידיעה היא בלוף.
מקור הידיעה הרדיופונית, מסתבר, היה דובר־כך.
לפני חצי שנה הצליחו ההניסטים לבצע תעלול דומה, בששתלו ברדיו ידיעה על כך שאנשיהם נעצרו, כביכול, בשבונת מאה־שערים. אז נערכה ברדיו חקירה בעניין, והכתב שנפל בפח ננזף.

„דן" נכנס ל„אוויס"

קואופרטיב דן החליט לקנות 50 אחוז מהבעלות על החברה להשכרת מכוניות אוויס מידי איש־העסקים רמי אונגר.

מחיחות מפ"ס־ר"ץ

סיכסוך מקומי בין עסקני מפ"ם ור"ץ בירושלים מאיים להתפרץ למישור הארצי והפרלמנטרי.

אמוראי לוחץ לרפורמה

סגן־שר־האוצר, עדי אמיראי, לוחץ לביצועה המהיר של רפורמה בשוק־ההון. לפי הצעתו, תורחב נגישות הסקטור העיסקי להנפקות בבורסה מ־70 מיליון דולר בשנה ל־800 מיליון דולר.
אמוראי מציע להתחיל ברפורמה בד־בבד עם הקדמת שנת־המס, ב־1 בינואר 1987.

שמואלי להנהלה הציונית

אליעזר שמואלי, המנכ"ל הפורש של מישרד־החינוך והתרבות, הוא אחד המועמדים לרשת את דויד אביו, ראש המחלקה לקהילות ספרדיות בהסתדרות הציונית, שהסתבך ונמלט מהארץ.
אם ייבחר שמואלי, תהיה זו הפעם הראשונה שבראש המחלקה יעמוד מיזרחי שאינו יוצא מאריזקו.

ספינת הדגל חוזרת

ניסים טאיטו, נספח העיתונות בשגרירות ישראל במאדים עומד לסיים את שרותו ולשוב לארץ.
טאיטו היה ספינת־הדגל של מינויי הליכוד בשרות הדיפלומטי — הוא היה המינוי הפוליטי הראשון של יצחק שמיר במישרד־החוץ, לפני ארבע שנים. מינוי שעורר אז תרעומת רבה.

קייטנה בבירעם

150 ילדים, ממישפחות עקורי הכפר הגלילי בירעם, שהו בקייטנה פרטיזנית של עשרה ימים בין חורבות הכפר, ולנו בכנסיה שבמקום.
הקייטנה התקיימה למרות העובדה שהמקום הוכרז כשטח צבאי, והכניסה אליו אסורה.

ירושלים נפרדת מבאר־שבע

שר־המישפטים, בהמלצתו של שר־העבודה־והרווחה, חתם על צו המפריד מחדש את אזורי השיפוט בעניני־עבודה של ירושלים ובאר־שבע. בעיקבות זאת הופשר גם תקן נוסף לשופט בבית־הדין האיזורי לעבודה בדרום.
נשיא בית־הדין הארצי לעבודה הוריע על כך השבוע לראש עיריית באר־שבע, משה זילברמן, והבטיח כי הצו יפורסם בהקדם ברשומות.

הרבי תלוי שוב

תמונת הרבי מלובאביץ' נתלתה שנית בתחנת־המישטרה של אילת. הפעם היא תלויה בחדרו של מפקד־התחנה — ובאישור שר־המישטרה.
לפני חצי שנה הורה חיים ברלב להסיר את התמונה מהקיר שבאולם־הכניסה, סמוך ליומנאי.

קראוס לפנסיה מוקדמת

רב־פקד יוסף קראוס, ראש לישכת־החקירות במרחב־העמקים, פורש מהמישטרה ויוצא לפנסיה מוקדמת. בשנים האחרונות הוא היה קורבן לעלילת־שווא, לפיה שיחד בטובות־הנאה פקיד בכיר בעיריית חיפה. לאחר חקירה ממושכת נוקה מהחשדות.
במישטרה התנגדו להקמת ועדת־חקירה פנימית, שתבדוק את מחול־השדים שנוהל נגדו, ולבן החליט קראוס לפרוש.

שטיח אדום לאח"מים

רשות־שדות־התעופה פתחה השבוע בנתב"ג, בקומה השניה, אולם אח"מים לשימוש חברות־התעופה הזרות.
עד כה היו בלוד אולם אח"מים־של הרשות, בקומה הראשונה — לפני ביקורת הדרכונים — ואולם דומה בקומה השניה, אחרי הביקורת, שנועד רק ללקוחות אל־על.
את האולם החדש תפעיל חברה בשם השטיח האדום.

כל יורשי כ"ץ

אלה המועמדים לרשת את מקומו של אברהם כ"ץ המנוח בראש מחלקת הנוער והחלוץ:
הח"כ לשעבר יהודה פרח, איש מחנה מורעי; אריה אבן, מזכיר חברת בזק, גם הוא איש־מורעי; ונחום שוץ, מנכ"ל המחלקה ליחסי־חוץ, ממקורביו של אריה דולצין.
מי שמסוגל להביס בקלות את כולם — אם אך יסכים לתתמודד על התפקיד — הוא ח"כ אוריאל וינשטיין.

פורר לראשות עיריה

פעילים במיפלגה הליברלית ברחובות רוצים להציב את יהושע פורר, המנכ"ל הפורש של מישרד־התעשיה והמיסחר, כמועמד לראשות העיריה — מול יחזקאל הרמלך, ראש־העיריה הנוכחי, שפרש למיפלגת המרכז הליברלי.
מאז שפרש פורר מהשרות הממלכתי, לפני חודש, הוא מייצג את ענייניו בארץ של איש־העסקים הדרום־אפריקאי נייטי קירש.

נכים יתפעלו מחשבים

בחברת המשקם החליטו להפעיל את כל המחשבים שלה על־ידי מוגבלים ונכים הרתוקים לכיסא־גלגלים.
המחשב באיזור ירושלים של החברה כבר מופעל על־ידי נבה כזה — והדבר גורם למפעיל גאווה רבה.

חולדה ללא עוז

הסופר עמוס עוז, חבר קיבוץ חולדה, עבר דירה: בעת הוא מתגורר בערד.
בנו של עוז סובל מקצרת, ובהמלצת הרופאים עברה המישפחה להתגורר בעיר הדרומית.

אורי אבנרי מנתח את האפשרות שתפרוץ שוב מלחמה בגבול הסורי

"סבירות נמוכה"

ד מלחמה הבאה תהיה — אם תהיה — בין ישראל לסוריה.

האם תהיה? ואם כן — מתי?

השמועות עליה צפות מדי פעם, ונעלמות שוב. יש שהשמועות האלה באות לשרת מטרות צדדיות. למשל: ליצור אווירה נגד קיצוץ תקציב הביטחון בישראל. או להחליש בסוריה את ההתנגדות למישטרו של חאפט' אל־אסד.

אפשר לזלזל בשמועות אלה, אך המציאות מורה שאפשרות המילחמה אכן קיימת.

היא טמונה במצב עצמו. בין השאר:

● **הכוונה המוצהרת של סוריה ליצור „איזון" צבאי בינה לבין ישראל.** בעוד שהמטרה הביטחונית של ישראל היא לקיים מצב שבו יכולה ישראל לנצח לבדה כל קואליציה אפשרית של מדינות־ערב — הרי שואפת סוריה למצב שבו תוכל היא לבדה להתמודד עם ישראל, על בסיס של „פאריטי".

לפי העמדה הרישמית של השילטון הסורי, אין פירוש הדבר בהכרח שסוריה תצא למילחמה. יש גירסה סורית האומרת כי האיזון הצבאי דרוש כדי לנהל משא־ומתן לשלום. לפי גירסה זו — אין כל סיכוי שישראל תחזיר אף מילימטר אחד של אדמה ערבית כבושה אם לא תוכרח לכך, אם על־ידי הפעלת כוח צבאי. אם על־ידי האיום בהפעלת כוח כזה.

● **הכוונה המוצהרת של ישראל למנוע מצב כזה.** אם תיווצר בישראל הערכה שסוריה אכן מתקרבת להשגת „יעד זה", בוודאי תעלה בצמרת ישראל הדרישה להקדים רפואה למכה ולצאת למילחמה מונעת לחיסול הכוח הסורי, כולו או מיקצתו.

● **האפשרות שברית־המועצות תחליט להשתמש בכוח הסורי** לשם השגת „יעד מדיני סובייטי במרחב.

● **האפשרות שארצות־הברית תחליט להשתמש בכוח הישראלי** כדי להשיג „יעד מדיני אמריקאי במרחב.

● **אפשרות של הידרדרות בלתי־צפויה ובלתי־מבוקרת.**

● החמונה: הכנה למילחמה

על הערכות אלה בתחום של אסטראטגיה־רבתי נוספות הערכות בתחום הטאקטי:

למשל: מזה זמן רב יש זחילה סורית איטית אך מתמדת לשיפור עמדות למיקרה של מילחמה. בחזית תוספים עמדות חדשות, דחפורים חופרים מחפורות לבלי־נשק. יש מאות סימנים קטנים באלה, שכל אחד מהם אינו חשוב, אך היוצרים ביחד תמונה ברורה של כוננות גוברת.

כוננות זו יכולה להתפרש כהכנה למיתקפה, אך גם כהגברת הכוננות לקראת מיתקפה ישראלית אפשרית. תוך חצי שנה תגבר הכוננות הסורית במידה רבה.

מצב זה מטיל אחריות רבה על מערכת־הביטחון הישראלית. ובראש ובראשונה: האחריות להערכת הכוונות הסוריות. מהי המשמעות האמיתית של ההכנות?

כל הערכה כזאת — תהיה אשר תהיה — מושפעת מתפיסות פוליטיות, מקונספציות, וגם מן הטראומה של יום־הכיפורים 1973. מכיוון שאין כל אפשרות להגיע לוודאות גמורה — דבר שאינו ניתן בגלל עצם מהות ההערכה הביטחונית — דרושה גמישות פסיכולוגית ומעשית רבה. אי־אפשר לסמוך לגמרי על ההגיון, מה גם שיש תמיד נעלמים רבים במצב. מאידך, אי־אפשר לחיות באווירה מתמדת של ערב־מילחמה, מפני שזה היה מביא לביזבוז משווע של משאבים.

אילו הערכות קיימות? מהי מידת סבירותן?

● „קונספציה" חדשה

ד ערכה אפשרית מס' 1: אין לצפות למילחמה בחמש השנים הקרובות.

המרכיבים של קונספציה זו:

● **סוריה לא תילחם לבדה.** חאפט' אל־אסד הוא מדינאי מפוכח ומתוחכם — אולי המנהיג הערבי המפוכח ביותר במרחב, והוא לא יסתכן בהרפתקה העלולה לקבור אותו תחתיה.

● **בעל־הברית הסובייטי הרציני ביותר הוא עיראק.** אך עיראק שקועה במילחמתה הנואשת באיראן. מצב זה ישתנה אם תסתיים מילחמת עיראק־איראן, בצורה זו או אחרת. זה אינו צפוי מחר. אם מעריכים כי יעברו עד או שלוש שנים, וכי יהיה דרוש לעיראק פסק־זמן של שנה־וחצי־שנתיים כדי לשקם את צבאה ולפנות

הניתוח הוא תיאורטי — אך במציאות זה נראה כך (רמת־הגולן, 1973)

1973: שבויים ישראלים בידי הסורים (למעלה) וסורים בידי צה"ל

לעבר חזית אחרת, מגיעים לטווח־זמן של חמש שנים.

● בעל־ברית אפשרי אחר הוא מצריים. הדבר יכול לקרות רק אם השלום הישראלי־מצרי יתמוטט מסיבה זו או אחרת. גם אז יהיה דרוש למצריים זמן ניכר כדי לעבור מפסים של שלום לפסים של מילחמה, מה גם שבין ישראל ומצריים חוצץ הכוח הרב־לאומי, ובעיקר הכוח האמריקאי, שאי־אפשר להוציאו מסיני בלי הסכמת ארצות־הברית.

כל זה מוביל להערכה שבחמש השנים הקרובות יש סבירות נמוכה למילחמה.

כנגד הערכה זו מושמעים קולות, המזכירים כי המילים „סבירות נמוכה" ו„קונספציה" הושמעו פעם בהקשר דומה. הטראומה של יום־הכיפורים עדיין קיימת.

איש אינו יכול לשבוח לרגע שערב יום־הכיפורים לא גויים צה"ל, חרף אלפי סימנים קטנים וגדולים שהעידו על המיתקפה המצרית־סורית המתקרבת, מפני ששלטה בצמרת צה"ל „קונספציה" (מצריים לא תתקוף בלי עליונות אווירית) שלפיה יש „סבירות נמוכה" לאפשרות שעומדת לפרוץ מילחמה.

● לחץ סובייטי סמוי

ד ערכה אפשרית מס' 2: להכנות הסוריות הגלויות יש כוונה שונה לגמרי. זהו לחץ סובייטי על ישראל.

הסובייטים מבקשים לשנות את יחסה של ישראל כלפי שיתוף מוסקווה במהלכים המדיניים במרחב, כגון ועידה בינלאומית.

סוריה תלויה בסובייטים במידה רבה. ברית־המועצות היא המספקת לה את כל נישקה, והיא גם שתסוכך עליה במיקרה של התקפה ישראלית אולם סוריה אינה גרורה סובייטית, ויש לה רצון עצמאי.

גם לגבי כוונות ברית־המועצות ייתכנו הערכות שונות:

● ברית־המועצות רוצה לי השתתף במהלכים המדיניים במרחב. לשם כך היא פועלת לחידוש יחסיה עם ישראל. אין סתירה בין מאמץ זה ובין איום סורי על ישראל. להיפך: שני המאמצים משלימים זה את זה, ונועדו לאותה המטרה: להשיג הסכמת ישראל לשיתוף הסובייטים בוועידת־שלום מיזרח־תיכונית.

● ברית־המועצות מוכנה להסתבך בעימות צבאי קצר ומוגבל בין ישראל וסוריה, כדי לשים קץ לקיפאון המדיני הנוכחי, המשרת את המטרות האמריקאיות.

לפי הערכה זו, כל האיתותים לגבי הרצון הסובייטי לחידוש היחסים עם ישראל אינם אלא תימרון־הסחה, שנועד להרדים את ישראל לקראת התקפת־פתע סורית.

● חשש מפני ישראל

ד ערכה אפשרית מס 3: סוריה מאמינים שישראל היא שתתקוף.

גם הסורים יודעים כי קיימים בישראל כוחות חזקים, שיעלו בבוא היום את הדרישה למילחמה מונעת, כדי למנוע את התחזקות הכוח הצבאי הסורי.

אולי סבורים הסורים (והסובייטים) שארצות־הברית תרחוף את ישראל להתקפה כזאת, כדי להנחיל מפלה נוספת למחנה הסובייטי.

לפי הערכה זו, נועדו ההכנות הסוריות לשפר את הכוננות הסורית לקראת התקפה ישראלית כזאת, אם כדי למונעה מראש, אם כדי למכשלה מוקדם, או לפחות לעצור את הכוחות הישראליים די זמן כדי לאפשר למכונה הפוליטית הסובייטית להיכנס לפעולה ולכפות הפסקת־אש.

● עסקים (צבאיים) כרגיל

ד ערכה אפשרית מס' 4: אין בכלל משמעות מיוחדת להכנות הסוריות.

בשביל סוריה, העימות עם ישראל הוא ביונס. המאמץ הצבאי הסורי הכבד (בהשוואה לגודל האוכלוסיה ולמשאביה הכלכליים) ממומן במידה רבה על־ידי מדינות־הנפט הערביות.

זרם זה של כסף ערבי חיוני לקיום הכלכלה הסורית וליכולת־ההישרדות של המישטר הסורי.

סעודיה ובעלות־בריתה מממנות את הצבא הסורי, מפני שהוא הכוח הצבאי היחידי העומד מול צה"ל. הסעודים חוששים שאם לא יעמוד לפני צה"ל שום מחסום צבאי, תתפתה ישראל במוקדם או במאוחר לפלוש לירדן, ולאיים מקרוב על אוצרות־הנפט הערביים. הצהרות כלתי־אחראיות של אריאל שרון בעבר שפכו שמן על מדורת החששות האלה.

לסוריה אין כל עניין להגיע לרגיעה מדינית־צבאית. כדאי לה מדי פעם לחמם את האווירה וליצור מתח מילחמתי, כדי למנוע את הקטנת הסיוע הסעודי.

מובן שמתיחות כזאת משרתת גם מטרות פנימיות בסוריה, שם משתדלת כת קטנה לקיים דיקטטורה על אומה רבגונית ומפולגת, מול פני אופוזיציה חזקה של כוחות דתיים ואחרים.

מביוון שסוריה משלמת בכסף (סעודי) טוב עבור הנשק הזורם אליה מברית־המועצות, אין גם למוסקווה שום עניין בהפסקת מירוץ־החימוש במרחב. מדובר בסכומים ניכרים, גם במושגים סובייטיים.

● ערפל אי־הוודאות

כ ל ההערכות האלה — הסותרות זו את זו — הן סבירות.

יכול אדם לבחור באחת מהן ולאמץ אותה לעצמו, בהתאם לאמונתו הכנה. אך אמונה כזאת יכולה להיות מושפעת על־ידי דיעות קדומות, טראומות של העבר, השקפת־עולם או אף אינטרסים מיפלגתיים ואישיים.

רק אדם פזיז וחסר־אחריות יטען כי יש ודאות מוחלטת בנכונותה של הערכה מסויימת אחת.

גם מי שסבור כי אחת מן ההערכות האלה היא הסבירה ביותר, לא יוכל לשכוח לרגע שיתכן מאוד כי הוא טועה, בשל אי־ידיעתן של עובדות החבויות מאחורי מסך הערפל של אי־הוודאות.

כלומר: סכנת־המילחמה יכולה להיות דימונית, אך היא יכולה להיות גם ממשית. אם היא ממשית — היא יכולה להתממש בעוד חצי שנה או בעוד חמש שנים.

● מכה בעורף ישראל

א ם תתחיל המילחמה הבאה ביוזמה סורית, יש לקחת בחשבון עובדת־יסוד מכרעת אחת:

הצבא הסורי הוא צבא סדיר, ואין צורך לגייס אותו לקראת מילחמה. ואילו צה"ל הוא רק בחלקו צבא סדיר, וחלק נכבד מכוחו יצטרך להתגייס בתנאי־מילחמה.

עובדה זו מכתיבה לסורים מראש אסטראטגיה שהיא במעט מובנת־מאליה: להנחית על ישראל מכת־פתע מוחצת, כדי למנוע בעד צה"ל את גיוס כוחות־המילואים.

פירוש הדבר: מהלומות במרכזי־הגיוס של צה"ל ובמחסני־החירום, ניתוק צירי תנועה ופיצוץ גשרים, הורדת כוחות־קומנדו סוריים למקומות תורפה, שימוש בטילים בעורף הישראלי.

על רקע זה מדאיגות גם הידיעות על חדירת הנשק הכימי למרחב. העיראקים השתמשו בנשק כזה נגד האיראנים, כאשר אלה ניסו להציף את העמדות העיראקיות בגלים אנושיים. למרות העובדה שנפגעי־גאזים אירניים הוטסו לבתי־חולים באירופה ואף מתו שם, לא הזדעק העולם. הדבר מלמד כי אפשר כיום להשתמש בנשק זה, ששני הצדדים נמנעו משימוש בו במילחמת־העולם השניה (אולי מפני שאדולף היטלר נפגע בהתקפת־גאזים והתעוור זמנית, כשהיה חייל בחזית הצרפתית במילחמת־העולם הראשונה).

אם אכן תפרוץ מילחמה ביוזמה סורית, יש סבירות גבוהה כי השלב הראשון יתנהל על אדמה ישראלית ובעורף הישראלי, וכי שיעור הקורבנות — גם האזרחיים — יהיה שונה לגמרי ממה שהיה במילחמות קודמות.

שיקול זה עלול לדרבן עוד יותר דרישה ישראלית למכת־מנע, אם תשתכנע צמרת־הביטחון הישראלית שיש סבירות גבוהה למכה סורית.

הדבר מגביר עוד יותר את הסכנה הטמונה בהערכה מוטעית.

● מודיעין אוויר

ע ל רקע זה מעניינות ההאשמות האמריקאיות, כאילו גנבו קצינים ישראליים טכנולוגיה אמריקאית הקשורה בצילומי־אוויר.

מודיעין אווירי טוב הוא גורם חשוב בגיבוש הערכת־מצב נבונה. כל מה שמתרחש במרחב הסורי חשוב להבנת המצב, ובעיקר לקידום פני סכנה אפשרית.

אחת האמתלות של יוזמי מילחמת־הלבנון היתה שיש לשתק בכל מחיר את הטילים הסוריים בלבנון, מפני שאלה מונעים בעד מטוסי צה"ל למלא תפקיד זה כראוי (זאת היתה אמתלה כוזבת, מפני שהטילים העיקריים היו מוצבים בצד הסורי של הגבול, ודווקא בהם לא העז חיל־האוויר לגעת, מחשש פן יגרור הדבר אחריו תגובה סובייטית מוחצת).

לישראל אין לוויינ־ריגול.

מבאן העניין של ישראל בטכניקות של תצלומי־אוויר מטוסים — שאינן דרושות לארצות־הברית. המשתמשת בלווייניים.

● מועצה לביטחון לאומי

כ ל השיקולים האלה מביאים למסקנה אחת, שאינה תלוייה בנכונותה של הערכה זו או אחרת.

חשוב שבראש מערכת־הביטחון יעמדו מיטב המוחות. אם להשתמש במושגים של דו"ח ואלד: ההסתפקות בבינוניות, תחת לשאוף להפעלת הכוחות המעולים ביותר, עלולה להיות הרת־אסון.

בהקשר זה כראוי להיזכר ביום־הכיפורים.

קיים גם ספק חמור בטיב המוסדות הקיימים להערכת החומר הנאסף על־ידי קהילת־המודיעין, לגיבוש הערכות ולקבלת החלטות.

על כך נתנו ועדות שונות את דעתן בעבר והציעו הצעות. אך המצב לא בא על תיקונו היסודי. אין בארץ שום מוסד הנומה למועצה העליונה לביטחון לאומי בארצות־הברית.

אי לכך נשארת התעלומה בעינה — והשמועות על מילחמה מתקרבת יצופו וייעלמו חליפות.

במדינה

העם החיקווה בארץ החסילונים

זה לא ניצחון גדול, אבל זה מה שיש. זה עוד הישג קטן לקראת סיום הקדנציה

הרקע הוא די עצוב: 38 שנים אחרי הקמתה, מדינת־ישראל צמאה לכל סימן של הכרה והיקבלות, גם כשהוא בא מצד מדינה קטנה ומיסכנה למדי.

כאשר תיזמורת צבאית של מדינה קטנה מנגנת את התיקווה, מתרחב הלב היהודי. גם כשמייד אחרי זה מנגנת התיזמורת את הימנונה של מדינה אפ־ריקאית ממדרגה שלישית, הנשמע כפארודיה של המארסייזה.

ישראל מתחילה עתה לבנות מחדש יחסים רישמיים עם מדינות היבשת השחורה — בפעם השניה. מאמץ של שנים רבות ירד לטימין בן־לילה אחרי מילחמת יום־הכיפורים. וכיום נוסע ראש־הממשלה לאותם המקומות שאי־ליהם הגיעו. בהילולה גדולה, לוי אשכול וגולדה מאיר בשנות ה־60.

הקוניה חוגגת שוב

זבולון המר
חליפה של שרי

ב־4 בספטמבר, בשעה 09.45 בבוקר, ייפתחו הקלפיות בגני התערוכה בתל־אביב. צירי המפד"ל ינסו לעשות היסטוריה: לבחור מחליף לשר יוסף בורג, השר הניצחי של המיפלגה הדתית הלאומית. באותו היום גם ייבחרו מזכירי־המיפלגה.

עד ה־4 בספטמבר יימשכו המא־בקים במיפלגה הדתית לאומית.

פעילים בבניין הקסטל' אומרים שהמפד"ל חזרה לימיה השפלים ביותר: סיעות, תככים, אינטריגות, מאבקי־כוח.

פעילים מרכזיים טוענים שבבתי־הכנסת יש הרגשה שהמפד"ל החמיצה את השעה הגדולה להתאוששות. מיליון הדולארים שהושקעו בשיקומה

במפד"ל: עסקים כרגיל

של המיפלגה ירדו לטימין. ועדת יגר־פריבס, הוועדה שהוקמה לשיקום המיפלגה, מנסה להציג את הוועידה האחרונה כהישג.

אך הסקרים האחרונים, שהר־פיעו אחרי הוועידה, לא הצ־ביעו על שיקום המיפלגה ולא על עליה במיספר המנדטים שלה.

*הנקרא כך מפני שנבנה במקורו כבית־מלון שנשא שם זה.

הסקרים ממשיכים להראות מיפלגה שבורה, שקהל־בוחריה עדיין אינו מאמין בה.

המאבק המרכזי במפד"ל הוא כיום על תפקיד שר־הדתות. הד"ר יוסף בורג התחייב לפרוש מהממשלה ב־4 בספטמבר. בורג התחייב בפומבי, ואף במיכתב ששלח לוועדת יגר־פריבס. במיקרה ויחליט הד"ר בורג שלא לקיים את התחייבותו תיאלץ ועידת־המפד"ל להצביע ברוב של 70 אחוז על השינוי.

חזרה למישטר הקוניות

מאבק במפד"ל מתמקד היום בין סיעת למיפנה לסיעת־הצ־עירים.

● **סיעת למיפנה**, שבה חברים יוסף בורג, המזכ"ל המודח רפאל בן־נתן, חבר־הכנסת לשעבר אברהם מלמד, מנכ"ל מישרד־הדתות הרב משה סולומון, ראש עיריית־טבריה, יגאל ביבי, היא סיעת המנגנון. זוהי הסיעה שפעיליה המרכזיים יושבים בבניין המיפלגה, בקסטל, ולה פעילים רבים העובדים בשכר ונהנים מן הקירבה למקורות־המימון הרבים של המיפלגה.

● **הסיעה השניה בגודלה היא סיעת הצעירים.** ראשיה הם זבולון המר, יהודה בן־מאיר, שאול יהלום ועוד (ראה הנדון). סיעת־הצעירים היתה במשך השנים האח־רונות באופוזיציה לסיעה המרכזית. ראשיה ניסו להיראות יפים וצודקים, ולא כמי ששייכים למנגנון המסואב. אך ראשיה הם מי שעמדו בשעתו בראש המסע המכוער להדחתו של יצחק רפאל.

● **הסיעה השלישית במפד"ל היא "מצ"ד".** זוהי הקבוצה שפרשה בבחירות 1984 מהמפד"ל, וחזרה אליה עכשיו. עם ראשיה נמנים השר יוסקה שפירא, שקיבל את כס־השר במתנה מהליכוד, ועל חשבון חברי־הכנסת חיים דרוקמן ואברהם ורדיגר, חגי פורת וחלק מראשי גוש־אמונים. מצ"ד היא כיום הסיעה היכולה ליהנות מן המאבק שבין שתי הסיעות הגדולות. את היתד הראשון הם כבר תקעו. מועמדם לתפקיד מזכ"ל־על של התנועה, הרב יצחק לוי, מראשוני גרעין אילון־מורה, נבחר לתפקיד זה ברוב קולות, מול מועמד סיעת־למיפנה.

במאבק הראשון במפד"ל הפסידה הסיעה הגדולה, למיפנה. אך כל הפעילים תמימי־דעים שאסור לפגוע בה. אסור שייווצר מצב שנציגי למיפנה לא ייבחרו לתפקידי־מפתח בבחירות הקרבות. הדבר עלול להוביל את הסיעה עד כדי פרישה מהמפד"ל והקמת סיעה עצמאית.

פעיל מרכזי בקסטל אומר שזבולון המר מנסה להכניס נציגים מיזרחיים לכל התפקידים המרכזיים. כדי שלא יבואו אליו בטענה שאינו מממש את הבטחתו לפריטטיות: יש לבחור לתפ־קידים המרכזיים ספרדים ואשכנזים במיספר שווה. יותר מ־60 אחוז מצירי הוועידה האחרונה הם מיזרחיים. המר, אומרים, נוקט בשיטה זו כדי שלא יצטרך לוותר על תפקיד השר. שר אשכנזי אחד כבר יש: יוסקה שפירא. השר השני צריך להיות ספרדי. המר מקדים רפואה למכה ומנסה להעמיד מועמדים מיזרחיים לתפקידי המז־כירים, כדי לסלול לעצמו את הדרך לתפקיד שר ללא מאבקי עדות.

על תפקיד השר מתמודדים זבולון המר מסיעת־הצעירים, הפרופסור אבנר חי שאקי כעצמאי ואיש למיפנה. בסיעת למיפנה מתכוונים השבוע לבחור במועמד לתפקיד. בין המת־מודדים אברהם מלמד, הנתמך על־ידי רפאל בן־נתן, יגאל ביבי, הזוכה בתמיכה בשל היותו מיזרחי, והרב משה סלומון, מקורבו של השר בורג.

במפד"ל אומרים שרבים הסיבויים שהד"ר בורג הניצחי ינסה להמשיך בתפקיד. בשבו־עות האחרונים נפוצו ב"קסטל" השמועות שבורג מנסה לשב־נע את פעילי למיפנה שלא כדאי להחליפו. טענתו: חמישה שבועות לפני הרוטאציה לא כדאי לערוך שינויים.

המגעים האחרונים שנערכו השבוע היו נסיון להציג את יהודה בן־מאיר, מקורבו של המר, כמועמד מוסכם, על דעת כל הסיעות. בן־מאיר, שותפו־לדרך של המר, אינו מגלה התלהבות. הוא יודע שהמר אינו מתכוון לוותר למען מועמד אחר. הוא יוותר רק אם יעמידו נגדו אישיות מבחוץ, "ערכית", בעלת מישקל בעולם הדתי. את המגעים למען בן־מאיר מנהל פעיל במפד"ל, אברהם שטרן.

המאבק במפד"ל הוא גם על תפקידי המזכירים. סיעת למיפנה מעמידה את רפאל בן־נתן כמועמד לתפקיד המזכיר המדיני, ואת אליעזר אבטבי כמועמד לתפקיד מזכיר הפועל המיזרחי (גוף זה הוא החשוב והחזק ביותר במיפלגה).

אנשי מצ"ד והצעירים מעמידים את שאול יהלום, מקורבו של המר, מול בן־נתן, ואת העסקן כדיחי מול אבטבי.

עוד במושב הקודם של הוועידה עשו הצעירים הסכם עם מצ"ד על בחירת המזכירים.

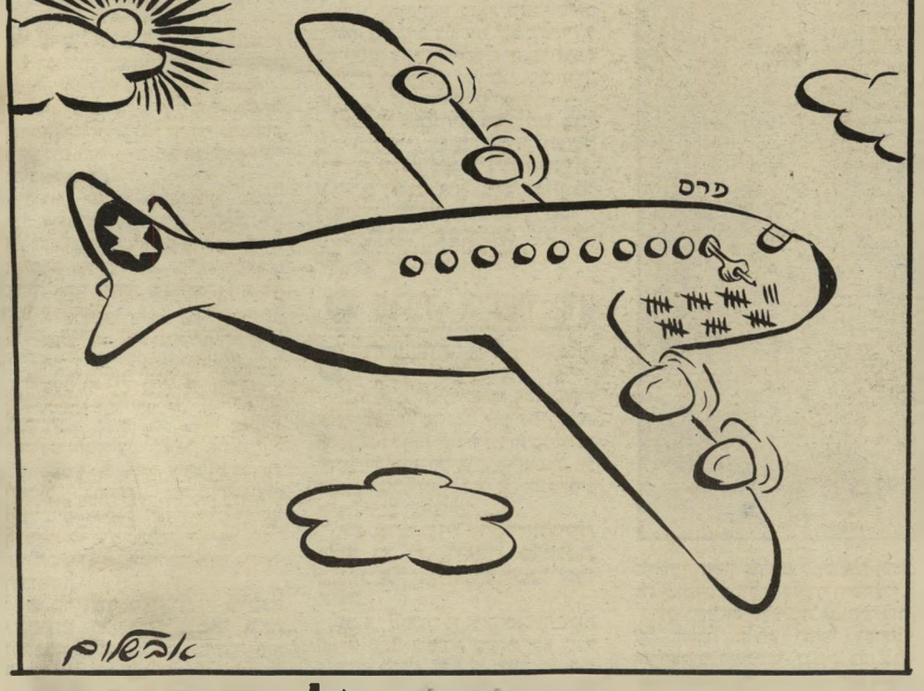

אורח מן הירח. אולם על רקע זה, האירוע היה משמח ועליז. ביחוד לשימעון פרס.

ביקור ממלכתי של ראש־הממשלה הוא תמיד אירוע תיקשורתי, גם כשיש לו תוכן דל מאוד.

ראש־הממשלה לוקח עימו פמליה של עיתונאים־מקלסים, המדווחים בהתלהבות על הפגנות־אהדה של ילדים, המובאים מבתי־הספר ושאינם יודעים אם ישראל שוכנת באסיה או על הירח. יש מעמדים ממלכתיים, מיסדרים, תיזמורות, פגישות רמות־דרג. המצלמות מצלמות.

הדבר כראי לאורח, המעורר בביתו את הרושם שהנה הושג ניצחון פוליטי גדול נוסף. הדבר כראי גם למארח, המראה לבני־עמו שהוא מקובל אצל מרביתי העולם. הכל מרוצים. התוצאות הממשיות יכולות להיות מיזעריות.

בשביל שימעון פרס, בסוף תקופת־כהונתו כראש־הממשלה, זה משמח כפליים. הביקור בקאמרון מגביר את הרושם, שהוא מטפח אותו בשקידה, שהוא שינה באופן מכריע את מעמד ישראל בעולם.

כל הקודם זוכה. קאמרון היא אחת המדינות הפחות־חשובות באפ־

(המשך בעמוד 10)

רפאל בן־נתן
תפקיד של מזכיר

הנדון:

המפד"ל מתה. האם זה רצח או התאבדות?

מפד"ל

זה סיפור עצוב.
סיפור על מותה של מיפלגה.
אולי מתה מוות טיבעי. אולי נרצחה. אולי התאבדה.
שמה היה המפד"ל.
תנצב"ה.

■ ■ ■

עם היתה מיפלגה. קראו לה המיזרחי.
היא היתה מיפלגה נחמדה. טובה. מתונה.
המתינות היתה טבועה בעצם מהותה. היא ירשה אותה ביום לידתה.
כי המתינות — והיא לבדה — העניקה לה את עצם זכות־קיומה.
כאשר נולדה הציונות המדינית, בסוף המאה שעברה, קמו עליה כל גדולי־התורה של ימיה.
מה לא אמרו על תיאודור הרצל? שהוא שליח השטן. משומד. שהוא מעביר את עם־ישראל על דתו ועל דעתו. שהוא חוטא ומחטיא.
עם־ישראל חיכה למשיח. המשיח והוא בלבד — יקבץ את נדחי ישראל, יחזיר לארץ־ישראל ויקים את מלכות־ישראל.
כאשר אנשים פשוטים, בשר־ודם, מנסים לחולל את כל אלה, הרי אינם שוטים בלבד. הם מתחייבים בפשע נורא. הם מעכבים את בואו של המשיח. על כן מסכנים מעשיהם את עם־ישראל ומביאים רעה על כל יהודי בעולם.
שומר־נפשו ויראֶ־אלוקים ירחק מן הציונים, ימח שמם וזיכרם.

■ ■ ■

רבנים האלה צדקו, כמובן. לא זה בלבד שהציונות לא האמינה במשיח ודחתה את בואו (ואכן, עד היום הזה לא בא!) אלא שהיה בסיס להתנגדות הרבנים גם בעולם הזה.
הציונות היתה אנטי־דתית במהותה. גם כשהיא ניסתה להתחנף לדתיים ולהעמיד פנים כמי שמכבדת ומוקירה את הדת, היא נעצה סכין בליבה.
הציונות קבעה שהיהודים הם „עם", ולא עדת־ה'. היא קידשה מולדת, פיסת־אדמה, ולא את דבר השם יתברך. היא העמידה את העיקרון הלאומי במרכז הקיום היהודי, תוך דחיקת העיקרון הדתי.
דת הארץ, דת האדמה, דת העבודה וכל מיני דתות אחרות באו במקום הדת האחת, שלא היתה זקוקה לא לארץ, לא לאדמה, לא לעבודה, לא למלכות ולא למדינה.
גדולי־התורה, שלא היו טיפשים כלל וכלל, הבינו היטב שהציונות היא תנועת־התבוללות. תחת ההתבוללות האישית של היהודים בקרב עמי העולם, באה ההתבוללות הקולקטיבית של העם היהודי כולו (או חלק ממנו) בעולם החילוני, כאומה בין האומות, גוי בין הגויים.

■ ■ ■

כנגד ההתנגדות של גדולי־התורה, התנגדות קיצונית־חסרת־פשרות, קמו כמה יהודים דתיים והקימו את המיזרחי.
המיזרחי היתה, על כן, מטבע בריייתה תנועה שהתנגדה לקיצוניות.
בעוד שגדולי־התורה הקימו את אגודת־ישראל, שהוקמה כל־כולה כדי להילחם בציונות, ביקש המיזרחי את הפשרה, את ההתפייסות, את ההשלמה.
לכאורה היא התנגדה רק לקיצוניות מסויימת אחת — הקיצוניות הדתית האנטי־לאומית של גדולי־התורה. אך המתינות היא אופי. היא מתפשטת מטיבעה לכל השטחים.
ואכן, המיזרחי והפועל־המיזרחי לא עלו על שום בריקאדות. הם היו מיפלגות בלתי־מזיקות, מושחתות. צבועות ומתחסדות, ועל כן מבוקשות כשותפים לכל קואליציה בתנועה הציונית ובישוב.
עם קום המדינה, הצטרפה תנועה זו לכל קואליציה ממשלתית (חוץ מתקופות קצרות). בכל הממשלות היא היתה כוח מתון ומרכן.
בממשלות הראשונות של ישראל, שבראשן עמד דויד בן־גוריון, היה קיים גוש של שרים מתונים. בהנהגת משה שרת. גוש זה ביקש לרסן את בן־גוריון, שנטה לא־פעם לקיצוניות. הוא בלם אותו, מנע בעדו מלבצע פעולות צבאיות כאוות־נפשו והתנגד עקרונית להרפתקות צבאיות ואחרות. עד שזה נמאס לבן־גוריון, באמצע שנת 1953, והוא החליט להגלות את עצמו לשדה־בוקר.
בגוש זה של שרים היה נציג המיזרחי־הפועל־המיזרחי, משה שפירא, אחד מעמודי־התווך. כמו פינחס רוזן הפרוגרסיבי ומשה שרת, הוא עמד על מישמר המתינות.
אחד מתלמידיו הצעירים היה יוסף בורג, שגם הוא היה מתון שבמתונים. במושגים של ימינו, הם היו יונים.
הגוש הזה המשיך להתקיים בימי כהונתו של משה שרת כראש־ממשלה, עד אמצע 1955, וגם אחרי שבן־גוריון סילק לבסוף את שרת מן הממשלה, נשארו הדתיים בין המתונים בה.

■ ■ ■

מתינות זו של הדתיים לא התבטאה רק בממשלה. היא ציינה את המיפלגה כולה.
זו לא היתה, כמובן, עשויה מעור אחד. היו בה יונים מתונות וניצים מתונים.
אך בסך־הכל היתה דמותה — לפי מושגי ימינו — יונית, שפויה, מתונה.

סימלו אותה אנשים כמו משה אונא, שהקימו ברבות הימים את הענף הדתי של שלום עכשיו.
מנהיגי התנועה הדתית הלאומית — יוסף בורג, יצחק רפאל וחבריהם בכנסת — השתייכו ברובם הגדול למחנה המרכזי־יוני של המדינה. הם דבקו בסטאטוס קוו, ניסו להזיע אותו מדי פעם תזוזה קטנה לצד הדתי, התנגדו להרפתקות צבאיות ודבקו בזרם המרכזי של תנועת־העבודה.
כל קיצוניות — לאומנית, דתית ואחרת — היתה מהם והלאה.
אך בינתיים קרה משהו, שהם עצמם לא שמו לב אליו בעוד מועד. הענף שהם ישבו עליו בנוחיות רבה התחיל להישבר.

■ ■ ■

רם לבך בן־גוריון, מבלי שידע מה הוא עושה.
דויד בן־גוריון היה, קודם כל ומעל לכל, פוליטיקאי ממולח מאוד. עם קום המדינה הבין שכראי למיפלגת־העבודה (מפא"י דאז) להמשיך בברית ההיסטורית עם המחנה הדתי המתון, כדי להבטיח לעצמה הגמוניה בלתי־מעורערת במדינה.

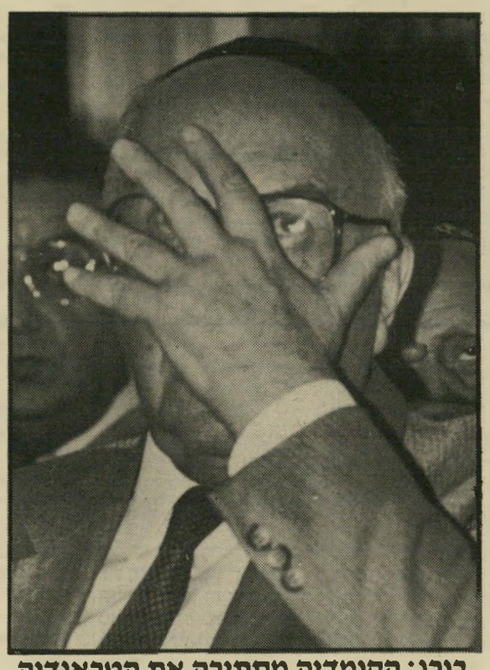

בורג: הקומדיה מסתירה את הטראגדיה

בתשלום עבור ברית זו (שהתעטפה, במובן, באיצטלה חסודה של התפייסות לאומית) בגד בן־גוריון באחד מעקרונותיו המקודשים ביותר — הממלכתיות.
בשעה שהוא חיסל את הצבאות הפרטיים והקים את צה"ל הכלל־לאומי, הוא ויתר על הממלכתיות בחינוך. לא קמה מערכת חינוך כלל־לאומית. אומנם, בן־גוריון חיסל במחי־יד את „זרם העובדים", אך הוא הניח לדתיים לשמור על בסת־עינם: החינוך הדתי. הונף עליו דגל „ממלכתי" — אך למעשה נשארה על כנה מערכת־החינוך הדתית, שהיתה ונשארה עצמאית למעשה, מבלי שיהיה בה דבר ממלכתי כלשהו, מלבד השם — והתקציב.
במערכת־החינוך הזאת, ה„ממלכתית־דתית", הת־בשלה המהפכה.

■ ■ ■

כל החינוך במדינת־ישראל היה תמיד לאומני, מנוכר לעולם הערכים האוניברסליים, וממוקד ב„תודעה יהודית" אגר־צנטרית ואגו־מאנית. אך זו היתה כאין וכאפס לעומת מה שהתרחש במערכת הדתית.
במוסדות החינוך הדתי התגבשה במרוצת השנים תפיסת־עולם דתית־לאומית, שלא היתה רק מנוכרת לעולם, אלא גם שונאת־עולם.
מבין אלף התפיסות האפשריות של הדת היהודית, ניצחה התפיסה הלאומנית ביותר של „אתה בחר־תנו".
הדת היהודית — כמו כל דת גדולה — היא עולם ומלואו. יש בה נימות הומאניסטיות ואנטי־הומאניסטיות, דת כובשי־כנען ודת הנביאים, דת המכבים רוצחי־המתייוונים ודת הצדוקים המת־ייוונים. כל אסכולה דתית יכולה לברור לעצמה את המגמה הרצויה לה, לשאוב מן הים הגדול את הטיפות המתאימות לה ביותר.

מערכת־החינוך הדתית בישראל בחרה את הנימה השובי־ניסטית ביותר. יש לכך סיבות, שאין צורך לעמוד עליהן כאן. הדבר בוודאי לא בא במיקרה. נציגה היה הרב המשתולל שלמה גורן, שהתרוצץ בארץ כשהתורה בידו האחת והעוזי בידו השניה.
וכך נוצר מצב הרה־אסון: בעוד שראשי המיפלגה היו מתונים, והמיפלגה כולה הציגה לעולם פנים נינוחות, שפויות, מתונות ומושחתות, התפתחה מתחת למעטה הזה תנועה שונה לגמרי, לאומנית קיצונית משיחית.
שם צמח החומייניזם היהודי, הרבה זמן לפני שהעולם שמע את שמו של רוח־אללה חומייני.

■ ■ ■

ראשונים שתפסו זאת — אולי מבלי להבין את מלוא המשמעות של התהליך — היו „הצעירים" של המיפלגה, ששמה הוסב בינתיים למפד"ל.
זבולון המר, יהודה בן־מאיר וחבריהם הרגישו כי קמים בתנועה כוחות חדשים, שכדאי לרכוב עליהם. הם אימצו לעצמם את המגמות האלה כדי להילחם ביוסף בורג המתון, ולהוציא מידיו את השילטון במיפלגה.
הם לא תפסו שהם משחקים באש, פשוטו כמשמעו.
כי בעוד שהצמד־חמד המר־בן־מאיר ביקש לנצל את הלאומנות הדתית החדשה למטרותיו בציניות רבה, קם במיפלגה דור שלאומנות זו בערה כאש בעצמותיו, דור קנאי שבו לצביעות ולהתחסדות של העסקנים.
דור זה הקים את גוש־אמונים, תנועה לאומנית־קנאית־משיחית שיש בה נימות פאשיסטיות וחומייניסטיות לרוב, שביקשה להקים התנחלות על כל גיבעה רמה ותחת כל עץ רענן.
זה היה נמר. ומי שמנסה לרכוב על נמר, עלול למצוא את עצמו בתוך קיבתו.

■ ■ ■

וש־אמונים הוליד מתוכו תורה חדשה ומנהיגות חדשה. האנשים הקנאים, שניהלו מילחמה יומיומית בשטחים הכבושים, שהקימו מחתרות מזויינות ואירגנו התנחלויות בלתי־חוקיות, אנשי מילחמה ומעשה, היו זקוקים לעסקנים מתחסדים מסוגם של המר ובן־מאיר.
הם יכלו להשתמש בהם לשעה קלה, בשעה שאלה הישלו את עצמם שהם מנצלים אותם. אך הם לא היו זקוקים להם באמת.
וכך גילו „הצעירים" — שהפסו בינתיים אבות וסבים — שהתנועה שלהם ברחה מהם.
גוש־אמונים הפך תנועה עצמאית. רבים מאנשיו הגיעו לתנו־עת־התחיה, ומשם למאיר כהנא. בתנועה קיצונית, שהקיצוניות היא דם תמציתה, מתפתחת מיד תחרות, שבה מנצחים הקיצוניים ביותר. לקיצוניים־פחות אין ברירה אלא להצטרף למירוץ.
חניכי החינוך הדתי לא מצאו עוד את ביתם במפד"ל הזקנה, המתונה, המושחתת, המוכנה למכור כל בכורה בעד נזיד־עדשים של כסף וכיסא.
לשווא ניסה יוסף בורג, ציניקן מבטן ומלידה, להצטרף למירוץ ולהוכיח את קיצוניותו. לשווא ניסתה המפד"ל המיסכנה להת־חרות עם התחיה, ואף עם כהנא. הקיצוניים, כמו חיים דרוקמן, ברחו והקימו מיפלגה מתחרה. ואילו המר, שהקהל שלו ברח מן המפד"ל, התחיל לפתע להציג פני יונה, ולדבר על פיוס וביית־הלל.
ביומיזוהרה הגיעה המפד"ל ל־12 חברי־כנסת. לפתע היא מצאה את עצמה עלובה ומדולדלת, סיעה בת ארבעה חברי־כנסת.

■ ■ ■

טראגדיה של המפד"ל מתחבאת מאחורי הקומדיה ששמה יוסף בורג.
בורג הפך זה מכבר לשם־דבר, בדרן פוליטי פאתטי. דבקותו בכיסא היא אחת מאגדות הפוליטיקה הישראלית, מקור לא־אכזב לבדיחות. לעיתים נדמה כאילו מצליח בורג עצמו להתחרות בפארודיות של מחקיו על הבימה, כמו טוביה צפיר.
הציבור הישראלי מעדיף תמיד רכילות אישית על פני ניתוח תהליכים מדיניים, גם כשהם בנפשו. הוא מסתבל במהופנט בתופעה זו ששמה בורג.
יתפטר? לא יתפטר? ידבק בכיסאו עוד שנה? עוד חודש? עוד שבוע?
על כך נשפכים נהרות של דיו, נכתבים מאמרים ללא־ספור, מתקיימים דיונים ועימותים.
ובינתיים קורה משהו נורא.
חיים דרוקמן ואנשיו חזרו למפד"ל. מועמדם השתלט על עמדת־המפתח בה. הקנאים מנסים להתפוס את השילטון במיפלגה. הוא יפול לחיקם כפרי בשל, שהתחיל להבאיש.
הם מבקשים להפוך את המפד"ל למיפלגה קיצונית־קנאית, לאומנית־חומייניסטית, כדי להתחרות בתחיה ובכהנא. אולי יצליחו, אולי לא.
כך או כך מתה המפד"ל ההיסטורית — אותה תנועה מתונה, שפויה, שהיתה אחד מעמודי־התווך של החיים המדיניים במדינה.
היא מתה, מפני שחבריה מתו. דור שלם הלך לעולמו, ואחרוניו ממתינים לפגישתם עם בוראם. תחתם קם דור אחר, שונה לגמרי, לאומני וקנאי.
זהו תהליך טראגי, כי מחריביה ומהרסיה של המפד"ל יצאו מתוכה. הם חניכי מערכת־החינוך של המפד"ל.
משום כך, יתכן מאוד שאין לדבר על רצח המפד"ל, אלא על התאבדותה.

מאת אורי אבנרי

(המשך מעמוד 8)

ריקה. פעם הייתה מושבה גרמנית. זה קרה כמעט במיקרה. השליח הגרמני, שבא לספח את קאמרון — „ארץ החסילונים" בשפת הפורטוגזים, שגילו אותה במסעיהם לאוך חופי אפריקה — הקדים בכמה ימים בלבד את שליחיהן של בריטניה וצרפת, שגילו במאוחר שיש שם חלל ריק. על פי הכלל שכל הקודם זוכה, הפכה קאמרון לנחלתו של הקיסר הגרמני.

אחרי מילחמת־העולם הראשונה חולקה הארץ בין צרפת ובריטניה, שצבאותיהן המשולבים כבשו אותה במהלך המילחמה. עם השיחרור מן העידן הקולוניאלי התאחדו שני החלקים מחדש. כיום יוהי מדינה מסודרת־יחסית, בעלת מישטר שאינו מן הגרועים ביבשת רבת־הדודניות. למעשה שולטים בה הצרפתים. כינון יחסים בינה ובין ישראל עשוי להיות צעד לקראת חידוש היחסים עם מדינות שחורות נוספות, אחרי כינון היחסים עם חוף־השנהב.

לשחק אותה. המיכשול האמיתי בדרכה של ישראל בארצות השחורות הוא היחס המיוחד של ישראל לדרום־אפריקה. במשך זמן־מה ניתן לרמות ממשלה שחורה זו או אחרת, ביחוד כשהיא רוצה להיות מרומה. לשם כך המציאה ממשלת־ישראל נוסחה חדשה: „ישראל תנהג כלפי דרום־אפריקה בדיוק כמו שאר מדינות המערב."

זהו, כמובן, ניסוח שיקרי. זה עתה חזרה מדרום־אפריקה מישלחת ישר־אלית ממשלתית רמת־דרג, שביקרה שם בניגוד חותך לעמדת מדינות־המערב, שהפסיקו את כל המישלחות והביקורים במדינה הגיזענית. בעוד שמדינות אלה דנות על החרפת העי־צומים, מהדקת ישראל את היחסים עם דרום־אפריקה, ואף מתכוננת לעזור לה להערים על העיצומים.

דברים כאלה אינם נשארים בסוד. לאורך ימים לא תצלח מדיניות האוחזת במקל בשני הקצוות. ישראל תצטרך להחליט מה חשוב לה יותר: היחסים עם המדינות השחורות, המהוות קבוצה חזקה באו"ם, או היחסים עם הגיזענים הלבנים בדרום (ראה מה הם אומ־ריס).

בינתיים אפשר לשחק אותה נוסח פרס.

יחסים מרחביים
כברהו וחשדהו

בצורה עדינה רומז מובארק לישראל שאינו מאמין לה. רק כאשר יוסכם על הבוררים, יוכל שימעון פרס להמשיך בלוח־הטיסות שלו

„זה לא נעים." אמר אליהו בן־אלישר, השגריר הישראלי הראשון במצריים. „זה מראה שהם לא מאמינים לנו."

וכך אומנם זה נראה. אחרי שישראל אישרה את שטר־הבוררות בעניין טאבה, אפשר היה לקוות שחוסני מובארק יגשים את משאת־נפשו של שימעון פרס: יזמינו לביקור ממלכתי במצריים, ערב ביקורו הממלכתי בארצות־הברית. אירועי־פיסגה אלה נועדו להוות את אקורד־הסיום של הסימפוניה הראשונה של פרס בראש־שות־הממשלה.

אבל מובארק הוא אדם זהיר מאוד. הוא ממתין להסכם על מינוי הבוררים, שבלעדיו אין כל ערך לשטר־הבוררות. שטר־הבוררות היפה ביותר אינו שווה את הנייר שהוא כתוב עליו, אם אין הצדדים מסכימים על זהות הבוררים.

המסר של מובארכ: רק אחרי שיוסכם על הבוררים, יתמנה שגריר מצרי בתל־אביב ויוזמן פרס לוועידת־פיסגה במצריים.

משיכה באף. מניין גישה זו של „כברהו וחשדהו", נוסח מצריים?

בעוד שישראלים רבים מאמינים כי המצרים הפרו את הסכם־השלום ולא כוננו את מלוא היחסים שהוסכם עליהם, נראה הדבר אחרת בצד המצרי. שם סבורים כי ישראל הפרה את הסכמי קמפ־דייוויד, וחיבלה בהגשמת ההב־טחה להעניק „אוטונומיה מלאה" לפל־סטינים, תוך סיפוק „הזכויות הלגי־טימיות והצרכים הצודקים של העם הפלסטיני."

המשא־ומתן על האוטונומיה נמ־שך ונמשך, ולבסוף הסתיים בלא־כלום. המצרים מאמינים כי הישראלים לא התכוונו מעולם להגשים את ההסכם, ומשכו את אנוור אל־סאראת באף במשך חודשים ארוכים, עד שזה נמאס לכל.

מכאן זהירותו של מובארכ. הוא רוצה להיות בטוח כי הבוררות אכן תתחיל, לפני שהוא מזמין את פרס וממנה שגריר בתל־אביב, לעיני העולם הערבי.

ערב הבחירות. לשימעון פרס רוחק הזמן. הביקור במצריים חיוני לו, מה גם שהאמריקאים רמזו לו שרונלד ריגן יקבל את פניו רק אחרי קיום הפיסגה פרס־מובארכ. שני הביקורים, הקשורים עתה זה בזה, חשובים לתדמית של פרס לקראת סיום תפ־קידו.

מכיוון שזה ברור לגמרי גם למו־בארכ, הוא יודע שיש לו קלף חשוב ביד. בעזרתו הוא לוחץ על ישראל להסכים לבוררים.

התחזית: ישראל תגיע להסכם עם מצריים על זהות הבוררים, פרס יבקר במצריים ובבית הלבן, הבוררות תימשך שנה־שנתיים, ותסתיים ערב הבחירות הבאות בישראל.

סיכוייה של ישראל לזכות בה הם מיזעריים.

הפרשה
הדברים שלו נאמרו

בשם שעבירה גוררת עבירה, חנינה גוררת חנינה

זה לא בא כהפתעה לאיש. חיים הרצוג, נשיא המדינה, חנן עוד שיבעה אנשי שב"כ על עבירות שבוצעו „בקשר עם פרשת האוטובוס מס' 300."

אילו עבירות? יש הסכמה אילמת בישראל שלא לדבר כל כך. כל כלי־התיקשורת בישראל עשו יד אחת כדי להימנע מפירוט בלתי־נעים.

בעברית פשוטה: הריגה בכוונה תחילה ובאופן ברוטאלי של שני אסירים כבולים, אחרי סיום אירועי החטיפה וההסתערות. ולאחר מכן: עדויות־שקר לפני שתי ועדות־חקירה חוקיות, תוך החשדת קצין־צבא בכיר.

מעשה חינוכי. חנינת ה־ז היתה בלתי־נמנעת, אחרי שניתנה חנינה למי שנתנו להם את הפקודה להרוג ולשקר. שום חוש־צדק לא היה סובל את העמדתם לדין של הקטנים, אחרי שיחרור הגדולים.

כשם שעבירה גוררת עבירה, חנינה גוררת חנינה.

החטא הקדמון היה החנינה הרא־שונה, בצורה שהיא ניתנה. עכשיו רק נוסף חטא על חטא.

החנינה השניה חמורה מן הראשונה רק מבחינה אחת: בינתיים עברו כמה שבועות, לנשיא היתה שהות להרהר ולשקול את דבריו. למרות זאת לא הוסיף הנשיא לחנינה השניה הצהרה פשוטה המגנה בצורה חד־משמעית ודרמאתית רצח שבויים ואסירים. תחת זאת באו כמה מילים סתמיות.

מס־שפתיים. האם יש טעם בהמשך החקירה המישטרתית בנסיבות אלה?

על כך יכולות להיות שתי דיעות:

● הדיעה החיובית, האומרת שעכשיו ניתן לערוך חקירה נוקבת ותכליתית לגבי אחריות „הדרג המדיני" (קרי: יצחק שמיר ומשה ארנס) לרצח ולספיחיו. זוכי־החנינה אינם יכולים לסרב להעיד בטענה שהם מפלילים את עצמם, מה גם שכבר הודו בעבירות, וראש השב"כ קבע שהוא פעל „בסמכות וברשות", כלומר: על פי פקודה בלתי־חוקית של הממונה עליו.

● הדיעה השניה, האומרת שעכשיו לא תהיה החקירה אלא תשלום מס־שפתיים להתחייבות היועץ המישפטי בבית־המישפט הגבוה לצדק, וכי מכל הענין לא ייצא דבר וחצי־דבר.

בנבואות מסוג זה, מנצחים בדרך כלל הציניקאים.

לשון
חמדת לבי, התימניה

„יערב שלושה דרהם כמון כתוש עם דבש ויאכל ביום חצי דרהם:" זאת היא תרופת ששת־ימים קדומה של יוצאי תימן למה שהם קראו, בלשונם הישירה, „לחיזוק האיבר".

מאז ומתמיד הצטיינה לשונם של יוצאי תימן בישירותה, בעממיותה, ב־עושר ביטוייה ובמליציותיה גם יחד. וכאשר יסובו, בחודש הבא, עשרות אל־פי תימנים, בחגיגתם העממית הראשו־נה, התימניאדה, שנולדה בעיקבות המימונה המארוקאית והסהארנה ה־כורדית, יוכלו באי האירוע להעריך גם את תרומת התימנים ללשון העברית, תרומה שאותה כבר העריך בראשית המאה מחיה־הלשון אליעזר בן־יהודה, שכלל רבים מחידושיהם במילונו הג־דול.

התאכזרות. מאז גל עלייתם ארצה הראשון, לפני 104 שנים, לא חדלו יהודי תימן מלתת את חלקם להעשרת הלשון העברית. אם זה המר־נח בחיני־חינם, המדבר בעד עצמו, ואם זה המונח חודשית, שכבר נכנס ללשון כהגדרה מובנת מאליה למש־כורת חודשית.

היו גם חידושי לשון שלא כל־כך נקלטו, כמו בית־קרשים לצריף, מן הסוג בו התגוררו רבים מעולי תימן בשנותיהם הראשונות בארץ, או תת־אכרות, במובן התיישבות על הקרקע.

התכתבות. מובן שבכך לא תמו כישורי הלשון התימניים. אחד השט־חים בהם רב כוחם הוא שטח ראשי־התיבות.

אם למשל לישראלי הממוצע, הקיצור חמ"ל הוא מושג צה"לי טהור (חדר־מילחמה), הרי לתימני הכותב לאהובתו אלה הם ראשי תיבות הרבה יותר משמחים: חמדת ליבי.

ואם לאשכנזי החרדי אדמו"ר אינו אלא התואר המסורבל של רב גדול בתורה („אדוננו, מורנו ורבנו"), הרי יש לתימני, לעומת זה, אזמו"ר, שהיא פניה מקובלת לראש המישפחה: „אדוני, זקני, מורי ורבי".

פרשת סויסה: דוח צימחוני

חוקר אדן
אשה הובאה לתפקיד

הדוח עב־הכרס, המכיל את תוצאות חקירתן של התלונות נגד גונדר רפי סויסה, מונח בביתו מהיום הראשון בלילה. סויסה לא מטעם ענף־הקניות, אם לא אחיו של האסיר?

אגב, אחרי שעזב ראש־הענף את תפקידו, הוא נכנס לעסקים משו־תפים עם האסיר. הפרשה נבדקה על־ידי היועץ המישפטי של שירות בתי־הסוהר.

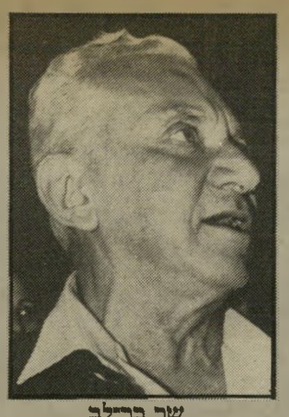

שר בר־לב
האסיר זכה במיכרז

מה בכל זאת יש בדוח המסקרן? הדוח אינו מכיל בדיקה של עבירות פליליות, כפי שדווח תחילה בתיקשורת, אלא בדיקה של חריגות מינהליות, עקיפת סמכויות, העברת אסירים בין בתי־הסוהר, נוהל בלתי־תקין על מתן פקודות ונוהל בלתי־מקובל של גיוס אנשים לשרות בתי־הסוהר.

צימוק מעבודת הוועדה: אחד המתלוננים לפני הוועדה, שכיהן כראש ענף־קניות בשרות בתי־הסוהר, ושהועבר מתפקידו זה, טען כי סויסה גייס צעירה, שנתוניה אינם מתאימים לשרות, ורמז על האפשרות של קיום יחסים אינטי־מיים בין השניים. הבדיקה העלתה כי יש צד שני, פחות סימפטי, לתלונה. אסיר שעבד אצל ראש־הענף התיידד עימו עד כדי יציאות משותפות לכיוון תל־אביב. ומי זכה באחד המיכרזים שנערכו

רק אחרי החתונה

נגע בחוברת העבה, שהוכנה על־ידי האלוף (מיל') אברהם („ברן") אדן וניצב־מישנה איתן גולן.

„אין לי זמן," אמר ביום השני, ערב חתונת־בנו (ראה עמוד 11). „אם אתחיל לעיין בו – אסחף לקרוא אותו עד תומו, וזה עלול להעכיר לי את מצב־הרוח בחתונה. רק ביום הרביעי אני מתכוון להתחיל וללמוד אותו. אחרי תקי־פת־העיון בו, אגיש את הערותיי לשר־המישטרה, ורק אז יוכלו לפרסם את תוכנו של הדוח."

סנדלי דנוור

מִינִילוג עם רפי סויסה

חשבון נפש עם דפנה ברק

א יזה מתפטר? מה מתפטר? שייחנקו אלה שהפיצו את זה בשמי!

אני לא מתפטר! לא הודעתי כך, ולא חשבתי להודיע אחרת. אני, שעברתי את תקופת המעברה שהיא הקשה מכל, ועברתי תקופות קשות בחיי — שאני אשבר וסתם כך אתפטר?

מזמן הפסקתי להבין מה קורה סביבי. זה ממש ציד־מכשפות. והרי כולם יודעים מאיזה כיוון זה בא. השלושה, שאותם העברתי מתפקידי־

„שייחנקו מי שהפיצו שאני מתפטר!"

הם לפני שנסעתי לחו"ל, אינם נחים, כנראה, אף לרגע.

אני לא יודע איך זה עובר כל־כך מהר, כל־כך מסודר, לעיתונות. לא מ־בין בתיקשורת. אולי הוציאו קומוניק־טים לעיתונות.

נעדרתי במשך 20 ימים מהארץ. ה־רובר שלי, ג'וני טסטר, שוהה בחופשה בחו"ל. השטח היה פרוץ, והתנהלה חגיגה על חשבוני.

דבר אחד שיהיה ברור, חייב להיות ברור: רפי סויסה נקי מכל רבב!

עוד לא עיינתי בדוח הוועדה. לכן אני לא יכול לדבר. ביקשתי שלא לעיין בו עד אחרי החתונה של הבן שלי, דויד.

גם כן חתונה: אני מחתן את הבן שלי השבוע. לא כל יום מחתנים בן; בגלל הסיפור המיוחד שלו בכלא, זאת היתה צריכה להיות שימחה גדולה.

איזו שימחה: איזו חתונה: אני מרבר איתך שלושה ימים לפני החתונה, ולמי יש ראש לזה? אני כבר מחכה לרגע שאעיין ברוח המפורסם. אוהו, אז אפתח את הפה: מה, אתן שסתם יכפישו את שמי? שימררו את חיי ואת חיי משפחתי? אליס, אשתי, ממש נסערת, אבל נעזוב אותה בצד: אני רוצה שהיא תהיה מחוץ לליכלוך הזה.

★ רעיון נפלא

א לים היתה איתי בחו"ל. האם נהנתה? איזה נהנתה: קורם כל, זאת לא היתה חופשה. חרשתי שם, כמו שאומרים. הלכתי מבית־סוהר לבית־סוהר. בקושי ראיתי משהו מארצות־הברית.

כשארצה לצאת לחופשה, ליהנות — אעשה זאת מכספי הפרטי!

עברתי שם נורא קשה. ביקרתי ב־15 בתי־סוהר, הופעתי במיכללת ג'ונג'וי לקרימינולוגיה.

חוץ מזה, ביקרתי בדבר מאוד נחמד — לא בית־סוהר, אלא בתים ללא שמירה, ללא הקפדה. מדובר באסירים העומדים לפני שיחרורם, או נרקומנים המנסים להיגמל מהסמים הקשים. הם מנהלים את העסק בעצמם, וזה לא עולה למדינה פרוטה. הם עובדים ומקיימים את עצמם. ישנתי איתם כמה לילות, אכלתי איתם וראיתי את הדברים מקרוב. זה רק מוכיח שאם נותנים לעבריינים את הכבוד העצמי והאמון המגיע להם — זה מוכיח את עצמו.

אני מקווה ליישם את זה גם בארץ. זה רעיון נפלא. יש לי עוד רעיונות. ובמה אני נאלץ להתעסק?

במשך הסיור עידכנו אותי, מדי פעם, מה קורה בארץ, מה מתפרסם עליי. צילצלו אנשי־שלומי, אם כי אני כבר לא יודע מיהו איש־שלומי ומי לא. מזל שהיה לי סדר־יום כזה עמוס, ועבדתי כל־כך קשה. זה מה שהציל אותי.

★ דורכים על כבודי!

ח זרתי מהביקור מקנא וגם גא — מקנא באמצעים העומדים בידי האמריקאים ליישם את כל הרעיונות החדשניים שלהם. וגא בגישה האנושית שהנהגתי בבתי־הכלא שלנו, על אף חוסר־האמצעים.

זאת ההתרשמות שלי מהביקור הראשון שלי בחו"ל, במיסגרת תפקידי. כל נציב לפניי, ביקר לפחות פעמיים־שלוש בחו"ל.

חזרתי מחו"ל, ומה מצאתי? את שמי בכותרות הראשיות! העיתונות התחל־

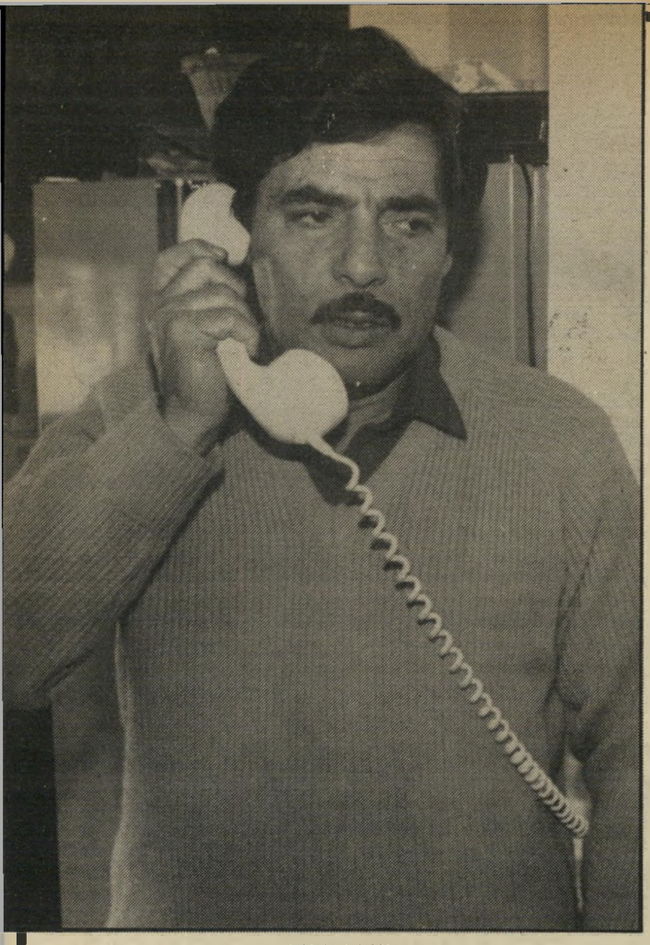

סויסה בבית
„אוהו, אז אפתח את הפה!"

רים עצמם? בהתחלה, כשנכנסתי לתפ־קיד, הרוב פירגנו לי.

לא שאני מצפה לפירגון, אבל מנסים לקחת לי את היקר לי מכל — הכבוד שלי. זה מה שנותר לי.

אין לי כסף. תכתבי שרפי סויסה יכול היה להיות עשיר גדול, אילו רק חלק מהדברים שאמרו עליי היו נכונים!

„שלושה ימים לפני החתונה — למי ישראש לזה? אישתי נסערת..."

קה בענייני לשניים: אנשים טובים, הרוצים לדעת את האמת ורוצים ש־הצדק ייצא לאור, ואנשים העטים על כל פצוע ורוצים דם.

אני שואל את עצמי: למה זה קורה דווקא לי?

האמת היא שבעלי התפקידים האלה של נציב שרות בתי־הסוהר ודומיו, רובם גמרו רע. זוהי מיסגרת נוקשה, מאובנת. פיתאום בא אדם מבחוץ ומנסה לבצע חידושים מהפכניים, להנהיג יחס אנושי.

יכול להיות שיש, בתוך השרות, בארצות־הברית נישקו אותי על הרעיונות שלי, החמיאו לי על הגישה האנושית, ופה דורכים לי על הרבר היחידי שנותר לי.

אני לא אוהב להשתמש בנושא הזה של רקע עדתי. אומנם, הושמעו דברים כאלה, כשנכנסתי לתפקיד. אבל בלעתי את זה בשקט. יש מי שעדיין לא עיכלו את הצעד של חיים ברי־לב, שמינה אותי לתפקיד — שסויסה מסוגל לתת פקודות ולא רק לקבל פקודות.

לא רוצה לנקוב בשמות. אני אתחיל

„הפסקתי להבין מה קורה — מסביבי ממש ציד־מכשפות!"

המרגישים מקופחים. לבטח יש מי שחושבים שהיו זוכים בתפקידי, לולא הוצנחתי מבחוץ. הם מרגישים שלא קיבלו את המגיע להם.

יש מתוסכלים בתוך כל מערכת. יש מי שלא התקדמו בהתאם לציפיותיהם, שהועברו מתפקידיהם — כולם עטו עליי עכשיו, כשנראה להם שמצבי קשה.

אבל הם אינם מייצגים את הרוב. אני יודע שאני מקובל על רוב הסוהרים. ככה אני מרגיש. אני לא בן־אדם מתנשא, אני מקשיב להם, מנסה לעזור. כך נולדתי וכך אשאר.

כמה שיחות־טלפון ומיכתבי־עידוד קיבלתי ממישפחות האסירים ומהאסי־

את החשבונות רק אחרי שאקרא את הדוח. אני רק מקווה שהעיתונות תת־חיל לראות איזה עוול נעשה לי ותר־עיש עולמות.

כן, אני עדיין מאמין בעיתונות ובאדם.

הנה, שר־המישפטים אברהם שריר. איך הוא תמך בי, ועוד פומבית: צילצלו אליי לארצות־הברית וסיפרו לי על־כך. זה מאוד ריגש אותי ואת אליס. שריר עבר את מה שאני עובר עכשיו על בשרו, והוא בן־אדם. הוא לא שכח מה עבר עליו, ויצא להגנתי. אני לא אשכח לו את זה!

את כל התקופה הזאת, לא אשכח כל־כך מהר!

אדם פגוע מדבר בצעקה

מישפחת סויסה אינה יורדת מהכותרות. פעם הכוכב התורן הוא דויד הבן, שחזר משהייה בת שנתיים בכלא, וכוכב המישנה הוא רפי האב: ניצב שרות בתי־הסוהר, שלא חסך מאמצים וכסף כדי לשחררו. ופעם האב הוא הכו־כב הראשי בחרושת של שמועות שערוריתיות על פרשות־אהבים עסיסיות ופרשות־שחיתות, ואילו הבן הוא כוכב־המישנה. המתחתן עם יפהפיה ש־התאהבה בו בתקופת כלאו.

בתווך ניצבת האם־החורגת, אשנו השניה והנאה של האב. למענה, כך מספרים, הוא התגרש מאשתו הראשונה.

יש בסיפור הזה כל החומרים לסרט מלודרמא־תי סוחט־דמעות.

רפי סויסה שמר על פאסון במשך חודשים. ממורק ומצוחצח, תיסרוקת מסודרת טיפ־טופ, שפם מטופח וגינוני מצ'ו. הוא לא הראה סימני־שבירה, לפחות כלפי־חוץ. הוא חייך, ובפיו היה קבוע המישפט: „יהיה בסדר!"

שוב־ושוב נדחה תאריך שיחרורו של הבן מהכלא והותיר מישקע של אכזבה. הופצו שמועות בלתי־נעימות אודותיו, בגלים־גלים. סויסה נותר מחוייך, מתוסרק וממורק.

השבוע חזר סויסה שונה מארצות־הברית. ניכרו בקיעים במסיכה המוכרת כל־כך לציבור. השארם נעלם כלא־היה, גם הגינונים. נותר אדם פגוע, המדבר בצעקה. מדי פעם נשנק קולו, והוא מפסיק את דיבורו, בטרם ישוב לזעוק. בזמן דיבורו ניכר רטט קל בשפמו המטופח.

סויסה נראה עייף ממסע־הפירסומים הממושך נגדו. הוא גם עייף פיסית. הטיסה הארוכה מארצות־הברית, אחרי מסע מעייף בן 20 יום, התישה אותו ואת אליס, אשתו הבלונדינית הנמר־צת.

אלים סויסה
„קדחת של חופשה!"

„איזו חופשה! קדחת של חופשה!" אמרה לי אליס, מייד עם הגיעה ארצה. „אנחנו סחוטים!" אף על פי כן, נדדה שנתם של השניים כל הלילה, אחרי נחיתתם בארץ. „המתח, העצבים, הטלפונים, איך אפשר להירדם!" רטנה אליס. כשמקולה נעדרה העליצות הרגילה. „נתראה בחתונה! החתונה! איפה יש לי ראש להיות יפה בחתונה!"

אנשים

האם יעמדו ענקי הכדורסל האמריקאי במיתקפת המסיבות הישראלית וממה נזהר יורם לנדסברגר בריווירה?

■ בדרך־כלל מחזרים אנשי־הטלוויזיה אחרי אנשי־לישכת ראש־הממשלה בבקשות אינ־ספור, שראש־הממשלה יואיל ל־הופיע במישדר מוקד. בשבוע שעבר אכן התארח ראש־הממש־לה **שימעון פרס** במישדר. אלא שבמיסדרונות־הטלוויזיה מרכלים, כי הפעם הופעל לחץ אינטנסיבי מצד יועצי פרס על בכירים בטלוויזיה. אלה לא כל־כך התלהבו מהעיתוי של אירוח פרס, ואחד הבכירים בטלוויזיה אף צוטט כאומר „מה יש עכשיו לארח את פרס? עדיף לקיים דיון במצב המים...“ בסופו של דבר הצליחו אנשי־פרס להשחיל את ראש הממשלה במישדר המבו־קש. התוצאה: ראש־הממשלה נינוח מאוד, אבל תוכנית סתמית ביותר ורכילות מיותרת.

■ כל מי שחיפש ביום החמי־שי אחר **מוחמד בסיוני**, מיו־פה־הכוח המצרי בישראל, נענה כי „מר בסיוני ישן. לא ניתן להפריע לו.“ משהתעורר סיפר כי התמוטט מעייפות, אחרי הנ־סיעה הארוכה במכוניתו, יחד עם **אברהם טמיר**, מנכ“ל מישרד ראש־הממשלה, למצריים, הלוך־ושוב. השניים אומנם לא נהגו, אך התעייפו בכל זאת במסע המתיש.

■ גם טמיר נראה תשוש אחרי הנסיעה הממושכת. „אני קרוע אחרי 20 שעות בדרכים.“ סיפר לחבריו ביום הרביעי בלילה, אלא שהוא לא יכול היה להתמוטט בטרם דיווח לראש־הממשלה, **שימעון פרס**, על תוצאות הנסיעה. פרס נאם באותו הלילה לפני נציגי המג־בית־היהודית בבניין־הכנסת, ו־אילו טמיר המתין לו בחדר צדדי בבניין. במהלך הנאום הועבר לפרס פתק על נוכחותו של טמיר. פרס, שעשה דרכו לבניין־הטלוויזיה, להתראיין במשדר מוקד, השתהה כמה דקות עם מנכ“לו, התעדכן, ואיך־דך להו־פיע אל מול פני האומה, כאיש הבשורה.

■ א־פרופו טמיר: בלישכת ממלא־מקום ראש־הממשלה, **יצחק שמיר**, נזכרו השבוע כי אותו טמיר שנסע בחשאי במ־כוניתו של בסיוני למצריים, מבלי ליידע על כך את שגריר ישראל במצריים, היה הנעלב העיקרי בפרשת המסע למארו־קו. טמיר, נזכרו שם, נעלב לא רק מאי־הזמנתו להצטרף למסע, אלא גם מהעובדה שלא הוכנס בסוד העניינים, ויועצים זוטרים ממנו טיפלו בכך.

■ איך מנצל חבר־הכנסת **גידעון גדות** את פגרת־הכנ־סת? הוא עובר לדירה חדשה. גדות, המכהן כיושב־ראש מיפ־על־הפיס, אינו עשיר מופלג כפי שחושבים, ואינו מתגורר בווילה מפוארת.

■ ואילו חבר־הכנסת **פינ־חס גולדשטיין** נטל את אשתו ושני ילדיו ונסע לנפוש בחיפה. זאת האמת. הוא מבקש להדגיש — הוא נעלם לכיוון חיפה, ולא נעלם כליל!

■ שדרן־הרדיו הפופולארי **גבי גזית**, שתוכניתו יש עניין עם גבי גזית יורדת השבוע מעל גלי־האתר (ראה מה הם אומ־רים) שרוי באבל. אמו, שהתגור־רה בכפר־יהושע, נפטרה.

■ **רותי פלר**, רעייתו של **יוסי פלר**, אלוף פיקוד־הצפון, החלה בימים אלה את עבודתה כמטפלת בקיבוץ בגבעת־ברנר. בגיל־העליון. מישפחת פלד עק־רה באחרונה לקיבוץ כדי שאבי המישפחה יהיה סמוך לענייני הפיקוד שלו במשך 24 שעות ביממה.

■ דובר חדש עומד להתמ־נות בפיקוד־הצפון — סגן־אלוף **גיורא**, שחזר זה עתה משליחות בלונדון. הסכמתו למינוי גרמה להרמת גבות מצד גורמים מסויימים, שכן אין זה נחשב לקידום, אלא להיפך — לירידה בסולם הדרגים. הדובר החדש הסביר שהתפקיד מהווה לגביו אתגר, בגלל הבעייתיות של האיזור והיותו, למרבה הצער, ספק־חדשנות.

■ אורחים מגיעים השבוע לישראל — המולטי־מיליונר **ויליאם דוידסון** מדטרויט ושניים מכוכבי הליגה האמריק־אית המיקצוענית לכדורסל השחקנים **ארווין ג'ונסון** מ־קבוצת לייקרס ו**ג'יאה תרי־מם**. סביב השלושה ייערכו כמובן הגיגות והילולות של כל היפים והיפות, כשגולת־הכותרת תהיה מסיבת־קוקטייל במלון המלך־דויד.

■ **ריבקה שריר**, רעיית שר־התיירות־והמישפטים, שגם בימים כתיקונם אינה שבעה נחת מהעיתונות בארץ, קיבלה הש־בוע חיזוק לטענותיה, בדמות כתבת־פרופיל בלתי־מחמיאה ע־ליה במעריב. עבר עליה שבוע קשה, עמוס בשיחות־טלפון מח־ברים או מחברים־פחות. להגנתה היא טוענת כי דבריה הוצאו מהקשרם, ולכן סולפו. על כל פנים, זעמה על עולם העיתונות קיבל מישנה־תוקף.

■ **ריטה** (קליינשטיין) פה, ריטה שם — הלהיט האחרון בשוק־הבידור הוא מחזיק־מפת־חות היצוק בדמותה של הזמרת הכל־כך מדוברת.

■ ריטה היתה גם בין אנשי־הבידור שהצדיעו, בשבוע שע־בר, למפיק **משה יוסף**, הזכור כמי שעמד מאחוריו של **יהודה פוליקר** ושיריו היווניים. במסי־בה שהתקיימה בבית־קפה הגישו ליוסף תבנית מלאה בביצים, בתוספת המחמאה הצברית הע־דינה: „עם כאלה כמו שלך — צריך שיהיה הרבה ברזרבה!“

■ **יורם לנדסברגר** מבלה בריווירה הצרפתית, לא ברור ממה הוא מתקיים, אך ברור שאם ייתפס בעבירה הקטנה ביותר, ולוא גם גניבה זעירה, יהיה זה סופו. הבריטים ידרשו את הסגר־תו, ויעמידו אותו לדין כחשוד ברצח.

■ הסופרת **דבורה עומר**, אשתו של מנכ“ל הבימה, יצאה לטוקיו, שם נערך הקונגרס ה־20 לסיפרות־ילדים. בתום הקונ־גרס, המתקיים מדי שנתיים, יחולקו פרסים לכל מדינה ב־תחום הסיפורת, האיור והתרגום. עומר היא הזוכה מטעם ישראל על סיפרה דמעות של אש, המס־פר על מרד גטו־ורשה.

■ כיצד אפשר לנצל לימודי עיתונות באוניברסיטה? **יוסי**

צביקה פיק יושב־ראש תא אמני הליכוד, בילה השבוע במיסעדה בנמל יפו, בחברתם של שני רקדנים נורווגיים. המופיעים יחד איתו במועדון נובמבר היפואי. שני הרקדנים השזופים לטשו עיניים לעבר הדוגמניות שבילו במסיבה.

תמונות השבוע

כשנודע השבוע כי קפה „כסית“ נתבע על־ידי בעל הבית לפנות את המקום, התעניינו באי־הקפה הנרגזים בשאר דיירי הבניין, והופתעו לגלות שלט שהם לא שמו לב אליו. מעל לקפה תלויה זה מזמן הזמנה לטייל בעיר ימית – מטעם גוף שנעלם מזמן מן הנוף (למעלה). בכיכר־המדינה. בתל־אביב תלו בעלי חנות־רהיטים בחלונם שני שלטים: „מכאן נגנבו כל הצמחים“ ו„לא נאה לגנוב את הצמחים. תודה.“ הצמחים הגנובים היו באדנית מחוץ לחנות. שנותרו בה לפליטה רק כמה עשבים מיסכנים.

שימלת־משי בכנסת

צבר
קרע

● רינה צבר, עוזרת פרל־מנטרית של חברי־הכנסת פסח גרופר ואמל נאסר־אל־דין עברה בחודש האחרון משא־ומתן מייגע.

צבר ביקשה לשמוע את תוצאות הסיכום של הצבעה שעניינה את אמל נאסר־אל־דין. היא ישבה ביציע־הכתבים בכנסת על כיסאו של כתב ידיעות אחרונות גיד־עון רייכר.

בסיום הכרזת התוצאות קמה לצאת. אך אז נתפסה שימלתה במסמר בולט שהיה נעוץ בכיסאו של רייכר. שימלת־המשי שעלתה 200 שקלים נקרעה מאחור.

סדרני היציע הציעו לה לפנות לחברת־הביטוח של הכנסת. צבר כתבה מיכתב לחברת־הביטוח עינבל בתשובה הודיעו לה: לא משלמים. השימלה לא כל־כך יקרה.

צבר התקשרה עם חברת־הביטוח: אם לא אקבל את כל הכסף אדאג להעביר את הודעתכם לחברי־הכנסת שאיתם אני עובדת והם כבר ידאגו שאתם לא תהיו עוד החברה המבטחת של הכנסת.

תשאירי את הטלפון שלך ביקשו מחברת־הביטוח. נודיע לך מה יהיה.

כעבור שבוע נוסף שיחת־טלפון נוספת: שימלתך עולה רק 130 שקלים. לא תקבלי אגורה אחת יותר.

צבר: אני חוזרת על הודעתי הקודמת. השימלה עלתה 200 שקלים ואם לא אקבל את המגיע לי אפנה לעוד חברי־כנסת בקשר להתקשריותכם עם הכנסת.

כעבור שבוע נוסף: תקבלי את המגיע לך. בכך נגמור את העניין.

בן־הרוש, מי שהיה עוזרו ה־פרלמנטרי של חברי־הכנסת **עזרי בדיה עלי**, השקיע מרץ רב בלימודי העיתונות באוניברסיטת תל־אביב. עם תום הלימודים — פתח מיסעדה.

■ בניגוד לשמועות כי ה־אופנאי **רפי יעקובזון** מחסל את עסקיו בארץ: לדבריו הוא אומנם נוסע לארצות־הברית, אך מותיר את העסק שלו בארץ בידיים טובות.

■ הסופר־עיתונאי **דן בן־אמוץ** נכנס ביום החמישי ל־מיסעדה התל־אביבית אולימ־פיה. כשהוא יחף, כרגיל. משיצא מהמיסעדה, מצא סנדלים נעו־לים לגלגלי מכוניתו. מישהו רמז לו משהו?

דפנה ברק

חנה שטיינר מלכת המים 1986, הוצפה למחרת בחירתה בהצעות־עבוד,: בשטח הדוגמנות והצילום. חנה, המתכוננת ללמוד עיצוב אופנה אחרי שתסיים את שרותה הצבאי, הסכימה ברצון. הופעתה הראשונה אחרי היבחרה היתה בסידרת־צילומים עבור מיתקן לחיסכון־במים.

ציפי פינס המנהלת הדינאמית של תיאטרון באר־שבע רצתה להפתיע את משה זילברמן, ראש־העירייה החדש של באר־שבע. בעת ביקורו הראשון בתיאטרון, שעליו גאוות העיר הדרומית, היא הושיטה לו זר פרחים והשיקה עימו כוסית. תוך כדי איחולי הצלחה. פינס, מארגנת ההפתעה, הופתעה משהושיט לה יהודה עינן, המנהל האדמיניסטרטיבי של התיאטרון, זר־פרחים משלו, והרים את הכוסית לכבודה. בלהט־העבודה חשבה פינס כי הכל שכחו שזהו גם תאריך הולדתה.

מנחם פרי השדרן הפופולארי מרשת ג השתתף השבוע במסיבה ירושלמית. בחברת אשתו נורית (משמאל). על נורית, שיופיה משך תשומת־לב רבה, מסופר כי גם אלוויס פרסלי האגדתי נכווה בזמנו מיופיה, ואף ניסה לחזר אחריה.

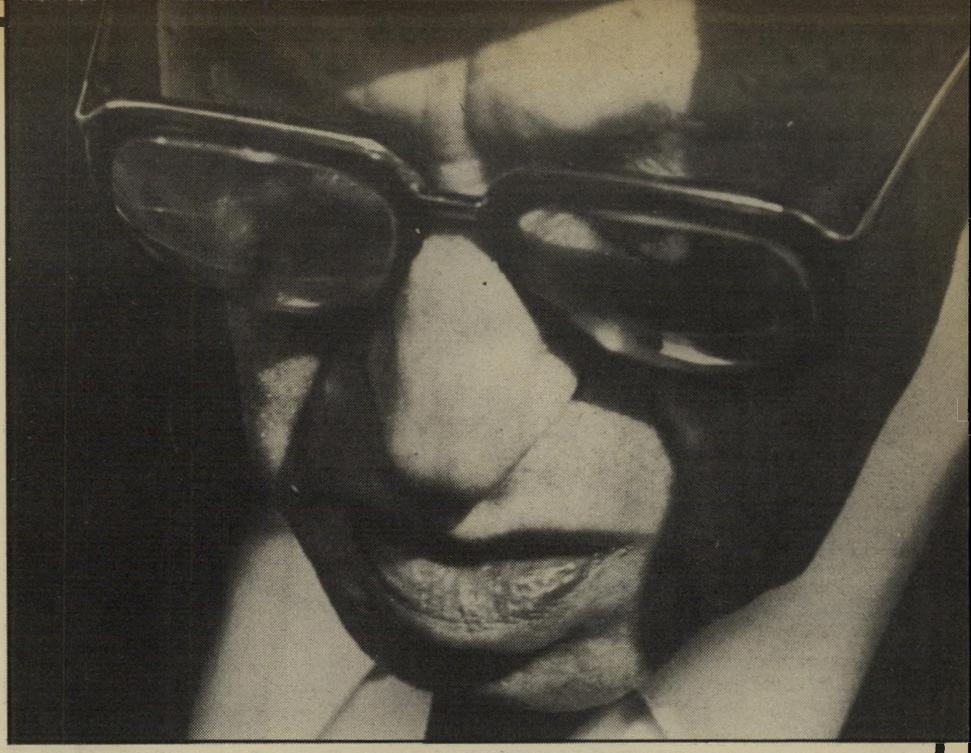

דפנה ברק ניסתה להיכנס לדירתו של מנחם בגין ולא הצליחה — אולם חוך כדי כך התגלו לה עובדות מוזרות — המעוררות כמה שאלות

הקרבה פורסם באותו הבוקר בעיתונות, הוזכר יותר מפעם אחת.

למרבה המזל, גם ראש הממשלה שמעון פרס חגג באותו היום את יום־הולדתו. (בגין חוגג את יום־הולדתו לפי הלוח העברי, ואילו פרס לפי הלוח הכללי. השנה הזדמנו שני התאריכים ביחד, זה אחר זה — פרס ביום השישי, בגין ביום השבת — שבת נחמו. שעל שמה נקרא).

לכן, נטלנו את העוגה ועשינו סיבוב גדול, במישרד ראש־הממשלה, סמוך לשעת השימחה היעודה. רק אחרי־כן פנינו לרחוב צמח מס׳ 1. ביתו של בגין ממוקם אחרי סיבוב חד, בפרטיות מזהרת. מחלון דירתו נשקף נוף מרהיב. מצד זה אין לו שכנים. רק מהצד השני, מעבר לכביש, יש שכנים.

הבית מס׳ 1 הוא בניין תלת־מיפלסי שקומתו העליונה היא בגובה הכביש. לשתי הדירות האחרות יורדים במדרגות.

לפני כל דירה יש רחבה פתוחה, כך ששומר המוצב ברחוב יכול לשמור על קשר־עין עם דלת דירתו של בגין.

זוהי הדלת הכפולה שבגין לא יצא ממנה מאז הגיע לדירה, חוץ מאשר לאזכרות השנתיות לאשתו, עליזה. בניגוד לרבים שטענו כי ביקרו את בגין ותיארו את הבית כבית־דירות רגיל. זהו בית תלת־מיפלסי מדורג.

שוגה לבגין

מזה קרוב לשלוש שנים סגור ומסוגר אדם בדירתו, ברחוב צמח מס׳1. מנחם בגין — האיש שהפך לאגדה בחייו. החיץ, ההולך וגובה, בינו לבין העולם החיצון, אך מוסיף נופך של מיסתורין ואווירה של כישוף כלשהו לאגדה.

זה מזכיר במעט את הגדר שבודרה את היפהפיה הנרדמת, עד שהגיע נסיך־החלומות, הצליח להתגבר על כל המיכשולים ובמחי נשיקה אחת — השיב את היפהפיה אל חיק החיים.

עד כאן האגדה. במציאות — גבהו חומות הבידוד סביב בגין באחרונה. מלבד קומץ שומרי־סוד — בני מישפחה ובני המישפחה־הלוחמת, אין איש בא, יוצא או אף מטלפן לדירתו המוגנת.

גם שותפים פוליטיים ואחרים, שהיו מזדרזים לפקוד אותו בכל הזדמנות — משה קצב, אליהו בן־אלישר ואחרים — חדלו מכך מזמן.

השאלה הגדולה היא על מי מגוננים באמצעים חסרי־תקדים אלה? האם מגוננים על בגין מפני הציבור? או שמא — על הציבור מפני ניפוצה של האגדה ששמה מנחם בגין.

אולי עוגה לשמעון פרס

ב יום השבת, לפני שבועיים, דיברתי עם השף שלום קדוש ממלון שרתון־פלאזה בירושלים.

השף המפורסם נהג להביא, מדי שנה, עוגת יום־הולדת מפוארת למנהיג האהוב עליו, מנחם בגין.

המינהג היפה, שהיה כבר למסורת, קיבל פירסום במיוחד מאז הסתגר בגין בביתו.

קדוש סיפר לי, בצער רב, כי השנה לא יוכל לקיים את המסורת, מכיוון שעליו לנסוע לחודשיים לארצות־הברית, שם שוהה בתו היחידה, שאותה מגדלת אמה של אשתו המנוחה.

הוא התלבט כיצד יעביר את העוגה לבגין. מובן שהיתה אפשרות שנציג אחר של המלון יעשה זאת, אך אז המחווה תאבד מהנופך האישי.

„מדוע שלא תעשי משהו בשמי?" פלט בצחוק, זה רעיון!

ביקשתי מחברתי, אשת־החברה שרה דווידוביץ, שהיתה אהובה במיוחד על בגין, שתזמין עוגת יום־הולדת, ושתקפיד שלא ייוודע למי היא מיועדת. ביום השישי שעבר, יום לפני יום הולדתו של בגין, באתי למלון הילטון, בירושלים, שם הוזמנה העוגה. הקפדתי להיראות בחברת אנשים המזוהים עם המערך.

בינתיים טיפלה דווידוביץ בעוגה. אלא שבשעת הטיפול הרעשני בכך הבחינו בה מכרים, והעלו השערות למי מיועדת העוגה. בגין, שדבר שימחתו שר בכיר מהליכוד, שידע על כוונותי, טען כי ביקר את מנהיגו האהוב והסביר לי, בביטחון מלא, שזהו בית־דירות, ושהשר חיים קורפו ורעייתו גרים מעל לבגין. „את הולכת לבקר את קורפו," תיכנן עימי, „בדרך חזרה — נעצרת ליד דלתו של בגין, דופקת בדלת ואת בפנים..."

„התשובה תהיה: לא!"

ד מציאות היא קצת שונה. בגין מתגורר בקומה האמצעית של הבית הנאה, עטור העציצים, ואילו מישפחת קורפו — דווקא בקומה התחתונה. מהסוכה של השומרים, המופקדים 24 שעות על בידודו של בגין מהעולם, ניתן לפקח על שלוש הכניסות.

החנינו את המכונית. שוטר מנומנם, בעל ארשת חביבה ושיער דמוי־פיאה,

עיסקת־חליפין

ביום השישי שעבר בבוקר, בשעה 0950 בדיוק, התייצבו אמנון טל ואלי פדידה, ממחלקת־המזון והמשקאות של מלון שרתון־פלאזה, ברחוב צמח מס׳ 1. שם כבר המתינו להם יחיאל קדישאי וצלמים שהוזמנו על־ידי נגנגון יחסי־הציבור של בית־המלון. השניים נשאו בידיהם עוגת־יום־הולדת ענקית, עשו פוזות לצלמים ואחר־כך הוזמנו על־ידי קדישאי אל תוך קודש־הקודשים, מיבצרו של מנחם בגין.

אחרי כמה דקות הופיעו שוב, כשבפיהם הפיזמון הכל־כך מוכר: בגין מרגיש טוב, נראה עירני, דיבר לעניין, התעניין במצב המשק, והעיקר – שאל על מצב התיירות בכלל ומצב התיירות בשרתון־פלאזה בפרט. באותה הזדמנות היסטורית גם סיפרו לנציגי התיקשורת, התאבה לדעת כל פרט על האיש המסתגר מזה שלוש שנים, על מיבצע מיוחד של המלון. מנחם בגין כמקדם מכירות של בית־מלון – איזה רעיון! איזה גימיק!

בשיחה מפורטת יותר, שקיימתי עם אחד משני העובדים המסורים של המלון שהתפרסמו בן־בוקר, התקשיתי מאוד להבין מהיכן הסיקו השניים, למשל, שבגין מתעניין במצב המשק. עינם של השניים לא שזפה, למשל, עיתונים מפוזרים בסלון הדירה, שם ישב בגין. גם על שאלת־השאלות – איך הוא נראה – לא קיבלתי תשובה ברורה. בגין, התרגשו השניים, התפעל מהעובדה שמלון שרתון־פלאזה לא שכח את תאריך הולדתו. „ממש התפעל!" נאמר לי.

מכך באמת אפשר להסיק שהוא עירני וקורא עיתונים, שהרי בעיתונים פורסם תאריך הולדתו בהבלטה.

השניים לא ידעו, עד השניה האחרונה, האם יוזמנו אל תוך הדירה, או שיתבקשו להמתין בחוץ. האם נעוץ המיסתורין בשיקולים של יחסי־ציבור, או שקדישאי באמת לא יכול היה לתת תשובה ברורה בעניין זה. קודם לכן, מסיבות שונות ומשונות.

קדישאי, אגב, השתתף באופן פעיל ביותר בשיחה הקצרצרה.

השניים לא היו מסוגלים לתאר אפילו פרט אחד מאורח־החיים של האיש שגזר על עצמו מיסתורין, פרט לכך שאחת מנכדותיו הסתובבה בחדר.

בטרם הספיקו לקלוט משהו מעבר לגודל המעמד, יצאו בחזרה אל הצלמים, הבזקי־מצלמות, ראיונות ברדיו, איזכור השם שרתון־פלאזה בצמוד למילים: „עירני, מדבר לעניין, מתעניין, שומר על מצב־רוח טוב".

יחסי־ציבור מעולים לכל הצדדים. בעגה של עולם־הפירסום קוראים לזה – בארטר (עיסקת־חליפין).

מה היה עלול להתגלות?

כמה עולה למדינת־ישראל להחזיק את מנחם בגין בתנאי־בידוד, המזכירים תנאי אישפוז?

מלבד יחיאל קדישאי, המתפקד כקשר היחידי של בגין עם העולם החיצון, עומד לרשותו נהג. לשם מה צריך אדם, המאושפז בביתו קרוב לשלוש שנים, נהג? האם קדישאי לא יכול להביא את דיברי־הדואר של בגין, שממילא מסוננים על־ידו, במכונית שבה הוא מגיע מדי בוקר אל בגין?

מלבד הנהג במישרה מלאה, מופקדים על בידודו של בגין שוטרים 24 שעות ביממה, המתחלפים מדי כמה שעות. נוסף על כך, מוזנקים אנשי־ביטחון כל אימת שמתעוררת בעיה כלשהי, גם הקטנה ביותר.

מהי העלות של הצוות המתוגבר הזה, שמטרתו האחת והיחידה היא לבודד לחלוטין את ראש־הממשלה לשעבר, ולעטוף אותו בהילה של מיסתורין?

לשם מה יש לבודד לחלוטין את ראש־הממשלה לשעבר, ולהסתיר אותו מעיני הציבור? לשם מה שומרים על בדידותו מכל מישמר ומונעים מהציבור דלימת כל פרט – ויהא הפרט השולי ביותר – אודותיו?

אין אלה אמצעי־ביטחון בלבד. אין כל דמיון בין האמצעים המיוחדים הנקוטים במיקרהו של בגין, לבין טבעת־הביטחון המקיפה את שימעון פרס, יצחק רבין, אריאל שרון, יצחק שמיר ואישים אחרים שיש לאבטח את ביטחונם.

במיקרהו של בגין נראה כי מאבטחים את הציבור מפני ניפוצה של אגדה חיה.

מה מתרחש בבית בגין? נראה כאילו אין מתנהלים חיים בתוך טבעת־הביטחון ההדוקה. המצב מזכיר יותר אישפוז מאשר אמצעי־ביטחון.

אין ספק שבגין אינו מתפקד במובן המקובל של המילה. לא רק עצם הסתגרותו בין ארבעה קירות במשך תקופה כה ארוכה מעידה על־כך, אלא שגם הנתק המוחלט מהציבור, שגזרו עליו מקורביו, מעיד על הצורך העז להסתיר משהו. גם הפאניקה שבה נתקלנו בביקורינו שם – מעידה על הדחף להסתיר, פן יתגלה משהו.

מה עלול היה להתגלות לנו אילו הצלחנו לחדור לדירה, שבה שררה דממת־מוות?

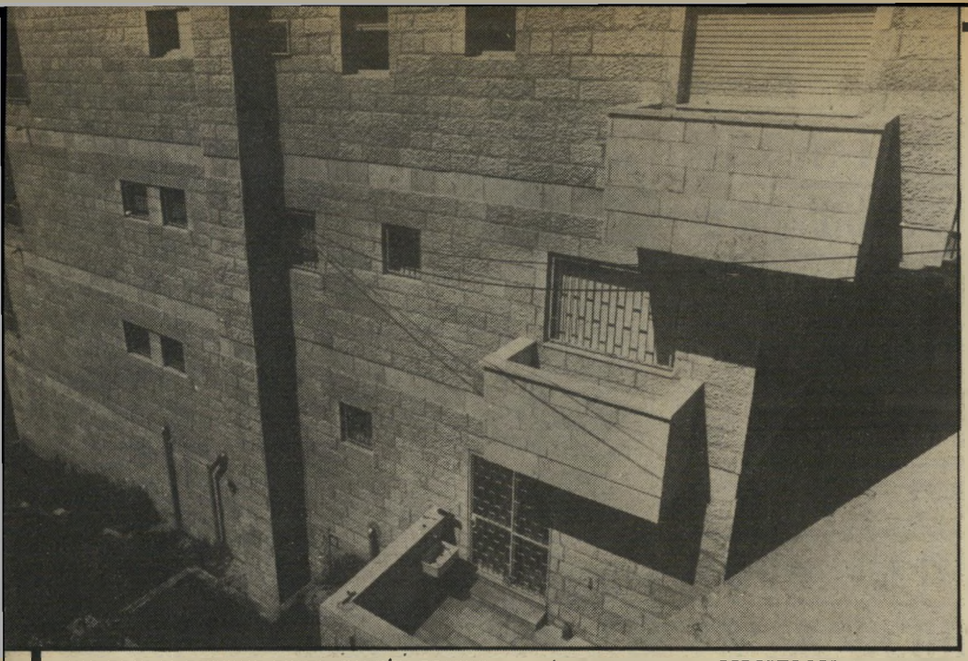

הדירה באמצע

זהו הבית התלת־מיפלסי ברחוב צמח מס' 1. הקומה העליונה היא בגובה הרחוב, וגרה בה משפחה אלמונית. בקומה האמצעית גר מנחם בגין. בקומה התחתונה גרים דבורה וחיים קורפו. בארבעה הימים של דפנה ברק לא ניכרה כל תנועה בחלונות.

כאילו ניעור מתרדמתו ויצא להקביל את פנינו.

הוצאנו את העוגה מהמכונית, תוך כדי חיוכים.

„לאן?" הוא שאל בחוסר־ביטחון.

„לקורפו," ענינו, תוך כדי ירידה.

בדרך השתהינו ליד דירתו של בגין. התריסים אינם מוגפים, כפי שמספרות האגדות. להיפך — גילינו חלון פתוח. אלא מה? דממת־מוות. לא נשמע זימזום של רדיו, אין מבחינים בתנועת־אדם.

בקומה התחתונה, מאחורי שער־ברזל ירקרק, נעולה מישפחת קורפו. בבית הזה, כך נוצר הרושם, גרים משוגעים לפרטיות, או פחדנים־מיקצועיים.

דבורה קורפו, אשה סימפאטית, מעוררת אהדה, יצאה לבושה בחלוק. היא סיפרה על תלאות היום שעברה, ריברה בשטף, בקולניות שהיתה צורמת על רקע השקט בקומה שמע־ליה.

למי העוגה? לבגין? היא הסתקרנה. „נראה אתכן נכנסות לשם!" ניצת עניין בעיניה.

היא העידה על עצמה שהיא יותר משכנה. מדי יום שישי, היא מביאה לשכנה המפורסם, עוגה מעשה־ידיה. „לעלות איתכן?, איך אני יכולה? אני בחלוק." השיחה קלחה.

בגין ספון לבדו בדירתו, זהו המידע שקיבלנו בפתח הבית. לפתע נשמעו צעדים בקומה שמעל. „זוהי לאה," נידבה קורפו, „לאה בגין!"

דווידוביץ אצה אליה כשהעוגה בידיה, ונדחקה אל פתח הדירה. מעבר לדלת־הכניסה הנפתחת רק על־ידי השומר למעלה (כך הודלף לנו מאוחר יותר) ניצבת דלת נוספת.

לאה התלהבה מהעוגה, נטלה אותה לידיה והתכוונה להיעלם ולסגור את הדלת מאחוריה. דווידוביץ התעקשה להיכנס, ולא הירפתה מהעוגה.

לאה בגין, קצוצת שיער, רזה, דומה לאחיה בני בגין, נראתה לחוצה ביותר, ופלטה באוזה מבולבל: „אני חולה. אני מרגישה לא־טוב. לכן חזרתי מוקדם מהעבודה. יש לי שפעת. אחרת, כמובן, הייתי מזמינה אתכן פנימה."

דווידוביץ התעקשה, בכל זאת, להיכנס. „תשאלי את אבא:".

לאה לחוצה עוד יותר: „אני יכולה לשאול אותו, אבל התשובה תהיה לא: לא: את לא יכולה לשאול אותו:"

בינתיים עמדנו שלושתנו — לאה בגין, שרה ואני — בפתח מסדרון הכניסה של הדירה (הול בלעז). הריהוט סטנדרטי, שום דבר הנחרט בזיכרון. עציצים.

מה מותר ומה אסור

את הוויכוח המבולבל כששתי הנשים אוחזות בעוגה, קטע השומר מלמעלה, שהזכיר שיש לבדוק את העוגה בדיקה ביטחונית.

זינקנו על המציאה. דווידוביץ חטפה את העוגה ואילו לאה בגין סגרה מאחוריה שתי דלתות כבדות.

למעלה הסתבר, שלא ניתן לדבר עם בגין בטלפון. השומר ממש התחלחל מהאפשרות. למעלה גם קיבלנו אישור לכך שלא ניתן להיכנס לדירה, ללא לחיצה על כפתור כלשהו, על־ידי השומר. השומר אינו לוחץ בלי אישור מיחיאל קדישאי, הקשר הבלעדי של בגין עם העולם החיצון.

בסוכה מונחים שני זרי־פרחים לחתן־השימחה בן ה־73. לא עשרות זרים. הזמן עושה את שלו.

ברור קצר העלה כי בגין ראה לאחרונה מעט מאוד אנשים, בדרך־כלל אותם האנשים המקורבים, שומרי־הסוד. לא כמו בתחילת הסתגרותו, עת דיבר בטלפון ואירח מיגוון רחב יותר של אנשים. (המשך בעמוד 35)

הדלת הכפולה

תצלום זה, ממעלה חדר־המדגות, מראה את דלת דירתו של בגין, ולידה עציץ. לפני הדלת יש רחבה הנראית לעיני השומר ברחוב. את הדלת ניתן לפתוח מבחוץ רק באמצעות הכפתור הסודי בסוכת־השומר. מאחורי דלת זו יש דלת שניה.

השומר

השוטר שלמה כמאלי, שחבש את כובעו במיוחד לכבוד תצלום זה, צולם מחוץ לסוכת־השומר שלפני ביתו של בגין. לידו שרה דווידוביץ ודפנה ברק. השתיים החזירו את העוגה.

לאה בגין

צולמה ליד אביה בפעם האחרונה שיצא מהדירה לפני כמה חודשים. באזכרה לעליזה. לאה היתה חולה השבוע.

צחי

איש־הביטחון, שהוזעק למקום לרגל האירוע, מתווכח עם שרה דווידוביץ. לאחר מכן שוחח באופן בהול במכשירי־הקשר עם מפקדיו.

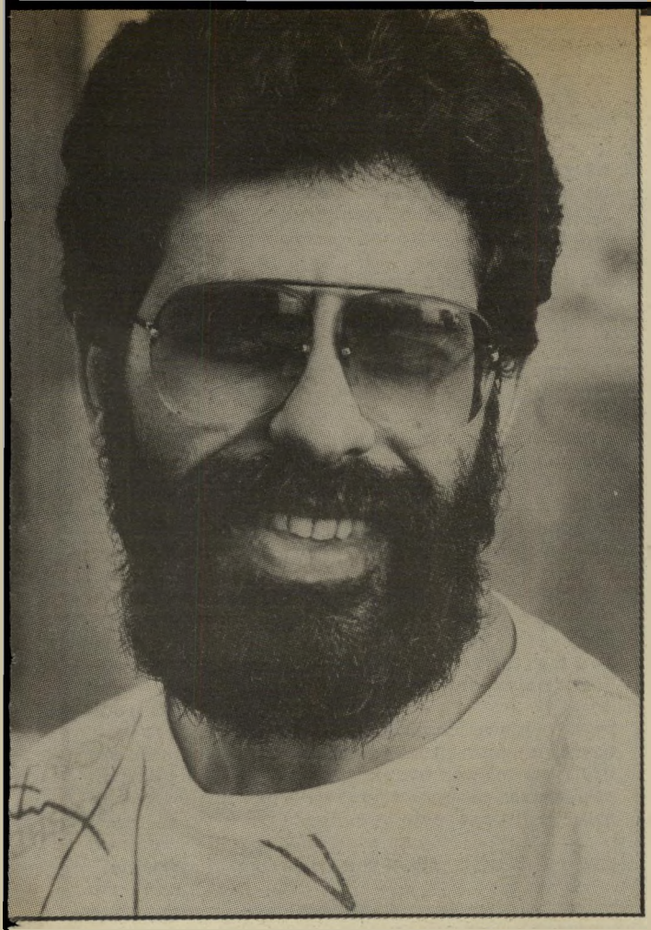

אפרת וארז (מימין ומשמאל) חיים ואוהבים ללא אישור המימסד הדתי. הם ערכו הסכם פרטי לחיי־משפחה וכך ניטרלו את הרבנות

לסנדל את הרבנים!

"אני לא מאמינה בשום חוק דתי," אומרת אפרת. "הדת היא פשוט נגד ההכרה שלי. אני מסרבת לשמור על כשרות, למשל. טקסים כמו בר־מיצווה, מילה, טבילה או תפילה לא אומרים לי כלום. אז כאשר אני רוצה להתחתן — למה עליי לעשות זאת דווקא ברבנות? זו תהיה מצידי צביעות, מעשה המנוגד להכרתי."

אפרת גרוחובסקי (26) החליטה למרוד ברבנות. כשבשל בה הרצון להקים מישפחה עם ארז, שאיתו היא חיה יותר מארבע שנים. התברר לה שגם הוא מאס בשילטון הדת.

ארז בוטל (32) כבר היה נשוי בעבר. כמו כולם, ברבנות. כשבא להתגרש, אחרי שבע שנות־נישואין, היה בידו הסכם מוכן. הוא ואשתו לא רצו להעניק לדיינים את התענוג שבחיטוט בחייהם הפרטיים. אך גם כך היה צורך בארבע ישיבות תמימות של בית־הדין, עד שאושר הגט.

אחרי החוויה הבלתי־נעימה, החליט ארז שלא להזדקק עוד לשרותי המוסד הדתי.

אפרת: "אני רוצה להיכנס לנישואין במצב של שווה, ולא כנחותה. הטקסים שלהם מצחיקים אותי, אבל יותר מזה: משפילים אותי. אני מסרבת שגבר יקנה אותי בכתובה, ואני לא מוכנה בשום אופן — במיקרה של פרידה — להתדיין לפני אנשים שמתייחסים אליי כאל שווה פחות מאשר הגבר."

בניגוד לרבים אחרים, שרק רוטנים נגד המונופול המוחלט שיש למוסדות הדתיים בארץ על חיי־האישות, החליטו ארז ואפרת לעשות מעשה. הם ניגשו לעורך־דין, ערכו חוזה מפורט לחיים משותפים ובכך עקפו את הרבנות.

ארז: "אין בעניין הזה שום בעיה. זה חוקי לחלוטין, וזה הרבה יותר נוח מהנישואין הדתיים המקובלים. החיסרון היחידי הוא שאין חגיגות ובורקאס. בעיני הבת שלי זה לא כל־כך מצא חן. היא מאוד רצתה לראות חופה."

אפרת: "גם הוריי היו מעדיפים שנתחתן כדת־משה־ויישראל. הם חוששים שיש לי השפעה רעה על אחיותי הצעירות.

"סבא שלי, שנולד במאה־שערים ונמלט משם, יודע עלינו. זה בהחלט לא מוצא חן בעיניו, אבל זו החלטה שלי, ולא שלו. חוץ מזה, הוא מאוד רוצה לראות נכד.

"מלבד ההתנגדות שיש לי לרבנות, כך אוכל גם לשמור את שם־המישפחה שלי. מה פיתאום שאחליף אותו בגלל גברי? נשאתי אותו כל חיי, ואני רוצה להמשיך לשאת אותו. את שם־מישפחה של ארז אני רוצה לצרף לשמי, והוא יצרף לשמו את שלי."

● מה יאמרו במישפחה?

אפרת וארז הצטרפו לקבוצה גדולה, שאיש אינו יודע בדיוק את היקפה, של זוגות שאינם חיים על־פי הדין הדתי.

לכאורה, הם לוחמים בטחנות־רוח. לפי החוק בישראל, הקיים עוד מימי האימפריה העות'מאנית, כל אדם משתייך לעדה דתית, ורק בתוך עדה זו הוא יכול להינשא. הכוהנים המוכרים של העדה הם היחידים הרשאים לערוך טיקסי־נישואין, וגם טיקסי־קבורה.

אך מה קורה לבני־זוג המורדים בחוק הארכאי?

הפחד הראשון הוא, תמיד, מה יהיה מעמדם של הילדים. לפי האמונה הרווחת, ילדים הנולדים מחוץ לנישואין דתיים הם "ממזרים". מסתבר שאמונה זו מבוססת על דין נוצרי, ולא על דין יהודי. המושג "ממזר" שמור ביהדות לילד הנולד לאשה שאינה פנויה מיחסיה עם גבר שאינו בעלה. ילדים אחרים, שנולדו מכל קשר שהוא, ובלבד שאמם יהודיה ופנויה, הם כשרים ויכולים בבגרותם אפילו להתחתן, אם ייתקפו לפתע באהבת הדת. ובכלל, המושג המיפלצתי הזה אין לו כל משמעות חוקית, מלבד משמעותו הדתית.

פקידי מישרד־הפנים, שאיימו לאחרונה על נשים אילתיות אשר נישאו לתיירים הודיים, ואמרו להן כי ילדיהן יהיו ממזרים — פשוט ניצלו את בורותן ושיקרו להן. נשים אלה, אגב, אינן יוצאות־דופן כלל. סקר שערכה לאחרונה נעמת מגלה, כי 60 אחוז מהישראלים אינם יודעים מה משמעותו של המושג.

עוד בעיה המתעוררת במישרד־הפנים: פקידי־המישרד מסרבים לערוך האחדה בשמות־המישפחה של בני־זוג שלא נישאו כחוק. הנימוק שלהם הוא כי "יש בכך סכנת הטעיה". שכניהם התמימים עלולים, חלילה, ליפול בפח.

בעיה של ממש מתעוררת לפני זוג צעיר בבואו לבקש משכנתא לדירה. מישרד־השיכון דורש מהם תעודת־נישואין, שאותה ניתן להשיג בארץ רק אצל רב, פומר או קאדי (ראה מיסגרת).

אבל ככלל, בעייתם של זוגות כאלה אינה חוקית־מישפטית, אלא חברתית. מה יאמרו בני־המישפחה? החברים? אנה נוליך את הבושה?

עמותה חדשה שקמה לאחרונה, בשם השרות החילוני, לקחה על עצמה לסלול את הדרך לפני זוגות שהחליטו למרוד בטקסים הדתיים ובשילטון הדין הדתי על חייהם הפרטיים. ארז ואפרת היו בין המצטרפים הראשונים.

אחת ממטרות העמותה היא להביא לתודעת הציבור החופשי, כי ניתן להתנער מכבלי חוקי־האישות הדתיים, ובלבד שציבור זה יהיה נחוש בדעתו ויידע כיצד לנצל את המצב המישפטי הקיים.

מייסדי העמותה — ביניהם יצחק חסון, הפרופסור יהושע פורת, תמר זילברג, ישעיהו־תומא שי"ק, יגאל בן־

ברית־מילה למען משכנתא?

האפליה המוחשית ביותר בין זוגות הקשורים בנישואין דתיים לבין זוגות המקיימים מישפחה ללא בירכת הרבנות שוררת במישרד־השיכון: החיילוניים, שמרדו ברבנות או שאינם יכולים לקבל את שרותיה מסיבות אחרות, אינם זוכים במשכנתא הניתנת לזוגות צעירים.

האבסורד בתחום זה חוגג, ומציג באור נלעג את העקרונות האידיאולוגיים שעליהם בנויה המדינה.

שני עולים חדשים, צעיר וצעירה המתגוררים במרכז־קליטה בדרום הארץ, פנו באחרונה לשרות החילוני ובפיהם בעיה מוזרה. השניים הכירו זה את זה בארץ אירופית. כאשר שרו ביחד במקהלת בית־הכנסת המקומי. הם התאהבו. החליטו לעלות ל־ארץ ולהקים כאן מישפחה. לכל אחד מהם יש אב יהודי. אמותיהן אינן יהודיות.

בישראל קיבלו שניהם מעמד של עולים חדשים, כי לפי חוק־השבות הם נהנים מזכויות כאילו היו יהודים: החוק מעניק לקרובי־מישפחה של יהודים זכויות שוות לזכויות היהודים.

הצעירה באה ארצה ראשונה, וכשנודע לה על הסיבוך ההילכתי־חוקי החליטה לעבור טקס גיור. כעת היא יהודיה לא רק בעיני עצמה, אלא גם בעיני הרבנים.

הצעיר בא ארצה איחריה, קיבל מעמד של עולה. אך סירב בכל תוקף לעבור טקס דומה. במיקרה שלו אין המדובר רק במילמול כמה פסוקים וטבילה בבריכה, אלא גם בניתוח מכאיב ומשפיל.

כאן התגלתה הבעיה הגדולה: אין הם יכולים לעזוב את מרכז־הקליטה, כי מישרד־השיכון אינו נותן להם משכנתא לדירה משותפת כל עוד לא יציגו לפניו תעודת־נישואין. אך על־פי השקפתו של החוק, כל אחד מהם שייך לעדה דתית שונה. וב־ישראל ניתן לקיים טיקסי נישואין רק בין בני עדה דתית אחת.

הפיתרון המקובל במיקרים כאלה הוא נישואין אזרחיים בחו"ל. במדינה שבה אין מפשפשים ב־דתם של בני־הזוג. אך זוהי אפשרות יקרה – עורכי־הדין המסדירים זאת גובים עד 1,800 דולר. יש גם פיתרון אחר, זול יותר, שאותו שוקלים שני הצעירים: האשה תתנצר, שניהם יינשאו בכנסיה, והאישור שיקבלו מהכומר יוצג לפני פקיד־הרישום ב־מישרד־הפנים. שירשום בתעודת־הזהות שלהם כי הם נשואים זה לזה. ואז, סוף־סוף, תיפתח לפניהם קופת המשכנתאות של מישרד־השיכון – שהרי ישמרו על מעמדם כעולים חדשים. "חוק שבות־אים", וגם ייהנו מזכויות של מישפחה.

נון — סבורים כי הנהגת נישואין אזרחיים בישראל אינה בגדר חלום. מטרה זו תושג כאשר הפוליטיקאים ייווכחו לדעת כי כפיית הנישואין הדתיים פשטה את הרגל — וההוכחה הטובה ביותר לכך תהיה כאשר זוגות רבים ככל האפשר יתקשרו שלא בנישואין דתיים.

המיבצע הראשון של השרות החילוני הוא עריכת מיפקד, מתוך כוונה לברר כמה זוגות בישראל חיים ואוהבים ללא הרבנות. איש אינו יודע את מיספרם, אבל ההערכות נוקבות באלפי מישפחות. מיבצע זה עודנו בעיצומו.

הדרך הפשוטה ביותר לפני אזרחי־ישראל להינשא שלא באמצעות מוסדות העדה הדתית היא בנישואי־חו"ל.

על־פי המישפט הבינלאומי, חייבת כל מדינה לכבד נישואין שנערכו במדינה אחרת ולהכיר בהם. ישראל אינה מעוה להפר כלל זה. לכן נהגו ישראלים רבים לצאת לתקופה קצרה לקפריסין, למשל, להינשא שם בטקס אזרחי אצל רשם־הנישואין, ולחזור ארצה כשברשותם תעודה תקפה.

האפשרות הקלה ביותר בנישואי־חו"ל אינה כרוכה ביציאה מגבולות הארץ. המדובר בנישואין בדואר. רבים כאלה נערכו בעבר במכסיקו, שבה לא היה צורך להופיע אישית לפני רשם־הנישואין. את מקומה של מכסיקו ירשה לאחרונה פראגוואי.

אפשרויות אלה נוצלו בעיקר על־ידי „פסולי־חיתון" למיניהם: כהן וגרושה, גרושה ו„בועלה", אלמנות שלא חלצו וזוגות מעורבים.

בני הזוג המפורסם ביותר שנישאו בנישואי־חו"ל הם השופט העליון בדימוס חיים כהן ומיכל זמורה, שהיתה גרושה.

אולם, במקביל, נעשה תמיד מאמץ לשנות את המצב החוקי בישראל עצמה.

● שיעורי בית

ד"ר **מאבק במונופול** הדתי בישראל הי־50 התחיל לעסוק בתחום זה עורך־הדין המנוח מרדכי שטיין, שחקר את כל התקדימים וחיפש את הפרצות האפשריות בחוק לעקיפת הרבנות. הוא הראשון שהכין טיוטה לחוזה אזרחי לזוג המקים מישפחה, וניסה להשיג הכרה חוקית בקיומה של „עדה חילונית", שבמיסגרתה אפשר יהיה להינשא, בדיוק כמו במיסגרת העדות הדתיות השונות.

השילטונות לא ראו בעין יפה נסיונות אלה, וחיכו להזדמנות להיפרע מהתחרנות החילונית.

מי שנפל קורבן לעניין היה עורך־הדין דויד גנור. הוא לא הקדיש את

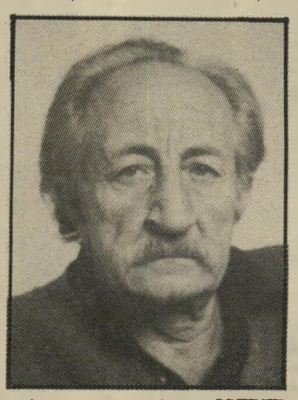

חסון פעיל השרות החילוני **עורך מיפקד ארצי של זוגות חילוניים, לבירור מיספרם.**

עצמו למאבק זה, ומבחינתו היה העניין מעין תאונת־עבודה: ב־1953 הוא ערך טקס נישואין יהודי לבני־זוג, והועמד בשל כך לדין. הסעיף שבו הואשם והורשע: „היזק ציבורי". טעותו של גנור היתה שפלש לתחומם של כוהני־הדת. הקידושין עצמם, אגב, הוכרו ככשרים.

בשנים האחרונות נצבר בידי המישפטנים נסיון רב בעניין, נוצרו תקדימים מישפטיים, ויותר ויותר זוגות חותמים על הסכמים אזרחיים.

עורכי הסכמים אלה נזהרים מצמרר המילים „טקס נישואין". על־פי תקדים גנור, עריכת טקס כזה מותרת רק לכוהני־דת. לכן הם משתמשים במילים אחרות: „אמנת־נישואין", „הסכם לחיי מישפחה", „הסכם מעין־נישואין", „חוזה לחיים משותפים".

בשרות החילוני עוורים לפונים בכך שמסבירים להם את המצב החוקי ומבקשים מהם לעשות שיעורי־בית. עליהם להחליט על העקרונות שלפיהם הם רוצים לחיות:

יחסים בין־אישיים, יחסי־ממון, אורח חיים, בלעדיות רומאנטית ומינית — כן או לא — מהן העילות לפרידה והאם בכלל יש צורך בעילה כדי להיפרד — אולי די בכך שאחד הצדדים יאמר: איני רוצה עוד? — ההסדרים הכספיים בזמן החיים המשותפים ובזמן פרידה אפשרית, מעמדם של הילדים ואחזקתם בזמן פירוד. אחרי שבני־הזוג הסכימו ביניהם מה ברצונם לרשום בחוזה, הם מופנים לעורך־דין, המנסח למענם את הכל בשפה מישפטית.

הפרקליט יוסף בן־מנשה, העוסק בתחומי האישות יותר מ־22 שנה, הכין הצעת־חוק נישואין וגירושין אזרחית. הוא יודע היטב שאין לה כל סיכוי להתקבל, מסיבות פוליטיות, אך הוא משתמש בתוכנה ומתרגם אותה לחוזים פרטיים לחיים משותפים.

ההסכמים של בן־מנשה הם מפורטים ביותר, כוללים עקרונות לפיתרון כל הבעיות המישפטיות העלולות להיווצר בחיי זוג, ויש בהם יוזמה מהפכנית: ניטרולה המוחלט של הרבנות. בהסכם זה מתחייבים בני הזוג מראש כי כל התדיינות ביניהם תיערך בבית־מישפט מחוזי. וכי רק לו תהיה הסמכות השיפוטית בעניינם.

ההסכמים שלו מתאימים לכל: לא רק לחילוניים המתעבים את שילטון הדת, אלא גם לזוגות הנישאים בטקס דתי, מטעמים כלשהם, אך הרוצים שכוהני הדת לא יתערבו בחייהם בעת משבר.

כך, מבלי לשנות את החוק, מצליחים האנשים הרוצים בכך לעקוף את סמכות השיפוט הבלעדית של המוסדות הדתיים ולמנוע מהם כל התערבות בחייהם. „אנחנו מנעילים סנדלי־דנוור על רגלי הרבנות," הסביר בן־מנשה בהומור.

● חתונה ביער

גם אם נמצאה לזוגות החפשיים דרך מישפטית להשתחרר מכבלי־הדת, נותרה עדיין הבעיה החברתית. מארש־החתונה, שימלת־הכלה, חליפת־החתן, בורקאס, רבע־עוף ומאות אורחים — אלה מושגים המושרשים עמוק בתודעה החברתית ובמסורת הישראלית, ומעמדם הוא כמעט כמו מוסדות חברתיים לכל דבר. הלחצים על החילוניים, הנמנעים מהטקס המקובל, הם אדירים: בעיקר מצד קרובי־המישפחה המאוכזבים.

בשרות החילוני סבורים שניתן להתגבר גם על מיכשול זה. הפיתרון, שעליו דנים בימים אלה: השרות יציע לזוגות החפושים טקסים חילופיים, לפי בחירתם — באולמות, ביער, על שפת־הים. הטקסים ייעשו בצורה מיקצועית, בעזרתו של בימאי ואמנים.

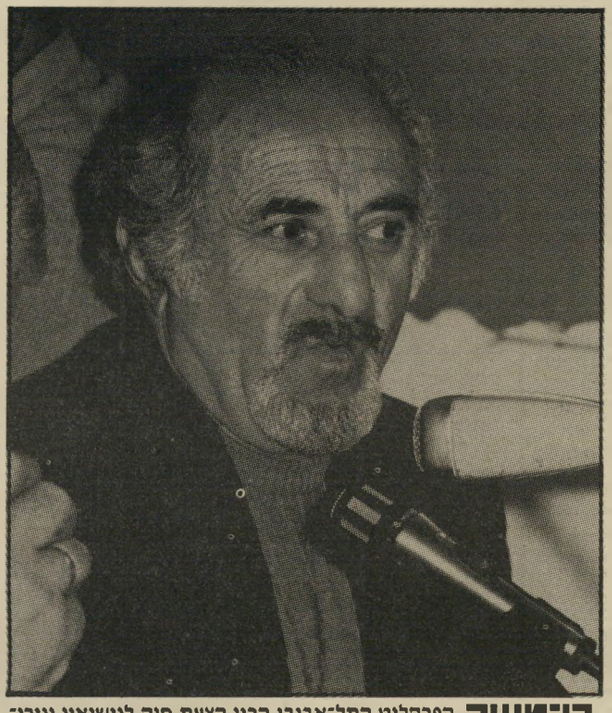

בן־מנשה הפרקליט התל־אביבי הכין הצעת חוק לנישואין וגירושין אזרחיים. בשל סיבות פוליטיות אין לה כל סיכוי להתקבל בעתיד הנראה לעין. בינתיים זה נוסח עבור חוזים פרטיים.

כל ההסכמים כולם

● בחודשים האחרונים עושה נעמת פירסום רב להסכמי־הממון שהיא מצעה לזוגות צעירים. אין המדובר בהתנכרות לרבנות או בהחרמתה, אלא בהסכם הנלווה לכתובה. במיקרה של סיכסוכים ופירוד, קטן כוח השחטנות של המתדיינים, וממילא מצטמצמות זכויות־היתר שמעניקה ההלכה לגבר בהליכים כאלה. מתן הגושפנקה לנישואין ולגירושין נותרת בידי הרבנות.

אחד מיוזמי ההסכם הוא המישפטן הדתי הפרופסור אריאל רוזן־צבי, החותר לשינוי במעמדה של האשה בדין הדתי.

● האמנות שיזמה הח"כ שולמית אלוני מאז שנות ה־70 נועדו בעיקרן ל„פסולי־חיתון" למיניהם, שאינם יכולים להינשא כדת־משה־ויש־ראל. הן נשאו אופי הצהרתי בעיקר, והיה קל יחסית להדוף את התקפת המימסד עליהן, בנימוק שהן לא נועדו לקעקע את יסודות הרבנות, אלא לפתור בעיות חריגות.

● לעומת זאת, ההסכמים שיוזם השרות החילוני נועדו לשמש חלופה גמורה לנישואין דתיים, וכמוהם ההסכם לחיי־מישפחה של יוסף בן־מנשה.

„תעודה ציבורית"

מי שמבקש לעזוב מירשם־התושבים נדרש על־ידי פקיד מישרד־הפנים להציג „תעודה ציבורית" התומכת בהצהרתו — וזוהי טיוטת המיסמך שאותו מנסחים בשרות החילוני. אישור נוטריוני מאמת רק את החתימות, אך העובדה שאישור כזה נושא מיספר סידורי ומופקד בארכיון לאומי תומכת ב„ציבוריות" של התעודה.

השרות החילוני

עמותה לשרות הציבור החופשי

ת"ד 36965, תל־אביב־יפו 61369 טל': 03 - 419803;372252

*

תעודה ציבורית נוטריונית לזוג המייסד מישפחה

(לפי מגילת העצמאות של מדינת ישראל והכרזה לכל באי עולם בדבר זכויות האדם)

אנו החתומים כסה, מתוך הכרת האחריות הציבורית המוטלת עלינו, מאשרים בזה כדלקמן:

ביום _____ התייצבו לפנינו ב _____

_____ ת.ז. _____

שם מישפחה שם פרטי

_____ ת.ז. _____

שם מישפחה שם פרטי

לאחר שזיהינו אותם לפי תעודות הזהוי, ולאחר שהציגו הם לפנינו הסכם חתום וכתוב שנערך ביניהם כדבעי בדבר רצונם לחיות חיים משותפים, וחיי מישפחה במשק בית משותף

כזוג המייסד מישפחה

ומכוח הסכם פעיל נישואין הזה אנו פונים לכל אדם או מוסד שהעודה זו מוצגת לפניו בבקשה לראות אותם כזוג לכל דבר, ולהקנות להם – ביחד ולחוד – כל זכות שיש לזוג הנישא בנישואים פורמליים דתיים.

**

תעודה זו בתוקף כל עוד ההסכם בין בני הזוג בתוקף.

ולראיה באנו על החתום בשם השרות החילוני

_____ _____ _____

יו"ר השרות סיו"ר השרות מזכיר השרות

* העתק תעודה זו והעתק ההסכם שנחתם בידי שני בני הזוג שמורים בארכיון האגודה.

** תעודה זו תהיה מושלמת כשהחתימות הנ"ל מאושרות על ידי נוטריון.

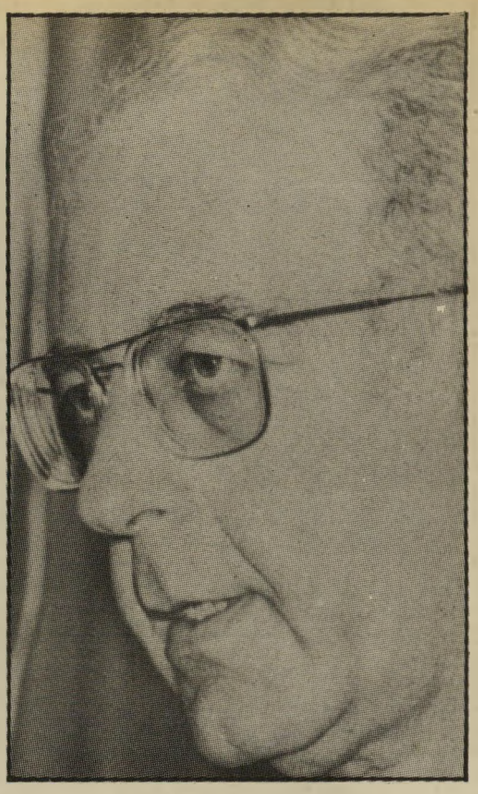

שלמה אבינרי:
„האפריקאים ירחיקו אותנו מדרום־אפריקה!"

השבוע יצא ראש־הממשלה, שימעון פרס, לביקור ממלכתי בקאמרון. כותרות־העיתונים זעקו „מיפגש היסטורי – מזה עשרים שנה לא ביקר ראש־ממשלה ישראלי במדינה אפריקאית שחורה!"

ביקשתי מהפרופסור שלמה אבינרי, מי שהיה מנכ"ל מישרד־החוץ, להסביר מה החשיבות בביקור ראש־הממשלה במדינה קטנה באפריקה, כמו קאמרון, מדינה שמיספר תושביה אינו עולה על שיבעה מיליון איש, ש־15 אחוז מתושביה הם נוצרים ושאינה נחשבת כמדינה אפריקאית מובילה.

כל הרחבה של קישרי ישראל עם העולם השלישי היא צעד חשוב לביסוס מעמדה הבינלאומי של מדינת־ישראל. מובן שהיה טוב אילו מדינות־אפריקה הגדולות, כמו ניגריה, היו מוכנות לחדש את הקשרים עם ישראל.

אבל בשנים האחרונות היינו עדים להתחלתו של התהליך.

קאמרון היא המדינה הרביעית העומדת לחדש יחסים עם ישראל. היא מדינה בעלת מישטר יציב, וגם מבחינת מישטר־הפנים, בסטנדרטים אפריקאיים, זהו מישטר סביר.

מדיניות

כל פריצת דרך בעניין זה היא לדעתי חשובה.

● איך ישפיע חידוש יחסים עם מדינות אפריקה השחורות על יחסינו עם דרום־אפריקה?

כל הרחבה של יחסים בינינו לבין מדינות באפריקה השחורה ממילא תשנה את טיב יחסינו עם דרום־אפריקה. כלומר, במצב שבו לישראל אין שום יחסים עם מדינות אפריקאיות שחורות, מישקל יחסינו עם דרום־אפריקה נעשה מכריע. כאשר מיספר גדול של מדינות שחורות באפריקה יחדשו את היחסים עם ישראל, אין ספק שתתחיל התרחקות הולכת וגדלה בין ישראל לבין דרום־אפריקה.

● יחסינו עם דרום־אפריקה תלויים בחידוש יחסים עם מדינות אפריקאיות?

כן. היחסים עם אפריקה השחורה הם הצד השני של המישוואה של יחסינו עם דרום־אפריקה. היסטורית, כל זמן שהיו לנו יחסים הדוקים עם יותר מ־20 מדינות אפריקאיות — אני מתכוון עד 1973 — יחסינו עם דרום־אפריקה היו בפרופיל נמוך.

ברגע שהמדינות האפריקאיות השחורות ניתקו איתנו את היחסים, המאזן של יחסינו עם דרום־אפריקה השתנה בהכרח. זהו עניין של כלים שלובים. *(רונית אנטלר)*

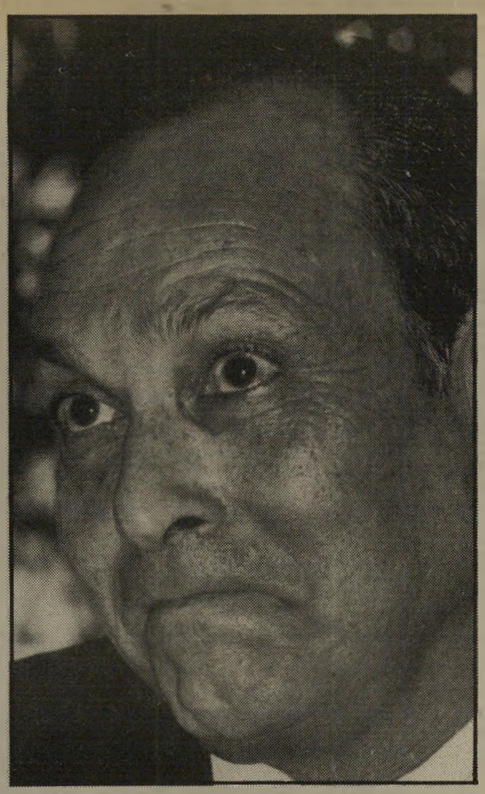

יצחק מודעי:
„אפתח את הפה כאשר יהיה פה יותר קריר!"

קאמרון, ארצות־הברית, מצריים, ואולי הפתעות נוספות – זוהי מפת הסיורים המלכתיים של שימעון פרס.

דיפלומטיה

את כל זה עליו לעשות בחודשיים שנותרו לכהונתו, אחרת לא יהיו אלה הסיורים שלו, וההישגים לא ייזקפו לזכותו.

את המונח הבלתי־מחמיא „ראש־ממשלה מעופף" טבע יצחק מודעי, מי שהיה שר בכיר, ובעטיו של מונח זה ודומיו הוא כיום סתם חבר־כנסת. שוחחתי עימו ביום טיסתו של פרס לקאמרון.

ניכר כי מודעי למד את הלקח, והוא נזהר ביותר שלא להתחלק בשלישית. ניסוחיו מרומזים ביותר.

● אתה אבי המונח „ראש־ממשלה מעופף". באחרונה הסך מונח זה למציאות. במבט לאחור לא נראה לך כי חיפשו אותך, ושהביטוי הזה היה רק עילה למיטוריך?

אני לא רוצה לחזור לפרשה הכאובה הזאת. לא מסוגל. אני מעדיף גם לא להביע דיעה על מסעותיו הנוכחיים של פרס: איני רוצה לחזור ולעסוק בקטנות!

● מתי, אם כן, תשוב ותפתח את הפה?

עוד מעט, כשיהיה קצת יותר קריר ואנושי פה — זה הרי נורא ואיום פה — אז אפתח את הפה! *(דפנה ברק)*

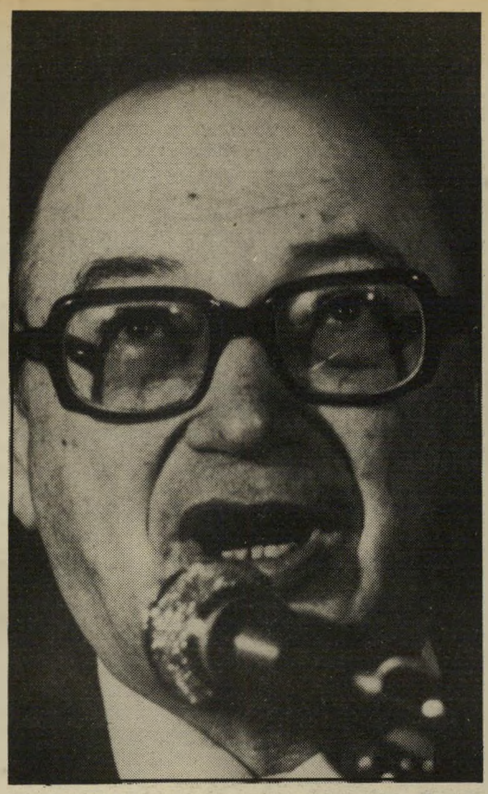

שמואל כץ:
„ז'בוטינסקי חשב שלערבים יהיה טוב אצלנו!"

חבר־הכנסת עוזי לנדאו יוצא נגד החזרת אדמות שטח 9 לבעליהן הערביים. סגן־ראש הממשלה, דויד לוי, ענה כי לא יתכן שכל פעם כשדנים בערבים תצא תנועת־החרות נגד. ביקשתי את שמואל כץ, מתלמידיו של זאב ז'בוטינסקי, ומי שכותב היום את הביוגרפיה של זאב ז'בוטינסקי, שיסביר מה היה יחסו של ז'בוטינסקי לערבים, כשאמר „שם ירווה לו משפע ואושר בן־ערב, בן־נצרת ובני..."

ז'בוטינסקי הציע אוטונומיה לפי שיטת עדות. לכל עדה יהיה ייצוג בפרלמנט. ז'בוטינסקי אפילו אמר שכאשר יהיה ראש־ממשלה יהודי, סגנו יהיה ערבי. אומנם, ז'בוטינסקי לא יכול היה לראות איך יתפתחו העניינים, אך הוא קבע את תוכנית האוטונומיה שלו על יסוד ההנחה שתהיה מדינה יהודית משני עברי הירדן, ובתוך הארץ יהיה מקום לשני העמים, כשלכל עם תהיה אוטונומיה ברורה. ז'בוטינסקי דיבר על רוב יהודי כשהשילטון והריבונות בידי היהודים, אך קבע שכמיעוט ייהנו הערבים ממישטר אוטונומי ויהיו אזרחים שווים.

לי ברור, עד כמה שאני יכול לפרש את ז'בוטינסקי — מכיוון שהיתה לי הזכות להיות במחיצתו של ז'בוטינסקי — שהוא חשב שיהיה לערבים טוב אצלנו, כפי שרצה שיהיה ליהודים הגרים באנגליה או באמריקה.

שטח 9

● האם תנועת־החרות היא כיום ממשיכת דרכו של ז'בוטינסקי?

זו שאלה קשה, ואי־אפשר להגדיר את העניין בכמה מישפטים. השאלה היא במה דנים: בהדר או ביחס לערבים? כשמדברים על ז'בוטינסקי ועל דרכו, אסור לבקש מאנשים שימלאו כל דבר ודבר מתורתו, לאור העובדה שעברו מאז מותו כיובל שנים, עם תמורות חמורות, שאפילו ז'בוטינסקי, שהיה נביא ממש, לא ראה אותם.

● בציבור קיימת הרגשה שהמחנה הלאומי הוא שונא־ערבים.

אנשי המחנה הלאומי לא ידעו אף פעם, ואינם יודעים גם היום, להסביר את עצמם. אני מתכוון לדור של חרות. לא לדור הרוויזיוניסטי, שהיה דור של אינטלקטואלים. בתנועת־החרות לא קיימת תחושה של הסברה. אין חשים את חשיבות ההסברה, ואפשר לפיכך להאשים אותם בכל מיני דברים, מבלי שישיבו. אני לא מאמין בסטיגמה הזאת על חרות. הדברים הקשים ששמעתי בחיי כלפי ערביי הארץ באו דווקא מצד המפא"יניקים.

לדעתי אין הבדל גדול, ביחס השורשי לערביי הארץ, בין אנשי־חרות ואנשי הזרם המרכזי. כולם רוצים בטובתם. אינני מדבר על מפ"ם או על כהנא, שהוא בעיני סתם ברוטאלי. *(רונית אנטלר)*

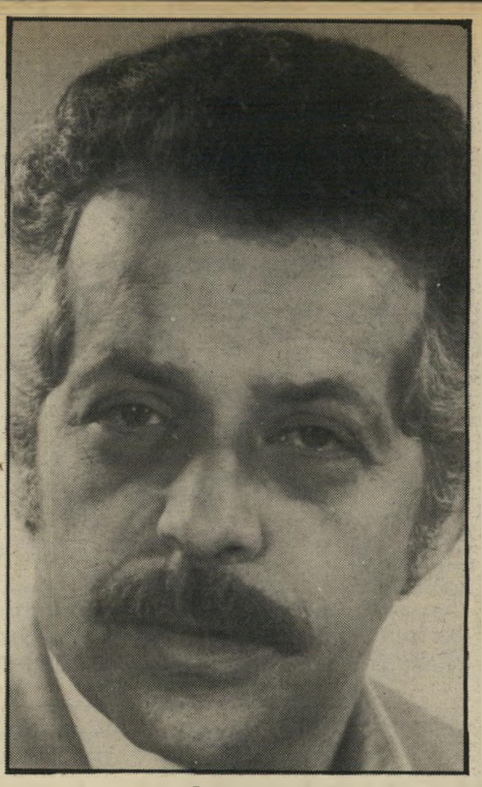

יצחק ולבר:

„הם יקבלו יותר מידע — ופחות נשמה!"

הסכם־טאבה, שיחות־הלסינקי, מיפלס־הכינרת, סבב־המנויים בצה"ל, כן רוטציה, לא רוטציה – הכל מעניין. אבל – יד על הלב – הדבר שהכי מעניין אותי (ואני מניחה שעוד כמה עשרות אלפי הורים בישראל) זה אם תיפתח שנת־הלימודים באחד בספטמבר בלי בעיות, ואם אחרי כמה ימים תפרוץ השביתה הראשונה. מכאן שהאיש שהכי מעניין אותי בימים אלה הוא מזכ"ל ההסתדרות המורים, יצחק ולבר.

● אני יכולה לשלוח את הילדים שלי באחד בספטמבר ב־8 בבוקר לבית־הספר?

את יכולה. שנת־הלימודים תיפתח כסידרה, לא תהיה שביתה.

● זאת הבטחה?

הבטחה!

● בלומר, החלטת לדחות את השביתה הראשונה. מותר לשאול לאיזה תאריך?

כרגע אנחנו לא רואים בכלל שביתות באופק.

● אתה רוצה להגיד שכל הבעיות שלכם נפתרו?

לא כל הבעיות נפתרו, אבל שלושת הדברים העיקריים מצאו פיתרון. נושא הפיטורים של המורים ירד מהפרק, לפי שעה. נושא שעות־המחנך בכיתה סודר גם הוא, והסכם־המיסגרת נחתם, ולפיו נקבל תוספות.

חינוך

● דובר על פיטורי 3000 מורים. מה קרה עם זה?

אי־אפשר יהיה לפטר מורים לפני 31.5.87.

● בלומר, בסביבות אפריל בשנה הבאה, אם מישרד־החינוך ינסה שוב לפטר את המורים הללו, יתחילו שוב הבעיות?

עד אפריל אני באמת לא רואה שום שיבושים מיוחדים בלימודים. אם גזרת הפיטורים תבוצע, אולי יתחיל שוב אי־שקט.

● אתם טוענים שמדי שנה יש יותר תלמידים בבתי־הספר, ויחד עם זה כל שנה יש קצת פחות מורים. מה התוצאה של זה? פחות מתמטיקה? פחות היסטוריה?

לא. במיקצועות שבהם נבחנים בבחינות־הבגרות אין קיצוץ. לעומת זאת, יש הרבה פחות מוסיקה, ציור ואמנות. המיקצועות העושים את האדם לאדם מתכווצים בכל פעם.

● בלומר, למרות כל הקיצוצים, לא יפחת המידע שהמורים יעבירו לילדים?

הם יקבלו את אותה כמות המידע. אולי אפילו קצת יותר. הם יקבלו פחות מיקצועות של נשמה, ופחות חינוך.

(דניאלה שמי)

חיים קורפו:

„אנחנו יודעים שנגרם עוול לנהגי המוניות!"

ביום הרביעי יצאתי מביתי במרכז תל־אביב לכמה פגישות. את המכונית לא לקחתי, כי אין לי שום סיכוי למצוא לה מקום־חניה. לא במקום־הפגישה ולא ליד הבית כשאחזור. ידעתי שגם השגת מונית היא משימה לא־פשוטה. אבל כשעמדתי בפינת־הרחוב 30 דקות, ו־20 מוניות ריקות עברו מבלי לעצור, החלטתי לדבר עם שר־התחבורה ולשאול אותו אם יש תיקווה בעניין זה, או שכדאי כבר להתעניין במחיר גמל או חמור לתחבורה עירונית.

תחבורה

את יכולה להתחיל להירגע. מאירגון בעלי־המוניות הבטיחו לנו שהם ישתלטו על ההתפרעות של הנהגים שלא עוצרים.

● הפעם יש הרגשה שהצידור די מבין את בעלי־המוניות. כשאני משלמת שני שקלים עבור נסיעה בעיר, אני מבינה שאין לו חשק לעבוד, כי הוא מרוויח פרוטות.

גם אנחנו חושבים שנגרם להם עוול, ולכן אנחנו לוחצים על האוצר לאשר להם העלאה. אבל עד שההעלאה תאושר, אין להם רשות שלא לעצור לנוסעים.

● איך אתם משכנעים אותם להמשיך ולהסיע נוסעים במחירים כאלה?

האירגון שלהם מבין שאם המצב יימשך כמו שהוא היום, אנחנו נתחיל לתבוע נהגים לדין ולשלול מהם רשיונות. האירגון מבין היטב את הנזק שייגרם לענף כולו, אם ישללו להם 500 רשיונות בבת אחת.

● ובינתיים, עד שהאוצר יאשר העלאה ועד שהאירגון ישכנע את אנשיו לעצור לנוסעים?

בינתיים כל אזרח העוצר מונית ריקה והיא לא עוצרת, ירשום את מיספר המונית ויגיש קובלנה.

(דניאלה שמי)

תנן קריסטל:

„נוצר דיאלוג ספונטני, פינג־פונג מחודד!"

ביום החמישי תשודר התוכנית האחרונה במיסגרת המישדר הפופולארי יש עניין עם גבי גזית. **התוכנית רצה בהצלחה מזה ארבע שנים, והכניסה גימיקים ורעיונות מקוריים לשיגרה הישראלית. אחד מהם התגשם מדי יום ראשון, כשהפרשן המדיני חנן קריסטל נכנס לעורם של אנשי־ציבור ודיבר מהירהורי ליבם. ביקשתי מקריסטל שיסכם עבורי את נסיונו במשך שלוש וחצי שנים.**

● מי הגה את הרעיון?

גבי גזית.

זה היה במיקרה. ביום פירסום המסקנות של ועדת־כהן, הוא הזמין את אלי לנדאו ואורי דן, מקורביו של אריאל שרון לדבר בשמו. הם סירבו, ואז הוא הזמין אותי כברשן רגיל. שניה לפני תחילת השידור הוא שאל אותי: „מה דעתך לדבר בגוף ראשון?" נבהלתי אבל באמצע השידור פלטתי: „אילו הייתי אריק שרון — הייתי אומר..." אחרי יומיים התקשרה אליי מפיקת־התוכנית ואמרה: „יש תגובות טובות לניסיון. בוא נמסר את זה מדי יום ראשון." וכך היה.

● מהו סוד ההצלחה של צורת הפרשנות הזאת?

ראשית, הראשוניות. שנית, ההיכרות שלי עם המערכת הפוליטית תרמה הרבה. אבל מעל הכל — גבי גזית הנחשב כמראיין מעולה, לקח את הפינה ברצינות ולא כחיקוי סתם. הוא ראיין אותי ברצינות, כאילו ראיין באמת־ובתמים את יוסף בורג, דויד לוי וכל האישים שנכנסתי לדמותם.

רדיו

לא הכנו את הפינה מראש. שניות לפני השידור הייתי אומר לגבי את מי אני הולך לשחק, וכך נוצר דיאלוג ספונטאני, פינג־פונג מחודד. צריך לזה שניים.

● במשך שלוש וחצי השנים — איזו תגובה זכורה לך ביותר?

בתחילה היו תגובות קשות ביותר. חברי־הכנסת אברהם שפירא ואברהם מלמד התערבו פעם על בקבוק האם מדבר יצחק מודעי או שמחקים אותו.

היו גם נסיונות להוריד את הפינה. לא יודע מי ניסה, רק ידוע לי שזה היה משתי המיפלגות הגדולות. גידעון לב־ארי נתן לנו את כל הגיבוי הנחוץ. אחר־כך זה התמסד ופחות הפתיע אותי.

באחרונה שיחקתי את חבר־הכנסת מיכה חריש. במהלך השידור התקשר עורך־דין וביקש את ההקלטה עם חריש. כשנאמר לו שחריש לא התארח בתוכנית, קבע בפסקנות: „אל תבלבלו את המוח: זה היה חריש!"

● הפינה פירסמה אותך והקנתה לך מעמד בעולם־התיקשורת. מה הלאה?

הלאה? אני מניח שהשידוך הזה — גזית ואני — לא ייקטע.

(דפנה ברק)

STAGECOACH
הכרכרה
ערב ערב
הכרכרה חוזרת
עם הפתעה אחרת
לאחר חופשה קצרה, נשמח לראותכם שוב.
כל יום מ-19.00
ועד השעות הקטנות של הלילה.
רח' הירקון 216 ת"א טל' 241703
ג'מ'ק

מירו אלפסי, בעל סלון לה קוקט בדיזנגוף סנטר בתל־אביב, ליווה את כל תחרויות מלכת המים 1986. בתחרות הסופית שנערכה במוסיאון הארץ בתל־אביב, הרימו כל הבנות בקבוק בירה בקס לכבודו.

זקוק דחוף למודעה?
מודספון
לשרותך 24 שעות ביממה
03-38 38 38
לבעלי כרטיסי אשראי בלבד

ישראלי בארה"ב/קנדה
קב' ישראלים בחו"ל מתארגנת במסגרת־פעילות והסברה:
ישראלים בצפון אמריקה למען שלום ישראל־פלסטין
כתוב אל:
Pob 597
Lenox Hill st N.Y., N.Y. 10021

תן טרמפ לחייל

בלהיטון השבוע
השבועון לכל המשפחה
מתנה לבית הספר: מערכת שעות צבעונית
ב"להיטון": שני פוסטרים 1. מדונה 2. ג'ורג' מייקל
קרא ב"להיטון" על בעלה המיליונר של פיה זאדורה. כשאנחנו במסע הופעות הוא מכבס לי את הבגדים.
פזית נכנסת למשהו מהסרטים.
בלהיטון זהו קצב: סטינג מבטיח קאמ'בק לפולים.
קולנוע בלהיטון. יפה בוורוד: בחבר'ה לא קנו אותה
שלום חנוך: מחכים למשיח סיבוב שני
ואת ועוד ב"להיטון"

הברד לא ירד בספרד

לא ראיתי את ההצגה החדשה של גבירתי הנאווה. היו לי כמה סיבות. אחת מהן היתה שחששתי מפני הצפוי.

אני אוהב מחזמר זה יותר מכל אחר — באנגלית. הוא שנון, הוא חכם, הוא שופע הומור. למרות העובדה שהוא רק הד קלוש מן המחזה המקורי של ברנארד שו.

שו כתב מחזה מבריק. הוא היה מחזאי מעולה, ועל כן הצליח המחזאי שו להעניק לבוש תיאטרוני מושך לתיאוריות של הוגה־

ריטה

הדיעות שו. אך את המחזה לא כתב למען העלילה, אלא למען הרעיון שרצה להביע.

ברנארד שו רגל בצורך לחולל רפורמה בשפה האנגלית. הוא רצה להמציא לה כתיב חדש, כדי שאפשר יהיה לבטא את השפה כפי שהיא כתובה, ולכתוב אותה כפי שהיא מדוברת. בניגוד לגרמנית ולאיטלקית, למשל, אי־אפשר לדעת על פי הכתיב כיצד לבטא מילים אנגליות רבות.

כאדם בעל מצפון חברתי, התמרד שו נגד העובדה שאפשר לסווג כל אנגלי על־פי דיבורו. הדיבור מסגיר את מוצאו של אנגלי, את מעמדו הסוציאלי, את מיקומו הגיאוגרפי, ובעיקר את מקומו המרוייק בסולם החברה הבריטית. נערת־רחוב יכולה ללמוד (בקושי) לדבר כמו ליידי, אך האוזן הבריטית המאומנת מבחינה מייד בהבדל. מנדי רייס־דייוויס הופיעה בישראל כליידי מושלמת, אך היא היתה מתקשה להצליח בכך בארץ־מולדתה. השפה האנגלית הפכה שוט בידי המעמד העליון לדיכוי המעמדות „הנמוכים".

זהו התוכן של פיגמליון. מחזהו של שו. זוהי סאטירה סוציאלית על רקע לשוני.

בדרך מן המחזה אל המחזמר קרה משהו. המלודראמה של נערת־האשפתות, מין אגרת־ליכלוכית מודרנית, דחקה הצידה את הרעיונות הסוציאליים־כלשניים. אבל במחזמר האנגלי נשמר בכל־זאת הרבה מן הרוח של המחזה, ועל כן הוא שנון ומתוחכם.

בעברית זה אבד לגמרי.

אני זוכר את ההצגה של גיורא גודיק. היא היתה מרהיבה מבחינה חזותית, וטובה מבחינה מוסיקלית. נהניתי מכל רגע. הנאה אסתטית, אבל ידעתי שבעברית אין זאת אלא מלודראמה שיגרתית. הרעיון המרכזי אבד. כי הבעיה כלל אינה מובנת בעברית. שים את המילים „ברד ירד בדרום ספרד" בפי עוזרת־בית מיבנה ובפי גברת מסכיון, ולא תמצא הבדל. אך אם רובד־אנגלית תגיד THE RAIN IN SPAIN, תוכל לדעת מייד אם היא שייכת למעמד העל או התחתון: כמה כיתות עברה בבית־הספר — ואיזה מין בית־ספר זה היה; אם היא אמריקאית או אנגלית או סקוטית או אוסטרלית, ואם היא אנגלית — מאיזה איזור של אנגליה באה, ומאיזה רובע של עיר.

בארץ שגורה בפי עוזרת־הבית התימניה לעיתים קרובות שפה הרבה יותר טובה, עשירה ומדוייקת, מאשר בפי הגברת הפולניה שלה בהרצליה־פיתוח. עד כדי כך שהדיבור הנכון (ולא רק האותיות ע"ן וח"ת) הפך סימן־היכר של מעמד „נמוך", ובעליו מנסים להשתחרר ממנו במהירות האפשרית. כדי לדבר עברית משובשת. שהיא סימן־ההיכר של בן המעמד האשכנזי העליון במדינה. חברי־הכנסת רוצחים את השפה מדי יום, ומעמד גדול של מנכ"לים ואנשי־עסקים משתבחים בעברית העלובה והקלוקלת שבפיהם. גם אם סיימו את חוק־לימודיהם בבית־הספר התיכון והאוניברסיטה.

כדי להעניק לגבירתי הנאווה בעברית תוכן הגיוני כלשהו, היה צורך לכתוב את המחזמר כולו מחדש, ולהתאים אותו למציאות המעמדית־עדתית בישראל. למשל: לשים בפי ריטה מיבטא פרסי או תימני או מארוקאי מובהק, ולהעביר אותה בהדרגה למיבטא אשכנזי יידישי־פולני־צה"לי. זה היה מחייב שינוי הטכסט כולו.

בהיעדר תוכן זה, נשארה רק מלודראמה בעלת אפשרויות חזותיות ומוסיקליות. מבחינה זו, כך אומרים לי, נופלת הרמה הפעם בהרבה מזו של ימי־גוריק־העליונים. נותר רק הגימיק הגאוני של ניצול ריטה, זמרת מלהיבה ושחקנית מתחילה, למערכת גדולה של יחסי־ציבור. יופי־לה.

כה אמר קאטו (המבוגר)

במיסגרת עבודתי מזדמן לי לעבור על כיתביהם של צעירים וצעירות, שגדלו בארץ ועברו את כל שלבי מערכת־החינוך המפוארת של מדינת־ישראל. לא־פעם והו תפקיד מייאש.

איני מתכוון לסלנג, החודר לשפה. אני דווקא אוהב סלנג. כל שיכבת־גיל ממציאה לעצמה עגה משלה, כדי להבדיל בינה ובין קודמותיה, ולתת לחברה תחושה נעימה של ייחוד ושותפות. עגה זו תואמת את תחושת־החיים של שיכבה זו ומבטאת את חוויותיה. למשל: נכון לעכשיו. אינני יודע מדוע זה טוב יותר מאשר „לפי שעה". אבל יש בזה משהו צבאי או טכנולוגי, ונראה שזה מתבקש כרגע. הצגה שהיתה פעם מדליקה הפכה עכשיו מגניבה או מטמטמת. שיהיה.

הסלנג מתחלף במהירות. זה נובע מעצם טיבעו. גילאים חדשים מחפשים ביטויים משלהם. מילים וביטויים באים והולכים במהירות. רק חלק זעיר מן הסלנג נקלט בשפה, וגם זה טוב. נראה שהיתה חסרה מילה שתבטא בדיוק תחושה מסויימת, ומילת הסלנג מילאה את החסר.

אך אין ולא כלום בין תהליך זה ובין זיהום השפה, הנובע מבורות התלמידים, ואולי גם של המורים.

הכנתי לי באחרונה רשימה חדשה של בורות עדכנית. הנה היא:

בראש הרשימה שלי עומדת תועבת־התועבות: יש לי את... ואין לי את... זה חדר לשפה כמו סרטן, ופושט בכל האיברים. כפי שנאמר לא פעם, ביטוי זה נובע מאי־הבנת התיבה „יש", ש א י נ ה התרגום העברי של המילה HAVE באנגלית או רומותיה ביידיש ובגרמנית.

(לשיא הבורות מגיעים הצעירים הסבורים כי המתקוממים נגד תועבה זו פועלים ברוחו של בן־גוריון, אוייב התיבה „את". אין כל קשר בין הדברים. בן־גוריון רצה, משום־מה, לבטל בכלל (את) התיבה „את", גם כשהיא רצויה ומועילה — „בראשית ברא אלוהים השמיים והארץ". ואילו בפסוק „יש לי את זה" התיבה „את" אינה אלא שיבוש חמור. החזרה עליה בפי כל לא תכשיר אותה, בבחינת „אם כולם מדברים ככה, אז...")

דבר מוזר קורה באחרונה לפועל „ראה" בנפעל, בזמן הווה. הצבר המצוי החליט, משום מה, להחליף את הסגול בקמץ. הוא

אומר: „נראה לי (עכשיו) שפרס דווקא בסדר," כאילו רצה להגיד „נראה לי (אתמול) שפרס בסדר." אין עוד הבדל בזמנים. יוק.

משום מה אין בית־הספר העברי מלמד. כנראה, את ההבדל בין אותו יום ואותו היום.

אלה הם, כמובן, שני מובנים שונים לגמרי. „באותו יום (THAT DAY) זרק פרס את מודעי." באותו היום (ON THE SAME DAY) גם טס למארוקו."

הדור הזה. החי כביכול במישטר של מתי־דנות. מוטרד מאוד בשל המין. אך דווקא הוא, הגורס „זיון עם כל דבר", אינו מבין את התיבה „מין" כשהיא מופיעה בפסוק כמו „ראיתי מין הצגה שכזאת". נדמה לו שמדובר על „מן הצגה".

להיט חדש בשפה הוא בנוסף לזה... הייתי אומר שזה אחד מסימני־ההיכר של הבור הישראלי המצוי. נוסף על היותו בור, הוא גם בעל־יומרות.

להיט דומה הוא בנושא. למשל: אחרי שהיתושים אכלו כל חלקה טובה בנו, יש לעשות משהו בנושא.

יש נושא להרצאה. לספר, לדיון, למחשבה. אולם „נושא" אינו תחליף ל„עניין". הדברת היתושים יכול לשמש כנושא לדיון. אך זהו קודם כל עניין לפעולה.

אינני כותב דברים אלה בגלל שאני שונא את הביטוי בגלל ש... אני כותב אותם מפני שאני מתעב שגיאות כמו בגלל ש... אחרי בגלל בא שם־עצם. בגלל שינאת־חינם חברה ירושלים.

יש לחניכי בית־הספר העברי איזושהי בעיה לגבי המילה „בין" ובנותיה. פעמים ללא־ספור אני רואה מילים כמו בינתיים ובינהם (ביניהם), ביננו (בינינו) וכו'.

רבים כותבים מידי פעם. כשהם מתכוונים ל„מדי פעם". אין זה עניין של כתיב מלא או חסר. הכותבים משוכנעים ש„מידי פעם" נוגע לידיים. כמו „קיבלתי את זה מידי חברתי".

עם הולך עם כל דבר. „היא באה עם כובע". „הוא היה עם אקדח". מניין זה בא? מיידיש? מגרמנית? מאנגלית?

אדם אחד עומד לפני השופטים ועומד בפני לחץ השאלות של התובע התקיף. אך לא לדעת צברים רבים, הסבורים כי „בפני" ו„לפני" הם אותו הדבר (בשפתם: אותו דבר). ומעריפים ככל מיקרה את בפני. הנאשם עמד בפני השופטים וגו'. אולי זה נכון, אך לא לכך התכוון הכותב, שהתכוון דווקא להגיד שעמד לפניהם והתמוטט.

מה זה אדם מבוגר? אדם שהוא למעלה מבן 18? (נא לשים לב: אין „יותר מבן 18"). המילה „יותר" בוטלה עד להודעה חדשה. כל דבר הוא למעלה. התקציב הוא למעלה מ־20 מיליארד, מיספר הפלסטינים הוא למעלה מארבעה מיליון. למה? ככה.)

נחזור אל המבוגר. מבוגר הוא, כיום, בן 60, ואולי 70. מדוע? אולי הוחלט בהסכמה אילמת שאין זה יפה להגיד על מישהו שהוא „בגיל העמידה", או „קשיש", או „זקן". לכן הוחלט שהבגרות מתחילה כאשר בעליה מוכן לבית־אבות (שהיה פעם מושב־זקנים).

אינני בלשן. אני מניח לבלשנים למצוא הסברים לתופעות אלה. אני מסוגל, בסך הכל, להתרגז. (בסך הכל זה טוב. אפשר להכניס את בסך הכל לכל מישפט. זה עכשיו באופנה).

קאטו המבוגר אמר: „בנוסף לזה יש לי את הדיעה בנושא שבסך הכל צריכים לכסח את קרתאגו עם כל האנשים שהם למעלה מבני 10 וביניהם גם הנשים והמבוגרים."

מקום טוב באמצע

האופנה המקובלת ביותר בארץ כיום היא להיות „נגד" הקיצוניים משני הצדדים". למשל: נגד החרדים השורפים תחנות־אוטובוסים ונגד החילוניים הקורעים סידורי־תפילה. או: נגד מי שרוצים בארץ־ישראל השלמה ונגד מי שרוגלים בהקמת מדינה פלסטינית לצד ישראל.

אפשר גם לקחת דוגמות מן העבר. למשל:

„אני נגד משה רבנו ונגד חבורת קורח."

„אני שולל בריונים כמו גוליית ופירחחים כמו דויד."

„אני מתנגד לשמרנים כמו אמציה הכהן, אך אני שולל גם את הקיצוניות של עמוס הנביא."

„יש לשלול במידה שווה את הקנאים ואת יוחנן בן־זכאי."

„אני מתנגד לקצינים הרודפים את דרייפוס, אבל אני מתנגד גם לקיצוניות של אמיל זולא."

„שוללי־הציונות מגזימים מאוד, אבל הקיצוניות של תיאודור הרצל אינה מקובלת עליי."

„כגרמני הגון אני שולל את אנשי־השוליים, כמו אדולף היטלר, אבל גם את היהודים, המגזימים מאוד ביחסם לנאצים. צריכים לשמור על גישה מאוזנת."

היה היה אדם המושלם

דבר אחד יש לומר בזכות ישראל קניג. יש בו שלמות. הוא מגעילן מושלם.

לפעמים אתה פוגש באדם שאתה מתעב את דיעותיו, אך האיש עצמו מוצא חן בעיניך. ולהיפך. אדם שדיעותיו נראות לך, אך הוא עצמו דוחה אותך.

אין בעיות כאלה לגבי ישראל קניג. דיעותיו הגיזעניות מתועבות בדיוק כמו התנהגותו האישית, חיוכו המתנשא והסאדיסטי, הכל. כמו שאמרתי. אדם מושלם. מהכיפה שעל ראשו ועד לכפות רגליו.

הטיפוס עצמו מוכר לי היטב. לא נאצי, חלילה. אלא פקיד ממשלתי טוב, שעשה כמיטב יכולתו כדי לבצע כראוי את החוקים וההוראות של הממשלה החוקית של הרייך השלישי, על הצד היותר טוב, תוך השקעת יוזמה אישית, תושיה ודבקות־במשימה.

כשהופיע בשבוע שעבר בטלוויזיה, כדי לגנות את החזרת הארמות של שטח 9 לבעליהן החוקיים, ממש נהניתי ממנו. כמה פעמים אנחנו רואים שלמות כזאת? ממש תענוג לשנוא איש כזה.

קניג התנהג כמלך־הגליל (קניג הוא מלך בשפת־אמו). המילה החוזרת בדבריו היתה „אני". „אני סללתי", „אני עשיתי". מרוב

קניג

צניעות לא אמר את המישפט המתבקש: „אני לבדי יצרתי 700 אלף שונאים למדינת־ישראל".

קניג הוא האב הרוחני והמ־עשי של יום־האדמה. היה זה הוא אשר יצר את הרקע הפוליטי והפסיכולוגי לאותו אירוע ב־מארס 1976, כאשר המוני הער־בים בגליל ובמשולש קמו נגד מזימותיו בשטח 9.

אני זוכר פגישה יומיים־שלו־שה לפני התאריך הגורלי. היו שם לובה אליאב, מתי פלד, מאיר פעיל, יעקב ארנון ואחרים, שהקימו לאחר־מכן את של"י. חשנו במועקה. חזינו שיקרה משהו. שיגרנו מסר דחוף ליצחק רבין, ראש־הממשלה, והזהרנו אותו מפני מה שעלול להתרחש. הצענו להשאיל לו את לובה אליאב, מומחה־לפיתוח־איזורי, כדי שיתכנן את פיתוח הגליל לטובת היהודים והערבים כאחד.

לשווא. מה שיגורנו, בא. שישה ערבים נהרגו בהפגנות נגד קניג. זה היה יום־חג ל„אגו" של קניג. זה היה גם יום־העצמאות של הערבים בישראל, יום שיבתם לחיק האומה הפלסטינית. חשתי בכך כבר באותו היום. כשפגשתי בלונדון את סעיד חמאמי, איש־אש"ף. בפעם הראשונה הוא דיבר על הערבים בישראל בלשון „אנחנו". עד אז היו הערבים בישראל מנוכרים מן העם הפלסטיני הגולה, ואחיהם בשטחים הכבושים.

כיום, כשמחזירים את אדמות שטח 9 לבעליהן, מסתבר שהכל היה מיותר לגמרי. אפשר היה להחזיר את האדמות אז. כפי שמחזירים אותן היום. ההשתלשלות כולה היתה שגיאה היס־טורית, שאת תוצאותיה הרות־האסון אי־אפשר עוד לתקן.

האיש הקטן הזה בעל־הכיפה, המקרין סביבו תסביר־נחיתות תוקפני ושחצני, נושא באחריות לכך, יותר מכל אדם אחר. מובן שאין הוא מודה בכך.

מוטב כך. אילו היה משמיע רחשוש זעיר של חרטה, היה פוגם בשלמות אישיותו.

3 ימים וילד — בירושלים

מה עוד אפשר להמציא כדי למלא בדברים מעניינים 10 שעות ביום לשני ילדים, במשך 60 ימי החופש הגדול?

בקייטנה הם כבר היו, וגם ב־15 סרטים ולונה־פארק אחד ומאירלנד אחד, ו־20 מיסעדות ו־13 גלידריות, ומוסיאון אחד, ושתי תערוכות, ופע־שזה בדיוק הזמן לקחת אותו לטיול נוסטלגיה (שלי, לא שלו) לירושלים. רציתי להראות לו איפה גרתי כשהייתי קטנה, באיזה בית־ספר למדתי, רציתי להראות לו את הספסל, בדרך לרמת־רחל, שעליו קיבלתי את הנשיקה הראשונה שלי, איפה היה הקן של התנועה ושני ילדיה מצטרפים. הזמנו חדרים במלון דיפלומט, בגלל הקירבה שלו לספסל הידוע בדרך לרמת־רחל, שאגב כבר מזמן גולח לטובת כביש חדש המוביל לאיזה מקום.

נסענו כולנו, חברתי ואני, שני ילדיה ובני, מצויידים בתיקוות גדולות. אחר־כך הסתבר שה־תיקוות היו שונות. אנחנו קיווינו שפיתאום הילדים שלנו יתבגרו וישתתפו איתנו בהת־רגשויות שהעיר הזאת יכולה לגרום. הם קיוו שהמים בבריכה לא יהיו קרים מדי, שבארוחת־צהריים יתנו להם המבורגר, ושבמלון יהיו מישחקים אלקטרוניים.

מי שיש לו ילדים כבר כמה שנים, לומד לחיות עם זה. גם אני למדתי. ובכל זאת, כשנכנסנו לירושלים והתקרבנו לשכונת תלפיות, ומשמאלי היה בית־הספר שבו למדתי ומימיני היה הבית של החברה הכי טובה שלי, והזיכרונות התחילו לעלות, קשה היה לי לשמוע את שלושת הילדים בכיסאות האחוריים של המכונית שרים, בלי הפסק, „כבר נשרף השישליק, הקבבי, בבי, בבי, איפה בובי, בובי בובי...“

ובין מילות הפואמה הפרגוגית הזאת הם זורקים לעברי מדי פעם „יופי!“, או „באמת?“ ו־חוזרים מייד לשיר בשלושה קולות „...תרחצי־תה כלים, איפה מוצי, מוצי מוצי...“

3 ימים בירושלים. המון זיכרונות, מקומות חדשים שלא שייכים לעבר. קצת היסטוריה, קצת שורשים, קצת הנאה מהנוף והרבה אכזבה מהילדים.

כמה ימים אחרי שחזרנו הביתה הסתבר שלמרות ה„מוצי, מוצי, מוצי“, הוא ראה הכל, הבין, התרשם, נהנה, וגם זוכר. כמה שאדם מכיר את הילדים שלו, ככה אין לו מושג עליהם. עוד תיזכורת בעניין זה. אולי בכל זאת כדאי להשקיע בהם כמה שעות בכל פעם.

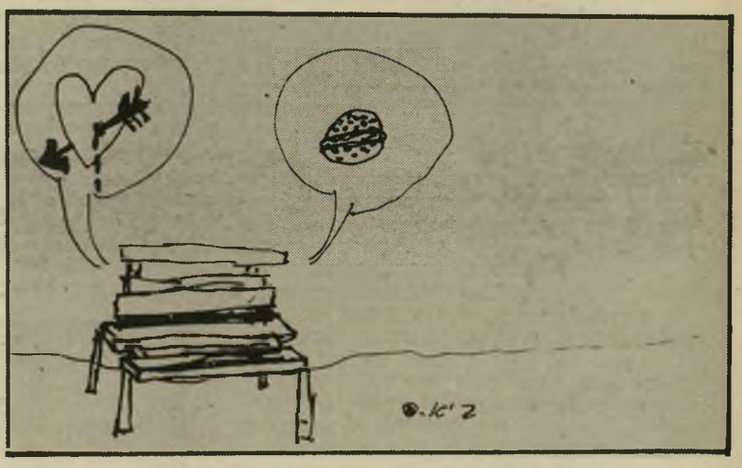

מיים בריכה ופעם אחת ים (אנשים טובים לקחו אותם): כל אחד מהם ביקר אצל עשרה חברים שלו (אחר־כך החברים באו אלינו), וגם אצל הסבא והסבתא היה אחד מהם שלושה ימים והשני סירב.

כשנראה שאין כבר מה לעשות איתם עוד, הזמינו את הבן הקטן שלי לבלות כמה ימים באי־לת, ונשארתי רק עם הבן הגדול, אסף. החלטתי המאוחדת ואיפה עמק־המצלבה, שם נערך א"ש־הלילה, שעד היום אני נזכרת בו בחרדה.

ומלבד נעוריי האבודים, יש בירושלים גם עיר עתיקה, ויש יד ושם והר הרצל ועוד דברים שילד בן כמעט 11 כדאי שיראה.

חברה שלי, ששמעה על הטיול החינוכי שאני עומדת לבצע ביחד עם בני, הודיעה לי שגם היא

משחקי כדורגל בייידיש

ברדך להר הרצל נתתי לאסף הרצאה קצרה על המקום. מי קבור שם, למה, מאילו מילחמות, מה זה קבר־אחים, מי הם גדולי־האומה. כשהחנינו את המכונית במיגרש־החנייה הסברתי לו בקול מאוד תקיף לאיזה התנהגות אני מצפה ממנו במקום. בלי קפיצות, בלי זימזום שירים, בלי צעקות, בלי ציחקוקים. ביקשתי ממנו לאסוף את כל הכבוד שיש לו בשביל המקום הזה ולהתנהג כמו בן־אדם תרבותי.

אבל ברגע שעברנו את שער־הכניסה להר הרצל התגלה לפנינו מחזה תמוה, אם לא מילה אחרת:

עשרות אמהות ישבו על הדשא ומסביבן הס־תובבו המון ילדים קטנים, חלקם שיחקו בכדור, חלקם סתם התגלגלו על הדשא תוך צחוק וצעקות. כמה אמהות האכילו את ילדיהן הקטנים וכמה אמהות סתם דיברו אחת עם השניה בקולות רמים מאוד.

על הרחבה השניה, מול קיברו של הרצל, נערך מישחק־כדורגל בין ילדים גדולים יותר, תוך צע־קות שימחה גדולות, והכל ביידיש שוטפת.

אם הנשים והילדים, שבאו לבלות בבית־הקברות הצבאי, היו סתם ישראלים, הייתי חושבת שזו גסות־רוח מדהימה. אבל העובדה שכל הנשים היו חרדיות (כנראה מאחת השכונות החרדיות שממול להר הרצל), הוציאה אותי מדעתי.

האדם הכי סובלני לא יכול להימלט מהמח־שבה שהאמהות האלה, עם ילדיהן הקטנים, באו לבלות במקום שבו קבורים רק אחים ואבות ובנים של אנשים אחרים.

אולי כדאי שמישהו יתן את דעתו בירושלים גם לכבודם של מתים יהודים מהדור הזה, ולא רק לעצמות של יהודים מלפני אלפי שנים.

בטח שהם יודעים

ממש ליד מלון דיפלומט עומד הבית שבו גר במשך שנים ש"י עגנון. למרות העובדה שת־קופת־מה גרתי ממש בשכנות, מעולם לא נכנסתי לבית, וחשבתי שזו תהיה הזדמנות להיכנס עם הילדים ולראות מה שיש לראות בביתו של סופר כל־כך חשוב.

רוצים לבקר בבית של ש"י עגנון?

בשביל מה?

אתם יודעים מי זה ש"י עגנון, אני מקווה?

כן, בטח, ההוא מהחמישים שקל.

לא נכנסנו. חבל לבזבז עגנון על ילדים כאלה.

היסטוריה או אלטע זאכן?

באחד משלושת הימים עברנו בשטח מיגרש־הרוסים. הראינו לילדים את הכנסיה הרוסית, את תחנת המישטרה ואת בית־הדין הגבוה לצדק. דיברנו על צדק ועל חוק ועל שמירת־חוק ועל אכיפת־חוק וכל השאר. תוך כדי הדיבורים נע־צרנו כדי לראות אתר ארכיאולוגי שנמצא ב־מקום. בתוך חפירה גדולה ועמוקה שוכב לו עמוד מימי בית שני. לפי הסברה היתה בדיוק במקום הזה מחצבה, בה חצבו עמודים לבית־המיקדש, והעמוד הנמצא במקום הוא עמוד שלא גמרו לחצוב אותו והוא עדיין מחובר לקרקע.

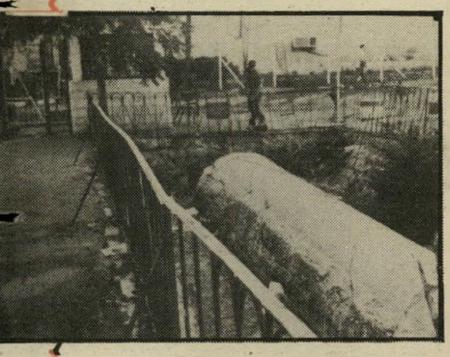

עוד אנחנו מסתכלים ומדברים, והנה איש אחד מטאטא את הרחבה בכניסה למישטרה. כשאסף את כל האשפה בעזרת המטאטא, הוא פשוט העיף אותה. מתוך הרגל כנראה, לתוך החפירה שבה העמוד.

שני מטרים משם עמדו כמה שוטרים ופיטפטו ביניהם. גם אנחנו המשכנו לפטפט, על חוק ועל אכיפתו. אבל הפעם בנימה מאוד הומוריסטית.

צל"ש של ממש

במיסגרת הטיול והחיפוש אחר דברים שגם ילדים ייהנו מהם, הגענו למלון הולילנד ולמקום שבו שיחזורו את ירושלים בימי הבית השני.

לילדים, שראו את העיר המיניאטורית בפעם הראשונה, זו היתה חוויה גדולה. במשך שעה שלמה הם הסתובבו, הביטו, שאלו שאלות, הק־שיבו להסברים, התווכחו ביניהם וחזרו שוב להביט בפרט זה או אחר.

לנו, לחברתי ולי, היתה חוויה נוספת. המקום נקי ומצוחצח. מוכר־הכרטיסים מנומס ואדיב בצורה מדהימה. כל ארבעת המכשירים, שב־לחיצת כפתור משמיעים הסבר על כל צד של העיר, עובדים כמו שעון שווייצרי. המיזנון מוכר את מוצריו במחירים רגילים ואפילו קהל המבק־רים מתנהג כמו קהל של ארץ תרבותית ממש.

אולי אווירת הבית השני השפיעה על הכל. מקום מומלץ גם לקטנים וגם לגדולים.

דעתו של ילד

אחרי שלושה ימים בירושלים והרבה מאוד מקומות יפים ומעניינים:

— איך היה הטיול?

— בסדר גמור.

— מה מכל הדברים הכי אהבת?

— את הבריכה ואת המישחקים האלקטרוניים במלון.

— זה מה שעשה עליך הכי הרבה רושם?

— למה לא??

— ומה עם יד ושם למשל?

— בסדר. היה חמוד.

פיתאום הבנתי את האימרה המטופשת „רציתי למות“.

בחן את עצמך:

איך אתה נוהג?

סמן איזה מהמשפטים הבאים מתאימים לך:

1 מגיע לי	1 שיקח
2 אני אראה לו	2 שיהיה לו לבריאות
3 יש לי זכות קדימה	3 זכות נותנים, לא לוקחים
4 אותי לא עוקפים	4 מצידי שיעקוף
5 אני לא נותן לו להיכנס	5 תיכנס, חביבי, אני מאט
6 הוא חייב לעצור	6 יכול להיות שהוא לא יספיק לעצור
7 אני בסדר	7 בינינו אני לא צדיק הדור על הכביש
8 אני מלך הכביש	8 הכביש של כולם
9 הדרך שלי	9 הדרך שלי, אבל שישתלב
10 זבש"ו	10 בוא ניתן לו יד
11 חגורת בטיחות בעיר? אל תצחיק אותי	11 אני לא זז בלי חגורת בטיחות
12 מי שמסנוור אותי אני מסנוור אותו	12 אני לא משרד החינוך
13 אני נוסע 90 אז מה הוא משיג אותי	13 אני מפנה לו את הדרך

אם סימנת משפטים רבים בעמודה הימנית, יכול להיות שאתה צודק על הכביש, אבל — אם סימנת משפטים בעמודה השמאלית בלבד — אתה חכם, וחכמים אינם מסתכנים בתאונות.

graphicdesign

קח לגימה ותסכים איתי
זה משקה טעים תוסס וקל -
קוקה־קולה דיאט.
בכל כוס פחות מקלוריה אחת,
וזה בדיוק לאנשים כמוני
האוהבים להיראות יפה
ולהרגיש נפלא.
קוקה־קולה דיאט
בטעם האמיתי של קוקה־קולה.
זה בדיוק בשבילי.

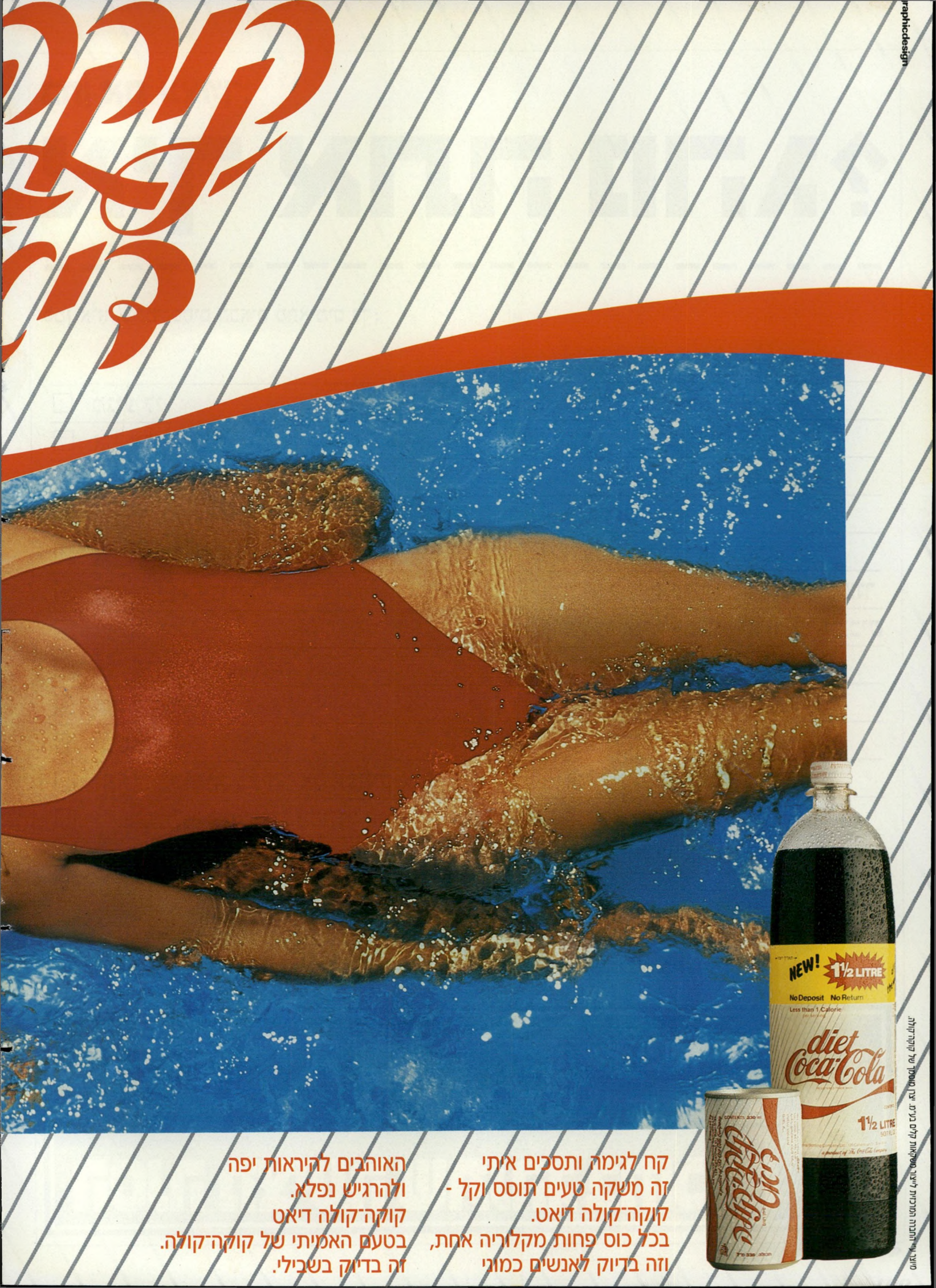

קוקה קולה

זה בדיוק בשבילי.

חידוש עולמי
קוסמוס 3
אפיה
מסתובבת

★ COSMOS 3 של "מץ" היחיד בעל תא האפיה המסתובב.

★ COSMOS 3 השיטה החדשנית מאפשרת לך לאפות 3 עוגות בעת ובעונה אחת. האפיה חסכונית ואחידה - שולי העוגה לא נחרכים ואת נהנית מתוצאה מושלמת.

★ חשוב!
ניתן להרכיב את המתקן המסתובב בכל תנורי טורבו של "מץ".

ב. פטנט רשום ב. מדגם רשום

קוסמוס 3 של Metz

מרים בנימיני

מזל החודש:

בתולה

הביקורתיות של הבתולות ושל יתר המזלות

אחת התכונות האופייניות ביותר לבני מזל בתולה היא הביקורתיות. גם מי שאינו מתמצא באסטרולוגיה יודע, שבן מזל זה תמיד מעיר על כל דבר בעולם, בסביבה הקרובה, או אצל אנשים אחרים. מן הראוי לומר, שדבריהם על בני המזל על פי רוב צודקים. אי אפשר להאשימם בחוסר דיוק. אך אפשר לשאול, מדוע כדאי תמיד להעיר, אפילו אם הצדק עימם? כאן אנסה לסקור גם עד כמה מפותחת הביקורתיות אצל שאר המזלות. האם יש עוד מזל המשתווה לבתולה בתכונה זו? האם יש מזל שבו תכונה זו אינה מופיעה?

● טלה

קשה לכנותם אנשים ביקורתיים, את העבר הם נוהגים לשכוח, להווה אינם שמים לב, ומה שמעסיק אותם בעיקר – העתיד.

ומי יכול לבקר את מה שיקרה פעם? טלה מעיר מייד כשמשהו לא נראה לו. הוא יכול גם לכעוס ולפגוע, ולהטיח את האמת בחוסר כל טאקט. אך אחרי שאמר את דבריו הוא שוכח. הוא גם אינו מתכוון שמישהו יזכור, יפגע ויקח ללב את דבריו. הוא תיקן את הרגע, וממשיך בענייניו.

● שור

גם שור אינו ביקורתי במיוחד. כל זמן שהוא חש שקט ושלווה, ושום דבר לא מפריע למנוחתו ולנוחיותו, לא איכפת לו כל כך, גם אם הדברים לא מתנהלים לפי עקרונותיו. אבל אם משהו יאיים על נוחיותו, הרגליו וסידרי חייו הקבועים, הוא עלול להתפרץ בזעם. להעיר אפילו בגסות וללא התחשבות. ועד שלא יפרוק מעליו את כל שהפריע לו במשך שנים, הוא לא ישתוק. לאחר מכן יבואו עוד "שבע שנים שקטות" וסביבתו לא תוטרד ממנו או מדבריו.

● תאומים

על בן תאומים ניתן לומר שהוא מאוד ביקורתי. אמנם הביקורת שונה מזו של בן בתולה, אך גם זו פוגעת לא פחות. הוא אינו שבע־רצון בדרך כלל, מתעניין בשטחים רבים, רוצה להספיק הכל, ולא להפסיד דבר. ומכיוון שיותר מעשרים וארבע שעות ביממה, גם הוא אינו מצליח למצוא, הוא לא מספיק לעשות את כל מה שמעניין אותו, וכך הוא נשאר בהרגשה תמידית שמשהו חסר לו. הוא נהיה ציני ולועג לאנשים, פחות זריזים ופחות מוכשרים ממנו. הוא אינו נוטר טינה, אלא מעיר ואחר־כך שוכח את כל העניין. מי שנפגע ממנו עדיין מלקק את פצעיו, והוא כבר עסוק בעניין חדש.

● סרטן

בן סרטן לוקח ללב כל דבר, הוא מאוד רגיש ופגיע. לכן דברים הקורים בסביבתו חשובים לו. גם כאשר הם לא אמורים לפגוע בו אישית, הוא בכל זאת נפגע. הוא מוצא חסרונות כמעט בכל דבר, ולא מבין למה אי־אפשר לעשות הכל עם כל הלב. כשהוא רואה זילזול בעבודה, או חוסר יחס הגון נעלב, לא סולח ולא שוכח. כשמעירים לו ומבקרים את מעשיו, הוא מתכנס בתוך עצמו, ומחכה להזדמנות שבה יוכל לשפוך כל מה שמעיק עליו, גם אם להזדמנות זו עליו לחכות שנים. הוא ימתין ובבוא היום יוציא את אשר בליבו.

בן מזל בתולה מעיר לכולם על כל דבר ★ הוא אוהב את השלמות ואינו שוגה בעבודתו

● אריה

בן מזל אריה אינו ביקורתי. הוא טוב וסלחן, ומוכן לקבל כמעט כל אדם כפי שהוא. בדרך כלל הוא די שקוע בעצמו, והאחרים פחות מעניינים אותו. גם אם ימצא חסרון אצל מישהו, הוא יעיר על כך בבדיחה עדינה, ומלאת התחשבות, ובעצמו יצחק יחד עם האדם שלו העיר. הוא מאוד זהיר וטאקטי, ובשום אופן לא ירצה לפגוע.

● בתולה

בן בתולה ממש המציא את הביקורת, הוא פורט את החיים לפרטי פרטים, רואה כל דבר שאינו בסדר. אינו מסוגל להתעלם משום דבר. הוא אוהב את השלמות, דורש

(המשך בעמוד 35)

מצב־רוח רציני יישרה השבוע על בני מזל טלה. עניינים הדורשים יותר תשומת־לב ושיקול־דעת ימצאו פי־תרון. כדאי להתייעץ עם בן־הזוג, או עם ע־מית לעבודה על הבע־יות המטרידות – אצלם תימצא תשובה נכונה. הפיזור והבילבול ייעל־מו, וכושר הריכוז יעלה – התוצאות תראינה בעבודה. למרות שזמן רב יוקדש לקידום ה־קאריירה, המאמץ יהיה כדאי, מכיוון שאתם עומדים עכשיו לפני קידומכם.

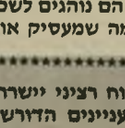

* * *

תוכניות לנסיעה רחוקה מתעכבות, ולפתע מתברר שהציפיות היו מעט גבוהות מדי. חיי האהבה מוסיפים לחמם את הלב. הידידים וה־קרובים דורשים יותר תשומת־לב, אך אינם כועסים כשזו אינה ני־תנת. בעיות בריאותיות הקשורות למחזור־החדם עלולות להעסיק אות־כם, יש לתת את הדעת על־כך, ולא לזלזל ב־תופעות בלתי־רגילות. ידיעה או מיכתב מחו"ל, יוסיפו שימחה והתלהבות, ואולי אפילו יגרמו להפתעה.

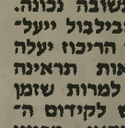

* * *

יצר הביזבוז יגבר השבוע, נסו להימנע מקניות אימפולסיביות. גם קניות מתוכננות דורשות זהירות ובי־קורת. גם על כספים שיניעו אליכם בדרך קלה יחסית, כדאי להשגיח במיוחד. תוך זמן קצר יתברר, שכל פרוטה תהיה חשובה בעתיד הקרוב. בנסיעה קצרה שאתם עומדים לבצע השבוע, עלולה להיות תקרית לא נעימה, אך אל לכם לשקוע במצב־רוח קודר. התייעצו עם אדם שאפשר לסמוך עליו.

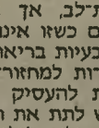

תקופה שבה חשים צורך להתחיל בדברים חדשים. חלק מבני המזל משנים את מקום המגורים ונתקלים בלא מעט בעיות עקב כך. מגורים אצל בני מיש־פחה עלולים להיגמר בסיכסוכים, חיכוכים ומריבות, ועדיף להעזר בידידים שאינם מעו־רבים. לימודים חדשים יגרמו הנאה, ויחדשו את החשק להכיר אנשים ח־דשים. צפויות היכרויות מעניינות ומרשימות. כעת תוכלו להדק את הידידויות החדשות שהתחלתם לאחרונה.

* * *

הוצאות גדולות ובלתי מתוכננות צפויות השבוע. יש להשתלט על יצר הביזבוז. עבו־דה רבה מוטלת עליכם השבוע, יתכן שתקבלו הצעה מעניינת בקשר לעבודה אחרת או לל־מדים בשטח מקדם. בן־הזוג שלכם מתכונן לדרך שונה מזו הרצויה לכם – כדאי לקבל את הרעיון שלו/שלה ולא להתנגד לרצונו. דאגה לבריאות של קרוב־משפחה עלולה להציק, אך תוך זמן קצר העניין יסתדר על הצד הטוב ביותר.

* * *

הדאגה לבן־הזוג שהעסיקה אתכם לאחרונה תחלוף. הוא חש עצמו שוב בסדר, ואתם תוכלו להרשות לעצ־מכם להירגע. אהבות חדשות שלגביהן לא הייתם בטוחים, יפתיעו אתכם לטובה. אך לגבי קשרים ישנים יותר, ההפתעה תהיה פחות נעימה, ולכן חשוב לדעת להתפשר עם הישן ול־התרכז בבנייה של החדש. ענייני כספים מטרידים אתכם, זה לא השבוע לקחת סיכונים בנושא זה. קחו עצמכם בידיים.

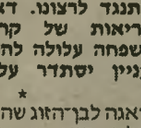

תקופה שבה כדאי לתכנן את המהלכים הבאים. קשר שהחל לא מזמן גורם לכם לשקוע במחשבות ו־לעשות חשבון־נפש. כדאי להתרגל לשינוי שחל בכם, בגלל היחס השונה אותו אתם חשים. את התוכניות יש לשמור בסודיות מוחלטת ולהימנע מ־פליטות פה. מצב הרוח לא על הגובה ובסבי־בתכם הקרובה מתח רב. הטוב ביותר הוא להתרחק ולהתבודד. ולהמתין שהתקופה תעבור. עיסקו באמנות.

* * *

הסתגלות לתנאים חדשים שנוצרו בסבי־בתכם הקרובה, מקשים עליכם בתקופה זו. המילחמות שאתם מנה־לים נגד האנשים ה־קרובים אליכם ביותר, גורמות לכם בעיות ומרחיקות מעליכם את החשובים לכם ביותר. מיפגשים חברתיים עם אנשים יפצו אתכם מב־חינה חברתית. זה הזמן לבסס לעצמכם עמדה בקרב אנשים שבעתיד יהיו מאוד קובעים עבורכם. קשר חדש עומד להתחיל, וזמן ההתחלה תלוי רק בכם.

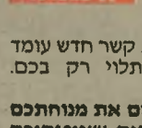

* * *

עניינים מיקצועיים מטרידים את מנוחתכם בתקופה זו. תוכלו לקדם את שאיפותיכם מהעבר, אך דברים אח־רים לוחצים, ומעכבים את ההתקדמות. יש ל־הפריד בין התחומים. חבל לוותר על האפש־רות לשינוי במקום הע־בודה. מצד שני, כל מה שקשור לבן־הזוג כל־כך מציק, שכמעט אינכם מוצאים פיתרון שיש־ביע את רצונכם. בעניי־ני כספים אתם חשים בלחץ ופוחדים ללא סיבה. בסופו של דבר העניינים יסתדרו.

* * *

בימים אלה עליכם לצאת מעט מעצמכם ולנסות לפתח שוב קשרים חדשים שאותם הזנחתם לאחרונה. לבן־הזוג תקופה לא טובה ועליכם מוטל התפקיד לבוא לעזרתו, ולוותר מעט על רצונותיכם וזמנכם למענו. מתנה קטנה או הפתעה אחרת עשויה לעזור לו לשיפור מצב־הרוח, ולכם, בני דגים, האוהבים להעניק לזולת, תהיה זו הנאה כפולה ומכופלת. במקום העבודה תזכו לב־סוף בשבחים על המאמצים שהשקעתם שם.

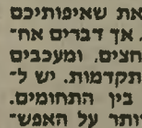

מצב הבריאות מאוד רגיש לאחרונה. עליכם להשגיח יותר על עצמכם ולנסות לעבוד פחות או לפחות להש־קיע פחות מאמצים. לא תפסידו דבר, גם כך מעריכים את מסירות־כם, ואיש לא יכעס אם תרשו לעצמכם מעט פינוק. הזמנה לנסיעה לחו"ל תוצע בקרוב השבוע, ותביא אתכם להתלבטויות. אין מה למהר במתן התשובה. ידיעות שתקבלו מאדם קרוב השוהה שם, יגרמו לכם להתלהבות ולציפיה מהנה.

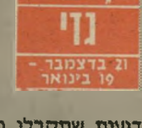

* * *

היציאה מהשיגרה גורמת להרגשה טובה, אך מכניסה אתכם לסבך של בעיות כספיות שאינן קשורות אליכם ישירות. כדאי לברר מה קורה עם חסכונות ו־כספי ביטוח, כל אלה דורשים את מירב תשו־מת הלב בימים אלה. עניין בתחום הכספי ש־ידאיג אתכם בתחילת השבוע, יסתדר לטובה בהמשכו. ידיעה שתגיע בקרוב תקל עליכם את ההרגשה ותוכלו להמשיך את הדרך שבה התחלתם ללא כל עיכובים מיותרים.

* * *

דג בן 10 קילו
שעליו זיקוקים קטנים
ומסיבה לרגל המאסר בן השנה

הירושלמים למדו משהו

באיזו עיר נוספת אפשר לפגוש בבעלי שמות כמו **ברוך אמבולנס**, **חזי קוקה**, **יוכי עיראקי** התימני, **ג'קסון סיסו** או **מקס דוביזובי**? רק בירושלים. כל בעלי השמות הללו, ועוד מאות אחרים, באו לחגוג ביום

ברוך אמבולנס מבלה־עולם ירושלמי, המופיע זה שנים לכל מסיבה בבירה ונוהג לצלם את הנו־כחות. לא נפרד ממצלמתו וכובע הברט שלו. בתצלום למטה: לילי כהן.

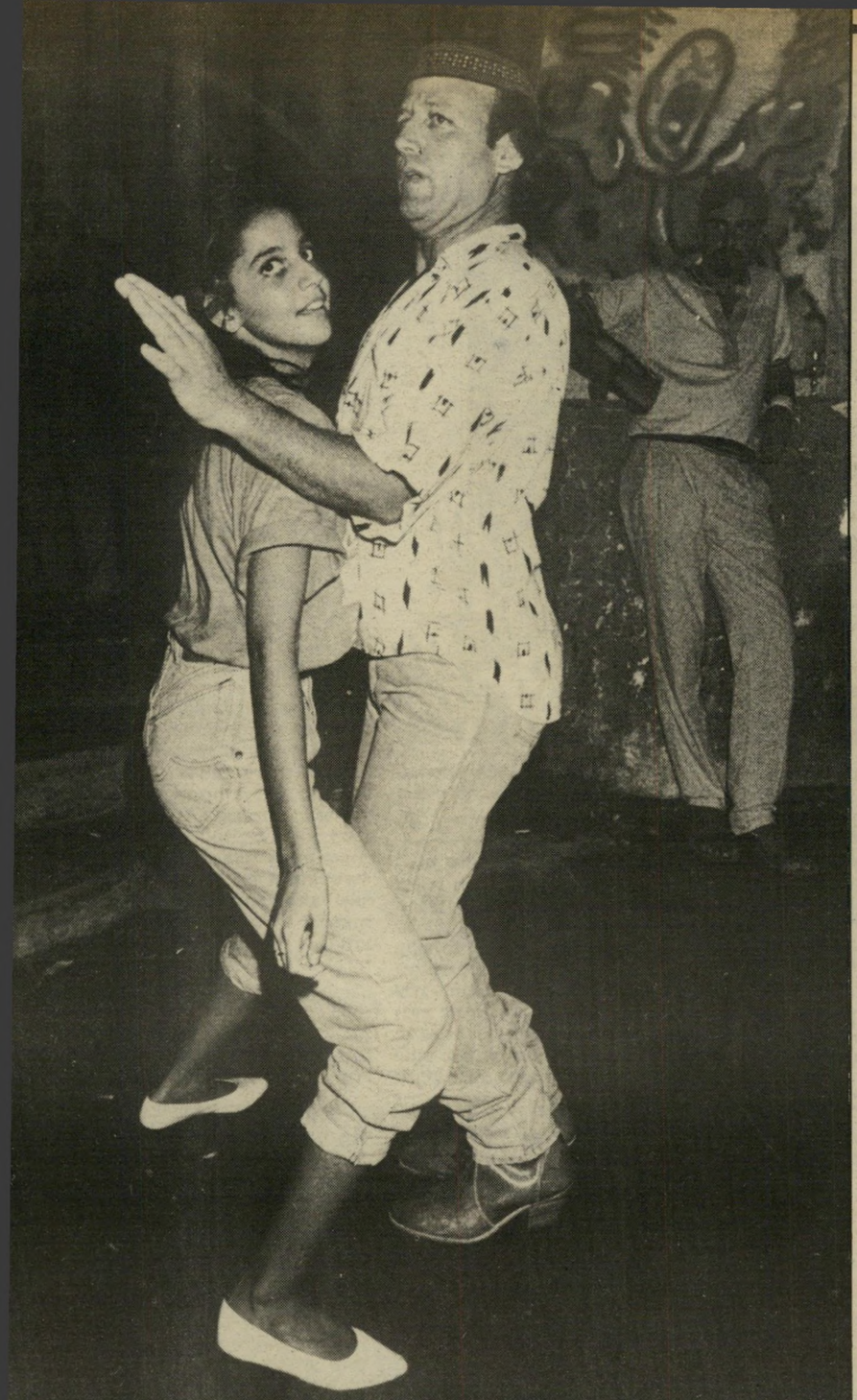

ג'קסון סיסו מתחרו של דודו ראש־העיר על התואר „מלך חיי־הלילה בירושלים" עם בתו שרון צור, תלמידת תיכון בת 15.

הבת ואביה גנבו את ההצגה במסיבה בסידר
ריקודים נפתלים ונראו כמו זוג מאוהב עד שיגע
בתצלום למטה משמאל: תל־אביבית נודעת ויובל ל

נעמי ארליך היפה, כלת־המסיבה, מובלת על־ידי בעלה דודו לרחבת־הריקודים. רגע אחד אחר־כך הדהימו השניים בריקוד.

תצוגה למארגנת התצוגות

בחורה מהסרטים, **יהודית נגר**: גם יפה, גם נחמדה ומעל הכל — בעלת כושר־ארגון משהו־משהו. חברי עמו־תת הדוגמנים יכולים ללמוד ממנה איך לוקחים 50 דוגמניות ומארגני תצוגות־אופנה, שכולם פרימדונות לא קטנות, אוספים מכולם כסף, מתאמים עם **באבאי** מנמל־יפו, שיסדר את המיסעדה שלו ספציאל בשבילה — וכל זאת בפירגון־שיגעון למארגנת תצוגות־האופנה **חביבה פלטאו**, ליום הולדתה ה־36.

כל היפים והיפות עמדו שם ושרו לה „יום־הולדת שמח". ובין מנה למנה ובין נשיקה לחיבוק אילתרו החוגגים והחוגגות תצוגת־אופנה, דיסקו ורי־קורי־בטן. היה הרבה מה לראות, לא רק לאכול.

נטע רמון ומאחוריה (משמאל לימין) סמדר גנזי ושני הבלר. שלוש הדוגמניות, שרות „יום־הולדת שמח" לבוסית שלהן, חביבה פלטאו. נטע שיעשעה את חברותיה בסיפורים מצחיקים.

יהודית נגר הדוגמנית הגיזעית (מימין), שזכתה לפני שנים אחדות בתואר מלכת־המים, ולידה מלכת־המים הטריה חנה שטיינר והדוגמנית שני הבלר, נושאות את הדג הענק – 10 קילוגרם – אל שולחנה העמוס של מארגנת תצוגות־האופנה, חביבה פלטאו, ביום הולדתה.

דודו ראש העיר הסביר לפנינה רוזנבלום שאם כל אחד יחגוג כמוהו שנה לנישואין – מדד מצב־הרוח במדינה יעלה פלאים. בהזמנה כתבו: „לאחר 365 יום מאסר..."

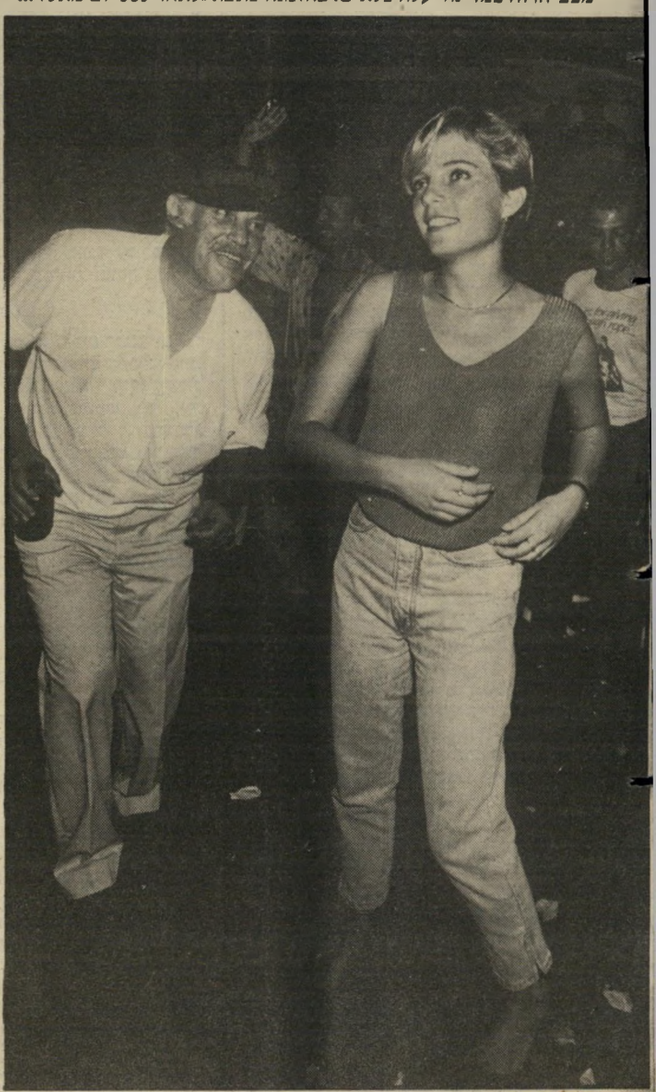

חיים גיל כתב הטלוויזיה בעל הקול המיוחד היה מאושר לרקוד עם בתו היפהפיה יעל, בת ה־21. יעל, שהשתחררה מצה"ל, אמרה שהיא מתכוונת להתחיל בקרוב בלימודי אמנות בבצלאל.

השישי האחרון את יום השנה הראשון לנישואיהם של **נעמי ארליך ודודו** („ראש העיר") **קופרמן**, במועדון אמדיאוס מה שהיה פעם מרתף סוראמללו.

באו אנשי קולנוע, טלוויזיה, עי־תונות ופוליטיקה, קורט פאנקיסטים מקומיים, כמה צעירות חטובות וכמובן וגברת **סנינה רוזנבלום**, שעודנה מצליחה להלהיב, במיוחד את הירו־שלמים.

המועדון מתאים לארח מסיבה של בן־אדם רגיל, שיש לו, נגיד, מאה־מאתיים חברים. אבל לדודו? לנשוי הטרי הזה יש חברים, מכרים ומודעים בכל הארץ, מלבד שליטתו הגמורה על חיי הלילה בק"ק ירושלים. איך דוחסים למסיבה אחת גדודי־גדודים של או־רחים? בגלים — 300 איש בחוץ ו־200 בפנים, והופ מתחלפים.

את המוסיקה של וולפגאנג אמ־דיאוס לא ניגנו שם, אבל כבעיר בעלת מסורת שילב התקליטן מנגינות — איך להגיד? — „שלא נס ליחן", כמו סקס משין או דיזי. בתל־אביב — תקליטן כזה מסכן את נפשו. בירושלים, בעלת האלפיים־שנות ועוד משהו, הרי אלה להיטים טריים־טריים.

אבל בכל זאת למדו משהו אנשי־ההרים מיריביהם התל־אביביים: המ־סיבות מתחילות עכשיו בחצות, ולא ב־9 כמו פעם. בשעה 4 לפנות ביקר החלו רבים לנטוש, כשכולם־כולם מרביקים לנעמי ולדודו נשיקות ומאחלים להם הרבה שנים טובות ביחד.

סעדיה מרציאנו איש מיפלגת העבודה בילה את מרבית צרית עליזה גיינונן, שהיא עולה חדשה שהגיעה מארצות־הברית.

נורית גרץ
חושך על פני תהום

„בעורקי הפלדה של **הלביא**, בהם טבוע חותמו של המגן־דויד, זורמת עוצמה רוחנית רבה יותר מאשר בעורקיהם של אלה המ־להגים כנגד **כוחניזם** ומלעיגים כנגד **הביטחוניזם**.

„באותה אהבה ובאותה הת־רפקות, בה ראיתי את אבי חובק וחונך ספר תורה – שממנו. כך האמין כל חייו, חיותו של העם הזה – כך חנכו לעינינו את **הלביא** – חיבקו, אהבו והתרפקו עליו באותו ערב. חולמיו, מתכנניו ובוניו."

(מתוך מאמר של גאולה כהן, „לאן אתה טס, מר פרס?" ידיעות אחרונות, 25.7.86).

גאולה כהן: חיבוק הלביא

השאלה הניצחית שבה ועולה: מדוע אין אנשי רוח וסיפרות בימין הפוליטי שלנו. יוסף נדבה (כך הבנתי מתשובתו של משה דור במעריב, 1.8.86) מאשים בכך. שוב, כרגיל, את שילטון השמאל על מוסדות וקרנות סיפרותיים. זו בהחלט תשובה לגי־טימית: רוח המסוגלת להמריא רק באמצעות תקציב שמן מעידה הרי בעצמה על אופיה ומהותה. דן מירון, במסה שלו באיגרא, נותן תשובה אחרת: הוא מראה כיצד דחה הימין את אנשי־הרוח משום שבריאלוג הפו־פוליסטי שלו עם ההמון הם יכלו רק להפריע.

כאן, אצל גאולה כהן, בקטע ה־מצוטט לעיל, ישנה תשובה שלישית, והיא נאמרת ישירות, ללא כחל ושרק: אם „העוצמה הרוחנית" זורמת „בעור־קי הפלדה" של הלביא, אין לה שום אפשרות לזרום במקומות שבהם טיבעי היה לה לזרום. היא יותר מדי עסוקה בייצור פצצות.

ובאופן כללי יותר, מאיפה יצמח בקרקע הצחיחה הזאת אישיות? הרי ברגע שהתחלת להחליף את המטרות הרוחניות באמצעים שנועדו רק להגן עליהן, התחלת לרדת לתוך בור שבו לא רק הרוח אובדת, גם הצלם אובד.

אם התורה, הדתית או החילונית, הוחלפה בארץ שבה אמורים היינו לעבור אותה ולשמור עליה, גם הארץ לא נותרה מטרה אחרונה, והיא נפרטת לכמויות של קילומטרים ודונאמים. ואם כך, מדוע לא להיעצר כאן, מדוע לא להפוך לאלוהים את המטוס שנועד לשמור עליה? ובעצם, מדוע לסיים במטוס? הרי הפצצה המוטלת מהמטוס חשובה מהמטוס עצמו שחשוב מה־שטחים שחשובים מהארץ שחשובה מהתורה. וזה סוד כל התורה כולה.

במקום שבו הפצצה החליפה את אלוהים הרי לא רק המשכיל יידום, גם אלוהים יעזוב אותו חרש־חרש, ומה שיישאר הוא רק חושך על פני תהום ורוח גאולה כהן מרחפת על המים השחורים.

ממזר שעשועים

ילדי השעשועים
משה שמיר
עם עובד, 223 ע'

„למה ממזר?"

— כך מכנה אותו המספר, אולי לרמוז, שה־ספר בן־כילאיים וערמומי ונולד בחטא.

„איזה חטא?"

— יש לנו כאן בן עם שלושה אבות: אהרון יהלום עורך ו/או מחבר ספר שבו הוא אחד משלושת הגיבורים, עשרים שנה לאחר התאונה שבה איבד רגל ואת חבריו. הספר כתוב לפי רשימותיהם ורשימותיו...

„איזה רשימות?"

— גם יהלום, גם רג'י וגם צ'יטה רצו, ניסו, כל אחד בזמנו, ליצור סיפורות — וגלשו לפירסו־מאות ו/או יחסי־ציבור — וחלמו לחזור... בגיד־תם בסיפורות היא החטא.

„מה הם רצו לכתוב?"

— יהלום כותב במטוס הירהורים על כוחה וקוצר ידה של הסיפרות שבין דיווח לבין חווייה ואשלייה. לאחר שובו ממסע הרצאות בארצות־הברית הוא מורה לא־מוסמך במוסד לילדי עוני בשכונת יוקרה. מתחוללת שם מילחמה בין הפירחחים ואנשי השכונה. יהלום מתאהב ברליה — אישתו של רג'י — ומתוך תשוקתו מדמיין לעצמו את חייהם — ואת חטיבה בסיפור.

„וודאי חושב בעיקר על דליה?"

—להיפך. משום מה בעיקר על רג'י, ואפילו על מה שרג'י חושב, שבנו חושב, כשהילדים מתעללים בו. זכך יהלום מחבר סיפור על רג'י, ואילו רג'י מאוהב ברוחמה, צ'יטה חושק בה, ומתוך קינאה — רג'י מחבר עליו סיפור: כיצד עשר שנים קודם לכן, כשעדיין היה שמו הושע פיינגבוים, היה מעורב בהתאבדותה של אישה.

„אם כן, להשלמת התבנית, חסר רק שצ'יטה יחבר סיפור על יהלום!"

— אכן, הוא עושה זאת. מתוך תרעומת עליו, על כי הוא טוען שהוא מכיר את ארצות־הברית, ומתוך קינאה, שרוחמה קשורה בו: הוא מדמיין לעצמו את סיפור מסע הרצאותיו של אהרון...

„זה נשמע כמו עלילה מאולצת ומבולבלת!"

— היא אפיזודית ואכספרימנטאלית.

„ומשכנעת מבחינה פסיכולוגית?"

— אולי לא, אבל מסיפור הווי בעל מגמה סאטירית אין לדרוש שיהיה פסיכולוגי.

„ואתה טוען שזה סיפור הווי?"

— יש כאן ארבע או חמש חטיבות הווי עיקריות, ובתוך כל אחת יש כמה אפיזודות: שכונת היוקרה שבצפון תל־אביב, ובה מוסד העבריינים עם ילדי הדרום; וחיי הפירסומאים; וסיפור התאבדותה של ציפורה, שמתאר הווי של בית־דירות בתחילת שנות החמישים, והווי מסע הרצאותיו של יהלום, שמפגיש אותו ואותנו עם יהדות ארצות־הברית, וחטיבת פארסה סאטירית־אבסורדית לסיום, שניתן גם לשייך לעולם הפירסומאים, אך מוטב לראותה לעצמה.

„והאפיזודות?"

— אי אפשר למנות את כולן; אפשר רק להדגים: למשל, סיפור הנהג, שחשדו בו שרצח את ארבעת חבריו־לאוהל וניצל מעונש מוות בגלל החום הנורא שהאריך את המשפט, ונשלח הביתה באנייה המועדת להיות מוטבעת — מה שנהפך לו למסע־דבש עם עשרים אהובות. או סיפורה של גלי היוצאת לקטוף כלניות, כשמודיעים לאביה — רג'י — שהיא נאנסה ונרצחה, או סיפור האפרוחים שאפרורי קונה בכובעו, מגדל, ושוחט בסוף מרוב כעס...

„והמעברים טיבעיים?"

— מלאכותיים בתכלית, במופגן. הלוא בסיפור האפיזודי העלילה ה„כללית" משמשת רק מיסגרת־אמתלה לאפיזודות.

„אם כן, במה כוחו של הסיפור?"

— לדעתי, בהווי, בצירוף של מהימנות וביקורת.

„איזו ביקורת?"

— אי־אפשר למנות את הכל; למשל על היש־ראלי המכוער כפי שהוא מתגלה בדמויותיהם של הפירסומאים המנסים לחקות את אורח־החיים האמריקאי. המעניין הוא, שמתקבל רושם, שה־מחבר עצמו קרוב לאופי זה, ויחסו אליו דו־ערכי. כמו שביאליק שנא את אריה בעל גוף וקינא בו, כך הפירסומאים של שמיר, יש להם רגעים של חשבון־נפש, של רצון לחזור לעצמם וליצירתיות, ועם זאת יש בהם הרבה ייצריות גסה ואלימה.

„למה הזכרת את ביאליק?"

— מפני שיש כאן זיקה משעשעת: רג', שפוטר בגלל רברבנותו של צ'יטה, רוצה לחזור לכתיבה — בשביל תיאטרון „קלעים", הממוקם בפאסאז' מושתן ברחוב דיזנגוף. „קלעים" הכין את המחזה „בהמות" — מאת גאון האבסורד הצרפתי לופסקו והזמין את המחבר לבכורה. אך פתאום קיבל המייסד־במאי־גאון בובי עצירות קשה כל כך, שאם לא ייתן לה פורקן בנפיחה, מה שנקרא נוד — יצטרכו לנתח, לבטל את הבכורה, לאבד את האשראי, לפשוט את הרגל... וברגע האחרון — באה הישועה:

„מה זה קשור לביאליק?"

— עמיתי אבנר הולצמן כבר היפנה תשומת־לב לכך, שמשה שמיר כתב ביקורת על המהדורה המדעית של שירי ביאליק, שבה השיר הראשון — „תענית ציבור לעצירת הצדיק" — עוסק באותו נושא, וגם שם ניפתחו הצינורות והיתה הישועה.

„ויש עוד זיקות למשוררים?"

— יש, למשל לשלונסקי, שבכינוי „הפטרון" זוכה כאן לתיאור לא־מחמיא, אבל רבות מהבר־

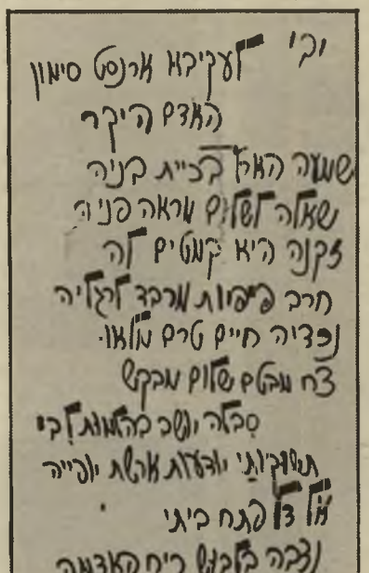

קותיו מצוטטות. כך „הפטרון" אומר על לופסקו, שהוא מחזאי שדרך עגב במיטה חטופה הוא זנב לעריות.

„ואיך בדרך כלל הלשון?"

— מעורבת: שלושת הגיבורים המספרים ומסופרים מנסים לחקות את „הפטרון" בהברקות. אמריקה — עם־ריקא, בגיל מזיק־עשרה, המוצלח והמפוצלח, אחד שרושטפש מצה עוד לוגמית תה, איש בשם ראלל מרולרל, וגרינברג גרינברג (אורי צבי) את ויטמן, (המשורר האמריקאי), ועוד שלל התחכמויות: מצא מין את מינו — הומואים ולסביות. משורר אוכל פולקה מדגים את הסיפרות העברית על כריעי תרנגולת, משוררת גדולה (מטר שמונים), ויש גם שפע של וולגאריזמים: הרבה מילים בנות שלוש אותיות, במשמעותן המילולית והמטאפורית, לסירוגין.

„למשל?"

— צ'יטה טוען (מתוך אמונה כנה וגם כדי להרשים ולאיים) שאמריקה מרקיעה שחקים. עם קומות־מרתף לאין־ספור, ושם מציעים לנו — לאמנות ישראל — „קומה זין בתחת."

„ומה בדבר חוש־המישוש?"

— יש גם זה. אהר'לה, לאחר נסיעה־במונית עם אמריקאית שבאה להרצאתו, ממשש את ה„מושכני־נרוצה" שלה, והולך הביתה לרחוץ את „הכוהן שניטמא."

„ומה יוצר את אחדות הספר בתוך החטיבות והאפיזודות?"

— ראשית, המיסגרת, זו של שלושת החברים־השונאים, שכל אחד מכשיל את חברו ומדמיין את סיפורו ומסובך איתו בקשרי אהבה לאישה אחת, ורצה ורוצה לכתוב, ולהתעשר, ובוחל בדרך החיים האמריקאית ונמשך אליה. שנית — החטיבות והאפיזודות נכנסות זו לתוך זו לסירוגין וגם „תומכות" זו בזו; שלישית, יש קשר נושאי — היבטים שונים על „ההווייה הישראלית"; ויש נעימה כללית סאטירית, אבל סאטירה שאינה נקיה מהזדהות, לפחות חלקית.

„איך אתה יודע?"

— אינני יודע. תחושה. אבל שוב ושוב מופיעים קווי אופי שנתגלו במקצת ב„גיבור השמירי" של רומנים אחרים, למרות שכאן ההוויי שונה בתכלית.

„ויש גם רביעית?"

— ויותר; יש מערכת מסובכת של אנאלוגיות, של חזויות שמתבדרות או מתקיימות חלקית, וכן הסיגנון — בצירוף של סיפרותיות והמוניות דיבורית — מאחד.

„ויש דברים שלא הבנת?"

— למשל, צ'יטה מכחיש שגר בבית הדירות, שבו רג'י מתאר אותו, ורג'י מכחיש שהוא גר בשכונת היוקרה, עם רליה וגלי ודורי; ואהרון מכחיש שהיה בארצות־הברית באותן ערים שבהן פגשנו אותו בסיפור. מדוע הם מכחישים?

„ותמונת הסיום?"

— יוצאת כולה מזה שבובי שיחרר סוף־סוף את הנפיחה המבוקשת: לכן קיימו את החזרה הכללית: כך גילו שלופסקו איננו, לכן קיבל נוימן התקף־לב (כי הוא ידע איפה ועם מי לופסקו), לכן שולחים את צ'יטה במוסטאנג להביא את אביגיל אל נוימן ואת לופסקו לחזרה... וכשרג'י וצ'יטה מצטרפים לנסיעה...

„ושלושתם רוהרים לאבדון — זה לא סימלי?"

— ודאי. זה היפוך הסיום של הנפשות המתות של גוגול. שם הטרויקה הדוהרת מסמלת את רוסיה היוצאת לקראת עתידה.

„איך אתה יודע — קובע — ש,זה היפוך'?"

— כוונתי למה שמכנים אסוסיאציה מעשירה. אינה הכרחית, אך היא מותרת.

„וזה ספר יפה?"

— זה עניין של טעם. יש חלקים יותר משעשעים ופחות משעשעים, יש כמה קטעים נוגעים ללב וכמה מאולצים ומלודראמטיים. יש מעוררים מחשבה ותחושת — „נכון: איך הוא ידע?", ויש שמעוררים התנגדות ותחושת: זה לא לטעמי! כאמור — הספר בן־כילאיים, ממזר־שעשועים.

ראובן קריץ ■

תרבות
מוספים סיפרותיים

במאמר ארוך, קומפולסיבי, בעל אופי מובהק של חיסול חשבונות, המתפרסם בדבר תחת הכו־תרת „מלים צפודות בסימן שאלה (הערות למקרא בחוברת 18 של כתב העת סימן קריאה)," נחשף אמנון נבות היחשפות פאתולוגית, כמי שלקה ב„תיסמונת מנחם פרי", וכמי שהשם סימן קרי־אה — הנזכר בגוף המאמר כ־45(!) פעם — מפעיל במוחו רפלקס בתדירות של אידיאה־פיקס, והוא אף מתגלה כחיה פצועה הדולקת אחרי הצייד שירה בה.

כזכור, ברשימה בהעיר, אשר התפרסמה לפני חודשים אחדים, פגע בו מנחם פרי — בתגובה להתגרויות חוזרות ונשנות — פגיעה אכזרית, ואף חשף שם פרטים מפתיעים, שאין בהם כדי להוסיף ליוקרתו של נבות, אך היה בהם כדי להניעו לארוב בסבלנות ולהמתין להזדמנות המתאימה כדי להשיב.

אמנון נבות, מבקר־סיפרות רדור, פראזיולוג מוגבל, אך גם ותוקפני, בעל מסיכה רתורית פסבדו־מיקצועית, מי שירדו בקריית ספר שלנו כביצה סיפרותית שלא נולדה, או מוטב: נולדה, אך מעוותת כהלכה, צמח לו כגידול־פרא מתחת לאפם של העוקרים, ועתה משגבטו זיפי־סיפרות ראשונים על לחייו, לא לפני שנתמנה מבקר־החצר של כתב־העת עכשיו, הוא מתהלך עם הבעה ועם נורמות של ביריון: משבח רק חברים לקליקה ומתקיף כל מי שאינו בן־ברית שלו ושל חבריו.

וכך, במסווה של רצנזנט־תרבותי אשר אמנו־יות השירה והפרוזה הן בראש דאגותיו, פירסם מאמר־שיטנה נגד מנחם פרי שבו הוא מבקש לחסל עימו את החשבון, תוך שהוא משעה כמנהגו ובלא היסוס, את ערכי הביקורת וההגינות הבסיסיים ביותר: אחריות, יושר ואובייקטיביות. ואולם, יותר משהיא פוגעת בפרי ובכתב־העת הנערך על־ידיו, מעלה התקפה אישית פרועה זו, משובצת במירב הלועזיזמים האפשריים, במטרה ליצור אשליה של סמכות מיקצועית, את השאלות בדבר שקיעתה של אמנות הביקורת. אגב כך היא חושפת גם את שיתוף־פעולה של עורכים חסרי־אחריות, שיתוף־פעולה שבלעדיו לא יקומו מזיקים דוגמת אמנון נבות, שהרי לא יעלה על הדעת כי עורך המוסף הסיפרותי של דבר, רויך פרהצור, פעל בתום־לב ולא הבחין במניעיו האישיים של הרצנזנט שלו.

משנה לעורך: שמעון צמרת

כך או כך. פירסום מאמר מסוג זה. שהוא כה משוחד וכוזב, דווקא עכשיו, כאשר ברקע עוד נשמעים הדיו של „ויעוד המבקרים" שהתקיים לפני כחודש, בוודאי שלא יתרום לשיקום אמינותם ולשיפור תרמיתם בעיני הציבור, ובוודאי שלא ישחרר את המימסד הסיפרותי מאחריות ישירה להידרדרותה של הביקורת. להזכירכם: היה זה משה בן־שאול, מי שערך את המוסף הסיפרותי של מעריב, אשר שילח את נבות ל־חופשי, למען יעשה את מלאכתו. אחרי ש„טוהר" ממעריב על־ידי משה דור, העורך הנוכחי, פתח לפניו דויד פרהצור את שערי האכסניה שלו.

לעצם הדברים. כדי לשוות למיתקפתו האישית מראית־עין של ביקורת סיפרותית, של דיון תרבותי בעניינים, משבץ נבות מדי פעם הערות ביקורתיות בלתי־מנומקות. כמצופה מ־מבקר־סיפרות. אם אינו טורח, למשל, להאיר את עינינו מדוע „חנוך לוין הפך להיות מין דרייואציה מדודרת של עצמו," או מה רע בתירגום מקדרמיד בידי יאיר הורביץ, פרט ל„הערך הקשר" בינו לבין הסיפרות העברית (קשר שלא הוכח גם עם תירגומי לורקה, רילקה, ספריס, סיליביה פלאת' ואחרים), הרי זה מן הסתם רק משום שחבל לו לבזבז עוד שורה יקרה על עניינים שוליים כגון אלה, אשר בכוחם להסיטו מהמטרה העיקרית. אותו הרי „מטרידה מחשבה אחרת," כהודאתו, הלא הוא מנחם פרי: „אבל העורך — מה עם העורך? למה הוא מדפיס את זה?... אולי יש בפיכם, קוראים יקרים של סימן קריאה. תשובה לשאלת־המפתח. מה גרם לו להדפיס את זה?" רצונו העז והפאתטי להיגעץ בעורפו של פרי הוא כה אובססיבי עד ששאר ההערות הביקורתיות המשולבות, כאמור, פה ושם, ברשימתו, מתגלות רק כתפאורה רתורית.

מן הראוי לציין בהקשר זה כי לרבים, ואף לי אישית, „בטן מלאה" כלפי מנחם פרי, ובכל זאת נדרשת מידה של היגיון והגינות בבואך חשבון עימו. רצנזיה מקומה במדורי הרצנזיות וחיסולי חשבונות מקומם במדורי החיסולים. לא לשם כך קיימת ביקורת הסיפרות.

כאילו כדי להדגים את הגיחוך שבזחיחות דעתו של נבות המזלזל בעמיתיו המבקרים, מתפרסמת בהארץ באותו יום ובאותו נושא ממש, רשימה של עמיתו, המבקר בני ציפר, ובה דברים הפוכים בתכלית. לדוגמה: אם נבות טוען כי חר־ברת סימן קריאה „הפכה להיות מירכב סתמי, חסר כל מיקוד או היגיון של עריכה" ושהיא „דפורמאציה של כל דרך, כל אידיאה וכל מיכאניזם של עשייה ומחשבה סיפרותית," בא ציפר, ובמרחק של מוסף סיפרותי אחד קובע ללא היסוס כי: „קטבים אלה משמשים לסימון קריאה כרגלים אידיאולוגיים להבלטת הפלורליזם שלו. עם זאת, מכנס הריבעון יצירות שאי־אפשר להקל ראש בחשיבותן, בתחום הפרוזה והשירה המקורית, ובתחום התרגום. בשפע הגדול ימצא כל אחד את האהוב עליו לפי טעמו." הנה כי כן, שוב ושוב מוכיחה הביקורת את גמישותה המופלאה ואת תכונת הקסמים שלה (זו הקורצת גם לשרלטנים): למצוא ביצירת הסיפרות כל מה שליבה חפץ.

ועוד לא אמרנו, בעצם, דבר על החוברת החדשה של סימן קריאה, הראויה בהחלט לעיון ביקורתי. המדובר בכתב־עת אשר בצד הישגיו ונכסיו הוודאיים, מצויים בו — אם בשירה ואם בפרוזה, בביקורת ובתרגום — גם דברים מפוקפקים יותר (ביניהם, אולי, גם שיריי שלי המתפרסמים בחוברת הנוכחית). אך על כך ישפטו מבקרים, לא שרלטאנים מחסלי חשבונות. כך או כך, דומה כי הביקורת הישראלית עודנה נזקקת למאמצים רבים ולמהלך רב כדי לשפר את תדמיתה הנוכחית, וכדי לשוב ולקחת חלק במאבק על תרבות הארץ הזאת.

שמעון צמרת ■

רפי קייזר
נוסע לסין

ובכן, רפי קייזר — יליד ירושלים, בן 55 (נראה 10־15 שנה צעיר מגילו), עשרים־וכמה שנים טובות בפאריס, בקיצור: צייר ישראלי לכל דבר — נוסע לסין, הוא כבר קיבל אפילו את האשרה, כדי לצייר (בעצם, לרשום) בנופים שהשפיעו על האמנות הסינית בין המאה ה־8 וה־18. לפני או אחרי הספירה? — מה, אתם מתבדחים?! אבל בעצם אצל רפי קייזר הכל אפשרי.

הכל התחיל במידבר יהודה. לא, בשנת 1977, בעקבות תערוכת־יחיד של ציורים סוריאליס־טיים בגלריה אברבאך היוקרתית בניו־יורק. כש־הרגיש פתאום כי הסוס הסוריאליסטי נגמר לו. לא, כשראה לראשונה את שטיחי הקיר (בעצם, עבודות ריקמה) המפורסמים של באייה (Bayeux) שבצרפת. ואולי בעצם כשמצא מצנאט הממנן לו את המסע לסין העממית.

בצורה כזאת אי־אפשר להמשיך, כי שום דבר לא יובן. מוכרחים להכניס קצת סדר בדברים. להתחיל מן ההתחלה ולסיים בסיום הזמני.

אולי, מוטב בלשונו שלו: ובכן, אחרי תערוכת היחיד הגדולה בניו־יורק הרגשתי שסגרתי תקופה. מי שנקראה התקופה הסוריאליסטית בציור שלי זכתה להצלחה רבה, כמעט כל התמונות שהוצגו בגלריה אברבאך נמכרו, והיו הזמנות לעוד. אבל הרגשתי שאם אמשיך בדרך הזאת, איהפך מיוצר ליצרן. צריך היה לקחת פסק־זמן, לחשוב, להתחיל מחדש. ומה זה להת־חיל מחדש אם לא — בראש וראשונה — לחזור לארץ, נקודת־המוצא (בישראל — תערוכה ראשונה, לימודים בסטודיו של שטרייכמן וסטימצקי, מחזור דני קרוון־איצ'ה ממבוש־אליהו גת־דן קידר). חזרתי לארץ. תמיד אהבתי את המידבר. החלטתי לצאת לשלושה חודשים למידבר, להתנתק מהכל, לעשות סיכום. האמת היא שהייתי במשבר די רציני.

התחלתי לרשום קצת. באזור אילת, בעיקר באזור ים המלח, הנגב הצפוני. חשבתי יותר משציירתי. ורשמתי, רק רשמתי. רציתי לסנן את כל העבר, להיפטר מן האבירים הגדולים בשיריון קשקשים היושבים בטירותיהם הרומנטיות — היתה כאן השראה מובהקת של שנות לימודי בפירנצה, ואולי גם השפעת האמנות האיטלקית. החלטתי שהרישום הוא המדיום המצומצם והתמציתי ביותר, וגם זה שבו יש הכי מעט שוחד דקוראטיב, מיסחרי, פנייה לטעם הקהל וכו'. לאט־לאט הפכו הרישומים ליותר ויותר מיני־מאליסטיים והרבה פחות תיאוריים. על גבול האבסטראקט, מבלי להיות אבסטראקטיים לגמרי.

במשך שלוש שנים רשמתי את נופי ישראל, אפשר לומר, מדן ועד אילת. לא חיפשתי נופים היסטוריים, לא חיפשתי אתרים מקודשים, נמנעתי מיישובים עירוניים. רציתי נופי בראשית, דברים שהציוויליזציה עוד לא שינתה ועוד לא הטביעה בהם את חותמה. התחלתי לחלק את זמני. חצי שנה בארץ וחצי שנה בפאריס, שבה חיה בתי.

לאט לאט התחילו הרישומים לצמוח בממ־דיהם. כשהגעתי לעבודות גדולות של מטר־ועשרים על מטר־וחמישים ראיתי שיש לי הגבלה. כל רישום מוגבל למישטח אחד, מסויים. או בא לי הרעיון להתגבר על המיגבלה על־ידי רישום על גליל, כמו הסינים והיפאנים. ליצור אמנות של רישום מתפתח, נפרש, נגול. אתה רואה את הנוף חלק־חלק, וכך אתה הולך בתוך הנוף. אתה כאילו שב ומטייל בנוף בתוך הרישום שלך. כך הגעתי לרישום מגילה שאורכו 10 מטר. אילו היה הגליל ארוך יותר — הייתי ממשיך אותו. כך חזרתי אל האמנות הקלאסית של הסינים והיפאנים, וכך הלכתי גם לראות את שטיח־הקיר של באייה, אחת מיצירות־המופת הגדולות ביותר של אמנות צרפת ואנגליה (יש חילוקי־דעות בשאלה מי יצר אותו). זהו שטיח־קיר באורך 70 מטר. רוחבו 50 סנטימטר וצריך לראות אותו כדי להבין את גודל ההישג האמנותי.

הבעיה הראשונה שלי היתה להתגבר על הזיקה שהייתי קורא לה סנטימנאטלית: הקשר לישראל, למקומות הזכורים לי מטיולי הילדות, וכו', ולהתמקד בערכים האמנותיים־האסתטיים. נדמה לי שאחרי כמה שנות עבודה הצלחתי במשימה שהצגתי לעצמי. את הגליל שלי בן עש־רת המטרים כבר הצגתי בשלוש תערוכות: במו־זיאון העיר היידלברג, במוזיאון בראדה (Breda) בהולאנד ובגאלרי־דה־פראנס בפאריס. בפאריס יצא גם הספר ובו רפרודוקציה של כל העבודה. הייתי שמח מאוד להציג אותה גם בארץ, אחרי הכל היא נוצרה בהשראת הארץ, אבל יש לי הגבלה: גליל רישום באורך כזה אפשר להציג רק במוסיאונים. ואשר למוסיאונים, נו, מי כמוך יודע...

האם אתה מרגיש קירבה כלשהי לאמן ישראלי?

כן, בעיקר לאנה טיכו שגם היא רשמה בעיפרון את נופי הארץ והמדיום העיקרי שלה היה הרישום. למען האמת, בבראדה רצו להציג תערוכה משותפת של אנא טיכו ושלי.

ועכשיו מה?

כן, עכשיו לסין, החלום הגדול של השנים

(המשך בעמוד 46)

רפי קייזר: רישום נוף

אורי בלסם
שבועיים בלי עבודה

סיפור

עבודה חדשה מכאן, מילואים שבוטלו באמצע, ועבודה שממנה פוטרתי מכאן, והיום יום מלאות שבועיים ללא עבודה.

כלומר בטלה.

כלומר הסרחה והרקבה בכיף. אין כסף, אין התחייבויות (חוץ מהמוסריות, הרגילות), אין אשה, אין ילדים, הכלב די לו בדוגלי ומים ובעליו –

היום שרימפס. מחר פלאפל בפיתה.

היום מסיבה בגורדון 9 / הפורשים 3, אפקה / מגיני הגדוד העברי 34/9 – 11 באינטרקום. יד־אליהו.

סיבוב בארים – אדום, אבטיח, מערבי. בשום פנים ואופן לא השופטים. „אני קמה בחמש." כן, גם אני קם בחמש. משלם בעד הבירה והולך הביתה לישון. הה הה.

בהרצל נעלתי את מדינת היהודים. בוקר טוב ישראל.

יש כל מיני אנשים שמפוטרים ממקומות עבודתם והבעיה שלהם אינה כלכלית. פיצויים, חסכונות, ואפשר להמשיך לחיות בנוח. אלא מאי? – יוני, יולי, אוגוסט – הבן־אדם עבד באותו המקום 20–30 שנה, רגיל לעבוד ולא יודע לנוח. קשה לו מאוד.

אני מוכן, תמורת סכום פעוט, ללמד את אלה – יחידים או קבוצות – איך להתבטל.

שיעור ראשון, יום שני ב־12.45.

המורה מגיע ב־3.55.

זה היה השיעור הראשון. אל תבוא. מחכים לך – לא חשוב. אל תבוא.

לא לבוא, לא ללכת, לא לעשות.

לספוג חוויות. החיים מרתקים. דברים קורים כל הזמן, לכל אחד, בקצב מסחרר.

אבל צריך לדעת שהם קורים. לראות ולחוש אותם כשהם נוצרים, ללוות אותם ולספוג את תמציתם כשהם מתרחשים – וגם להתענג על הרגע שאחרי היעלמם.

כרטיס כספומאט בצרות, מאיים להיבלע בכל רגע בנבכי המכשיר אך עדיין מקשקש כמה גולדות מדי פעם. לקחת ממשה כדי להחזיר לאיציק את מה שנתן להחזרת ההלוואה של לאה. דוגמה.

לא סכומים גדולים. 40 שקל פה, 45 דולר שם. לא מגיעים למשכורת הממוצעת במשק. סרט טוב, ספר טוב, שיחה נעימה על חבר/ה.

אין אהבות. כנראה יותר מדי דאון אנד אאוט. בנקודה הזאת חייב לבוא שיפור.

לא יודע מה לעשות לתיקון המצב. לא נותר אלא לחכות. ההסתברות היא אותה הסתברות ואף אחד לא יוכל להוכיח לי שלא.

לא לוותר. אף גראם לא פחות מיפה, רגישה, חכמה, טובה, חוש־הומור ואוהבת אותי. כל פשרה בעניין הזה דינה להיכשל.

לא ילד בביאפרה, לא אינטלקטואל ברוסיה, לא קולי בהונג קונג ולא ערבי בשאתילא ולא בת־ימי. זרוק בתל־אביב. יש גרוע מזה. עניין של מזל.

מאנגו ולי־צ'י וסלמון מיובא – כל מטעמי העולם ניתנים לטעימה מדי פעם אם אתה לא מתעקש על קבע או שכיחות, ודי בכך. גם כך הכרס תופחת והערך בשוק הבשר יורד.

מימיי לא עמדתי לפני חתונה. עוד לא היה לי סיפור עם אשה שאיתה רציתי להתחתן. היו כמה שרצו להתחתן איתי.

אני נפלא. אני אוויר בלי באלון. זו לא מודעת שידוכים. אני אביר חלומותייך. מעל לכרס פועם אצלי לב ובין עפאיו תשכון לה רוכיפת זהב. בגיל 38 אני עדיין מטייל

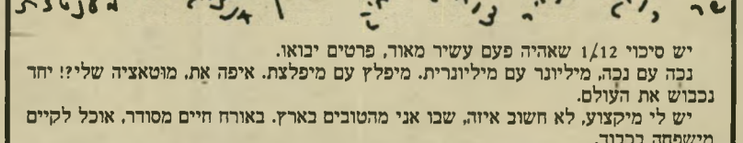

יש סיכוי 1/12 שאהיה פעם עשיר מאוד, פרטים יבואו.

נכה עם נכה, מיליונר עם מיליונרית. מיפלץ עם מיפלצת. איפה את, מוטאציה שלי?! יחד נכבוש את העולם.

יש לי מיקצוע, לא חשוב איזה, שבו אני מהטובים בארץ. באורח חיים מסודר, אוכל לקיים מישפחה בכבוד.

צריך ללכת לים. אני אומנם אדם עסוק, אם לא שמתם לב. אבל מעבר לעצם ההנאה, פשוט צריך להשתזף קצת. לא נאה לציפור־לילה ללקות בחיוורון העור בעיצומו של קיץ.

למלא דוח שנתי, עשר דקות עבודה. חופר מתחת לריצפת המס. החזר לא אראה כבר בחיים האלה, לא חשוב.

לחיות בשולי השוליים. לא ליפול, לא להמריא, לא להיות אומלל, לדעת למצוא את הנאות הרגע, לצבור אותן כמיטען של תיקווה לרגע שממנו והלאה כבר לא יהיה צורך לחפש אותן. והרגע הזה צריך אשה.

נכון להיום.

היה נכון מאז ומתמיד.

סליחה על שאני בוטה כל־כך.

שלום.

עורך נתן זך

החום גורם לבעלים בעייתיים להשתולל ולהכות אחדות מהן הצליחו להימלט אל המיקלט

מכות השמש

הראש שלי לקיר, מסלק אותי בכוח מהבית. הרבה לילות ישנתי בחוץ על ספסל. הרבה פעמים באתי לעבודה עם עין מנופחת. הייתי אומרת לחברות שלי: עקצה אותי דבורה. רבתי עם שכנה. אבל כולן ידעו את האמת.

לפעמים היה מכה אותי ליד אמא שלי. ,זה בעלך, אז מה אם הוא מרביץ לך. העיקר שיהיה לך איפה לאכול ולישון', ככה היא אמרה לי. או שהיתה אומרת: ,אני לא מתערבת בעניינים שבין בעל לאשה.'

לפני שלוש שנים עמדנו להתגרש. להגיד את האמת, פחדתי. על אשה גרושה מדברים לא יפה. יותר טוב להיות נשואה."

בסוף המישפחה שלי שיכנעה אותי לא יודעת אם אני לא גוזרת מוות על מי מהן. בעל אלים עלול להפוך לרוצח בקלות רבה מדי".

סיפורה של אלגריה גבאי, דקה, מתולתלת, פנים שיודעות הרבה:

התחתנו אחרי שהכרנו שבועיים. זה היה שידוך. ההורים שלי דיברו עם ההורים שלו, נפגשנו והתחתנו. הייתי בת 21. שכרנו דירה בפתח־תקווה. אני עבדתי כפועלת. הוא היה פועל.

מהתחלה הרביץ לי. ,את השפוטה שלי, תעשי מה שאני אגיד לך', ככה היה אומר. וכל מה שהוא ציווה, הייתי צריכה לעשות. להכין לו אוכל. לקום באמצע הלילה כדי להביא לו כוס־מים. לשרת את החברים שלו שראו אצלנו וידיאו.

ואם פעם לא הסכמתי לעשות משהו, הוא היה בועט בי. זורק את

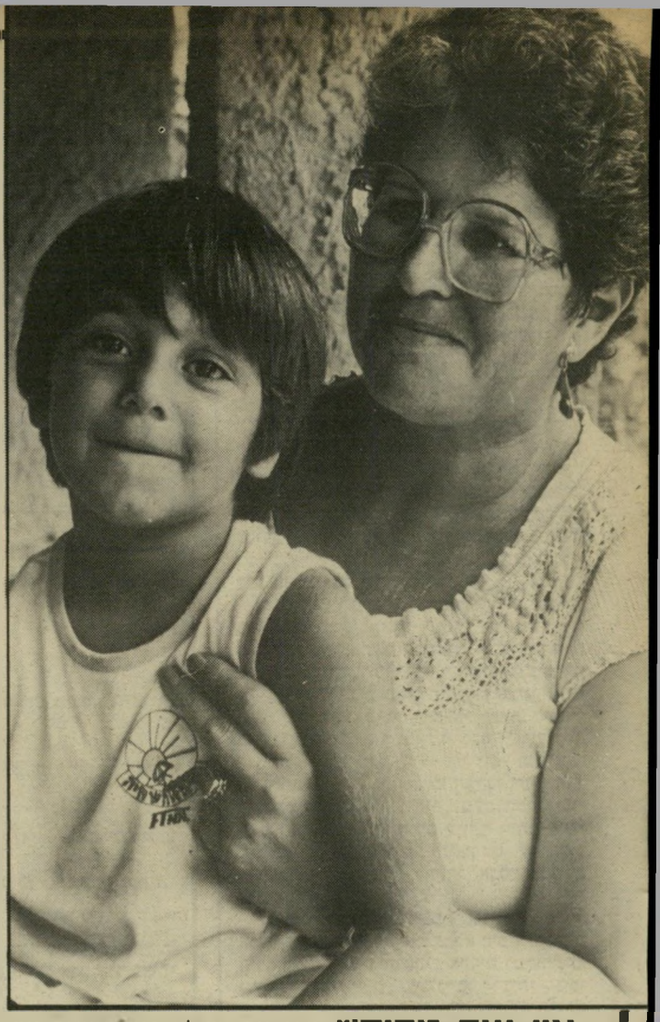

„אין עוד מקום!" „דבר כזה עוד לא קרה," אומרת רות רזניק, מנהלת המעון. „נאלצתי לדחות 12 נשים בתוך יומיים. מעכשיו יתקבלו רק נשים בסכנת־חיים מיידית."

אותו עזמי־החום, הגורם לנ־הגים להשתולל עד מוות. הוא ההופך את הגברים לקמוצי־אגרוף, המכים את נשותיהם במין תאווה קיצית, חסרת־מעצורים.

„זה רק בגלל החום הכבד והנורא כל־כך," אומרת רות רזניק, מנהלת המעון לנשים מוכות בהרצליה. יש בקולה כעין השלמה פילוסופית, ההופכת את המציאות למשהו נסבל.

אשה גדולת־מימדים. תשע שנים היא נוטלת תחת חסותה נשים מוכות, מאזינה לכאביהן, מלקקת את פצעיהן, מנסה למצוא פיתרונות מעשיים.

„אבל מה שקורה כאן ביומיים האחרונים מעולם לא קרה," היא אומרת. „אתמול היו שש פניות של נשים שביקשו להצטרף אלינו. נאלצתי לסרב. המעון מלא. היום היו שש פניות נוספות. דחיתי אותן. ואני

„לא רוצה יותר!" אחרי חמש שנות נישואין אומללות החליטה דרומית פור לנתוק בחיים חדשים. „בעלי ואמו התייחסו אליי כמו אל ילדה ותמיד השפילו אותי."

„אבא הרביץ!" יניב (באמצע), ילד בן 7, נולד וגדל במחיצתו של אב מכה. יניב הוא ילד עדין ורגיש, המשתוקק לאוזן קשובה ומבינה ומדבר בשטף. הוא משמיע מישפטים כמו „אמא היתה צריכה לעזוב כל עבודה שהיתה לה כדי לשמור עלינו. שאבא לא ירביץ לנו."

את נשותיהם. לנשים המוכות

להישאר איתו. אמרו לי: תעשי לו ילד. הוא יהיה בן־אדם. עשיתו לו ילד. לא השתפר בכלל. המשיך להרביץ.

ככה אני חיה בפחד. לא יודעת מתי תיפול עליי המכה הבאה. מתי יתנפח לי הפרצוף. הוא נותן מכות כל־כך חזקות. הוא גבר גברי כזה. אין לי אומץ להחזיר לו. אני רק פוחדת ושותקת. עושה מה שהוא מבקש, כדי שלא ירביץ. אוכלת את החרא בשקט.

פיתאום, לפני ארבעה חודשים, אחרי שש שנים של נישואים, הבנתי שאני כבר לא אוהבת אותו. באתי למעון עם הילד.

פה הילד התחיל לפרוח. בבית לא היה מדבר. ילד בן שלוש שותק כמו אילם. כאן התחיל לדבר. אומר כבר כמעט הכל. וגם אני טוב לי כאן.

עד כאן גבאי.

המעון מיועד לקלוט שבע נשים עם ילדיהן. בעונה חמה כמו זו מכונסות בו 13 נשים.

בלילה לנות שלוש נשים על הריצפה. במיטה קטנה ישנים אמא וילד. במיטה זוגית — אמא ושלושה ילדים.

לגבול הדק שבין צפיפות נסבלת לדחיסות בלתי־אנושית מצטרף גם מאבק עדין בין ליכלוך לנקיון, בין מחסור לרווחה, בין אין ליש. לא ברור מה מנצח: כיסויי המיטה מרופטים, פינות הקירות מלוכלכות, זבובים עקשנים מטיילים על פרצופה של תינוקת ישנה. שלולית קטנה של מים נמתחת על ריצפת המיקלחת.

שליש מכספי המעון מגיעים ממישרד־העבודה־והרווחה, שני־שלישים מתרומות. בארוחת־הצהריים אוכלות הנשים מרק־ירקות, תפוחי־אדמה אפויים, נקניקיה מסויה וליפתן. הן אינן רעבות. גם לא שבעות.

סיפורה של מרים גלוסלקר (26), נשואה שמונה שנים, אם לשני ילדים:

אני אשה מוכה כבר מליל־הכלולות. ביום החתונה בעלי רב עם אביו, ובערב, בגלל שהיה עצבני, היכה אותי. לפני החתונה היינו ביחד חמש שנים. אז הוא התייחס אליי יפה. רק אחרי החתונה הוא השתנה.

הייתי ילדה קטנה ותמימה. לא הבנתי כלום. לא ידעתי מה לעשות. חשבתי שככה צריך להיות. והוא ניצל את תמימותי: הרביץ לי ברחוב, כיבה עליי סיגריות, הוציא את איבר־המין שלו והשתין עליי, זרק אותי מהבית בלילה. בהתחלה התביישתי לספר להורים שלי. הם הרי לא רצו אותו. בסוף סיפרתי להם. אבל מה הם כבר יכלו לעשות? התחננו שנתגרש. אמא שלו היתה אומרת לי: אשה צריכה לעשות מה שבעלה אומר לה.

ואני עשיתי כל מה שהוא ביקש. הייתי אשה למופת. ניקיתי את הבית, הייתי קמה באמצע הלילה להביא לו כוס־מים, הכל בדי שלא ירביץ לי, כדי שיהיה שקט בבית.

„כבר בליל הכלולות!"

מרים גלסולקר סבלה ב־משך שמונה שנים מהתנהגותו האלימה של בעלה. בתחילה היתה מבוהלת ומפוחדת, אך האמינה שכך נוהגים בנשותיהם כל הגברים. אחר־כך ניסתה לעזור לו לשפר את התנהגותו. וכשכל זה לא עזר, החליטה לעזוב אותו. לשם כך ברחה למעון לנשים מוכות. „לא אעזוב את המעון עד שלא אתגרש," היא אומרת.

„אבא נושך!"

אבל המצב רק הידרדר. לפני חמש שנים הוא נעשה אל־כוהוליסט. התחיל לעשות מעשים איומים. חתך את הווירידים ליד הילדים. היכה אותי על־ידם. היכה אותם לידי.

בילדים האלה יש כל מה שלא הייתי רוצה שיהיה בילדים שלי. הם חיים בפחד, יש להם התפרצויות של זעם, הנפש שלהם מלאה בדברים נוראיים.

יניב, בן שבע:

ליד הבית יש לנו גינה. אבא תמיד סוחב אותנו לשם, מרביץ לנו, נושך אותנו וזורק עלינו אבנים. לי הוא עשה סימנים על הגב עם החגורה.

באנו לכאן עם אמא כי אנחנו לא יכולים להישאר אצל סבא וסבתא. הוא יבוא אליהם, יחטוף אותנו, יסגור אותנו בבית ונקבל עוד מכות. אנחנו נישאר כאן עד שאמא תתגרש.

עד כאן יניב.

מרים מדברת בקול אחיד, לא

(המשך בעמוד 46)

„התחתנתי בגיל 14!"

מרינה שמלשווילי היא רק בת 16 וכבר יש מאחוריה עבר של השפלות, מכות, נסיון לאונס, הפלה ולידה. „יותר אני לא מוכנה!"

„את השפוטה שלי!"

קבע בעלה של אלגריה גבאי כבר למחרת יום הנישואין ומאז היה נוהג בה ביד חזקה. הוא רדה בה. הוא היכה אותה עד שפניה התנפחו ואיים עליה ברצח. „למה הם לא מבינים שאני רוצה להתרחק ממנו. שחיי בסכנה לידו?"

כתבה: שרה ליבוביץ, צילם: ציון צפריר

מדוע שהנשיא לא יחון אותי כמו את ראשי השב"כ?

דון קישוט בכלא רמלה

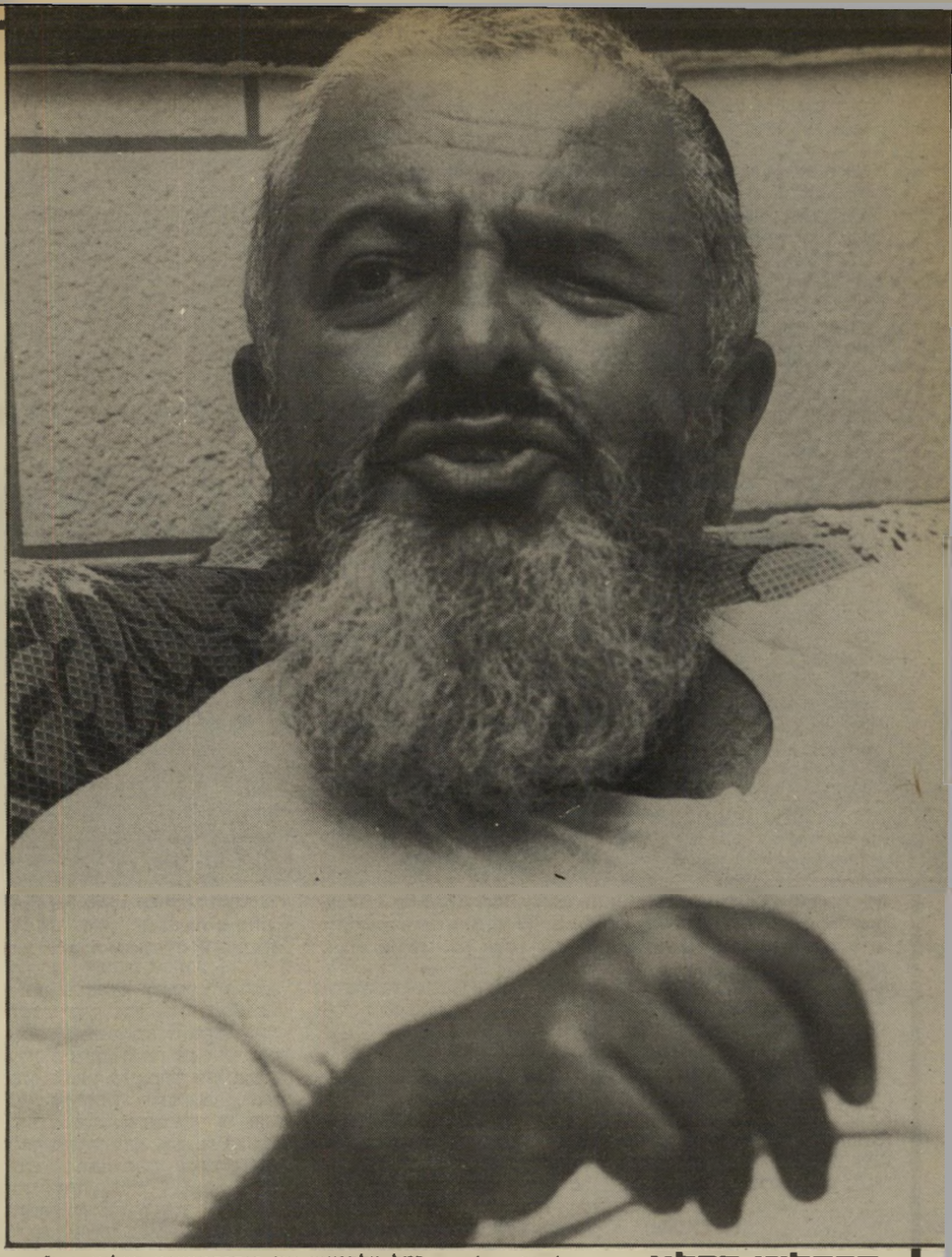

פרקליט בכלא חיים וייל, 54, עולה מארצות־הברית, הוא עבריין הצווארון הלבן. שמיום כליאתו הראשון אינו חדל מלהפציץ את בית־המישפט העליון בבג"צים. אין הוא בודד במערכה. גם ארנון דגני, בעלה של מירי (בתצלום, למטה) משתתף בהגשת העתירות.

ואם רק היו מניחים לו, היה וייל מבלה את כל שנות מאסרו בבית־המישפט העליון, מגיש בג"ץ אחד, ארוך וממושך, על מצבו של בית־הסוהר והאסיר הישראלי.

"בתי־הסוהר בישראל נראים כמו שהיו בתי־הכלא האמריקאיים לפני 50 שנה," הוא אומר.

כי גורלו, או סתם צירוף מיקרים משונה, גרם לו להתוודע הן אל בתי־הכלא האמריקאיים והן אל הישר־אליים.

חיים וייל (54) נולד בניו־יורק לזוג חנוונים יהודים, שומרי־מיצוות קפדנ־יים. כשהיה בן שלוש, חלה בסרטן ועינו הימנית נעקרה. "מאז היו חיי מאבק בלתי־פוסק," הוא אומר בעברית מגומגמת ובאנגלית טובה.

"בזכות כוח־הרצון החזק שלי הצלחתי ללמוד מישפטים ומינהל־עסקים, לעבוד כעורך־דין שנכנס ויוצא בבתי־הכלא, גם לנהל עסקים, גם להתחתן ולהוליד שישה ילדים."

לפני 16 שנים עלה וייל לארץ עם ילדיו ואשתו, אף היא עורכת־דין. הוא המשיך לנהל כמה מעסקיו בניו־יורק. בין שאר עיסוקיו רימה חברות אמרי־קאיות ומכר איגרות בונדס מעל למותר על־פי החוק. בית המישפט המחוזי בירושלים הטיל עליו שלוש שנות־מאסר וקנס של רבע מיליון דולר. מכיוון שאינו יכול לשלם את הקנס, ימשיך לשבת בבית־הכלא.

אושוויץ בלי משרפות

ב שנתו האחת כאסיר נדד וייל בין בתי־המעצר באבו־כביר, מיג־רש־הרוסים ורמלה, כלא מעשיהו, וכלא איילון.

"כולם גרועים. מדינה בתוך מדינה. אבל הנורא מכולם — אושוויץ וטרבלינקה, רק בלי המישרפות — הוא אגף המעבר של כלא איילון. שם יושבים האסירים שעוברים מבית־מאסר אחד למשנהו. אני ישבתי שם

ד רבר החשוב ביותר לחיים וייל הוא הצדק, ואם יש כאן סתירה מסויימת — שהרי חיים וייל הוא אסיר שהורשע בפדיון אגרות בונדס במיר־מה — הוא מבטל אותה בהינף־יד ובצחוק עצבני.

בעקשנות ובהתמדה שועט חיים וייל אל מה שנחשב לפיסגת הצדק — עתירות לבג"ץ. כ־50 בג"צים כבר ה־גיש בשנה האחרונה. רובם נידחו. עובדה זו אינה מרפה את ידיו. להיפך. כך הוא מרגיש כצודק כפול ומכופל: גם נלחם למען הצדק, גם נאבק כדי לזכות בתואר של לוחם.

איגוד מיקצועי לאסירים

ב ג־צים בולטים בדרכו האסירית של וייל:

מדוע אין האסירים זכאים לקבל עיתונים ממבקרים?

מדוע אין מיקלטים בבתי־הסוהר?

למה לא עורכים לאסירים בדיקות לגילוי מחלת האיידס?

כיצד מעזים הסוהרים לקרוא מיכ־תבים הנשלחים לאסירים?

מדוע אין איגוד מיקצועי של אסירים?

למה לא משלמים לאסירים שכר הוגן תמורת עבודתם?

מדוע לא מניחים לו, לוייל, לקיים את מיצוות "פרו ורבו" עם אשתו?

למה אין סיפרי־חוק בסיפריה של כלא איילון?

מדוע חנן הנשיא את ראש השב"כ ואילו אותו, את וייל, אין הוא מוכן לחנן?

התנכלות בכלא חבריו לכלא של וייל מתנכלים לו, על היותו חריג ביניהם. לאחרונה אף הטילו סיגריה בוערת לתוך כיס מכנסיו, ואיש לא בא לעזרתו. גם לא הסוהרים.

מי יציל את חיים וייל למות בכלא

100 אלף דולר לשלם אין

4 תשלומים

"חה" בשקט

שחד על חנאי

איש לא שמע

כתב־איום בכלא

מאחר שהאסירים סבורים כי וייל הוא איש עשיר, הם מטרידים אותו גם בכיוון זה.

אסיר אחד ביקש ממנו מכונית כמתנה ליום־הולדתו ואסיר אחר חיבר כתב־איום, אותו הטמין בשקית התפילין של וייל, ובו דרש 100 אלף דולר דמי־חסות.

שמונה ימים. אין שם כלום. אין נייר־טואלט, אין מים חמים, לא לשתיה ולא למיקלחת, אין שולחן, אין כיסאות. היינו 12 אסירים בתא אחד, אבל היו רק שש מיטות. שישה אסירים שכבו על הרצפה, את האוכל מכניסים לתא בסיר אחד וכולם יושבים על הריצפה ומחטטים בסיר, מקווים למצוא חתיכת בשר טובה.

„בבתי־הסוהר האחרים המצב רק קצת יותר טוב. האוכל מועט וגרוע. השרותים מלוכלכים. אם לא עובדים — משעמם. מי שעובד, הופך לעבד של בעל מיפעל פרטי, שמשלם 16 שקלים לחודש לאסיר המועסק במישרה מלאה.

„פעם אמר לי אחד הקצינים: ‚מה אתה רוצה, מלון חמישה־כוכבים?' לא, אני לא רוצה תנאים של בית־מלון, אבל אני גם לא מוכן להפוך לתת־אדם, בלי שום זכויות.

„אמרתי לאותו קצין: איינשטיין אמר שחברה נאורה ניכרת על־פי היחס שלה לאסירים. הקצין צחק. ‚שיבוא איינשטיין ויישב בעצמו בכלא.'

„בעצם, אף אחד לא יודע מה קורה באמת בכלא. עיתונאים לא יכולים להיכנס, שופטים באים בסיור מאורגן, רואים רק מה ששרות בתי־הסוהר מראה להם וחוזרים ללשכות שלהם, בטוחים שהם מבינים את האסירים.

„כשקורה מיקרה ממש חריג, כמו אז, שאסיר מת בכלא, הם ממנים ועדת־חקירה. מישהו שמע את המסקנות של הוועדה הזו? אני ראיתי איך מזניחים אסיר חולה, עורקים אותו לצינוק ולא נותנים לו להיפגש עם רופא. רק אחרי שגסס, נלקח לבית־החולים ושם מת. מישהו נענש על זה?"

רוחה זורקים עליי פירות. שופכים עליי מים קרים. ביום שבת זרקו סיגריה בוערת לתוך כיס המיכנסיים שעל גופי. הכיס עלה באש. כולם פרצו בצחוק. שאלתי את הסוהר: למה אתה לא עושה משהו? הוא ענה: ‚בשביל המשכורת העלובה שאני מקבל אני לא מוכן לסכן את חיי.'

„האסירים חושבים שאם אני צווארון לבן אני אדם עשיר. לפני כמה ימים ניגש אליי אחד מהם וביקש, בכל הרצינות, שאקנה לו מכונית כמתנת יום־הולדת.

„בתיק התפילין מצאתי מיכתב אנונימי, כתוב בעזרת גיזרי אותיות של כותרות עיתונים, בו מודיע לי מישהו שנשלח אל סילפן, הפסיכיאטר הראשי, מקבל זריקות והופך לרובוט שיכור.

„אני אסיר שונה. קודם כל, אני לא מסומם, ‚למה שלא תעשן סמים במקום לכתוב בג"צים', שאל אותי אחד הסוהרים, ‚ככה תהיה יותר רגוע.'

„אני גם לא טיפש ולא פחדן, ובגלל זה אני סובל. הם לא נותנים לי לצאת לחופשות."

„את כל החופשות השגתי רק דרך בג"צים. וגם אז הם מתנכלים לי. בתי־שעה באב התיר לי בית־המישפט העליון לצאת לחופשה של 96 שעות. ב־שרות בתי־הסוהר אישרו לי חופשה של 48 בלבד. ‚הבג"ץ שלך לא מעניין אותנו,' ככה אמרו לי."

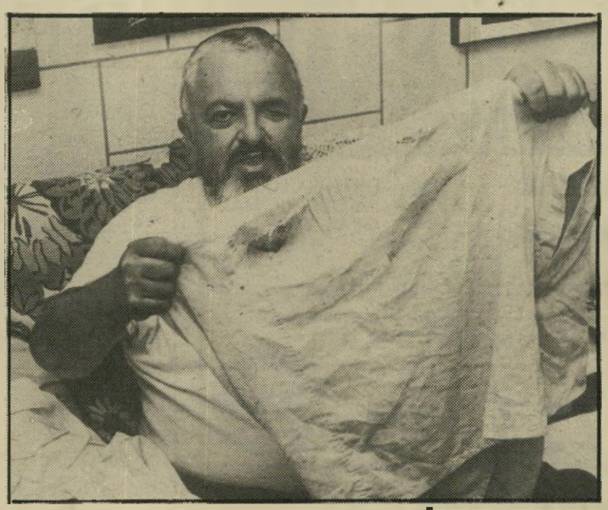

זכויות בכלא

כמעט אין לאסיר, לדעת וייל. האוכל גרוע, השירותים מזוהמים, המלבושים (כדוגמת התחתונים הקרועים, אותם הוא מציג) מסמורטטים, התעסוקה נצלנית.

שאם אתן לו 100 אלף דולר הוא יגן עליי."

„שרות בתי־הסוהר, שאמור להגן עליי, לא עושה כלום. להיפך. קצין כ־כיר אמר לי: ‚לא איכפת לי מה יקרה ב־ו' 2. אם ירצחו אותך, או תתאבד, אני אהיה מאושר. ככה אפטר ממך ומהבג"צים שלך'."

עכשיו מצא וייל אישור רישמי לדון־קישוט שבתוכו. הגה, המימסד מתעב אותו, גם מתפלל בסתר למותו.

„הם מעדיפים אסירים פחדנים ומסוממים, ורוב האסירים הם כאלה. פוחדים לפתוח את הפה, כדי לא להפסיד זכויות. מלאים בסמים, מתפקרים כמו צמחים. אומרים להם לאכול, הם אוכלים. אומרים להם לישון, הם ישנים.

„מי שעצבני, אבל לא אוהב סמים, על השולחן בביתה של מירי דגני, אשתו של ארנון, אסיר־שותף לחלק מהעתירות, מונח עיתון. וייל מעלעל בו בחופזה, נתקל בידיעה על המימ־כיר אמר לי: ‚לא איכפת לי מה יקרה ב־ו' 2. אם ירצחו אותך, או תתאבד, אני אהיה מאושר. ככה אפטר ממך ומהבג"צים שלך'."

עכשיו מצא וייל אישור רישמי לדון־קישוט שבתוכו. הגה, המימסד מתעב אותו, גם מתפלל בסתר למותו.

„הם מעדיפים אסירים פחדנים ומסוממים, ורוב האסירים הם כאלה. פוחדים לפתוח את הפה, כדי לא להפסיד זכויות. מלאים בסמים, מתפקרים כמו צמחים. אומרים להם לאכול, הם אוכלים. אומרים להם לישון, הם ישנים.

„מי שעצבני, אבל לא אוהב סמים, נשלח אל סילפן, הפסיכיאטר הראשי, מקבל זריקות והופך לרובוט שיכור.

„אני אסיר שונה. קודם כל, אני לא מסומם, ‚למה שלא תעשן סמים במקום לכתוב בג"צים', שאל אותי אחד הסוהרים, ‚ככה תהיה יותר רגוע.'

„אני גם לא טיפש ולא פחדן, ובגלל זה אני סובל. הם לא נותנים לי לצאת לחופשות."

„את כל החופשות השגתי רק דרך בג"צים. וגם אז הם מתנכלים לי. בתי־שעה באב התיר לי בית־המישפט העליון לצאת לחופשה של 96 שעות. ב־שרות בתי־הסוהר אישרו לי חופשה של 48 בלבד. ‚הבג"ץ שלך לא מעניין אותנו,' ככה אמרו לי."

יצור משונה באגף ו' 2

ת נועתיו של וייל רחבות ועצ־בניות. גופו גדל־מימדים, כרסו משתפלת מבעד לחגורת המיכנסיים. בעינו היחידה הוא מביט סביב בכעס. שעות החופשה המעטות שניתנו לו כדי שיתקין לעצמו עין מלאכותית מתקרבות לסופן, והוא אינו יכול להחליט מה לרחוס בזמן המעט שנשאר.

עכשיו הוא כלוא באגף ו' 2 של כלא איילון לשם הועבר ממעשיהו, אחרי שהוגדר כאסיר בעייתי המרבה לשלוח בג"צים. וייל הוא אסיר הצווארון הלבן היחיד בכל האגף. האסירים רואים בו חריג, מין יצור משונה שנמצא בתוכם אבל לא שייך אליהם.

„בחודש האחרון פרצו לי את הארון שלוש פעמים. גנבו לי רדיו וממתקים. קרעו לי בגדיי בסכין־גילוח. בזמן הא־

(המשך מעמוד 27)

הורוסקופ

מעצמו רבות. כשהוא עובד, הוא אינו שוגה, ונותן תשומת לב מיר־בית למעשיו. הוא לא מוותר לעצמו גם אם קשה לו. הוא חסר מנוחה, ולכן לעיתים קרובות הוא מערער את שלוותם של אלה שחיים בקיר־בתו. לעיתים הוא ממש נכנס לני־שמה, ומכניס את כולם לדיכאון בנבואותיו השחורות. המילים: „תראו שהצדק יהיה אתי" שגורות על פיו, והוא אכן תמיד צודק.

● מאזנים

בן מאזנים אינו מעוניין למצוא פגמים בזולת. הוא תמיד מנסה למצוא את הצד המתאים לו אצל זולתו. על מנת שיוכל לחיות עימו בשלום. הוא מחפש את הצד הטוב והנוח, ומעלים עין מהפגמים. לא נוח לו להיכנס לעימות עם השני. הוא איש־שלום, אינו ביקורתי, וגם כאשר דבר מה לא בסדר, הוא מנסה לשכנע את עצמו שזה לא כך, ואולי בפעם אחרת זה יהיה שונה.

● עקרב

ביקורתו של בן עקרב מעמיקה וחודרת לעומק הנשמה. הוא אינו מוצא פגמים חיצוניים, כמו בן בתולה למשל, שכן לב לתלבושת שאינה בסדר. העקרב ינסה להת־חקות אחר דרך מחשבתו של הזו־לת, וירצה להבין את המניעים להתנהגות זו או אחרת. לפעמים הוא ימצא או ימציא חסרונות ש־כלל אינם קיימים, על מנת להשפיל את הזולת, ולהראות עליונות.

● קשת

בן קשת אינו ביקורתי לשם הביקורת, אך בגלל הכפילות הקיי־מת בו, הוא מוצא את עצמו לעי־תים קרובות במצבים שבהם הוא אינו שולט על תגובותיו, או הע־רותיו. הוא אומר כל דבר, ולא חו־שב שמישהו יכול להעלב מהאמת. חלק מהאמת נראית לעיתים אכ־זרית ופוגעת ביותר. אף אם הוא לא התכוון ומבקר את המצב שא־ליו נקלע.

● גדי

גדי ביקורתי כלפי עצמו בעיקר – הוא דורש מעצמו ורוצה להגיע להישגים. בדרך כלל התוצאות אינן מספקות אותו ולכן ממשיך בביקורת עצמית שלעיתים מער־ערת את ביטחונו העצמי. באופן טבעי, האדם שמבקר את עצמו, דורש גם מסביבתו הקרובה שתנ־הג כמותו. לכן הגדי מעוניין לקדם את אלה החיים בקירבתו, וביקור־תו בונה.

● דלי

בן דלי אינו ביקורתי במיוחד, הוא מאוד הומאני, אוהב אדם ואינו מעוניין למצוא חסרונות בזולתו. הוא מקבל את החולשות בהבנה, ואפילו מנסה לעזור לשני להתגבר עליהן. הוא יעיר ויכעס כאשר יראה התנהגות שאינה צודקת, או אם יראה שנעשה עוול למישהו. אז הוא לא ינסה לברור את המלים שבהן ישתמש. הוא יידע להיות עוקצני ומעליב, כמו כל אחד מהמזלות הביקורתיים ביו־תר.

● דגים

בן דגים מאוד ביקורתי גם בגלל שמזלו קוטבי למזל בתולה, וגם בגלל שעל פי רוב הוא אינו מרוצה. הוא רגיל להתלונן, שום דבר לא טוב דיו. הסיבה לכך היא, שבן דגים רגיל לחיות באשליות וח־לומות. וכאשר הוא מתפכח, הוא נוכח ששום דבר בפועל לא כל כך יפה ומוצלח כפי שהיה בחלום. החלום תמיד יפה מהמציאות, וכאשר המציאות טופחת על פניו, הוא מתאכזב ומבקר את המצב שאליו נקלע.

עוגה לבגין

(המשך מעמוד 15)

השומרים נראים מפוחדים ביותר, כשהם מדברים על כך. לא ברור להם מה מותר לפלוט ומה אסור. מה שברור שהרבה אסור.

ניסינו לאתר את יחיאל קדישאי בטלפון, ללא הצלחה. פגישה מיקרית עם אריה, נהגו הג'נג'י של בגין, הבהירה לנו כי קדישאי נופש במעלה־החמישה.

הנהג נראה מבוהל ביותר: „מה זאת אומרת, הלכתן לבקר את בגין? אסור!... ודאי שהוא רוצה לראות אנשים... התפקיד שלנו הוא לשמור עליו מפני זה... למנוע ממנו..."

מזמן לא שמעתי דברים סתומים כל־כך, בלתי־מפורשים. אחרי הצה־ריים, איתרנו את קדישאי. אם היה מופתע — שיחק אותה בחן, נשמע מתלהב מהרעיון וניער מעצמו במ־הירות את האחריות, לעבר חסיה מילוא־בגין.

גם חסיה התלהבה, אבל „הבית סגור!" פלטה במבוכה. „מחר חוגגים רק בני־המישפחה: ככה, הבית סגור!"

פליטות־הפה המוזרות האלה והלחץ ההיסטרי של כל הסובבים הניעו אותנו לאחל לה מזל־טוב ולשוב לשם כעבור שלושה ימים, בליווית צלם העולם הזה.

קודם לכן, העברנו לבגין בקשה כתובה להיפגש עימו. גם תהליך זה הוא מסובך בכל הקשור לבגין.

ביום השישי בערב חזרנו לרחוב צמח. כשבידינו מיכתב עבור בגין. השוטר בעל התסרוקת דמויית־הפיאה התקרב אלינו. מקרוב הסתבר, כי זהו שומר אחר. בטרם נטל את המיכתב לתעודתו, חקר אותנו שוב ושוב: „אתם מישפחה? כמו מישפחה? יותר ממישפחה?"

בצהרי היום השני שבנו למקום, כשעימנו צלם העולם הזה ציון צפריר, ובידינו עוגה אחרת — טריה. דבורה קורפו חששה להביא את העוגה במו־ידיה, ועל כן — או מסיבות אחרות — הוזעק איש־ביטחון.

בינתיים התמקמתי בסוכה, באירוחו הנדיב של השוטר התורן שלמה כמאלי. הוא עובד שם קבוע, מכיר את כל הנכלים ועם זאת — לא ידע בדיוק מה מותר ומה אסור. הוא התנהג כאילו נתקל פעם ראשונה במצב שאנשים מתעקשים לפגוש בבגין.

בעוד כמאלי מכין לי קפה וטורח סביבי, הצליחו צפריר ודווידוביץ להתגנב, לרדת במדרגות ולהנציח את פתח דירתו של בגין מקרוב.

כמאלי נזעק באיחור והחזירם למעלה, תוך כדי התלבטות: מותר לצלם, אסור לצלם.

בינתיים הגיע צחי, איש־הביטחון והצטרף לחגיגה. השניים שמחו להצ־טלם למזכרת. כמאלי אף אץ לחבוש את כובע־השוטר שלו, ועמד ברום מתוח לפני הצלם.

בעוד הם מצלמים זה את זה, מישישתי את הדופן התחתון של השולחן וידי נתקלה בכפתור. הבטתי למטה וגיליתי שצבעו אדום. לחצתי עליו, ונשמע זימזום קל. הבנתי שזהו הכפתור הפותח את דלת הכניסה של דירת בגין.

רמזתי על התגלית לדווידוביץ, ולקחתי את צחי לסיור סביב הבית. החלונות היו פתוחים בריווח נמרץ כפי שהיו ביום השישי. שום תנועה לא נראתה בעצם, שום רמז לחיים המת־נהלים מאחוריהם.

משהירהרתי בקול מדוע אין רואים תנועה בדירתו של בגין, בניגוד לשאר הדירות בבניין, ותמהתי מדוע אין משאירים בידי בגין את שיקול־הדעת עם מי להיפגש, איך ומתי, ומדוע מפקחים עליו מבחוץ באופן כל־כך הדוק, והזכרתי — שומר־שמים — את כפתור־הלחיצה — נבעת איש־הבי־טחון. הוא מיהר, אחז התרגשות, למכוניתו ואמר כמה מילים במכשיר־הקשר הצמוד. אחר־כך יצא והתחיל לטלפן באופן בהול. ולצעוק על השוטר שהסמיק.

החלה תנועה בהולה. בשלב זה החלטנו להסתלק, בטרם ינסו להחרים מידינו את סירטי־הצילום.

הקולג' הישראלי לרפואה אלטרנטיבית

מרפאים ומרצים בתחומי הרפואה האלטרנטיבית

הומאופתיה, הרבולוגיה, רפלקסולוגיה, אקופונקטורה, שיאצו, פרחי בך וכד'

המעוניינים להצטרף לצוות ההוראה של הקולג' החדש, שיכשיר כח אדם מקצועי ומיומן בתחומים אלה מתבקשים לפנות בכתב לת.ד. 29627 תל אביב.

זיוה תלם

דוד המלך 10, הרצליה פיתוח

אביב – קיץ 1986

הנך מוזמנת
לראות ולקנות
את אופנת העור של זיוה תלם

„זיוה תלם"

בפיפת' אבניו... ובהרצליה פיתוח

✦

מחירים סבירים כל השנה
ניתן להזמין, לפי מידה ובכל גוון

זיוה תלם מארחת את:
האופנאי ג'די מליץ – בגדים ליום ולערב
רזיאלה – בגדי־ערב
M/N – בגדי בד אופנתיים
חגורות ★ תיקים ★ אביזרים שונים מותאמים לכל הדגמים בחדר־התצוגה.

המכירה תתקיים ביום שישי 29.8.86 וביום שבת 30.8.86
דוד המלך 10, הרצליה פיתוח

שולה

הדבקת ציפורניים –.20 ש"ח
באיכות מעולה על ידי מומחים

היחידי בארץ
מכירת ציפורניים בסיטונות
תל־אביב, רחוב המלך ג'ורג' 89
טל. 03־284919, 295318

סקס ועסקים ללא שותפים סמויים

אנו מספקים:
★ **מכשירים למניעת ציתותים בטלפון**
★ **שרות לגילוי מיקרופונים מדשתלים**
★ **מגלי מתכות**
★ **מזכירות אוטומטיות**

רדיו דוקטור בע"מ
שלום עליכם 18, ת"א. טל' 286444

אל תתגרשו ללא הסכמה

"הלב" – עמותה לנירושין בהסכמה
"הלב", התחלה של חיים חדשים. 16.00 – 19.30
עד קבלת הגט!
מחירים נוחים
עוזיאל 117, ים. **02־422153**

מודעות בטלפון

לכל העתונים
בכרטיסי אשראי במחירי המערכת

ישראכרט | ויזה | DINERS CLUB INTERNATIONAL ISRAEL LTD.

שרות ת.ד. ללא תשלום – חניה חופשית במקום

פרסום אידיאל
אבן גבירול 110 ת"א, פתוח 7.30 – 20.00 רצוף
03־227117/8

BEAUTY CENTER

מרכז לניתוחים פלסטיים

★ לנשים ניתוחים לחיזוק וקיצור שרירי הנרתיק הרפויים
★ ניתוחים קוסמטיים אף ★ פנים ★ חזה
★ תיקונים פלסטיים של מחלות ראומטיות
כולל הירדמות האצבעות ו"אצבע קופצת"
★ ניתוח א.א.ג. ישור מחיצת האף, פוליפים, ושקדים
בזל 1 ת"א
טל: 03־244480, 03־244930, 03־226844

מלכות המים נראות כל־כך רון־לי

גם את יכולה
עם בגדי הים של רון־לי!
הציגי מודעה זו בזמן הקניה בחנות המפעל ותזכי להנחה מיוחדת!

רון־לי ron־ly

רון־לי רח' רבנו חננאל 14 ת"א (הרצל פינת סלמה)
טל. 03־823285, 03־825135.

מאחור המיקרופון

„אז תתלונן ותצאו"

שמואל אומני, אמרגנה של הזמרת מירי אלוני, טוען שהוא לא התפרץ למישרדו של **נחמן שי**, מפקד גלי צה"ל, כפי שנאמר בשבועון זה (העו־לם הזה 20.8.86) ובשאר העיתונים.

אומני אומר:

הוזמנו לפגישה רישמית, אחרי דחיות ארוכות והזזה הפגישה לתאריך אחר. לא ידעו עלינו כשהגענו לשער, וגם כשהגענו לחדרו של נחמן שי לא ידעו עלינו, ואף לא הזמינו אותנו לשבת. כששאלנו מה העניינים, ענתה המזכירה, בחצי פה, שנחמן שקוע בשיחת־טלפון. היא נכנסה אליו, יצאה, ולא אמרה לנו דבר.

אחרי כ־10 דקות דפקה מירי על הדלת ונכנסה לחדר של נחמן. היא מצאה אותו יושב כשהבירכיים שלו על השולחן, רכון אחורה ומדבר בטלפון. הוא לא מצא לנחוץ להתנצל או להכיר בקיומה. מירי פנתה אליו ואמרה לו שאם השיחה תימשך הרבה זמן, היא לא תוכל לחכות. נחמן ענה לה: „אז תלכי"

הוא לא שינה את תנוחתו, ולא עשה שום מחווה של נימוס המתבקשת מהיותה של מירי אשה. מירי פתחה את הדלת ובדמעות בעיניים אמרה לי: „תראה מה הוא אומר לי."

נכנסתי לחדר, דרך הדלת הפתוחה, וראיתי את נחמן יושב באותה הפוזה. אמרתי לו שאני לא חושב שזה מתאים לו להתנהג כך ולשבת כך. הוא אמר לי: „אז תתלונן ותצא מהמישרד שלי."

אז חלו בינינו חילופי־דברים חרי־פים. השתמשנו בשפה נקיה, אך בוטה. אמרנו לו שעבודתו עכשיו היא לפגוש

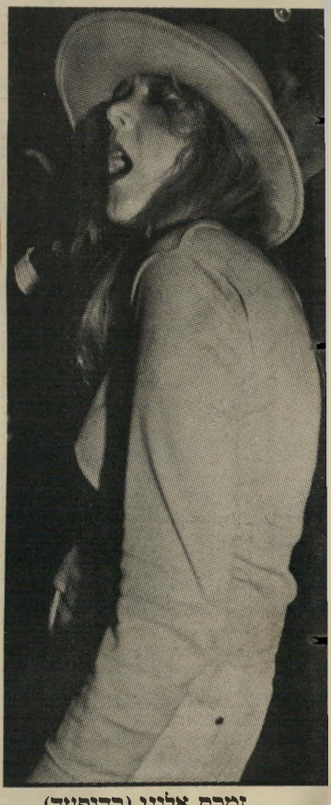

זמרת אלוני (בהופעה)
„אז תלכי"

אותנו, ולא לדבר בטלפון. נחמן עזב את המישרד.

בדרכנו הביתה באו שני רבי־סרנים והפצירו בנו לשבת. לא ללכת. ולברר את העניין.

לא באתי לבקש שישמיעו את מירי. באתי בהצעות בקשר לתוכניות שהיו לי לגבי מירי ולגבי עצמי, ועל הביקורת שאני מותח על מדיניות־השידור והסלקציה של התחנה.

הקצינים הציעו לנו לכתוב מיכתב. כך עשיתי, לפי ניסוחם שלהם. כתבתי שאני המום מהתקל. בשום שלב לא התנצלתי. הצעתי לו גם לשמוע את תקליטי־השדרים של מירי.

העולם הזה 2556

בושס נגד רותם

ד"ר ילדה הכי נראית והכי מדוברת בארץ בימים אלה היא רותם אשבל, כוכבת תשדירי־השרות לערוץ השלישי (טלטכסט) ובעלת פינה בתוכנית הטלוויזיה הפופולארית זהו־זה. כמו כל שחקנית או דמות ציבורית, היה גם על רותם להיות מוכנה לקבל ביקורת, אם טובה ואם רעה.

אלא שרותם בת ה־10 אינה מכירה את החוקים או את כללי־המישחק. היא טרם יודעת שהמבקרים אינם נוהגים תמיד באלגנטיות ולא תמיד הם מבקרים את הראוי לביקורת.

רותם לא ידעה שמבקר, החייב למסור את הכתבה שלו לעיתון בשעה מסויימת, יושב לפעמים מול הנייר ואין לו מה לכתוב — כי הוא אינו מבין בכימיה, אין לו דיעה על התסריט, ואין לו מושג כיצד עורכים סרט. ובכל זאת, בדפוס מחכים לרשימה שלו, והוא צריך לכתוב משהו.

ואז, בהיסח־הדעת, לפעמים מתוך מעידה של ביטחון עצמי מופרז ולפעמים מתוך רישעות גרידא, נופלת היד הכותבת מטה, אל מתחת לחגורה, וכשהיא מגיעה לשם מתחילות הרגליים לדבר — והן בועטות חזק.

אחרי הבעיטה כבר אין טעם לברר מי הוא הנבעט ומה פישעו. אם בכלל. העורכים בדפוס, שכבר חיכו ליצירה זמן רב, חוטפים את הנייר ומדפיסים את תוכנו כדי לסתום את החלל הריק בעיתון של מחר.

בוטה וארסית. זה אינו קורה ב־כל העיתונים. מאז פרצה רותם הקטנה מאלמוניותה, היא רואיינה, צוטטה וצולמה כמעט בכל עיתון בארץ. היו שאהדו אותה מאוד, היו שבין השורות התגנבה להם טיפ־טיפה ביקורת, בעי־קר על הטכסט ששמו בפיה ועל ה־בימוי. אבל כל העיתונאים זכרו היטב שה„סיפור" שלהם היא רק בת 10, עם רגישויות של בת 10 ופחדים של בת 10.

רק עיתונאית אחת שכחה עם מי יש לה עסק, או שהתעלמה מכך בכוונה. הדה בושס, מוותיקות כותבי־הביקורת, פירסמה רשימה בעיתונה, הארץ.

הדה בושס (ימין) תקפה את רותם אשבל (משמאל) בגסות והילדה בת העשר בכתה כל הלילה

אלוהים והשור. הוריה של רו־תם ניסו להסתיר ממנה את העיתון ואת הכותרת האיומה, אבל כמו תמיד נמצא מי שהראה לילדה את הקטע. רותם בכתה כל הלילה. היא עוד לא מבינה שזה חלק מהמישחק, ושצריך לפתח נוגדנים לארס. היא עודה צעירה. כשתתבגר, היא בוודאי תדע להגן על עצמה ואולי לכתוב מיכתב־תשובה לגברת בושס.

בינתיים פנו הוריה של רותם בתלו־נה ליו"ר מועצת העיתונות ולמערכת הארץ. נודע להם שאנשים רבים כתבו לרמתה של הגברת בושס. בעיתון הארץ מכירים כנראה את הפיתגם הלאטיני האומר: „מה שמותר ליופיטר אינו מותר לשור", או, במילים אחרות, מה שמותר לעיתונאי, אסור לקורא.

רותם בכתה לילה אחד. אחר־כך היא חזרה לשיגרת־חייה. בימים אלה היא עסוקה בעטיפת הספרים והמחברות לקראת תחילת הלימודים בשבוע הבא. רותם עולה לכיתה ה'. להדה בושס אין לאן לעלות. מסתבר שגם אין לה כבר לאן לרדת.

דניאלה שמי ■

לא היתה לנחמן שום זכות להפנות את תוכן המיכתב לעיתונות. המיכתב הופנה אישית אליו. כתבתי את המיכ־תב בהמלצתם ובהתערבותם של שני הקצינים, אחר קצין־ניהול והשני קצין טכני.

מאחורי המירקע

צמד־חמד

הקרב הסתיים. נפתח מיכרז לתפ־קיד עורך מבט. ניגשו למיכרז **מנשה רז**, **יעקב אחימאיר** ו**רפיק חלבי**.

בכיר במחלקת־החדשות בטלוויזיה אומר שמי שיזכה במיכרז יהיה, בסופו של דבר, יעקב אחימאיר. אך הטענה הנשמעת היום בבניין־הטלוויזיה היא שיעקב אחימאיר יתמנה כעורך־על של מבט ושל מחלקת־החדשות, ומי שלמעשה יערוך את מהדורות מבט יהיו הצמד־חמד **יעל חן** ו**רפיק חלבי**. טוענים שזו האפשרות היחידה לנסות ולקדם את שני עורכי־מבט אלה, שכן לכל ברור שחלבי וחן לא יצליחו בכל מיכרז, בשל דיעותיהם הפוליטיות.

בבניין־הטלוויזיה טוענים שפתיחת מיכרז, ואי־מינויו של קרפין כעורך מבט, הם הצלחה גדולה של **חיים יבין** ו**יאיר שטרן**, שעשו הכל כדי למנוע מקרפין את התפקיד.

שטרן וחלבי אף נראו השבוע חוגגים את ניצחונם הקטן בהרמת כוסית בצריף הירושלמי.

נחים באילת

הקרב הגדול על מינוי עורך מבט הסתיים בינתיים. **מיכאל קרפין**, ה־נתמך על־ידי **חיים יבין**, יגש למיכרז על תפקיד עורך מבט.

עד למיכרז נופשים ראשי הטל־ויזיה באילת. השבוע חזרו אורי פורת ומישפחתו מחופשה בת שבוע במלון סונסטה. גם דוברת רשות־השידור, **ירדנה הראל**, עשתה את חופשתה באילת. ואילו השבוע ירדו חיים יבין ומישפחתו לעיר הדרומית, ובשלב זה שקט בבניין הטלוויזיה בירושלים.

כשיחזרו הכל מחופשת־הקיץ, צפוי סתיו סוער בבניין.

מי שחופשתו הופרעה היה מנכ"ל רשות השידור, שהוצף בקריאות טל־פוניות בעיקבות סירובם של הטכנאים לצאת לקאמרון. הם דרשו תוספת־שעות־נוספות עבור נסיעתם לשם, והמנכ"ל נאלץ לוותר על שעות־שמש לטובת משא־ומתן עם ראשי־הטכנאים.

מחכים לפיצוץ

צלמי הפילמים, הווידיאו ועורכי־סרטים פרשו מוועד־העיתונאים. **עזרא חליפא**, נציג צלמי הפילמים, **עזרא חליפא**, נציג צלמי־הווידיאו **ואורי זאנה**, נציג עורכי־הסרטים, החליטו לפרוש. השלושה, המייצגים כ־30 איש, פנו להסתדרות. בתחילה הם קיבלו גיבוי מאיש ההסתדרות, נציגו של הברפלה.

אך הנהלת רשות־השידור הודיעה לנציגים אלה כי היא אינה מכירה בהסכמים שהם עשו עם ההסתדרות, ואיימה כי מי שיעשה סנקציות, יושעה מרשות־השידור.

השלושה מנסים לעשות מהפכה ברשות־השידור. הם טוענים שהשכר שהם מקבלים הוא מועט, ולדעתם יוכלו להשיג יותר אם ילכו לבדם למשא־ומתן.

אגודת־העיתונאים דרשה מנציגי הפורשים להחזיר את תעודות־העי־תונאים שברשותם, שכן אינה מכירה בפרישה.

ההסתדרות נמצאת במלכודת. שכן צלמי הפילמים עובדים רק ארבעה ימים בשבוע. העורכים עובדים חמישה ימים בשבוע, ובדירוג העיתונאי יש בעלי־מיקצועות שעובדים רק ארבעה ימים בשבוע. להסתדרות. אם תחליט לקבל את הפורשים, יהיה קשה להתמודד עם הענין, שכן מחר יבואו אליה נציגי ענף אחר במשק, ויבקשו תנאי־עבודה כמו לפורשי ועד־העיתו־נאים.

השבוע אף איימו הפורשים כי לא יכינו כתבה למבט. כל עוד לא יתקבלו דרישותיהם.

רצים לשרות זרים

• בעיקבות כתבתו הטלוויזיונית של **חנן עזרן**, לפני שלושה שבועות, על החוות החקלאיות שהקימו ישראלים בדרום־אמריקה ובאפריקה, הוצף עזרן בעשרות מיכתבים ובקריאות טלפו־ניות.

הגל הראשון כלל נזיפות. „אסור לך לשדר כתבות שבהן מראים איך ישראלים מצליחים להסתדר בחו"ל, מיכתבים להארץ והם שאלו מדוע אין מפרסמים את המיכתבים האלה.

מזכיר מערכת הארץ, גדעון לוי, הבטיח לפרסם כל מיכתב שיהיה מנוסח בלשון תרבותית.

באחד המיכתבים הראשונים שהגי־עו למערכת, דרשה קוראת בשם תחיה רז: „לסלק את הזקנה האיומה!" המיכתב לא פורסם. קרוב לוודאי שהסיבה לאי־פירסומו נעוצה בניסוח הבלתי־תרבותי של תוכנו — שירד תחת הכותרת הבולטת „לסלק את הילדה האיומה". גם קוראיה הקבועים של הגברת בושס, המורגלים בכתיבתה הבוטה, הארסית והבלתי־מפרגנת בשנים האחרונות, נדהמו הפעם מעוצמת הגסות.

כמה קוראים שלחו מיכתבים למע־רכת עיתון הארץ. באחד מהמיכתבים כתב קורא: „אפילו אצל פושעים קשו־חים יש אתיקה, כללים והתחשבות. מה עם העיתונאים?"

■ ■ ■

הפתעה לעורכת

הפתעה לא־נעימה היתה השבוע ל**שולה שמרלינג**, ראש מערכת קול ישראל בחיפה.

ביום השישי האחרון הכינה שמרלינג כתבה ליומן השבוע על תאונות־דרכים.

הכתבה היתה על תאונת האוטובוס בכביש חיפה, שבה נהרגו שני אנשים ועוד 20 נפצעו.

בשעה שישבה באולפן וכתבתה החלה להישמע מעל גלי האתר, נשמעו מחוץ לאולפן חריקות בלמים וקולות־נפץ עזים. שמרלינג התבוננה אל מחוץ לאולפן. ולהפתעתה ראתה מכונית שנכנסה במכונית הוולוו שלה. וכך, תוך כדי שידור כתבתה על תאונות־הדרכים, זכתה שמרלינג עצמה להיות עדה לתאונת־דרכים. ודווקא במכוניתה. הנזק: 1000 דולר.

רונית אנטלר ■

מאת שולמית יריב

שוב ניצחה האהבה

ניצה אור ואלון הרין
אפילו שההורים איימו לנשלו מהירושה

בשכונת אפקה שליד תל־אביב גדל בחור צעיר בשם **אלון הרין**, בנו של בעל המיפעל לייצור תרכיזים, **אברהם הרין**. הוא גדל כמו שגדלים כל ילדי השמנת והקצפת של האיזור. בתי־ספר בבוקר וחוגי־העשרה אחרי־הצהריים, בגדים יפים, טיולים לחו"ל, בילויים בדיסקוטקים הטובים בעיר, תנועת־נוער לזמן קצר, הורים אוהבים ותומכים. ממש כמו כולם שם.

אלא שאלון הרץ שבר את הממוצע של ילדי האיזור. הוא פשוט גבה וגבה (1.98), והפך ליפה ומרשים יותר מיום ליום. בגיל 17 הוא כמעט היה משאת־נפשן של הילדות בשכונה ושל האמהות שלהן. ובאמת היו לו חברות רבות ויפות ונחמדות, וכולם קיוו שיום אחד אלון יתחתן עם הילדה הכי יפה והכי נחמדה של השכונה המוצלחת שליד תל־אביב.

אבל אז קרה דבר שהפך את היוצרות ושיגע את כל שכונת אפקה, ובמיוחד את הוריו של אלון הרץ. אלון, שכבר היה בן 18, ומאחוריו חברות צעירות רבות, הכיר פיתאום אשה של ממש: **ניצה אור**, חיפאית נאה ואינטליגנטית. הרומאן בין בני־הזוג התחיל בסערה, וככה הוא גם נמשך רוב הזמן.

זה שניצה היא חיפאית עוד אפשר היה לעכל. זה שהיא לא גדלה בשכונה, גם את זה עוד אפשר היה לסבול. מה שאי־אפשר היה בשום אופן לקבל — מצד הוריו של אלון — הוא שניצה קשישה מאלון בתשע שנים מלאות, והיא גם גרושה.

הוריו של אלון עשו את כל מה שניתן לעשות כדי להפריד בין בני־הזוג. אבל כמה שהם ניסו יותר, כך הלכה האהבה בין אלון וניצה וגדלה.

בינתיים התגייס אלון לצבא, ובמשך כל זמן שרותו שמר על קשר רק עם ניצה.

אחרי השיחרור, בנסיון אחרון, הודיע לו אביו שהוא מחרים אותו ולו יתן לו אף אגורה שחוקה מרכושו. אלון לא נשבר. הוא חיפש לעצמו עבודות מזדמנות ואף מצא אותן. הוא מכר לחמניות בשכונת אפקה וסלל מידרכות וכבישים בשכונות אחרות, וכך הרוויח כסף כדי שיוכל לצאת לבלות עם האשה היחידה שאותה אהב.

כשראו ההורים ששום דבר לא עוזר, הם הודיעו לאלון שאם הוא מתחתן עם ניצה הם לא יבואו לחתונה שלו. אלון קיבל את ההלטתם. החתונה נערכה לפני ארבעה חודשים, בהשתתפות חבריהם וידידיהם של בני־הזוג. אם מישהו היה עצוב מאי־נוכחות ההורים, הרי שלא ראו את זה עליו. כולם שתו ואכלו ושמחו, ויותר מכולם שמחו ניצה ואלון על שניצחו את הדיעות הקדומות ואת המוסכמות.

עכשיו הם יחד. כל הזמן. הם כל־כך רצו להיות יחד, עד שהחליטו לפתוח עסק שבו יוכלו לעבוד ביחד ולא להיפרד כלל.

לפני חודש הם פתחו מיסעדה קטנה בשם פינת הדלי. מיסעדה יהודית בסוף רחוב יורדי־הסירה בשותפות עם **אבי אברמוביץ**. היא חותכת והוא מגיש, הוא מנקה והיא מגישה, הוא רואג למלאי והיא רואגת לקישוטים. אחרי יום־עבודה קשה וארוך במיסעדה הם הולכים הביתה מחובקים.

אני מתחייבת בזאת שאכנס למיסעדה שלהם בכל פעם שאעבור באיזור, ואזמין לעצמי משהו. נעים לדעת שהכסף שאתה משאיר במיסעדה הוא מס לאהבה.

הפרד ומשול

מה עושה בן־אדם רגיל כשהוא רוצה לנסוע לכמה זמן לחו"ל? הולך לסוכנות־נסיעות, קונה כרטיס, משלם בבנק מס־נסיעות, אורז מיזוודה, קונה כמה מתנות לחברים בחו"ל, מטלפן למקום־העבודה ואומר "להתראות" ובסוף, דרך קשרים ופרוטקציה ביחד, הוא משיג מונית שתיקח אותו לנמל־התעופה.

ככה בן־אדם רגיל. אבל המהנדס **אורי עליזי** אינו בן־אדם רגיל. אורי עליזי היה צריך לקחת כמה ימים חופש כדי להיפרד.

אורי עליזי
עוד גברת ועוד גברת ועוד...

ביום הראשון למניין ימי־הפרידה הוא נפרד מחברתו הראשית הקרובה מזה שנה וחצי, **שרה וייספיש**, שהיא בתו של ליבלה וייספיש.

אחרי שהוא גמר להיפרד ממנה, הוא חילק את הימים שלו לחצי. בבוקר מישרד־נסיעות ובערב פרידה מגברת מסויימת. למחרת, בבוקר מס־נסיעות ובערב שוב פרידה, מגברת אחרת. ביום השלישי בבוקר הוא ארז את המיזוודות, ובערב הוא נפרד בצער מגברת עוד יותר אחרת. ככה חמישה ימים. אז פלא שהוא הגיע לנמל־התעופה שבור ורצוץ, מדוכא ועצוב?

מאוד והתחילו לטלפן לכל מיני מקומות שבהם מחפשים בעלים שלא חזרו הביתה.

רק בשעה 1 בלילה נפתחה הדלת, ובעל היום־הולדת נכנס בפתח. הפנים שלו חבולות, שתי שיניים חסרות, ורגל אחת כבר מגובסת. הסתבר שבדרכו מהאמא הביתה הוא עלה במרצדס האפורה שלו על עץ, ומייד פינו אותו לבית־חולים. שם גיבסו אותו וחבשו ושלחו אותו הביתה.

איזו הפתעה היתה לאורחים במסיבת ההפתעה!

איזו הפתעה

הדבר הכי צפוי בעולם זה מסיבות־ההפתעה, שעושות נשים לבעליהן ולהיפך, לרגל איזה יום־הולדת, בדרך כלל עגול.

כמעט כל גבר הרואה שאין שום הכנות מיוחדות בבית לקראת יום־הולדתו, כבר יודע שאשתו מכינה לו מסיבת־הפתעה, והוא עושה את כל המאמצים לא לנחש שום דבר ולהיות נורא מופתע כשבעים ההולדת בערב הוא מגיע הביתה ורואה שם את כל חבריו וחברותיו.

ככה בדיוק זה קרה בביתם של **איה וארלה בן־אהרון**, היהלומן שהוא גם שותף בהמועדון ברחוב ירמיהו. איה הזמינה. בעוד מועד. את כל החברים והחברות, וכמובן השביעה אותם שלא להגיד מילה לבעל השימחה וכל השאר.

ביום החמישי האחרון, כמה שעות לפני שהאורחים היו צריכים להגיע, היא המציאה איזה סיפור, ובעזרתו שלחה את ארלה לאמא שלו, כדי לקחת ממנה משהו מאוד חשוב. ארלה נסע לאמא שלו, והאורחים התחילו להגיע. וגם התיקרובת כבר הושמה על השולחנות, וכולם ישבו בשקט

איה וארלה בן־אהרון
בגבס ושיניים שבורות

וחיכו לבעל־השימחה שיגיע בחזרה מאמא שלו. אבל השעה היתה 9, והוא לא בא, ואהר־כך 10 והוא לא בא, ואפילו 11 ו־12, וכולם כבר דאגו

הקילקולים אצל הכלכלנים

עכשיו נודע לי שהרשימה שלי נתנה כמה רעיונות לפרופסורים שלא נכללו בה, וגם הם החליטו שכמה מילים במדור שלי יכולות לשחרר אותם מעול חיי־המישפחה. האחרון ברשימה, נכון להיום, כמובן, הוא הפרופסור נאה־המראה **ראובן גרנאו**, הנשוי כבר הרבה שנים עם **חרמונה**, ופיתאום בא לו שלא להיות נשוי איתה.

חבר"ה, די: הפסיקו לדאוג לי: יש לי על מה לכתוב גם בלי שתעשו מאמצים לספק לי חומר.

לפני כמה שבועות הבאתי לכם רשימה די־ארוכה של פרופסורים לכלכלה, שהתקלקלו להם הנישואין בזמן האחרון.

ידידים
מול פרנסה

לפני ארבע שנים, כשהצהירה **מונה זילברשטיין** שכל רצונה בחיים הוא להיגמל מהסמים ולהשתקם (העולם הזה 12.5.82) פירגן לה כל העולם.

כל חבריה וידידיה, מהימים הטובים, התארגנו, וכל אחד נתן מה שיכול היה לתת, בתוספת אהבה ועצה טובה וחיבה וגב להישען עליו. ידיד קרוב אחד הציע לה את דירתו, והיא עברה לגור בה. אנשים שמרו עליה שלא תעשה שטויות.

עברה שנה ומונה אכן השתקמה. החיוך שוב עלה על פניה היפים, ואפילו גיזרתה כמעט חזרה להיות מה שהיתה פעם. היתה הרגשה שהנה היא חוזרת להיות המלכה של העיר הזאת.

הדבר היחידי שהיה חסר לשיקום מוחלט היה עבודה. הענין הוא שהעבודה היחידה שמונה

מונה זילברשטיין
מזל חדש בלונדון

יודעת לעשות היא לשחק, ושחקנים יש בארץ הזאת כמו עורכי־דין.

מונה ניסתה פה וניסתה שם, ואנשים חייכו אליה והבטיחו להתקשר כשיהיה משהו מתאים, אבל שום שיחת־טלפון לא הגיעה, ועבודה אין.

בתקופה האחרונה היא ממש נכנסה למצב־רוח, כי שום דבר לא נראה אף באופק. ואז היא נזכרה באימרה הידועה „משנה מקום משנה מזל", קיפלה שתיים־שלוש חולצות לתוך מיזוודה ונסעה השבוע ללונדון. שם אומנם אין לה כל־כך הרבה ידידים, אבל לעומת זאת אולי פרנסה תהיה.

שושנה השיפוצניקית וארנסט הגואל

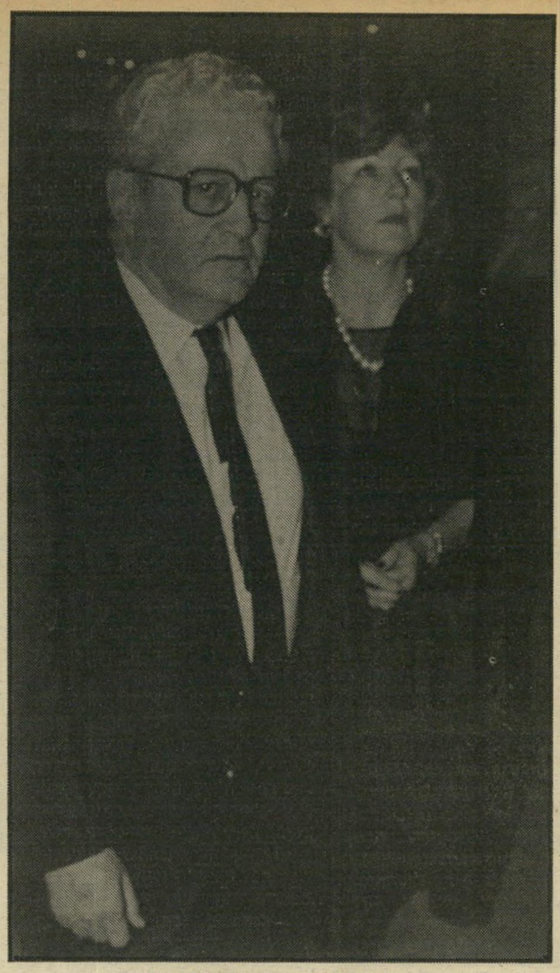

שושנה וינר וארנסט יפת
אפשר גם לקפוץ למלון

מה הייתי אני עושה, אלמלא בנו את בניני המלך דויד ברחוב אורי בתל־אביב? הייתי צריכה להתרוצץ לאורך ולרוחב כל העיר, כדי לאסוף סיפורים מעניינים. ככה אני פשוט עוברת לי ברחוב אורי, והסיפורים נושרים עליי מהחלונות הגבוהים של בניני־הפאר.

הסיפור האחרון הוא על דירת־הפנטהאוז ברחוב אורי 4 של **ריבה ואברהם טברסקי**.

למי שאינו זוכר, הזוג טברסקי היה זוג מאוד מכובד ומאוד מקובל במסיבות החשובות בעיר. הוא עשה כסף, והיא עשתה קרמיקה. כל זה עד שיום אחד פורסמה בעיתונות רשימה ארוכה של ישראלים שהחזיקו הרבה כסף בחשבונות בשווייץ. בין השמות ברשימה היה גם שמו של אברהם טברסקי. בזמן שכל ישראלי ממוצע קרא את הרשימה והתמלא קינאה עמוקה, ארז טברסקי את חפציו האישיים ונסע מכאן. זמן קצר אחרי נסיעתו, ואחרי שהסתדר באחת מארצות אירופה, הגיעה לשם גם ריבה אשתו.

מאז עמדה לה דירת הפנטהאוז היפה והיקרה בשיממונה, וחיכתה לגואל.

הגואל הוא יו"ר מועצת־המנהלים (מיל') של בנק לאומי, **ארנסט יפה**, שקנה את הדירה הענקית, למרות העובדה שאת רוב זמנו הוא מבלה עכשיו באירופה דווקא.

מאז קנה ארנסט יפה את הדירה, מלאו ידיה של **שושנה וינר**־(מיל')־**שיף**, בעבודה. היא מרהטת ומשפצת ומקשטת וצובעת ובוחרת ומרפדת וכל מה שעושים כדי להתקין קן חם למי שאוהבים. היא כל־כך עסוקה, שבקושי יש לה זמן לקפוץ פעם בחודש למלון דיפלומט. אבל בכל זאת, מי שרוצה למצוא זמן מוצא. היא מוצאת.

אחת יוצאת, אחת נכנסת

אחרי שגמרה לצלם את כל נבחרי־העם, חשוביו, יפיו ויפותיו, התפנתה הצלמת קטנת־הקומה **ורדי בהנא** לעשות לביתה.

לביתה היא תעשה יחד עם **דני וסלי**, מפיק בגלי צה"ל, שניהל רומאן ממושך עם השדרנית הנחמדה **יעל דן**. באחת ההפסקות ברומאן עם יעל הוא הכיר את ורדי, ומאז הם ביחד. בחודש הבא תיערך החתונה.

אבל כדי שיהיה איזון — כשצלמת אחת מתחתנת, מייד צלמת אחרת מתגרשת. הפעם זאת **מיכל היימן**, צלמת ידיעות אחרונות, הנשואה לבעלה הרופא כבר מגיל 21, ועכשיו נגמר להם. אז שיהיה בהצלחה לשני הזוגות, ושיהיו צילומים יפים מהאירועים הפרטיים שלהם.

ורדי בהנא
צילומים יפים מהאירועים הפרטיים

איה עשת
גם היא נפלה ברשת

איה והדוקטור

אין ירושלמים שלא מכירים את **איה עשת**. בעצם, גם כמה תל־אביבים מכירים אותה. ואפילו כמה חיפאים וכמה עפולאים ואילתים ואחדים מבאר־שבע, ושניים־שלושה מקיבוצי הגליל, ואפילו אנשים מבת־ים שמעו עליה. בקיצור, מי לא מכיר את איה עשת?

למי שלא מכיר, נספר שהיא אשה נאה מאוד, אינטליגנטית, משכילה, אשת־שיחה נעימה, לבושה היטב, בעלת חוש־הומור ואפילו מאוד מסודרת מבחינה כספית, למי שזה חשוב. ולמה אשה כל־כך מוצלחת לא מתחתנת? הירושלמים יודעים בדיוק למה היא לא מתחתנת. גם כמה תל־אביבים יודעים, ואפילו כמה עפולאים ואילתיים ובת־ימים. בקיצור, כולם יודעים למה איה לא מתחתנת.

כל זה עד ליום חמישי שעבר. באותו יום חמישי, שייזכר לטוב, או לרע, או אני לא יודעת איך, פגשה איה את הד"ר **מוקי שפלן**, מנתח פלאסטי הנמצא בתהליכים מאשתו.

מאותו היום החמישי הדוקטור ואיה אינם נפרדים לרגע, והעיניים שלהם ממש רושפות מאהבה.

כולם כבר יודעים את זה. הירושלמים וכמה תל־אביבים ועפולאים ואילתים, ואפילו אחד מבת־ים.

הווי

ריבאונד

רמת־גן הסביר יו"ר קבוצת כדורסל מקומית, כי הוא מקווה להפעיל את קבוצתו בעונה הקרובה, אבל בינתיים הוא זקוק לשחקנים, ל־מנהל קבוצה, למזכירה, למעשה ולכסף.

★ ★ ★

צריך מלון בחיים

אילת רכש מחסנאי־מזון, שעבר בבית־מלון מקומי, כרטיס־פיס, זכה בפרס הגדול, נטש את מקום־עבודתו, שנתפש על־ידי עובר אחר, שהחליט ללכת בעיקבות קודמו. רכש כרטיס־פיס גם כן, וזכה גם כן בפרס הגדול, אך החליט, בניגוד לקודמו, להישאר במקום עבודתו.

★ ★ ★

אדום עתיק

ירושלים הבחינו שכנים מבוהלים בדם הזורם מתחת לדלת דירתה של שכנה צעירה ורווקה, הזעיקו את המישטרה, שמחו לגלות, משפתחה הצעירה את דלת דירתה נוכח דפיקות השוטרים, כי היה זה מיץ עגבניות שנגזל משקית־האשפה שאותה הניחה השכנה ליד דלתה כדי להטילה לפח האשפה הביתי לכשתצא מדירתה, בדרכה לעבודתה.

★ ★ ★

כל פלאח וההגה שלו

תל־אביב ביקש ביטאון התק"ם (התנועה הקיבוצית המאוחדת) להמחיש את עליית רמת־החיים במשקים, הסביר כי ייתכן מאוד שבעצם פירוש המונה תק"ם, לפי ראשי־תיבותיו, אינו אלא „תן קודם מכונית!"

★ ★ ★

סוף שחור לכיפה שחורה

תל־אביב גילתה מישפטנית הסתדרותית, כי במחקר שערכה התברר לה, כי כ־50% מבין הנשים המגישות תביעות גירושין מבעליהן טענו שלבעל קשר קבוע עם אשה אחרת; 30% טענו שהבעל הפסיק לקיים עימן יחסי־מין ו־7% טענו שהבעל חזר בתשובה.

★ ★ ★

עם נגבי מגבות אין חוכמות

אילת התקינה הנהלת מלון מקומי, שסכל ממכת גניבת מגבותיו, מיתקן־דמה לאיתור מגבות גנובות בעת יציאת האורחים מן המלון, גילתה עד מהרה, משנגנבו 12 אלף מגבות נוספות תוך 60 יום, כי האורחים הבחינו בכך כי המיתקן הוא מיתקן־דמה, הורתה, לכן, להתקין בשער־היציאה של המלון מיתקן־אמת, השורק בכל עת שאורח נוטל בכליו מגבת מלונית, שבכל אחת מהן הותקן עתה פס־אזעקה אלקטרוני.

★ ★ ★

להתחיל ולא לגמור

תל־אביב לכד קצין־מישטרה, בשעת לילה מאוחרת, פורץ לדירה, שהודה כי היה זה נסיון הפריצה השלישי שלו באותו לילה ואשר בכליו נמצאו 400 שקל, שני צמידי זהב, טבעת זהב אחת, שרשרת זהב אחת, כלי־פריצה ואקדח סטארטר (המשמש לירי־הפתיחה באירועי־ספורט).

„דנה קפולסקי, חינוקת חביבה, הפכה פיתאום לנתון סטאטיסטי..."

זריקת המוות

„אסון גדול קרה לנו," אמרה ענת קפולסקי בת ה־4. „דנה־לֶ'ה בננהל"ה חולה, והרופאים לא יודעים איך לרפא אותה." אכן, חסרי־אונים ניצבו הרופאים סמוך לעריסתה של דנה בת החודשיים. שלושה ימים אחרי שקיבלה זריקת חיסון משולשת. הובהלה דנה לבית־החולים הדסה בהר־הצופים כשהיא כחולה, קודחת ורועדת. מייד נלקחה למחלקה לטיפול נמרץ, שם איבדה את הכרתה.

„שישה ימים ושישה לילות ישבנו ליד העריסה שלה," אומרת פרחיה קפולסקי, סבתה של דנה. „הרופאים אמרו לנו שאין סיכוי, שהיא תמות, אבל אנחנו רצינו לקוות. והיא, תינוקת קטנה כל־כך. באמת נאחזת בחיים בכל כוחה. כל פעולות הגוף הקטן הזה כבר היו משובשות, היא לא ראתה ולא שמעה. גם המוח נפגע, רק הלב פעם. תראו את הפיצפונת הזו, לא רוצה למות," אמרו לנו הרופאים."

ביום הרביעי, ה־20 באוגוסט, בשעה 9 וחצי בערב, ביום שבו מלאו לה עשרה שבועות ושש שעות, מתה דנה קפולסקי, אחרי שעה ארוכה של פירפורי־גסיסה.

מנהל בית־החולים אמר לרועי ולאירית קפולסקי, הוריה של דנה, כי בתם נפטרה מבצקת מוחית, שנגרמה מנגיף של שעלת. הנגיף, שהוחדר לזריקת־החיסון, לא היה מת לגמרי, כפי שצריך להיות, עבר למוחה של דנה והמיתה.

כמה נתונים על הזריקה המשולשת: התרכיב מחסן נגד טטנוס, דיפטריה ושעלת. הבעייתי הוא החיסון נגד שעלת. העשוי מגופים בקטריאליים של חיידק המחלה. הוא עובר תרבית ומושמר, אך התהליך אינו סטרילי, ולכן עלולות להיגרם תופעות־לוואי.

מיקרה ביש־מזל

בשבע השנים האחרונות בוצעו בישראל כ־60 אלף חיסונים כאלה. מתוכם נרשם רק מיקרה־מוות אחד. דנה היא המיקרה השני.

„אני לא יודע אם אפשר להאשים מישהו מסויים," אומר הפרופסור יהושפט הרכבי, אביה של אירית, סבה של דנה. „אני לא מאשים אף אחד, גם לא את אחות טיפת־החלב שהזריקה לה את הזריקה. זה היה מיקרה עצוב של ביש־מזל."

האחות שטיפלה בדנה מרגע לידתה, ששקלה אותה כל שבוע, שמדדה את גובהה ואת היקף ראשה, שהציעה לאירית עצות קטנות שיסייעו לגדילה

(המשך בעמוד 42)

דנה בידי אחותה ענת —
„דנה־לה בננלה חולה..."

— ובידי אמה אירית
„אני לא מאשים אף אחד..."

מכה מתחת לכבד

מותה הטראגי של הילדה עליזה ארביב בלונדון, שנפטרה לפני שהספיקו למצוא לה כבד להשתלה, עורר שוב את בעיית השתלת־הכבד, והפך אותה לנושא לוויכוח ציבורי. הועלתה שוב הדרישה הנרגשת לאפשר השתלות־כבד בבתי־החולים בארץ.

לדרישה זו מתנגד בחריפות הד"ר יולי נודלמן, המפרט בעמוד זה את נימוקיו.

כותב המאמר הוא מנתח בכיר, עולה מבריית־המועצות, לשעבר מנהל מחלקות כירורגיות, מחבר הספר „קטל ברפואה – עדות אישית" שפורסם לא מכבר בארץ בהוצאת „הנגב", ושעורר הדים בציבור. ספר זה מהווה כתב־אישום חריף נגד המימסד הרפואי בארץ, ומצייר תמונה אמיתית של מערכת־הבריאות בישראל.

הד"ר נודלמן ינסה גם להבא להעלות ב„העולם הזה" כמה שאלות אקטואליות בנושאי הרפואה בארץ, לחפש פיתרונות ולתת פרשנות על בעיות יומיומיות בשטח הרפואי.

ב שנתיים האחרונות קיימת בארץ היסטריה לאומית של השתלת כבד.

כמעט כל שבוע מופיעות בעיתונים כתבות מרגשות מאוד על חולים „חסרי־תקווה" הזקוקים להשתלת כבד. ההומאניסטים מייסדים קרנות להצלת־נפשות. מיספר קטן של חולים, אשר עברו כבר ניתוחים של השתלת כבד בחו"ל, מפגינים ודורשים להתחיל בהשתלות־כבד בארץ.

מהפירסומים הרבים ומהצעקה הציבורית הגדולה נוצר רושם — ללא שום פרופורציה אמיתית — כאילו הבעיה העיקרית של מערכת הבריאות בארץ כיום היא השתלת־כבד. ליצירת היסטריה לאומית זאת אחראים ארבעה גורמים:

- עיתונאים.
- המימסד הרפואי והפוליטיקאים.
- כמה מנהלים של בתי־חולים, מנהלי־מחלקות ורופאים בכירים.
- החולים עצמם ובני־משפחותיהם.

באשר לגורם הרביעי — אי־אפשר להאשים את הזקוקים לטיפול, על שהם דורשים לקבל טיפול נאות, מתאים, מהיר ויעיל. מצוקתם קרובה לליבי, אך גם אותה יש לראות בפרופורציה נכונה. לא ניתן להציל חולה שיש לו בעיית־כבד

„הרפואה שלנו דומה למוסך שאינו מחליף פלגים ושמן, ועל־כן מצריך החלפת המנוע כולו..."

על־ידי ניתוח כלשהו, ובכלל זה השתלת־כבד. אך החולים מחפשים כל דרך להצלה.

אינני מאשים, במקרה זה, גם את העיתונאים. הם מחפשים סקופים, בולעים ברווזים שמלעיטים אותם אנשי־הרפואה, והפוליטיקאים הקשורים עימם. העיתונאים עושים עבודה הומאניסטית לפי העיקרון: „כל המציל נפש אחת..."

לעומת זאת המימסד הרפואי והפוליטיקאים, כמה ממנהלי בתי־החולים, מנהלי־המחלקות והרופאים הבכירים משתמשים בנושא של השתלת־כבד למטרותיהם המיוחדות, הרחוקות ממטרות הומאניסטיות.

■ ■ ■

להסברת כוונתי, הנה כמה עובדות:

● ב־1985 נזקקו לניסיעות לחו"ל, לצורך השתלת כבד, בסך־הכל 11 חולים מכלל תושבי ישראל. לארבעה מהם לא מצאו כלל צורך להשתיל כבד, אחרי שהגיעו למרכזים הרפואיים בחו"ל.

● בשמונת החודשים הראשונים של 1986 נזקקו לנסיעות לחו"ל לצורך השתלת כבד שיבעה חולים בלבד. גם לשניים מהם לא מצאו באותם המרכזים צורך להשתיל כבד.

● מבין החולים אשר הושתל להם כבד, נפטרו, לצערנו, שליש, תוך תקופה די קצרה אחרי הניתוח.

● עד לפני שלוש־ארבע שנים לא שמענו בארץ כלל על חולים הזקוקים להשתלות כבד. באותה התקופה כבר עשו השתלות כבד באנגליה ובארצות־הברית.

● בתחלואה הכללית של מדינת־שיראל, מיספר מחלות־הכבד הדורשות טיפול של השתלת־כבד הוא מיזערי, לעומת אלפים המתים מבעיות כרוניות ואקוטיות של לב, מחלות־סרטן, מחלות־כלי־דם, אי־ספיקת־כליות ומחלות זיהומיות.

● מחלות כבד אינן מחלות יחודיות ליהודים, לכן העובדה שבין 18 החולים המוזכרים לא היה אף ערבי או דרוזי אחד אומרת דרשני.

מהעובדות האלה מסתבר שהשתלת כבד אינה הבעיה המרכזית של מערכת־הבריאות במדינת־ישראל, ונוצר הרושם שעלייתה לכותרות משמשת למטרות רחוקות מ„הצלת־נפשות". כדי לה־ציל את הנפשות הללו, די היה להמשיך ולשלוח חולים. הזקוקים לניתוח המודרני הזה, למרכזים רפואיים רציניים גדולים בחו"ל, שבהם יקבלו טיפול טוב יותר, יעיל יותר, מהימן יותר וגם זול יותר.

מובן מאליו שבמרכז רפואי, שבו משתילים 300־400 כבדים בשנה, הצוות מיומן יותר, מאורגן יותר, השימוש במיכשור זול יותר, והתוצאות טובות פי כמה מאשר במחלקה קטנטנת, שבה יעשו ניתוח־השתלה פעם בחודש או בחודשיים.

כמנתח בעל ותק של 30 שנה, אני יודע שהתוצאות במחלקה כזו אינן יכולות להיות טובות כפי שהן במחלקה גדולה כמו בפיטסבורג. כך שמי שמחליט על פתיחת מחלקה בארץ לביצוע

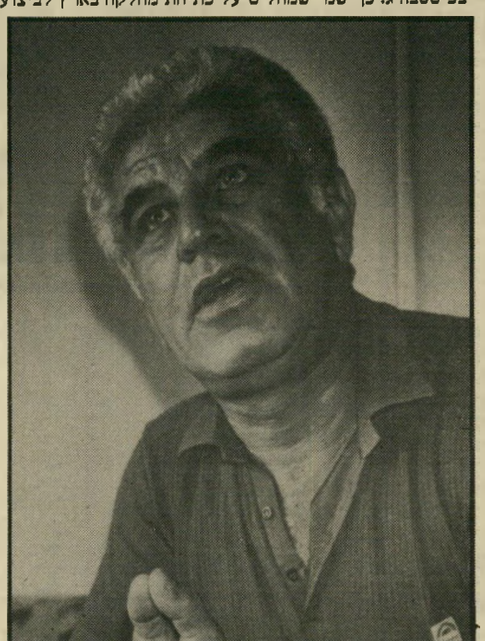

כ־10 ניתוחי־השתלת־כבד בשנה, מחליט על פתיחת „מרכז" רפואי מפגר.

כדי להשיג תוצאות טובות של טיפול בכבד, רצוי שלא נבנה מרכז מפגר, ונמשיך לשלוח חולים לחו"ל. יש מדינות רבות, מתפתחות לא פחות מאיתנו, כמו רוב מדינות־אירופה (שווייץ, דנמרק, אוסטריה, בלגיה, נורווגיה) שגם בהן טרם משתילים כבד. ולא עקב „הרמה הנמוכה", כביכול, של הרפואה בארצם — לנו יש עדיין הרבה מה ללמוד ממערכת הבריאות בארצם.

■ ■ ■

א ומרים שנסיעתם של החולים לחו"ל עולה הרבה כסף, והמדינה אינה יכולה לשאת בהוצאות כה גבוהות.

ראשית, אם כבר מדברים על הצלת־נפשות — אין לחסוך בכסף, אם קיימת אפשרות להעניק טיפול טוב יותר ויעיל יותר לנזקקים.

שנית, אני מסופק אם בסופו של דבר „מרכז" רפואי להשתלת כבד בארץ (עם תוצאות גרועות יותר) יעלה לקופת המדינה פחות מאשר הסעת חולים להשתלה בחו"ל. ואם לערוך חישוב כלכלי גרידא, ולהקציב להסעת חולים לחו"ל את אותם הסכומים המבוזבזים למימון הנסיעות המרובות של שר־הבריאות לחו"ל — למדינה זה כמעט לא יעלה מאומה.

יש שלא עושים חישוב כלכלי ומביאים כהצדקה לעריכת ניתוחי־כבד בארץ בעיית קידום הרפואה יהחזקתנו „על המפה". גם בניית צ'לנג'ר במדינת ישראל היתה מקדמת אותנו בעיני העולם. אך אנו איננו יכולים להרשות לעצמנו לבנות צ'לנג'ר. גם איננו יכולים להרשות לעצמנו להשתלת־כבד. רק לצורך תדמיתנו, בפרט כאשר אין בארץ תשתית למרכז כזה, וישנן בעיות גדולות הקשורות בעקיפין עם השתלת־כבד, כולל השגת תורם.

כדאי גם להדגיש שלפעמים החולה מגיע למצב שבו יש צורך להשתיל לו כבד עקב מחלה זיהומית קשה שבה לקה בגלל המצב העגום של התברואה בארץ (מים מורעלים ומזוהמים), איבחון מאוחר וטיפול בלתי מתאים. בזה אנו דומים למוסך שאינו מחליף פלגים, פלטינות ושמן, ומביא את הרכב למצב שהוא חייב בהחלפת מנוע.

לא במיקרה הבאתי את הפרופורציה של 18 חולים יהודיים, הזקוקים להשתלת כבד, כאשר אין אף ערבי אחד הזקוק לה. עובדה זאת מעוררת חשד כבד, שמא בכל זאת יש טיפול שונה במיגזר הערבי, או שמנפחים ומגזימים במיספר החולים היהודיים.

■ ■ ■

ל מרות זאת מצליחים ליצור רושם שכאילו ישנה בארץ כמעט מגיפה של זקוקים ל„השתלות כבד". מדוע? נרמה לי שמאחורי ההתקפה בכלי־התיקשורת מסתתר אינטרס של כמה מנהלי־מחלקות ומנהלי־בתי־חולים, המעוניינים בכל מחיר לקבל

„זול יותר לוותר על נסיעות שר־הבריאות ולשלוח את כל חולי־הכבד לחו"ל..."

אישור להשתלות כבד, שיתן להם יוקרה, הקצבת־כספים נוספת ובעקיפין יביא להגדלת הפראקטיקה הפרטית שלהם.

כך בבית־החולים רמב"ם, הדורש לעצמו זכות להשתלת־כבד. שם מזמן הפסיקו את השתלות־הכליות החיוניות והשכיחות הרבה יותר. יתכן כי הדבר אינו תופס כיום כותרות.

מכל הנאמר נראה שלמישרד־הבריאות, ובראש ובראשונה לשר־הבריאות עצמו, חשוב מאוד נושא השתלת־הכבד, לאו דווקא בגלל חשיבות מישקלו האמיתי לבריאות־הציבור, אלא עקב הרצון להיות בכותרות, ועקב פירסומת אישית („השר גור יחליט על השתלת כבד בשבוע הבא", „השר גור שוקל להרשות השתלת־כבד לבית־חולים רמב"ם". „השר גור עוד לא החליט...")

יש גם רושם ש„משתילים כבד" בכלי־התיקשורת. כדי להסיט את תשומת־ליבו של הציבור מהבעיות הכבדות והאמיתיות ה־עומדות לפני מערכת־הבריאות, אשר השר אינו מסוגל ואינו רוצה להתמודד איתן.

דרך משל, החולים הזקנים המאושפזים בבתי־חולים גריאט־ריים. השרויים בתנאים תת־אנושיים. מתים מחוסר עזרה רפואית מתאימה. המצב בכמה מחלקות־הילדים הוא חרפה לעם:

בבתי־חולים כלליים מתים חולים מזיהומים אחרי ניתוחים. חולים רבים סובלים מתורים ארוכים במירפאות.

הרפואה המונעת, המילחמה בסרטן, הרפואה התעשייתית והספורטיבית — מוזנחים. בעיית האחיזות בבתי־החולים, העזרה הראשונה של מגן־דוד־אדום. השרות הרפואי בגליל, בנגב ובשטחים — הן בעיות חשובות וכואבות, הדורשות טיפול.

בכל שנה נפגעים מאות חולים מטיפול רשלני בבתי־חולים. הפראקטיקה השחורה, הבלתי־חוקית, פושה ברחבי בתי־החולים הציבוריים.

את כל הבעיות האלה ממירים שר־הבריאות ופקידיו בנושאים כמו השתלת־כבד, דבר החשוב מאוד לנפש הנזקקת לכך, אך המשמש כאחיזת־עיניים לציבור כולו, כדי לחפות על כישלונו־תיהם של הממונים על מערכת־הבריאות בארץ.

ההנהלה הכושלת מפיחה תיקוות־שווא לבודדים, הנזקקים לטיפול, ומסתירה את האמת מפני העם על מצבה העגום של מערכת־הבריאות.

יש להפסיק את הדיבורים על פתיחת מחלקה להשתלת־כבד, ולדון בכובד־ראש בפתרונות הנחוצים לשמירת בריאות העם.

ד"ר יולי נודלמן

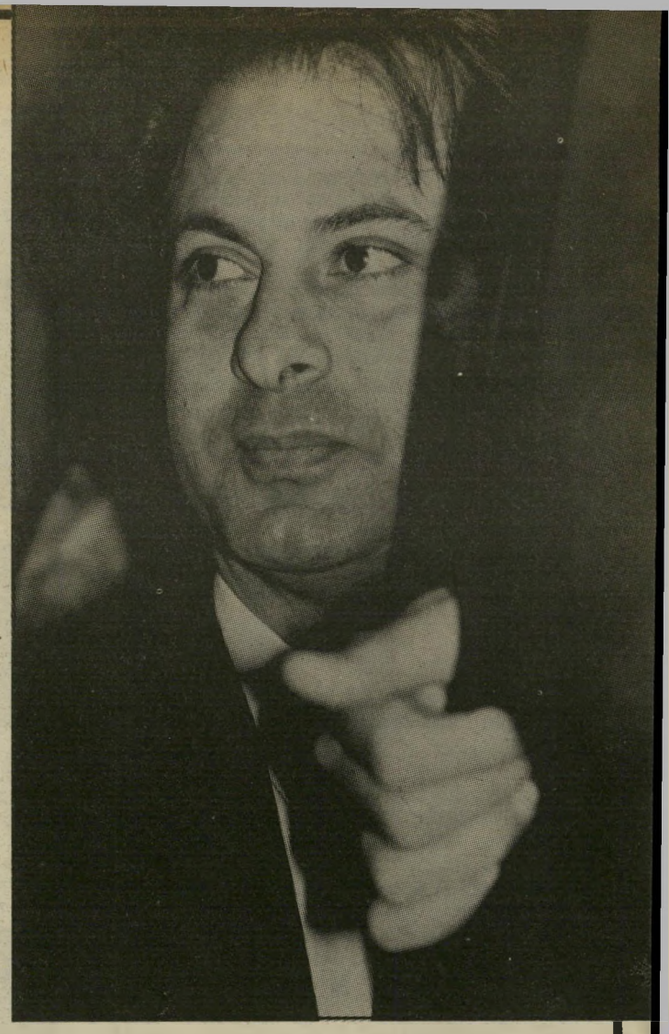

בלהיטותה הגדולה להפליל את בלס, מטרידה המישטרה את כל מקורביו

המישטרה מחפשת את בלס

בתחילת השבוע הגיעו חוקרי מס־ההכנסה למישרדיו של איש־העסקים דויד בלס, העצור עד תום ההליכים בענייני הלוואות לתק"ם. החוקרים הסבירו לעובדים המופתעים כי באו כדי לברר אם שילם בלאס כספים לעיתונאי אלי דנון ממעריב. כדי שיכתוב סידרת־מאמרים על ה־יחידה לחקירת־הונאות במישטרה.

מעשה מוזר זה היה רק פיסגתו של מסלול הטרדות ולחצים, שמפעילה המישטרה על מקורביו וידידיו של בלאס.

יום לפני שמיעת העירעור בבית־המישפט־העליון על מעצרו של בלאס עד תום־ההליכים, עוכב אחיו, משה בלאס, בנמל־התעופה. כל צוות־החקי־רה, החוקר את איש־העסקים, הגיע לנמל כדי לערוך חיפוש על גופו של האח, ולברר אם אינו מבריח מט"ח לחו"ל.

כל מה שמצאו השוטרים על משה בלאס היה סכום של 500 דולר, שנרכשו כדין בבנק. האח שוחרר וטס ליעדו.

השבוע נעצר ושוחרר בערובה נהגו האישי של בלאס, אייל קלאוס. הוא נחשד בשיחוד סוחרים ופקידים בבית־המעצר. כדי להשיג תנאים טובים יותר עבור מעבידו. אחד החשדות נגדו הוא כי הציע לאחת הפקידות אומצה בפיתה, כאשר הביא אוכל לבלאס. קלאוס כופר בהאשמות.

קלאוס הוא גם האיש שבעזרתו ניסה בלאס, לדיברי המישטרה, להע־ביר בסתר מיכתבים לשר־המישטרה.

האם הנהג של בלס הציע לפקידה בבית־המעצר אומצה בפיתה, כאשר הביא אוכל למעבידו העצור?

בתחילת מעצרו נתפסו שני מיכ־תבים שכתב בלאס וניסה להעביר לשר־המישטרה, ובהם התלונן על אנשי צוות־החקירה וטען כי הם אינם מעוניינים בחקר האמת, אלא בפירסום ובקידום אישי. המיכתבים הללו הוצגו על־ידי התובעת, פנינה דבורין, לפני השופט המחוזי אריה אבן־ארי, וזה החליט להאריך את מעצרו של הנאשם עד תום ההליכים.

כאשר הגישו סניגוריו של בלאס ערר על המעצר, הם רצו להדגיש כי כל מעשה־ההברחה היה דבר ילדותי ות־מים, ולא עניין מתוחכם ומסוכן. על כן ביקשו מנהגו של בלאס, קלאוס, לתת תצהיר מדוייק על מה שקרה ביום הברחת המיכתבים.

קלאוס סיפר כי ישב עם בלאס בחדר בבית־המעצר, בנוכחותו של שוטר, ושוחח אתו על ענייני המישרד. אחר־כך מסר לו בלאס ערימת מיס־מכים, כדי להעבירם למישרדו להר־פסה. כאשר לקח הנהג את המיסמכים ועמד לצאת, ניגש אליו השוטר, שישב בחדר, וביקש ממנו את המיסמכים. הנהג מסר לו את המיסמכים, וביקש להחזיר כל מיסמך מעוכב לבלאס.

סניגוריו של בלאס לא נזקקו לתצהיר זה בעת הערר בבית־המישפט המחוזי, ורק כאשר עירערו לבית־המישפט העליון הציגו את המיסמך לפני השופט אהרון ברק. החוקרים טענו כי לדעתם היה בתצהיר דבר־שקר, שכן המיכתבים ששלח בלאס לשר־המישטרה לא היו בתוך הצרור הגדול שנמסר לנהג, אלא בשקית־פלסטיק נוספת, שנמסרה לידיו.

האמצעים שבהם נקטו חוקרים אלה, כדי ללחוץ ולהטריד את עובדיו ומקורביו של בלאס, נראים מוגזמים ומוזרים, וקשה להבינם במהלך ה־מישפטי הרגיל במדינת־ישראל.

נהג קלאוס
איך זה הגיע?

אילנה אלון

זריקת המוות

(המשך מעמוד 40)

קלה, ושלבסוף הזריקה את הזריקה המשולשת, רצתה לבקר את אירית ורועי.

„ביקשתי ממנה שלא תבוא," אומר הרכבי. „אני אומנם לא מאשים אותה, אבל אירית ורועי כואבים כל־כך. פחדתי שהם עלולים להתנפל עליה, לשפוך עליה את זעמם."

אירית קפולסקי (28), לבושה בחצאית ובחולצה שחורות, עיניה פעורות, והיא מביטה בענת במבט תוהה, כמו רוצה לומר משהו, אך אינה יודעת מה ואיך. לפני שבוע עדיין היניקה, החליפה חיתולים, התעוררה בלילות להרגיע תינוקת בוכה. עכשיו היא צריכה ללטף את ענת המבולבלת, להרגיע את רועי ההמום.

„רועי מאשים את עצמו במותה של דנה," אומרת אמו, פרחיה. „זה הוא שלקח אותה לטיפת־חלב, כדי שתקבל את הזריקה. הוא אומר: אילו הייתי הולך ביום אחר, דנה היתה מקבלת זריקה מסידרה אחרת, בלי הנגיף החי, וכך היתה עדיין חיה."

כולם שותקים ומביטים ברועי בבהלה, מקווים שענת לא שמעה דבר.

היא היתה תינוקת שקטה וחייכנית, היא אהבה לינוק ואהבה לישון, אבל שנאה למצוץ את המוצץ

ענת, ילדה קטנה ורזה, בעלת תיספורת נערית, אינה יודעת שאחותה הקטנה מתה. היא בטוחה שדנה נמצאת בבית־החולים, ממתינה לאיזו תרופת־פלא שתרפאה ותחזיר אותה הביתה.

„אנחנו, עצובים וכואבים, צריכים להעמיד פנים שמחות ליד ענת, שלא תחשוד שמשהו לא בסדר," אומר הרכבי.

„העובדת הסוציאלית הציעה לנו שלא לבשר לה את הבשורה בבת־אחת, לחכות שהיא תשאל, ואז לענות בעדינות על שאלותיה, להרגיל אותה למצב החדש לאט־לאט," הוא אומר.

אבל ענת, ילדה שלווה בדרך־כלל, מרגישה שמשהו קרה. היא נתלית על כתפיה של אמה, פורצת בבכי היסטרי, אחר־כך צוחקת ומשתוללת, משתדלת שלא לדבר על „דנקהל'ה שלי, התינו־קת שנולדה לנו."

30 שעות של צירים

לא רבים הם הדברים שאפשר לומר על תינוקת שזכתה רק לשיבעים ימי־חיים.

כשהיתה אירית בחודש השמיני להריונה, היא נברקה בסורק על־קולי, אשר גילה כי היא נושאת בקרבה בת. אל חדר־הילדים הקטן בבית שבגיבעה הצרפתית בירושלים הוכנסה מיטת־תינוק. אירית, רועי וענת חיכו לדנה בקוצר־רוח.

הלידה היתה קשה, 30 שעות של צירים מכאיבים, מתישים, ואז, ב־11 ביוני, בשעה 3 וחצי אחר־הצהריים, נולדה דנה. משקל: 3.2 קילוגרם. עיניים: כחולות. שיער: דליל ובהיר. תנועות־גוף זריזות, מעידות על עיר־נות.

היא אהבה לינוק ולישון, שנאה למצוץ מוצץ, התחילה להשמיע קולות ולהסתובב במיטה. עלתה במישקל בהרגתות בריאה, עד ל־4.5 קילוגרם. הצטלמה ברצון עם סבא וסבתא, עם אבא ואמא ועם ענת. היתה תינוקת שקטה וחייכנית.

יהושפט הרכבי: „דנה קפולסקי, תינוקת חביבה, הפכה פיתאום לנתון סטאטיסטי, משהו ששייך למישרד־הבריאות, לכולם. הלוואי והיתה נשא־רת שלנו, חשובה רק לנו."

חמרורים

הטייס שהדליק משואה

נפטר ◆ בגיל 51, מדלקת קרום־המוח, תת־אלוף (מיל') ד"ר **אורי טלמור**, מי שהיה נציג ישראל לסימון המפות ולמדידות השטח במשא־ומתן עם המצרים על טאבה. טלמון, יליד כפר־יותקין שבשרון, היה טייס קרבי וראש להק (אגף) כוח־אדם בחיל, ש־השתלם לאחר מכן במינהל עסקים ובגיאולוגיה ושימש כראש אגף־התיכ־נון של קונצרן־הענק כור. פירסומו של טלמור בא לו עת היה בין מייסדי חוג תמורות במיפלגת העבודה (להצערתה ולהרחבת שורותיה), במיסגרתו יזם, בין השאר, פעילות לקירוב־לבבות עם צעירי ישוב יוצאי־תימן ראש־העין, שבגינה התכבד להיות, באביב 1984, אחד מ־12 מדליקי משואות יום־העצמאות.

● ● ●

קפטן שושנה ביפו

נפטרה ◆ בגיל 78, **שושנה גרשונוביץ** (גרשום), מי שהיתה קצינת הח"ן הראשית השלישית של צה"ל (בראשית שנות ה־50). אלוף־מישנה גרשונוביץ, ילידת רוסיה ורווקה עד יום מותה, היתה מן המתנדבות הארצישראליות הראשונות לחיל־העזר לנשים בצבא הבריטי (האיי־טי־אס), במילחמת העולם־השניה, בו סיימה את שרותה בקפטן (סרן), מפקדת פלוגת נהגות בשדות המערכה במצריים ובאיטליה. אחרי שירותה בצה"ל, בו דאגה גם לתפוש בתים נטושים בעיר יפו, כדי לשכן בהם חיילות משוחררות, שירתה גרשונוביץ שנים אחדות כנספחת (לאירגוני נשים) בשגרירות ישראל בוושינגטון.

● ● ●

האיש בחולצה הכחולה

נפטר ◆ בגיל 84, **חיים גלובינסקי**, מבכירי עסקני הספורט בארץ (נשיא הכבוד של הוועד האולימפי, לשעבר יו"ר התאחדות הספורט, יו"ר התאחדות הכדורגל ויו"ר איגוד הכדורסל). גלובינסקי, מזכ"ל הספורטוטו עד יומו האחרון, היה בעבר גם מראשוני סולל־בונה (מנהל מחלקת־הכבישים), אך נודע במיוחד מאז היה, לפני 60 שנה, בין מייסדי הפועל. שבשמו גם הרבה ללוות ספורטאים ברחבי העולם (לראשונה, ב־1929, ללבנון) ובהופעות ממין זה הקפיד ללבוש את חולצת הפועל הכחולה, דבר שעורר תשומת־לב מיוחדת כאשר נפגש, ערב מילחמת־העולם, בצורה זאת, עם שר־החוץ (לימים נשיא) צ'כוסלובקיה, אדוארד בנש. במילחמה התנדב גלובינסקי לצבא הבריטי, לחם במצודת טוברוק הלובית, ולאחר נפילתה לידי הגרמנים הוכרז כנעדר, עד שנתגלה, כעבור חודשים רבים, במחנה־שבויים גרמני.

● ● ●

מן המושב אל העיר

נפטר ◆ בגיל 87, **חיים לבנון**, מי שהיה בשנות ה־50 ראש עירייתה הרביעי של תל־אביב. לבנון, יליד פולין ומהנדס חקלאי בהשכלתו, החל את דרכו בארץ כמורה תיכון בפתח־תיקווה, השתתף, לאחר מכן, ביסוד המושב חבצלת־השרון בעמק־חפר, והיה מנהלו הראשון של יומון הציונים הכלליים (קודמיהם של הליברלים) הבוקר (שהפסיק את הופעתו בשנות ה־60). בשטח העסקנות הציבורית התבלט לבנון כאחד ממייסדי תנועת־הנוער של הציונים הכלליים, קופת־החולים שלה וכשליח המוסדות הציו־ניים למיזרח־אירופה ערב מילחמת־העולם.

רחל המרחלת מספרת
על התונת השבוע

ל הו סיפור מן הסרטים. סרט ישראלי, כמובן.

סצנה ראשונה: קיבוץ יגור. 1950.

לקיבוץ מגיע לבדו נער בן 16, עולה חדש מעיראק, בשם עבד־אל־לטיף. נותנים לו השם אורי. אבא, פקיד בחברת־הנפט האנגלית בצפון־עיראק, נשאר שם.

לקיבוץ מגיעה גם ילדה יפהפיה, בת 13 וחצי, בלונדית. היא באה יחד עם אמה, יהודיה מרוסיה. הילדה נולדה ברומניה. נתנו לה את השם חביבה.

בין השניים מתפתח רומאן־נעורים. הרומאן הראשון שלו. הרומאן הראשון שלה.

הרומאן נמשך בזמן שרותם הצבאי, וגם שלוש שנים לאחר מכן. אחר־כך הם נפרדים, כפי שזה קורה בחיים.

כעבור 27 שנים.

סצנה שניה: חביבה, בינתיים פסיכולוגית, חיפאית, אשה נשואה, אם לבת. היא מארגנת מסיבת בת־מיצווה לבתה היחידה. היא נזכרת בנער מן הקיבוץ, אהבת נעוריה, ומזמינה גם אותו.

הוא בא. השניים מעלים זיכרונות. אך שום דבר מיוחד אינו קורה.

סצנה שלישית: כעבור חצי שנה.

הנער אורי, עכשיו בן 51 וגרוש טרי, מוזמן לליל־הסדר ביגור. הוא נוסע מתוך נוסטלגיה. שם הוא פוגש את הנערה חביבה, שהתאלמנה בינתיים, והמכהנת כפסיכולוגית של הקיבוץ.

בין השניים ניצתת האהבה מחדש.

סצנה רביעית: ביום השבת השבוע.

הנער אורי והנערה חביבה נישאו בטקס צנוע, בנוכחות 30 איש, בווילה שכורה, שאליה עברו. ירח־דבש של שלושה ימים.

איפה המיליונרית?

ד נער אורי הוא. כמובן, אורי עמית, ראש עיריית רמת־גן.

על חייו הפרטיים של אורי עמית ידוע בציבור אך מעט. אין הוא אדם הרודף אחרי הפירסומת, ביחוד לא מהסוג הזה. אך מי שבורח מן הרכילות, הרכילות רודפת אחריו.

כך קרה לעמית. באחרונה פירסם צהרון אחד שהוא התאהב במיליונרית אמריקאית, בעלת דירה במיגדלי־דויד. הגדיל לעשות כעבור שבוע שבועון־נשים, שפירסם שזוהי דווקא מיליונרית צרפתיה.

עמית נראה כטיפוס קשוח מאוד. כל חייו נאבק על מקומו. שום דבר לא ניתן לו במתנה. גם לא במיפלגת־העבודה, שאליה הצטרף לפני 25 שנה.

לא המיפלגה מינתה אותו כראש עיריית רמת־גן. להיפך. מיפלגת־העבודה רצתה בנאווה ארד. כשנודע כי יש לעמית, או מזכיר מועצת־הפועלים, החוצפה להציג את מועמדותו, בניגוד גמור לרצונם של כל הבוסים, עד שימעון פרס ועד בכלל, נערכה עליו התקפה־רבתי. אך עמית עמד על שלו, התמודד, התייצב מול כל הבוסים, וזכה בניצחון כביר. ברמת־גן זכה עמית בקולות רבים יותר מאשר מיפלגת־העבודה.

ניצחון זה הושג למרות העובדה שחייו הפרטיים שימשו נושא לניגוח. לא היה זה סוד כי חיי־המישפחה של עמית הרוסים. לפני 15 שנה הוא נשא את איריס כנעני, דיילת אל על. יפהפיה בלונדית בעלת עיניים כחולות. מעולם לא פורסם תצלום של השניים, או שלה. מייד אחרי לידת בנם היחיד, צחי, שיחגוג בסוף השנה את הבר־מיצווה שלו, התערערו חיי־הנשואין. השניים נפרדו, ובמשך 12 שנים התנהל ביניהם מאבק מישפטי מר מאוד, שבמרכזו עמד הרצון לקבל את הילד. רק לפני חצי שנה ניתן הגט — וגם זה לא סוף הסיפור.

בינתיים נמצא הילד אצל האם.

אורי עמית ותמי רבני
היחידה שצולמה

האהבה הסודית
של ראש העיר

ראש־עיריה עמית עם מרגרט תאצ'ר
ילדה בקיבוץ

הידידה וה„וולוו"

ד התקפות האישיות על אורי עמית ומאבקו המתמשך בבוסים של מיפלגתו לא הפריעו לאורי עמית לחיות כפי שרצה.

הוא אוהב לשתות, לרקוד, לעשות שמח. הוא גם אוהב לנסוע בוולוו — המכונית שהיכתה בארץ יותר גלים מאשר אוניית־פאר. אויביו נאחזו בה כדי להוכיח שהוא מבזבז את כספי הציבור. פוליטיקאי אחר היה ממהר לוותר עליה, כדי להשתיק את הפרשה. אורי עמית התעקש. הוא סירב להיפרד מן המכונית. יריביו עשו תעלולי־פירסום, ובין השאר קשרו את המכונית לעץ למען הצלמים. שום דבר לא עזר. אורי עמית ממשיך לנסוע בוולוו.

כך גם לגבי תמי רבני. זוהי אשה בלונדית, העובדת במחלקה לחינוך רעיוני של מיפלגת־העבודה. אף שע־מית היה עדיין נשוי, רישמית, לאשתו, הוא חי בגלוי עם רבני במשך חמש שנים. הופיע איתה באירועים חברתיים, שאליהם הוזמן כראש עיריית רמת־גן.

הרומאן עם רבני נגמר, למעשה, לפני שנה וחצי, אם כי עדיין הופיעו מדי פעם ביחד. אך ברמת־גן ציפו הכל שברגע שעמית יקבל את הגט, יתחתן עם רבני.

ראש־העיריה בתפקיד
כמו בסרט

ואילו עמית הצליח, במשך זמן רב, להסתיר מי המועמדת האמיתית שלו לנשואין. מה גם שאותה מועמדת אינה אוהבת פירסומת, ואין תצלומים שלה.

אחרי שנגמר בשעתו הרומאן שלה עם אורי עמית הצעיר, נישאה חביבה לרם שיחור, חברו הטוב של אורי עמית. שיחור היה מראשי חברת אבן וסיד. הזוג שיחור חי עם הבת חיים סוליידיים בשכונת דניה שעל הכרמל בחיפה, עד שהבעל נפטר לפתע מהתקף־לב.

מכאן והלאה — כמו בסרט, ראה לעיל.

עמית מודע לסממנים הסיפרותיים־קולנועיים של סיפור זה. לידידיו אמר, לא לגמרי בצחוק, שהוא יכתוב באחר הימים רומאן על אהבתו לחביבה שיחור, שהיא עכשיו חביבה עמית.

זהו הלילה של תל־אביב: הערב שב שירי מולדת – ורוקדים בהתלהבות

היום הרביעי הגדול

ב"הרציף" צועדים הבורגנים
יותר מסעיר משידורי־הטלוויזיה

מינהג חדש בא למדינה. החום הכבד, מסתבר, מצליח לשנות את כל מסורת הבילוי בארץ.

מזיעים. רוקדים. זועקים. קופצים. משתוללים עד אובדן העשתונות.

ההתפוצצות הוולקאנית הזאת מתרחשת מדי יום רביעי בשבוע, מזה שבועות רבים. תושבי מישור־החוף הסחוטים, שפעם היו נוהגים לתפוס מעט רוח־בריזה וחיפשו מקומות שקטים, סמוכים ככל האפשר לים, נתקפו באחרונה תזזית מדבקת.

התופעה החלה, בצינעה, במקום בילוי תל־אביבי בשם הביקתה. זמן רב היא היתה בלעדית למקום זה: ריקודים על השולחנות, בינות לפחיות הבירה וצלחות החומוס.

בקיץ הנוכחי היא פרצה כל סכר, והפכה לתופעה חברתית.

את השולחנות בפאבים ובמועדונים יש צורך להזמין שבוע מראש ויותר, תורים ארוכים משתרכים לידּ כל פתח־מיסעדה, והכבישים פקוקים באלפי מכוניות עד לשעות הקטנות של הלילה. מבלים הלומי־קיץ מכל שכבות־הציבור ומכל המעמדות מש־תתפים בחגיגה. לכל פאב, מיסעדה או מועדון יש הקהל המיוחד לו, החוזר ומבקר במקום מדי שבוע. כך נוצרו מעין מועדוני־חברים, כשהאורחים מבלים בהם בקביעות בצוותא בימי רביעי.

הלאבה האנושית הרותחת הזאת פורצת החוצה בדרך־כלל עם סיום מישדרי הטלוויזיה, לקראת חצות, ונרגעת אט־אט בשעות הקטנות של הלילה, או בשעות המוקדמות של הבוקר.

שם־המישחק הוא: להשתולל עד כלות הנשימה. לצורך זה הכל כשר — לא רק מוסיקה מסורתית של דיסקוטקים, אלא אפילו שירי ארץ־ישראל נוגים, שבכמה מקומות הופכים בהרף־עין לשירי ריקוד היסטריים. אפילו אגדת דשא, השיר השקט והעצוב, משמש בלי כל בעיה תירוץ לדיסקו־שולחן סוער וקופצני.

הזמרים דני בן־ישראל וגבי ברלין ערבי־השירה — לא מספיקים לענות על הביקוש האדיר. מי שחשב לתומו מראש(!) לא יזכה להיכנס פנימה — שומר גברתן בפתח דואג לכך.

בחוץ, בחצר, עשרות שולחנות־עץ עגולים. בין העצים תלויות שרשרות של נורות ציבעוניות. ממש אווירת חתונה. גילם של החוגגים מ־20 עד 25. לבוש רגיל, בלי הרבה דאווין.

האקשן מתחיל בפנים, בחצות. דני בן־ישראל, מי שהתחיל את ערבי־השי־

ולפעמים גם נופלים
בירה בכוסות מפלסטיק

ב"מקום בחוץ" שומרים על שיווי־משקל
פקק אדיר בחוף תל־ברוך

שלמה ארצי הוא הלהיט היחידי בקיץ זה, לא ראה את עדת המעריצים הנווהה אחרי אותם זמרים לכל מקום שבו הם פוצחים בשיר.

מקומות־בילוי רבים מנסים לאחרו־נה לערוך ערבים בסיגנון כזה, כדי לנ־צל את הגל הגואה, השוטף בעיקר את תל־אביב.

להלן סקירה של כמה מהם, בערב קיץ חם ורביק.

הביקתה. מקום מפליא. מזה שנים הוא פועל בתפוסה גבוהה, מתגבר על כל משברי ה"אין" וה"אאוט", האופ־יניים למקומות־הבילוי.

ביום הרביעי בלילה, בשעה 11.40, החניה עמוסה. שלושה טורי־מכוניות חוסמים לחלוטין את כביש־הגישה למקום לאורך יותר מ־200 מטרים. הרבה טנדרים, הרבה סובארו.

המקום מחולק לשניים: "בפנים ובחוץ". מי שלא הזמין שולחן שבוע רה בביקתה לפני שנים — או עוד היו באים קציני צה"ל והרבה בוהמיינים — מתחיל לחמם את היושבים בפנים.

מי שרוצה לראות טירוף מתפרץ, חייב לבוא למקום בשעה 1 אחרי־חצות. עשרות אנשים על השולחנות והספסלים, גברים עם גברים, נשים עם נשים — כולם צורחים ורוקדים. התיקרה הנמוכה מכופפת קצת את ראשי הרוקדים, אך לא זה מה שישבור אותם.

קשה להאמין איך שירים כמו חיימ'קה שלי וכאן השיריונים הופכים לשירי־דיסקו, כשכולם־כולם שואגים את המילים, רוקדים בתזזית ומוחאים כפיים. את השיא מספקים שיריו של חיים משה. היסטריה. ממש סכנת־נפשות. המונים נדחקים למצוא ברזל שולחן לרקוד עליו.

בהפסקות בין השירים איש אינו יורד מהשולחן, פן יאבד את מקומו. ממשיכים לעמוד, מציתים סיגריה ומ־

שרים במועדונים
ה על השולחנות

שוחחים בעמידה, באופן הכי טיבעי בעולם.

החום והזיעה לא מזיזים לאף אחד.

ב־3 לפנות בוקר נרגעות מעט הרוחות, ועוברים לשירים שקטים. ב־4 נזכרים שאו־טו־טו הולכים לעבודה. בעצם, מי עובד?

המיסבאה. סוף רחוב דיזנגוף בתל־אביב, מקום פנוי אפשר למצוא אולי על התיקרה. המקום, אחד היפים בעיר, עמוס בצעירים, בקשישים, בכמה מפורסמים ובמעט תיירים. המינון הנכון.

על בימה קטנה עומד זמר ובידו גיטארה. למרות הצפיפות, באווירה אינטימית ונעימה.

יענקל'ה, בעל המקום, חיוך קבוע על שפתיו, עובר בין השולחנות, ממריץ את השרים ומחלק תופי־מרים.

שני גברים נעמדים על הספסלים (השולחנות יפים מדי), ומדביקים, בקצב תואם, ישבן לישבן.

הבר המאסיבי של הפאב עומד בקלות במישקלן של שתי צעירות, שמענטזות עליו בין כוסות־הבירה, ומקבלות עידוד נמרץ מכל יושבי־המקום.

המזגנים הפועלים במלוא העוצמה מקלים על הריקודים והשירה.

ב־2.30 נרגעים מעט ועוברים לברוק מה מצוי בכוסות ובצלחות. מוטיקת־דקע.

הקומקום. אחד ממרכזי הבילוי היותר פופולאריים. במיגרש־החניה העמוס אין הרבה סובארו. הנטייה היא לב.מ.וו. ולאמריקאיות.

בכניסה תור של 50 איש, העומדים בסבלנות, במיטב ביגדיהם, בתיקווה שהסדרנית האדיבה תכניס אותם אם יתפנה שולחן. לשווא.

על השולחנות הרבה יין, ועל הידיים המטופחות הרבה שרשרות־זהב. לק־ראת חצות, שמתחילה השירה, ההתלה־בות מאופקת, בהתאם למעמד.

לעומת זאת, ביום שישי, מ־4 אחרי־הצהריים, המקום מפוצץ בכל בוהמיין אפשרי. כך שיום הרביעי בשבוע נותר כאן אינטימי ושקט. כפי שפאב אמיתי צריך להיות. אפשר לבוא עם חבר או חברה ולהחזיק ידיים.

גם כשהמקום מפוצץ, הבירה מצויינת והשרות מעולה.

שולחנות־עץ במקום מחורצים כולם, זכר לעיקביהן של הגברות הרוקדות.

הזמר יוסי דרום עובר בקלילות משירים עבריים לרוסיים ודרום־אמריקאיים. זהו אחד המקומות היחידים ששרים בו גם ביום חמישי בשבוע. בצהרי־שישי — קבלת־שבת.

בכניסה למקום, הנטוע על צוק־כורכר סמוך לים, מתנופף דגל־ישראל, המסייע להמונים למצוא את מבוקשם. השולחנות כולם תפוסים בצפיפות נוסח סין. מסביב לשולחנות עומדים תאבי השירה בציפיה שמישהו יפנה את מקומו. אין צ'אנס.

בחצות בדיוק עולה לבימה מאול־תרת גבי ברלין. הבחור הוא מורה בתיכון בשעות היום, ולהיט ערבי־השירה בלילות. אלפים באים אחריו לכל מקום שבו הוא פוצח בזמר.

הבירות רצות מהמיטבח בכוסות פלסטיק גדולות, והאווירה מתלהטת מרגע לרגע. ב־12.30 עולה זוג ראשון על השולחן, ונותן את האות להתפר־צות כללית: בין השולחנות, על הכיס־אות ועל חול־הים — כולם רוקדים עם כולם.

שלושה גברים הרוקדים על שולחן מרביצים קפיצה באוויר, לפתע מוצאים עצמם שכובים על שולחן אחד, ומשם ממשיכים בחבטה לריצפה. הכל מתק־בל בחיוך וברוח טובה.

אחרי שלוש שעות של שירה מאו־מצת, ברלין מוריד קצת את הטונים לטנגו. גם לזה יש קונים. גברים, נשים ואפילו חייל עם חברו פוצחים בסחר־חורת הארגנטינית.

כשיוצאים משם לפנות־בוקר, בא־פיסת כוחות, עוצרים ליד בעל־הקיוסק, "הגולן", ברחבת־הזונות, ושו־תים משהו קר.

ב.הביקתה" הנערות משחקות לסניהם

חידוש בתרבות השעשועים: דיסקו סוער לצלילי "חיימקה שלי"

מעריצי ברלין מוכנים לרקוד על הריצפה

מורה סולידי בבוקר, זמר מטורף בלילה

הריציף. רחוב יורדי־הסירה, ליד הנמל הישן של תל־אביב. פיצוץ. על כל מטר מרובע נאבקים עשרים איש. אנשים שבימים כתיקונם צריך לעבור כמה מזכירות כדי להגיע אליהם, מפזזים ומכרכרים באקסטזה לצלילי שירי־מולדת. כל מולדת שהיא. הרבה עניבות, למרות החום, והרבה וודקה וקוניאק על השולחנות. מהדוחק העצום קורה שאנשים עפים החוצה דרך החלונות. הם מפלסים דרכם חזרה בעקשנות דרך הדלת.

מחיאות־הכפיים עדינות, והשירה מהוגנת ושקטה. שירי־פלמ"ח. בלי גסויות. מזכיר קצת את שרל'ה שרון.

בשעה 1.30 קמים, משלמים, והולכים להחליף את הבייבי־סיטר.

בוננזה. רחוב טרומפלדור במרכז תל־אביב. הפתעה: המקום, שאליו ערקו כמה מיושבי כסית של יום שישי, ריק למחצה. שקט ושלווה. הוליום הכי נמוך בתל־אביב. פסנתרן עצוב שר שירים שקטים, ונענה פה ושם במחיאת־כף בודדה.

כמו בכל מקום יהודי טוב.

מקום בחוץ. חוף תל־ברוך. "מותק, תתחפף מפה עם האוטו שלך למה פה הבנות באות לעבוד?" — זוהי קבלת־הפנים העניינית של אחת הפרוצות העובדות סמוך למקום.

פקק אדיר. חלק מהמצטופפים בפקק באים לקנות אהבה, חלק באים להפעיל את שרירי־הגרון בשירה בצי־בור. אנשי ניידת־משטרה מכוונים את התנועה — ממש כמו לפני מישחק כדורגל באיצטדיון רמת־גן.

שולחנות שמורים היטב

מי שיורד – מאבד את מקומו

תשבץ העולם הזה 2556

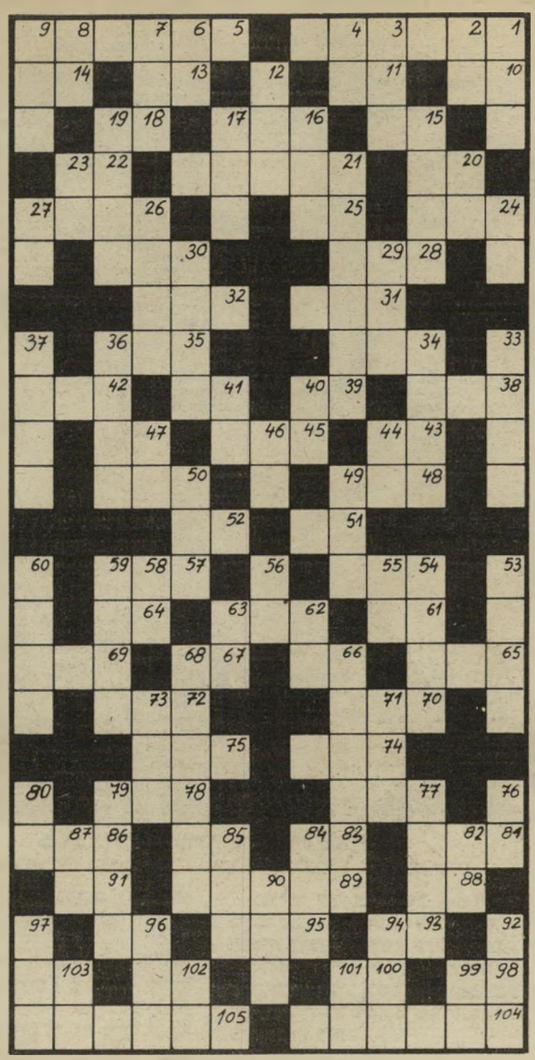

מאוזן:

1) בור, חסר־השכלה (4,2); 5) עירוני; 10) אמתחת; 11) אחד מארבעת אבות־נזיקין; 13) נמאס עליו; 14) מילת־בריתה; 15) רפה; 16) קפץ מעל; 18) יחד; 20) כלי־נגינה; 21) שייך לתנועה; 22) חור; 24) שם שיר של רחל, המתחיל במלים „בקר וערב לך ועליך...״; 25) מצוה; 26) שטח־המריבה בגבול הדרומי; 28) שמה הפרטי של מקבלת פרס־נובל יחד עם ש״י עגנון; 30) חוט צמח רקיק; 31) שקעוררית; 32) בירתה הישנה של ברזיל; 34) ביטול החלטה בתוקף סמכות; 35) מקום מרעה לצאן; 38) משקל נטוי על קו, ליישור קירות הבית; 39) אחד התוים הקטנים שעל האותיות, לנור; 41) יחידה הקובעת את תכונות התורשה; 42) גזלן, רוצח; 43) קריאת־צער; 45) חנית; 47) תוך; 48) פשט הסיר; 50) מעמד התולעת טרם הפכה לפרפר; 51) מציק, צורר; 52) שעבור. הכנעה; 54) מרחק של אלפיים אמה; 57) ארצה של המלכה בלקיס; 61) דבר הגנוז; 62) כלי למשחק הטניס; 64) ידיד; 65) הכתב העברי העתיק השומרוני; 66) מחבר האיש מנצרת (ש״מ); 67) ממהר; 69) מטרה; 70) חלק בפר; 72) ארץ ציה; 74) ספרי תפילין ומזוזות (ר״ת); 75) משך אחריו; 77) תשורה; 78) עור של בהמה; 81) גרם לעוורון; 83) מים רבים; 85) רטוב; 86) שם של מטבע; 88) ששים ושמונה; 89) תקופה של השמש או הירח; 91) פרוסת־לחם; 93) סוג; 95) עוף מעופות־השיט; 96) תו מוסיקלי; 98) שאין בו מום; 100) בבואה; 102) גבעה חלולה; 103) אחוריים; 104) שרף נוטף מן העצים (4,2); 105) כוהנות בתולות במיקדש ברומי.

מאונך:

1) רגב, גוש; 2) רקב; 3) חיזק, ביסס; 4) זמרה; 6) סופו של מחבר המרד על הקיין; 7) נקב במר־צע; 8) אינו צלוי ואינו מבושל; 9) טיט עבה; 12) משמש בבית־המרחץ; 15) ביטוי עממי לדל; 16) חומר לכתיבה; 17) בית־יציקה, על־שם רובע היהודים בונציה; 19) באר לשתות ממנה; 20) שור שנגח והזיק רק פעם אחת; 21) קיבוץ בנגב על שם צמח הגדל שם; 23) שער (ארמית); 24) שיורד ממנו ריר; 26) שיפור; 27) שקט; 29) תבואות שנשארו בשדה אחרי הקציר; 30) אחד מיסודות הכימיה; 33) תשוקה עזה; 34) דברי טענות ומענות; 36) אחד מתוארי אלוהים במקרא; 37) צמח־שדה הצומח מאליו; 40) מול; 41) יושב בארץ נוכריה; 44) סוג של מנעול; 46) פעוט; 47) עירמת אבנים; 49) תאנה בשלה; 50) עבר על גדות הכלי; 53) תבואת קיץ ממשפחת הדגניים; 54) מחט עם ניצב־עץ לנקוב בה; 55) יתיו; 56) בונה התיבה; 58) הגיע; 59) נביא בימי שלמה; 60) מטפחת להתעטף בה; 62) קבל לרשותך בדין; 63) בוא (ארמית); 66) חזקים, עצומים; 68) כינוי לחזיר (3,3); 71) העצם שבה תקועות השיניים; 73) ירק; 76) מושב עליון; 77) עמדה צבאית; 79) צמר המשמש לצביעה; 80) מידת־היובש (30 סאה); 82) תשלום־חובה; 84) חווה דעתו נגד איזה דבר; 85) חלק ספוגי המפריש מיץ; 87) תחת ל...; 90) פנה מקום; 92) אטם; 94) שמר; 96) הוציא מפיו; 97) גרעיני תבואה רטובים; 98) אחד הטע־מים; 101) מספר הצדיקים לפי המסורת; 102) תרגילי־סדר; 103) לפי מחזהו נתחברה גברתי הנאוה.

אביגיל יגאי

דף חדש

(המשך מעמוד 31)

האחרונות. סוף־סוף נמצא גם מממן ונתקבלו האישורים המתאימים בעזרת אנשים בעלי השפעה בפקינג. הכוונה בעיקר לשלושה אזורים שבהם התרכזו ציידי הנוף הקלאסיים של סין. בכלל, ציור הנוף נחשב היה תמיד בעיני הסינים לשיא היצירה האנושית.

האינך חושש שתהפוך פשוט לאפיגון של הציור הסיני?

לא. אמנם יש לי זיקה מסויימת לתפישת המרחב של האמנות הסינית וגם לקליגראפיה, לכתב־היד שלה. אבל התחביר שלי, אם ארצה ואם לא ארצה, הוא תחביר אירופי. אין לי שום כוונה להשתמש בתחביר הצורני הסיני. הם גם ציירו במיכחול ואני רושם בעיפרון ובעט. לכן אני חושב שהתוצאה תהיה מיפגש בין־תרבותי, מיפגש בין עולמות, לא המשך־נוסח.

יעקב שבתאי
מבוקש: זיכרון דברים

אל דאגה, אני לא אהפוך לסיני. האתגר הגדול בעבודה הזאת בעיניי הוא שהיא מנוגדת לכל מה שקיים כיום באמנות האופנתית/עכשווית. האמנות הסינית היא אמנות מופנמת, מהורהרת, מדיטאטיבית, בעלת גוון פילוסופי, בניגוד גמור לאמנות ההלם, החווייה המיידית, אמנות הצעקה, החבטה, המקובלת כיום במערב. אין באמנות המיזרח הרחוק זכר להיטות אחרי „המכה הראשונה״ האופיינית כל־כך בימינו. הם מציירים בפה סגור.

בהצלחה רפי קייזר. ואולי צריך לומר: קאי־זר.

ע. חדה ■

מוכות השמש

(המשך מעמוד 33)

מתרגשת, לא מבולבלת, אינטלגנטית מאוד. גלויה: „במשך כל השנים לא רציתי להתגרש. חשבתי שיהיה בסדר, שאצליח לשנות אותו. לפני שנתיים הרגשתי שנמאס לי לסבול. לאט־לאט התחלתי להתמרמר. סירבתי למלא פקו־דות. אם בין כה וכה אני מקבלת מכות, לפחות שאעשה מה שאני רוצה. לפני שבועיים הוא ניסה לאנוס אותי. פחדתי שיעשה גם לילדה משהו רע. החלטתי שזה הסוף. ברחתי לכאן.״

רות רוזניק עדיין לא התעייפה. מאות נשים זכו לאוזניה הקשובות. אל המעון הגיעה מתוך מודעות פמיניסטית. „במצבים האלה האשה הכי פגיעה, הכי זקוקה לעזרה. ב־15 השנים האחרונות זה הנושא החם ביותר בין הפמיניסטיות בעולם. רק בישראל מתייחסים למכות בסלחנות״.

רוזניק אינה מנהלת רישומים סט־טיסטיים על מצבן של שוכנות המעון. „אני יודעת בוודאות שקיימים שלושה מצבים: יש נשים שמתגרשות, יש החוזרות הביתה חזקות יותר, והגבר קולט את כוחן ושוב אינו מכה אותן, ויש כאלה שנשברות כאן. הצפיפות והליכלוך מבריחים אותן חזרה הביתה, אל המכות וההשפלה. אני קוראת להן

אונס ורצח

היא אם לי־15 ילדים, נ־שואה 26 שנים. בעלה ניסה לרצוח אותה, וגם אנס אחת מבנותיהם.

הניצולות של החיים. נשים שיום־יום מצליחות לשרוד מחדש.״

מרינה שמלשווילי (16), אם לתינוקת בת ארבעה חודשים, היא נערה חזקה, שאינה מוכנה להיכנע למינהגים מישפחתיים.

סיפורה של מרינה:

התארסתי בגיל 13 וחצי. התחתנתי בגיל 14. בנישואין אזרחיים, בחיפה. בעלי היה אז בן 21.

לפני כן הוריי הביאו לי הרבה גברים. מגיל 12 הביאו לי גברים. רצו שאתחתן מהם. אצלנו האשה מתחתנת ישר אחרי שהיא מקבלת וסת.

עוד כשהיינו מאורסים הוא היכה אותי. לא יכולתי לסבול את זה. ניסיתי להתאבד. אחר־כך רציתי לחזור לאמא שלי. היא אמרה: ‚את לא עשויה מזהב. כל הנשים סובלות, גם לך מותר לסבול'. והאחים שלי הרביצו לי וירבו איתי, אמרו שאני חייבת לחזור אליו.

חזרתי אליו. נכנסתי להריון, אבל לא הפסקתי להתלונן. למה שאסבול מכות והשפלות? הוא הפך אותי למשרתת שלו. גבר בן 21 הכריח אותי להלביש אותו. אף־פעם הוא לא התלבש לבד. אני הייתי מלבישה לו תחתונים ומיכנסיים וחולצה.

ואחרי כל זה הוא עוד הרביץ לי ואיים שירצח אותי: ‚את לא אשה טובה, את לא יודעת לבשל', הוא אמר לי. ‚אני אלאף אותך ובסוף אוריד אותך לזנות ותרוויחי בשבילי כסף'.

אחרי כמה זמן הצטרף אליו אבי החורג. גם הוא היכה אותי. בסוף לא יכולתי לסבול את זה. ברחתי מהבית. העובדת הסוציאלית הביאה אותי לכאן.

מגידים עתידות לאחור

מדור הרכילות הסיפרותית של ידיעות אחרונות („האוזן השלישית״) גילה אמת מרעישה: המבקר נסים קלדרון שיבח את ספריו של יעקב שבתאי המנוח בתוכנית הראיונות של יעקב אגמון שבה הופיע לאחרונה. והנה, „בסימן קריאה מס׳ 2 (מאי 73׳) כינה קלדרון את סיפוריו של יעקב שבתאי ‚גבב זוטות' ו‚מלודרמה'.״ נזעקת האוזן השלישית: הייתכן??

ייתכן גם ייתכן. שהרי עיון קל בתאריכים היה מגלה לו לאותו נקרן (נקרנית?) כי במאי 73׳ עוד לא ראה אור דפוס גם אחד משני הרומאנים של יעקב שבתאי, שבשלם זכה במוניטין הסיפרותיים (זיכרון דברים — הראשון שבהם — יצא לאור בשנת 1977).

או שמא גורס מכובדנו (מכובדתנו?), כי אסור לו למבקר לשנות את דעתו גם אם הסופר שלא נשא חן מלפניו קודם־לכן יתחיל לקלמס יצירות־מופת. בזו אחר זו?

במחשבה שניה: במציאות שלנו, הישראלית, אפשר שהם באמת חושבים כך.

ובמחשבה שלישית: מי שיש לו שתי אוזניים מתפקדות כהלכה לא זקוק, אמת־חיי שאינו זקוק, לשלישית.

והערה אחרונה־אחרונה, אני מתחייב: מי שרוצה לתפוס סופר (מבקר, חוקר־סיפרות וכו׳) בקלקלתו זקוק לדבר אחד: זכרון דברים.

דו־אוזן ■

איתן עמיחי
הדברת מזיקים בע"מ
מומחים להדברת תיקנים (גוקים),
תולעי עץ, חרקי ספרים ובגדים,
עירפול מיוחד לארועים למניעת
יתושים וחרקים מעופפים.
רמת־גן רח׳ מודיעין 18, ת.ד. 2272 · טל. 790114-5-6
בשמירה על בריאותך ורכושך

פיתוח בלעדי של Metz

טלטקסט

לכל סוגי הטלוויזיות

מכל הדגמים והחברות

לרגל פתיחת הערוץ השלישי

250 ש"ח בחמישה תשלומים שווים של*

50 ש"ח

במקום 600 ש"ח

* אספקה אחרי התשלום החמישי.

טכנאי טלוויזיות המעוניינים להתקין ללקוחותיהם מכשירי טלטקסט מכל הדגמים (כולל יפניות) יפנו בהקדם למץ.

מץ, החברה שהכניסה לטלוויזיות את המוח, מאפשרת לך לרכוש את הטלטקסט. טלטקסט של מץ, ניתן להרכבה על כל סוגי הטלוויזיות, אצלך בבית וללא מרכב חיצוני. בטלטקסט של מץ שעשועונים, שידורים לכל המשפחה, לוח טיסות, מבזקי חדשות, שידורי ספורט, שידורים לתיירים ועוד.

פנה אל חברת מץ, רחוב מודיעין 19 רמת־גן, טלפון: 799114.

או דרוש מטכנאי השירות שלך את הטלטקסט עם הקבלות של מץ.

גזור ושלח: ✂ - - - - - -

לכב' "מץ" רח' מודיעין 19 רמת־גן,
ת.ד. 913 בני־ברק

ברשותי טלויזיה מסוג _____

☐ עם שלט רחוק ☐ ללא שלט רחוק

אבקשכם ליצור עימי קשר על מנת להתקין את מכשיר הטלטקס בביתי.

כתובתי _____

טלפון _____

מצורפים 5 שקים בסך 50 ש"ח כל אחד.
אבקשכם לשלוח לי קבלה המאשרת קבלת תשלום כולל בסך 250 ש"ח.

- - - - - - - - - - - - - - -

Metz

מצוין, או בקיצור... מץ

רחץ

שנה 50 מיספר 2556 כ"ב אב תשמ"ו, 27.8.1986

העולם

האהבה הסודית של ראש העיר

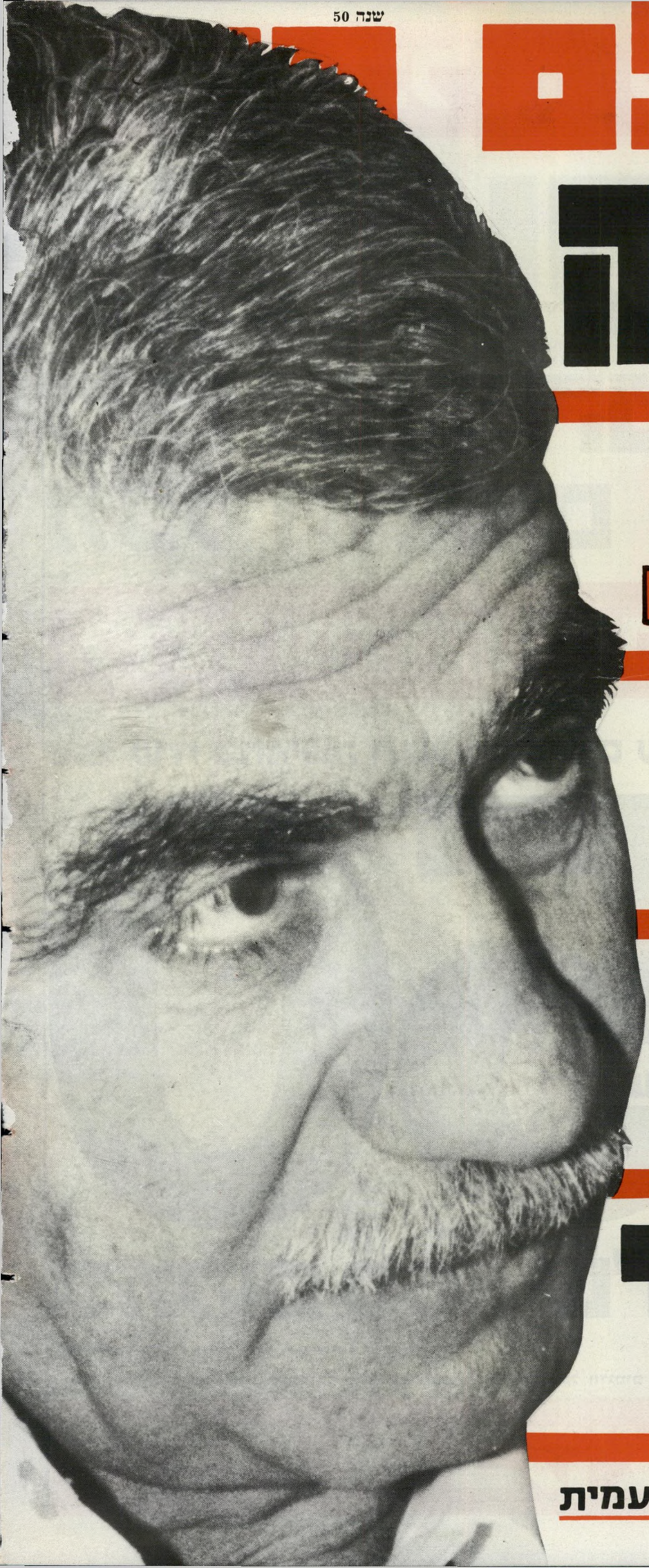

אורי עמית